

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา

ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

เอกสารประกอบการสอน
วิชา ๒๒๘๒๑๒ การเขียนเชิงวิชาการ
(Academic Writing)

ศิริลักษณ์ บัตรประโคน
ภาควิชาภาษาไทย

AG ๐๐๙๘๓๗๖

เริ่มบริการ

๒๒ ต.ค. ๒๕๕๖
๑๕๙๑๐๙

๒๒ ต.ค. ๒๕๕๕

321397

ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

คำนำ

เอกสารประกอบการสอนวิชา ๒๒๘๒๑๒ การเขียนเชิงวิชาการนี้ จัดทำขึ้นตามหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) และการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) พ.ศ. ๒๕๔๙ และหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๔ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งรายวิชาดังกล่าวเป็นวิชาเอกสำหรับนิสิตที่เข้าศึกษาทั้ง ๒ หลักสูตร วัตถุประสงค์ของการเรียบเรียงเอกสารประกอบการสอนนี้ก็เพื่อใช้เป็นเอกสารหลักในการจัดการเรียนการสอนวิชา ๒๒๘๒๑๒ การเขียนเชิงวิชาการ และเพื่อเป็นเอกสารที่จะได้ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้สอนและผู้เรียนในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการเขียนเชิงวิชาการ ทั้งในด้านหลักการและทฤษฎี อันประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเขียนเชิงวิชาการ กระบวนการเขียนงานเชิงวิชาการ ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ การเขียนเชิงวิชาการในเบื้องต้น และการเขียนเชิงวิชาการประเภทต่าง ๆ จนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานเขียนประเภทนี้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อันเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาวិชาการเขียน ซึ่งเป็นวิชาทักษะที่ผู้เรียนควรได้มีโอกาสฝึกฝน พัฒนาศักยภาพทางด้านการเขียนของตนเอง เป็นการสังเคราะห์ความรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง

ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัย ขอกราบขอบพระคุณผู้บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ท่านผู้มีพระคุณและสิ่งมีคุณที่มีส่วนเกื้อกูลให้สามารถดำเนินงานเขียนได้สำเร็จลุล่วง ขอขอบพระคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ช่วยสนับสนุนเงินทุนในการเขียนเอกสารประกอบการสอนฉบับนี้ ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริวรรณ วงษ์ทัต ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาเพื่อตรวจความถูกต้องเหมาะสม จนทำให้ผู้เขียนสามารถปรับปรุงแก้ไขผลงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ศิริลักษณ์ บัทรประโคน

๕ สิงหาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
บทที่ ๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเขียนเชิงวิชาการ	๑
ความหมายและความสำคัญของการเขียนงานเชิงวิชาการ.....	๒
จุดมุ่งหมายของการเขียนเชิงวิชาการ.....	๔
องค์ประกอบของการเขียนเชิงวิชาการ.....	๔
ลักษณะของงานเขียนเชิงวิชาการ.....	๘
ประเภทของงานเขียนเชิงวิชาการ.....	๘
ประโยชน์ของงานเขียนเชิงวิชาการ.....	๑๑
คุณสมบัติและจรรยาบรรณของผู้เขียนงานเชิงวิชาการ.....	๑๒
ข้อควรคำนึงในการเขียนงานเชิงวิชาการ.....	๑๔
แบบฝึกหัดท้ายบท.....	๑๖
บรรณานุกรม.....	๑๗
บทที่ ๒ กระบวนการเขียนงานเชิงวิชาการ.....	๑๘
ขั้นเตรียมตัวผู้เขียน.....	๒๐
ขั้นวางแผนการเขียน.....	๒๑
การกำหนดแนวคิดในการเขียน.....	๒๑
การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียน.....	๒๒
การเลือกรื่อง หรือการกำหนดหัวข้อเรื่อง.....	๒๔
การวิเคราะห์ผู้อ่าน.....	๒๖
ขั้นตอนการเขียน.....	๒๘
การกำหนดขอบเขตในการเขียน.....	๒๘
การแสวงหาและการรวบรวมข้อมูล.....	๓๑
การวางโครงเรื่อง.....	๓๙
การเรียบเรียงเรื่อง.....	๕๒
การตรวจทานและปรับปรุงแก้ไข.....	๕๔
การทำต้นฉบับ การเข้าเล่มผลงานเขียน.....	๕๗
ขั้นเผยแพร่ผลงานเขียน.....	๕๘
แบบฝึกหัดท้ายบท.....	๖๑
บรรณานุกรม.....	๖๓
บทที่ ๓ ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ.....	๖๔
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ.....	๖๖
ความหมายของภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ.....	๖๖

สารบัญ (ต่อ)

องค์ประกอบของย่อหน้า.....	๑๓๐
รูปแบบของย่อหน้า.....	๑๓๑
หลักการและขั้นตอนการเขียนย่อหน้า.....	๑๓๗
วิธีการขยาย การลำดับและการเชื่อมโยงย่อหน้า.....	๑๔๐
ลักษณะของย่อหน้าที่ดี.....	๑๔๒
การตั้งชื่อเรื่อง.....	๑๔๔
ความหมายและความสำคัญของการตั้งชื่อเรื่อง.....	๑๔๔
ลักษณะของการตั้งชื่อเรื่องที่ดี.....	๑๔๔
กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง.....	๑๔๕
การเขียนเนื้อหา.....	๑๔๖
การเขียนส่วนนำ	๑๔๖
การเขียนส่วนเนื้อเรื่อง.....	๑๔๘
การเขียนส่วนท้าย	๑๕๑
การเขียนอ้างอิง	๑๕๔
ความหมายและความสำคัญของการอ้างอิง.....	๑๕๔
วัตถุประสงค์ของการอ้างอิง.....	๑๕๕
หลักการเขียนอ้างอิง.....	๑๕๕
ประเภทของการอ้างอิง.....	๑๕๖
การอ้างอิงแบบแทรกปนในเนื้อหา.....	๑๕๖
การอ้างอิงระบบนาม-ปี.....	๑๕๖
การทำอัญประกาศ.....	๑๕๘
การเขียนเชิงอรรถ.....	๑๖๑
การอ้างอิงท้ายเนื้อหา.....	๑๖๓
การเขียนบรรณานุกรม.....	๑๖๓
แบบฝึกหัดท้ายบท.....	๑๖๘
บรรณานุกรม.....	๑๗๑
บทที่ ๕ แนวทางการเขียนงานเชิงวิชาการแต่ละประเภท.....	๑๗๓
การเขียนโครงการทางวิชาการ.....	๑๗๖
การเขียนบทความวิชาการ.....	๑๘๒
การเขียนบทวิจารณ์.....	๑๘๗
การเขียนรายงานทางวิชาการ.....	๒๐๒
การเขียนงานวิจัย.....	๒๑๐
การเขียนตำรา.....	๒๒๒

บทที่ ๑

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเขียนเชิงวิชาการ

ความมุ่งหมายของบทเรียน

๑. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความหมายและความสำคัญของการเขียนเชิงวิชาการ
๒. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียนเชิงวิชาการได้
๓. เพื่อให้ผู้เรียนจำแนกองค์ประกอบของการเขียนเชิงวิชาการได้
๔. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ลักษณะงานเขียนเชิงวิชาการได้
๕. เพื่อให้ผู้เรียนบอกประโยชน์ของการเขียนเชิงวิชาการได้
๖. เพื่อให้ผู้เรียนระบุคุณสมบัติและจรรยาบรรณของผู้เขียนงานเชิงวิชาการได้
๗. เพื่อให้ผู้เรียนนำข้อเสนอแนะไปประยุกต์ใช้ในการเขียนเชิงวิชาการ

เนื้อหาของบทเรียน

๑. ความหมายและความสำคัญของการเขียนเชิงวิชาการ
 ๒. จุดมุ่งหมายของการเขียนเชิงวิชาการ
 ๓. องค์ประกอบของการเขียนเชิงวิชาการ
 ๔. ลักษณะของงานเขียนเชิงวิชาการ
 ๕. ประเภทของงานเขียนเชิงวิชาการ
 ๖. ประโยชน์ของงานเขียนเชิงวิชาการ
 ๗. คุณสมบัติและจรรยาบรรณของผู้เขียนงานเชิงวิชาการ
 ๘. ข้อควรคำนึงในการเขียนงานเชิงวิชาการ
- แบบฝึกหัดท้ายบทที่ ๑

วิธีการสอนและกิจกรรม

๑. การบรรยาย
๒. การอภิปราย
๓. ฝึกปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียน
๔. แบบฝึกหัดท้ายบทและแบบทดสอบ

อุปกรณ์การสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ Power point (ppt.)
๓. แบบฝึกหัด
๔. ตำราและเอกสารอื่น ๆ

การวัดผลและประเมินผล

๑. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
๒. ความถูกต้องของการตอบคำถาม
๓. การทำแบบฝึกหัดท้ายบท
๔. การทำแบบทดสอบกลางภาคและปลายภาค

บทที่ ๑

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเขียนเชิงวิชาการ

การเขียน เป็นทักษะสำคัญทางภาษาประการหนึ่ง เป็นเครื่องมือสื่อสารโดยใช้ตัวอักษร และสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ทศนคติ อารมณ์ ฯลฯ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน ผลงานที่เกิดจากการเขียนช่วยลดข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับผู้เขียนและผู้อ่าน สามารถเก็บไว้เป็นหลักฐานเพื่อตรวจสอบ อ้างอิง ทั้งในยุคสมัยและต่างยุคสมัย ดังนั้นการเขียนงานแต่ละครั้ง แต่ละประเภทจะสัมฤทธิ์ผล หรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ตั้งแต่กระบวนการคิด การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเรียบเรียงเนื้อหา การใช้ภาษา รวมถึงการมีกลวิธีการเขียนที่น่าในสนใจ สอดคล้องและเหมาะสมกับประเภทงานเขียน กล่าวได้ว่าการเขียนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์ ได้แก่ ความรู้ ความคิด ข้อมูลที่ถ่ายทอดออกมาเป็นเนื้อหา ส่วนศิลป์ คือ เทคนิค กลวิธีการเขียน และกลวิธีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง สามารถถ่ายทอดความรู้ความคิดได้อย่างชัดเจน

การเขียนเชิงวิชาการ ถือเป็นการเขียนที่เป็นแบบแผนเฉพาะทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา ภาษา และความคิด เป็นงานเขียนที่มุ่งถ่ายทอดความรู้ความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคล วงวิชาการ และสังคม เป็นงานเขียนที่ใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้ ให้มีเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างแจ่มชัด เป็นงานเขียนที่เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา เผยแพร่ ศาสตร์ความรู้แต่ละสาขา ดังนั้นผู้เขียนงานเชิงวิชาการที่ดี จึงต้องศึกษาทำความเข้าใจการเขียนงานประเภทนี้อย่างถ่องแท้ ทั้งในด้าน ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ ลักษณะ ประเภท ประโยชน์ คุณสมบัติและจรรยาบรรณของผู้เขียน รวมถึงข้อเสนอแนะในการเขียนงานเชิงวิชาการ เพื่อให้สามารถนำความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในเบื้องต้นนี้ไปใช้ประกอบการเขียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

๑. ความหมายและความสำคัญของการเขียนงานเชิงวิชาการ

๑.๑ ความหมายของการเขียนงานเชิงวิชาการ

อวยพร พานิช และคนอื่น ๆ (๒๕๔๘ , หน้า ๑๙๑) ได้กล่าวถึงการเขียนเชิงวิชาการไว้ว่า การเขียนเชิงวิชาการ รายงาน หรือตำราวิชาการ เป็นการเขียนเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาที่เป็นสาระในเชิงวิชาการที่มีรูปแบบเฉพาะ และภาษาที่ใช้เขียนก็ควรมีลักษณะเป็นทางการ กึ่งทางการ หรือมีศัพท์วิชาการต่าง ๆ

ธเนศ เวศร์ภาดา และคณะ (๒๕๔๘, หน้า ๒๓๗) ได้กล่าวไว้ว่า การเขียนเชิงวิชาการ หมายถึง ผลการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำมาเรียบเรียงอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อประกอบรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง โดยใช้วิธีการศึกษาหลายวิธีการ เช่น การสังเกต การทดลอง การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หรือวิธีการเดียวกันก็ได้

สนม ครุฑเมือง (๒๕๕๐, หน้า ๑) ได้กล่าวไว้ว่า การเขียนเชิงวิชาการ เป็นผลงานที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ด้วยการฟัง การพูด การอ่าน การสังเกต การสำรวจ การทดลอง และวิธีการอื่น ๆ โดยทบทวนไตร่ตรองด้วยความคิดที่รอบคอบ มีระบบแบบแผน มีข้อมูลที่ถูกต้อง ทำให้เกิดองค์ความรู้แห่งศาสตร์ แล้วจึงพินิจพิเคราะห์เรียบเรียงถ่ายทอดสื่อสาร ซึ่ง

๑.๒.๘ เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาบุคคล สังคม และประเทศชาติต่อไป

๒. จุดมุ่งหมายของการเขียนเชิงวิชาการ

การเขียนงานเชิงวิชาการมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

๒.๑ เพื่อถ่ายทอด หรือนำเสนอความรู้ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และเรียบเรียงไปยังผู้อ่านเพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ

๒.๒ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เขียนและผู้อ่านได้ศึกษาค้นคว้าความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียดลึกซึ้ง จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รู้จักรวบรวมความรู้ วิเคราะห์และประเมินค่าข้อมูลอย่างเป็นระบบ จนนำไปสู่การพัฒนาความรู้ความคิดที่กว้างไกล

๒.๓ เพื่อให้ผู้เขียนได้ฝึกกระบวนการคิด การทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน สามารถสร้างและนำเสนอองค์ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา ภาษา

๒.๔ เพื่อเผยแพร่และพัฒนาศาสตร์ความรู้ในวิชาการนั้น ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

๓. องค์ประกอบของการเขียนเชิงวิชาการ

องค์ประกอบของงานเขียนเชิงวิชาการมีดังนี้

๓.๑ องค์ประกอบส่วนต้น ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑.๑ ปกนอก (Cover or Binding) ประกอบด้วย ปกหน้าและปกหลังติดกันด้วยสันหนังสือ ปกนอกมีทั้งชนิดปกอ่อนและปกแข็ง ปกสามารถจูงใจให้เกิดความต้องการซื้อ หรืออยากอ่านเนื้อหาได้เช่นกัน สำหรับปกหน้าจะประกอบด้วยชื่อผลงานเชิงวิชาการ ชื่อผู้เขียนหรือชื่อผู้จัดพิมพ์ ชื่อสำนักพิมพ์ และอาจปรากฏรายละเอียดอื่น ๆ โดยสรุป

๓.๑.๒ ไบรอนปก (End Paper) เป็นกระดาษเปล่าเรียงถัดจากปกนอก ผลงาน บางเล่ม ไบรอนปกด้านหนึ่งจะพลิกติดกับด้านในของปกหนังสือทั้งปกหน้าและปกหลัง และอีกด้านจะเป็นกระดาษเปล่าเรียงถัดจากปกนอก ไบรอนปกจะช่วยทำให้ตัวเล่มไม่ฉีกขาดโดยง่าย

๓.๑.๓ ปกใน (Title Page) จะบอกรายละเอียดเช่นเดียวกับปกนอก หรืออาจบอกรายละเอียดมากกว่า เช่น ชื่อผลงาน ชื่อผู้แต่ง ผู้รวบรวมผู้แปล หรือผู้เขียน ภาพประกอบ ชื่อสำนักพิมพ์ สถานที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ ปีที่จดทะเบียนลิขสิทธิ์ เป็นต้น

๓.๑.๔ หน้าแสดงลิขสิทธิ์ (Copyright Page) คำว่า ลิขสิทธิ์ หมายถึง การคุ้มครองและรับรองสิทธิของผู้เขียน เพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นคัดลอก ดัดแปลง ตัดตอนหรือพิมพ์ซ้ำเพื่อประโยชน์ทางด้านการค้า ปีที่จดทะเบียนลิขสิทธิ์มักจะพิมพ์แจ้งไว้ด้านหลังของหน้าปกใน ชื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ครั้งที่พิมพ์ จำนวนที่พิมพ์ ตลอดจนที่อยู่ของผู้จัดพิมพ์ ในหนังสือภาษาอังกฤษทุกเล่มจะมีหน้าแสดงลิขสิทธิ์อยู่ด้านหลังของหน้าปกใน มีเครื่องหมาย © ตามด้วยปีที่จดทะเบียนลิขสิทธิ์ เช่น © ๑๙๗๖ หมายความว่าหนังสือเล่มนี้จดทะเบียนลิขสิทธิ์เมื่อปี ๑๙๗๖ © ย่อมาจาก คำว่า Copyright สำหรับหนังสือภาษาไทยนั้นจะมีระบุไว้บางเล่มเท่านั้น

๓.๑.๕ คำอุทิศ (Dedication Page) เป็นหน้าที่ผู้เขียนกล่าวอุทิศผลงานให้ผู้ใดผู้หนึ่งหรือหลายคน หรืออุทิศให้แก่สถาบัน บางเล่มหน้าคำอุทิศจะอยู่ถัดจากหน้าลิขสิทธิ์

๓.๒.๑.๖ ยกประเด็นปัญหาหรือความขัดแย้งให้ผู้อ่านคิด แล้วทำให้อยากทราบรายละเอียด คำตอบ หรือบทสรุปของปัญหา ซึ่งจะอยู่ในส่วนของเนื้อหาต่อไป

๓.๒.๑.๗ ยกตัวอย่างเรื่องจริง หรือเรื่องสมมติขนาดสั้นแล้วโยงเข้าสู่เนื้อหา

นอกจากวิธีการเขียนส่วนนำเรื่องในข้างต้นแล้ว งานเขียนเชิงวิชาการบางประเภทที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น โครงการ งานวิจัย จะเริ่มส่วนนำในหัวข้อหลักการและเหตุผล หรือความเป็นมาของปัญหา ซึ่งก็เป็นการชี้แจงเหตุผลให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของโครงการ หรืองานวิจัยนั้น ๆ นั่นเอง ต่อจากนั้นจึงจะเป็นการนำเสนอรายละเอียดเนื้อหาในส่วนอื่น ๆ ต่อไป

๓.๒.๒ ส่วนเนื้อหา (Body) เป็นส่วนของรายละเอียดเนื้อหา ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่สุดของงานเขียน สำหรับงานเขียนเชิงวิชาการในส่วนเนื้อหานี้ถือว่ามีความสำคัญมากที่สุดที่ผู้เขียนต้องกลั่นกรอง วิเคราะห์ข้อมูลและถ่ายทอดเนื้อหาเรื่องนั้น ๆ ออกมาโดยคำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาสาระ ประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับ รวมทั้งคุณค่าทางวิชาการ ซึ่งในการเขียนเนื้อหานั้นเป็นเรื่องกว้าง และเป็นอิสระของผู้เขียนที่จะกำหนดกรอบเนื้อหา ทิศทางการเขียน กลวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาให้เหมาะสมกับเนื้อหาและประเภทของงานเขียน สำหรับหลักสำคัญที่ผู้เขียนต้องคำนึงถึงในการเขียนส่วนเนื้อหา ดังนี้

๓.๒.๒.๑ เริ่มด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลจากส่วนนำเข้าสู่เนื้อหา

๓.๒.๒.๒ ให้นิยาม คำศัพท์เฉพาะที่สำคัญ หากคำศัพท์เฉพาะนั้นเป็นภาษาต่างประเทศต้องวงเล็บคำเขียนหรือคำอ่านเป็นภาษานั้น ๆ กำกับไว้ด้วยเสมอ

๓.๒.๒.๓ นำเสนอหลักการ ทฤษฎี ข้อค้นพบ หรือประเด็นการวิเคราะห์วิจารณ์ให้ชัดเจน ยกเหตุผลสนับสนุนให้หนักแน่น น่าเชื่อถือ อ้างอิงแหล่งข้อมูลให้ถูกต้อง หากมีหลายประเด็นควรจำแนกเป็นประเด็น ๆ ให้ชัดเจน

๓.๒.๒.๔ อธิบายขยายความ ยกตัวอย่างประกอบให้เข้าใจยิ่งขึ้น ตัวอย่างต้องมีความชัดเจน ไม่ยาวจนบดบังเนื้อหา

๓.๒.๒.๕ ใช้แผนภูมิ ภาพ ตาราง สถิติ ประกอบเนื้อหาในส่วนที่จำเป็น เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นและช่วยให้ผู้อ่านได้พักสายตา

๓.๒.๓ ส่วนสรุปหรือส่วนท้าย (Conclusion summary) เป็นส่วนสรุปประเด็นสำคัญของงานเขียน เป็นการขมวดปมของเรื่องที่เขียนตั้งแต่ส่วนนำเป็นต้นมาให้จบลงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการเขียนสรุปหรือส่วนปิดท้ายเรื่องมีวิธีการเขียนหลายแบบ ผู้เขียนจะเลือกใช้วิธีใดก็ได้ต่อไปขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับงานเขียน เช่น

๓.๒.๓.๑ กล่าวสรุปเนื้อหา ในกรณีที่เนื้อหายาวหรือซับซ้อน อาจสรุปย่อประเด็นสำคัญเป็นข้อความหรือแผนภูมิ เพื่อให้เห็นภาพรวมของเนื้อหาอย่างละเอียด

๓.๒.๓.๒ กล่าวเน้นย้ำจุดสำคัญหรือจุดเด่นของเนื้อหา ฯลฯ

๓.๒.๓.๓ แสดงทัศนะของผู้เขียน ซึ่งเป็นความคิดเห็นส่วนตัวที่มีต่อเรื่องหรือประเด็นนั้น เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบมุมมองความคิดความรู้ภูมิทัศน์หนึ่งประกอบการตัดสินใจ

๓.๒.๓.๔ กล่าวชี้ให้ผู้อ่านขบคิดพิจารณาต่อไป เพื่อให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนางานวิชาการนั้น ๆ

๔. ลักษณะของงานเขียนเชิงวิชาการ

สนม ครุฑเมือง (๒๕๕๐, หน้า ๕-๖) ได้กล่าวถึงลักษณะของงานเขียนเชิงวิชาการไว้ว่า การเขียนเชิงวิชาการมีลักษณะสำคัญ คือ มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อง นำเชื่อถือ มีการนำเสนอสาระที่รวบรวมตามรูปแบบการเขียนเชิงวิชาการประเภทต่าง ๆ การนำเสนอสาระอาจเริ่มด้วย คำนำ เนื้อหา และสรุป ซึ่งจะทำให้ผลงานมีความเด่นชัด มีระบบขั้นตอน ทำให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจได้ง่าย ส่วนสาระที่เป็นข้อมูลนั้นอาจจะเป็นการประมวลจากความรู้ ประสบการณ์ โดยการพินิจพิจารณาถ้อยแถลงด้วยหลักฐานการอ้างอิงจากหลากหลายแหล่งข้อมูล ทั้งนี้การเขียนเชิงวิชาการต้องมีความถูกต้อง รู้ลึก รู้จริง ทันทสมัย มีการเสนอสาระที่ดี มีความต่อเนื่องสัมพันธ์สอดคล้องกันเป็นอันดี ไม่วกวน มีการใช้ภาษาถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา เข้าใจง่าย แม้บางครั้งมีศัพท์เฉพาะทางวิชาการควรใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน หรือถ้าไม่มีการบัญญัติศัพท์ขึ้นใช้ ก็ควรเขียนภาษาไทยทับศัพท์แล้ววงเล็บด้วยภาษาต่างประเทศนั้น ๆ มีข้อมูลประกอบเพื่อให้เกิดความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่สับสน โดยใช้รูปภาพ แผนภูมิ ตารางประกอบ มีแบบฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะความชำนาญสามารถนำไปใช้ได้ ตลอดจนมีการสรุปสาระท้ายบทหรือท้ายเล่ม เพื่อให้ได้สาระสำคัญของการเขียนเชิงวิชาการแต่ละประเภท

สำหรับงานเขียนเชิงวิชาการที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

- ๑) มีความถูกต้องเหมาะสมทั้งรูปแบบ เนื้อหา และการใช้ภาษาในเขียนงานเชิงวิชาการประเภทนั้น ๆ
- ๒) มีจุดมุ่งหมายในการเขียนชัดเจนและสามารถถ่ายทอดสาระความรู้ได้ตามที่กำหนดไว้
- ๓) มีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างชัดเจนครบถ้วน ถูกต้อง เป็นระบบ ทันทสมัย และเหมาะสมกับกลุ่มผู้อ่าน

๔) ลักษณะเนื้อหาที่มีความเป็นวิชาการ มุ่งเสนอข้อเท็จจริง ความคิดเห็นที่ประกอบด้วยเหตุผลและความน่าเชื่อถือ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกัน

๕) ใช้ภาษาดี ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา ชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะสมกับเนื้อหาและประเภทงานเขียน หากมีการใช้คำศัพท์บัญญัติทางวิชาการก็ควรอธิบายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันอย่างแจ่มแจ้ง

- ๕) มีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างชัดเจน ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ
- ๖) มีการจัดพิมพ์และจัดทำรูปเล่มที่สมบูรณ์และเหมาะสม
- ๗) เป็นงานเขียนที่มีประโยชน์ต่อบุคคล วงวิชาการ สังคมและประเทศชาติ

๕. ประเภทของงานเขียนเชิงวิชาการ มีดังนี้

นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี (๒๕๔๘, หน้า ๒-๕) ได้แบ่งประเภทงานวิชาการ กล่าวโดยสรุป ได้ดังนี้

- ๑) ตำรา
- ๒) หนังสือวิชาการ
- ๓) เอกสารคำสอน
- ๔) เอกสารประกอบการสอน
- ๕) หนังสืออ่านประกอบ

๕.๓ บทวิจารณ์ คือ งานเขียนที่เขียนขึ้นเพื่อแสดงความความรู้ความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยเหตุผลและหลักวิชาในเชิงวิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินค่า เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ มุมมองความคิดในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง ซึ่งความคิดเห็นที่แสดงออกในบทวิจารณ์นั้นอาจเป็นไปในทางชื่นชม เห็นคล้อยตาม สนับสนุน หรืออาจเป็นไปในทางติติง โต้แย้ง คัดค้าน หรืออาจตั้งเป็นการข้อสังเกต ข้อเสนอแนะต่างๆ ก็ได้

๕.๔ รายงานทางวิชาการ คือ งานเขียนที่เรียบเรียงขึ้นจากผลการศึกษาค้นคว้า สรุปรวบรวม วิเคราะห์เรื่องทางวิชาการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำเสนอผลของการศึกษามาเรียบเรียงอย่างมีระเบียบแบบแผน เป็นงานเขียนที่มีองค์ประกอบเฉพาะ เรื่องที่นำมาเขียนอาจเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจ เป็นความรู้เฉพาะทางในศาสตร์สาขานั้น ๆ หรือเป็นเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้เขียนขึ้นก็ได้ ซึ่งในการเขียนอาจเขียนเป็นรายบุคคลหรือหมู่คณะก็ได้ รายงานทางวิชาการถือเป็นงานเขียนอีกประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางวิชาการ รายงานดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของรายงานการศึกษาของผู้เรียน รายงานการศึกษาค้นคว้าของหน่วยงาน รายงานการวิจัย เป็นต้น

๕.๕ งานวิจัย คือ งานเขียนที่นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าความรู้ในแต่ละประเด็นที่กำหนดไว้ โดยมีองค์ประกอบของงาน ขั้นตอนการศึกษา ขั้นตอนการเขียนและการนำเสนออย่างมีระบบแบบแผน เช่น มีการกำหนดประเด็นการศึกษา หรือประเด็นปัญหา ระบุความเป็นมา ความมุ่งหมายของการศึกษา มีการตั้งสมมุติฐาน มีการกำหนดขอบเขตของข้อมูลและเนื้อหาที่ชัดเจนแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล และสรุปผลการศึกษาในทางใดทางหนึ่งที่ต้องนำเสนอ ซึ่งข้อมูล คำตอบ หรือข้อสรุปที่ได้นำไปสู่ความก้าวหน้าและเป็นประโยชน์ทั้งทางวิชาการ การศึกษา การพัฒนาสังคมต่อไป

๕.๖ ตำรา คือ งานแต่งหรืองานเขียนที่เรียบเรียงขึ้นอย่างถูกต้องเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นเอกสารในการเรียนการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะของสถาบัน เนื้อหาในตำราจะถ่ายทอดความรู้ รายละเอียดที่ถูกต้อง ครบถ้วน และครอบคลุมเนื้อหาวิชาหรือส่วนของวิชาที่สอน เป็นงานเขียนที่มีการจัดพิมพ์และจัดทำรูปเล่มอย่างเรียบร้อย ทั้งนี้ ตำรานอกจากจะใช้เพื่อการเรียนการสอนแล้ว ตำราบางเล่มอาจเขียนขึ้นเพื่อให้ความรู้เฉพาะทางในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยไม่ได้เจาะจงว่าเขียนตามสาระหลักสูตรก็ได้

๕.๗ หนังสือ คือ งานแต่งหรืองานเขียนที่เรียบเรียงขึ้น เพื่อถ่ายทอด หรือเผยแพร่ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ในศาสตร์สาขานั้น ๆ ให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษา ทางวิชาการ ส่งเสริมสติปัญญา และพัฒนาความรู้ความคิดของผู้อ่านให้กว้างไกลยิ่งขึ้น เป็นอีกงานเขียนหนึ่งที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีระบบ ประกอบด้วย คำนำ สารบัญที่แบ่งหมวดหมู่ของเนื้อหาอย่างชัดเจน มีส่วนนำ เนื้อเรื่อง สรุป และการอ้างอิง เป็นต้น เนื้อหาสาระของหนังสืออาจครอบคลุมในหัวข้อรายวิชาตามหลักสูตร และนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งก็ได้ หรืออาจมิได้ใช้เป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอนโดยตรง แต่เป็นเอกสารสำคัญในการศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่มุ่งให้ความรู้เป็นหลัก ให้ทั้งความรู้ความเพลิดเพลิน หรือมุ่งให้ความเพลิดเพลินก็ได้

๕.๘ งานเขียนเชิงวิชาการในลักษณะอื่น ๆ นอกจากประเภทของการเขียนทางวิชาการที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นนี้ ยังมีงานเขียนอีกหลายประเภทที่จัดได้ว่าเป็นงานเขียนเชิงวิชาการ เช่น เอกสารประกอบการสอน เอกสารคำสอน งานแปล หนังสืออ่านประกอบ หนังสือส่งเสริมการอ่าน คู่มือ เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๖.๒.๒ ในกลุ่มผู้เขียนที่เป็นนักวิชาการ ผลงานเชิงวิชาการบางประเภท เช่น การเขียนบทความ การเขียนตำรา หนังสือ งานวิจัย ฯลฯ สามารถนำไปปรับตำแหน่งทางวิชาการได้ นอกจากนี้ งานเขียนบางประเภท ผู้เขียนอาจได้รับผลตอบแทนด้านทรัพย์สินอีกทางหนึ่งด้วย

๖.๓. **ประโยชน์ต่อหน่วยงาน** ผลงานเชิงวิชาการบางประเภทมีความจำเป็นต่อหน่วยงาน เช่น โรงเรียน สถาบันการศึกษา ครู อาจารย์ และผู้เขียนต้องอาศัยงานเขียนนี้เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน หน่วยงานบางหน่วยงานอาจสนับสนุนให้มีการค้นคว้าวิจัย เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาการดำเนินงานของตน และหน่วยงานบางแห่งอาจมีผลงานเขียนของบุคลากรทั้งเดี่ยวและกลุ่ม ซึ่งทำในนามของหน่วยงาน หากมีการนำเสนอต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยงานดีขึ้น เป็นที่เชื่อถือและทันสมัยอยู่เสมอ (นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี, ๒๕๕๓, หน้า ๓ - ๔)

๖.๔ **ประโยชน์ต่อสังคม** งานเขียนเชิงวิชาการ หรืองานเขียนวิชาการมุ่งถ่ายทอดและนำเสนอความรู้ความคิดที่ผ่านกระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบจนได้คำตอบที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือด้วยเหตุผล ข้อมูล ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นที่นำเสนอ เมื่อบุคคลอื่นเป็นทรัพยากรบุคคลได้เขียนได้อ่านและเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ จากงานเขียนเหล่านี้ย่อมเป็นทางนำมาซึ่งสติปัญญา เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้น จนสามารถเชื่อมโยงและนำความรู้ไปสร้างสรรค์ผลงานอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการต่อยอดความรู้ ก่อให้เกิดการพัฒนางานหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์ต่อไป ซึ่งผลงานที่มีคุณค่าเหล่านั้น บางอย่างไม่เพียงสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับบุคคล องค์กรหรือหน่วยงานเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติทั้งในแง่ทรัพยากรบุคคล ระบบงาน งานสร้างผลงานใหม่ ๆ แนวทางแก้ปัญหา และการพัฒนาองค์กรในสังคมให้ยั่งยืนมั่นคงต่อไป

๗. คุณสมบัติและจรรยาบรรณของผู้เขียนงานเชิงวิชาการ

เขียนเชิงวิชาการเป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียดรอบคอบ และต้องให้ความสำคัญกับทุกส่วน ทุกขั้นตอน ทั้งการคิด การวางแผนการเขียน การเข้าใจธรรมชาติและรูปแบบการเขียนงานเชิงวิชาการแต่ละประเภท วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา ความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาและการใช้ภาษา ฯลฯ จึงจำเป็นที่ผู้เขียนมีคุณสมบัติและมีจรรยาบรรณเพื่อให้สามารถเขียนงานได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

๗.๑ คุณสมบัติของผู้เขียนงานเชิงวิชาการ มีดังนี้

๗.๑.๑ เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเขียน มีความสนใจ มีความพร้อมและมีความต้องการที่จะเขียน

๗.๑.๒ เป็นผู้ที่มีความสนใจในข้อมูลข่าวสาร มีนิสัยรักการอ่าน และเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๗.๑.๓ เป็นผู้มีความรู้ มีความถนัดในเรื่องที่ตนจะเขียนเป็นอย่างดี รวมถึงมีแรงบันดาลใจที่จะถ่ายทอดความรู้ความคิดและสิ่งที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา

๗.๑.๔ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจหลักการ วิธีการเขียนงานประเภทนั้น ๆ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานเขียนจนประสบความสำเร็จ

๘. ข้อควรคำนึงในการเขียนงานเชิงวิชาการ มีดังนี้

การเขียนงานเชิงวิชาการอาศัยปัจจัยหลายด้านประกอบกันจึงก่อเกิดเป็นผลงานเขียนที่สมบูรณ์ และประสบความสำเร็จ ดังนั้นในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงสิ่งที่ควรคำนึงถึงในรอบสำคัญ ๆ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เขียน ผู้อ่าน เนื้อหา การใช้ภาษา รูปแบบการเขียนการพิมพ์ และการอ้างอิง เพื่อเป็นแนวทางที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเขียน ดังนี้

๘.๑ ผู้เขียน ผู้เขียนต้องเตรียมความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ ประสบการณ์ในการเขียน เป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านความรู้ ประสบการณ์ ทั้งนี้การเขียนงานเชิงวิชาการเป็นงานเขียนที่มุ่งนำเสนอความรู้ ความคิดเป็นหลัก ดังนั้นจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้า รวบรวมความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ความกระจ่างชัดในเรื่อง หรือประเด็นที่เขียน จนเกิดความมั่นใจในตนเอง สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างสมบูรณ์ เป็นผู้ที่มีศิลปะในการใช้ภาษา ขณะเดียวกันก็ต้องมีอิสระทางความคิด มีกลวิธีในการเขียนที่น่าสนใจเพื่อสร้างสรรค์ผลงานเขียนให้มีคุณภาพ นำศึกษาและเกิดประโยชน์โดยแท้จริง ขณะเดียวกันก็ต้องเป็นผู้ที่รู้จักวางแผนการเขียนและดำเนินการตามแผนที่วางไว้ รวมถึงมีสมาธิและมีวินัยในการเขียน ทั้งนี้เพราะการเขียนงานเชิงวิชาการบางประเภท เช่น งานวิจัย ตำรา หนังสือ ฯลฯ ต้องอาศัยระยะเวลาอันยาวนานกว่าผลงานจะเสร็จสมบูรณ์ หากมิได้วางแผนการเขียนที่ดี ขาดสมาธิและวินัย ผลงานเขียนก็อาจไม่ประสบความสำเร็จตามที่ประสงค์

๘.๒ ผู้อ่าน ผู้อ่านถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้เขียนต้องคำนึง เพราะเป็นฝ่ายที่มีผลต่อการกำหนดกรอบเนื้อหา การใช้ภาษา การเสนอความคิด ฯลฯ ในงานเขียน หากผู้เขียนทราบกลุ่มและรายละเอียดเกี่ยวกับผู้อ่าน อาจจะเป็นในด้าน อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ บทบาท ทัศนคติ ตลอดจนความสนใจ ความต้องการของผู้อ่าน ย่อมทำให้สามารถดำเนินการเขียนให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้อ่าน ทำให้การงานเขียนนั้นประสบความสำเร็จ มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน สังคมอย่างแท้จริง

๘.๓ เนื้อหา ถือเป็นองค์ประกอบหลักในงานเขียน การเขียนงานเชิงวิชาการต้องถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ต่อวงวิชาการ วิชาชีพ และสังคม ดังนั้นการเขียนจำเป็นต้องนำเสนอประเด็นความรู้ที่ถูกต้อง ตรงตามหลักวิชาและข้อเท็จจริง ครอบคลุมลึกซึ้ง ทันสมัย เหมาะสมกับกลุ่มผู้อ่าน การเสนอข้อมูลรายละเอียดบางเรื่อง จำเป็นต้องมีหลักฐานอ้างอิง มีเหตุผลสนับสนุนที่สมบูรณ์ น่าเชื่อถือ เมื่อมีการนำเสนอทรรศนะ หรือแนวคิด ต้องคำนึงถึงเหตุผล และความเป็นไปได้ เป็นมุมมองใหม่ ๆ ประโยชน์ต่อการพัฒนาและการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนั้นอย่างสร้างสรรค์ สำหรับการลำดับเนื้อหา ควรวางแผนและลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบทั้งในระดับหัวข้อ เนื้อหาสาระแต่ละส่วนโดยคำนึงถึงเอกภาพ สัมพันธภาพ สารัตถภาพของเนื้อหา

๘.๔ การใช้ภาษา ภาษา ถือเป็นสิ่งสำคัญในงานเขียนเชิงวิชาการ เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านในการถ่ายทอดและทำความเข้าใจเรื่องราวผ่านงานเขียน ภาษาที่ใช้ในงานเขียนประเภทนี้จึงต้องใช้ภาษาที่ดี กล่าวคือ เป็นภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการใช้ภาษา ทั้งการใช้ถ้อยคำ ความหมาย การสะกดคำ ตัวการ์ตัน การใช้ศัพท์บัญญัติ ฯลฯ ใช้ระดับภาษาที่เหมาะสม คือควรใช้ภาษาในระดับทางการ หรือภาษาวิชาการที่ถูกต้อง เป็นภาษาสุภาพ เรียบเรียงเนื้อหาทั้งระดับประโยค เนื้อความในย่อหน้าและภาพรวมด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจน และควรเลือกใช้

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ ๑

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. งานเขียนเชิงวิชาการมีความหมายอย่างไร
๒. งานเขียนเชิงวิชาการมีความสำคัญอย่างไร
๓. จงบอกองค์ประกอบหลักของงานเขียนเชิงวิชาการว่ามีอะไรบ้าง
๔. งานเขียนเชิงวิชาการมีลักษณะเฉพาะอย่างไรบ้าง
๕. งานเขียนเชิงวิชาการมีประโยชน์ต่อใคร และมีประโยชน์อย่างไร
๖. งานเขียนประเภทใดบ้างที่ถือเป็นงานเขียนเชิงวิชาการ
๗. ผู้เขียนงานเชิงวิชาการควรมีคุณสมบัติสำคัญ ๆ อย่งไรบ้าง
๘. จรรยาบรรณหลักที่ผู้เขียนงานเชิงวิชาการจะต้องยึดถือปฏิบัติประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง
๙. สิ่งใดบ้างที่ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงในการเขียนงานเชิงวิชาการ
๑๐. งานเขียนเชิงวิชาการมีเหมือนหรือแตกต่างจากการเขียนงานวิชาการในประเด็นใดบ้าง

ตอนที่ ๒ ให้นิสิตอ่านบทความวิชาการเรื่อง “วาทศิลป์แห่งปัญญาในพระราชดำรัสและพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ของ ธเนศ เวศร์ภาดา หรือบทความวิชาการเรื่อง “รัตนโกสินทร์ในจินตนาการของ ว.วินิจฉัยกุล” ของตรีศิลป์ บุญขจร แล้ววิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

๑. จุดมุ่งหมายของการเขียน
๒. ประเภทของงานเขียน
๓. องค์ประกอบของงานเขียนแต่ละส่วน
๔. สาระสำคัญของงานเขียน
๕. ประโยชน์ หรือคุณค่าของงานเขียน

บรรณานุกรม

- กองทัพ เคลือบพนิกกุล. (๒๕๔๒). *การใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- दनัย ไชยโยธา. (๒๕๕๒). *การเขียนผลงานทางวิชาการและงานวิจัย(พิมพ์ครั้งที่ ๒)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดวงใจ ไทยอุบุญ. (๒๕๕๓). *ทักษะการเขียนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (๒๕๕๕). *สายธารตรีศิลป์นิพนธ์*. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ถวัลย์ มาตเจริญ. (๒๕๕๐). *นวัตกรรมการศึกษาชุด สรรพศาสตร์ของการเขียนในการจัดทำ นวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- ธเนศ เวศร์ภาดาและฐนัช กองทอง(บรรณาธิการ). (๒๕๕๑). *สอนเขียนอย่างสร้างสรรค์และ สمانฉันทด้วยภาษาวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ธเนศ เวศร์ภาดาและคณะ.(๒๕๔๘). *ภาษาไทย: วรรณสารภาษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์และสุมาลี สังข์ศรี. (๒๕๔๘). *การเขียนผลงานวิชาการและ บทความ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (๒๕๕๓). *การเขียนผลงานวิชาการและบทความ (พิมพ์ครั้งที่๒)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สนม ครุฑเมือง. (๒๕๕๐). *การเขียนเชิงวิชาการ (พิมพ์ครั้งที่ ๒)*. นครสวรรค์: โรงพิมพ์นิวเสรินคร.
- อวยพร พานิชและคนอื่น ๆ. (๒๕๔๘). *ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร แก้วสุวรรณ. (ม.ป.ป.). *การเขียนทางวิชาการ.ม.ป.ท.*

บทที่ ๒

กระบวนการเขียนงานเชิงวิชาการ

ความมุ่งหมายของบทเรียน

๑. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายกระบวนการเขียนงานเชิงวิชาการได้
๒. เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมตัวเขียน วางแผนและดำเนินการเขียนได้อย่างเหมาะสม
๓. เพื่อให้ผู้เรียนนำหลักเกณฑ์ ขั้นตอนการเขียนไปประยุกต์ใช้ในงานเขียนได้
๔. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเขียนทุกขั้นตอน

เนื้อหาของบทเรียน

๑. ชั้นเตรียมตัวผู้เขียน
 ๒. ชั้นวางแผนการเขียน
 - ๒.๑ การกำหนดแนวคิดในการเขียน
 - ๒.๒ การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียน
 - ๒.๓ การเลือกเรื่อง หรือการกำหนดหัวข้อเรื่อง
 - ๒.๔ การวิเคราะห์ผู้อ่าน
 ๓. ขั้นตอนการเขียน
 - ๓.๑ การกำหนดขอบเขตในการเขียน
 - ๓.๒ การแสวงหาและการรวบรวมข้อมูล
 - ๓.๓ การวางโครงเรื่อง
 - ๓.๔ การเรียบเรียงเรื่อง
 - ๓.๕ การตรวจทานและปรับปรุงแก้ไข
 - ๓.๖ การทำต้นฉบับ การเข้าเล่มผลงานเขียน
 ๔. ชั้นเผยแพร่ผลงานเขียน
- แบบฝึกหัดท้ายบทที่ ๒

วิธีการสอนและกิจกรรม

๑. บรรยาย
๒. อภิปราย- ซักถาม
๓. ฝึกวางแผนการเขียน
๔. ทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ

อุปกรณ์การสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. ตัวอย่างการวางโครงเรื่อง
๓. แบบฝึกหัด
๔. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ Power point (ppt.)
๕. ตำราและเอกสารอื่น ๆ

บทที่ ๒

กระบวนการเขียนงานเชิงวิชาการ

เมื่องานเขียนเชิงวิชาการ เป็นงานเขียนที่มุ่งถ่ายทอดเนื้อหาสาระ แสดงความรู้ ทัศนคติอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล เพื่อให้ผู้อ่าน วงวิชาการ สังคม ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และได้รับประโยชน์ตามความมุ่งหมายของผู้เขียน แต่กว่าจะได้ผลงานเขียนที่สมบูรณ์ต้องมีลำดับขั้น มีกระบวนการเขียนอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ก่อนเขียน ผู้เขียนจะต้องเตรียมตนเองทุกด้านทั้ง ร่างกาย จิตใจ ความรู้ ประสบการณ์ เวลา ฯลฯ มีการวางแผนการเขียน ทั้งการกำหนดแนวคิด จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ทราบเป้าหมายในการเขียน สามารถเลือกเรื่อง กำหนดหัวข้อเรื่อง เพื่อตั้งประเด็น กำหนดทิศทางการเขียนให้ชัดเจน รวมถึงวิเคราะห์กลุ่มผู้อ่านได้ เพราะมีผลต่อการกำหนดกรอบการเขียนอื่น ๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้อ่าน เมื่อถึงขั้นตอนการเขียน ต้องให้ความสำคัญในทุกขั้นตอนเพื่อให้ได้ผลงานเขียนที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่การกำหนดขอบเขตในการเขียน การแสวงหา การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล การวางโครงเรื่อง การเรียบเรียงเรื่อง การตรวจทานแก้ไข การเข้าเล่ม หลังจากดำเนินการเขียนเรียบร้อยแล้วสามารถนำผลงานเขียนไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ต่อวงวิชาการ และต่อสังคมต่อไป ซึ่งกระบวนการเขียนทุกขั้นตอนตามที่กล่าวมามีรายละเอียดดังที่ได้กล่าวต่อไปนี้

๑. ขั้นเตรียมตัวผู้เขียน

เนื่องจากการเขียนงานเชิงวิชาการเป็นงานเขียนที่มีรูปแบบ มีขั้นตอน มีเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้ ต้องอาศัยทั้งความเข้าใจ ความรู้ความคิด ความอดทน การทุ่มเทในทุกด้าน ดังนั้นผู้เขียนในฐานะผู้สร้างสรรค์ผลงานจำเป็นต้องเตรียมตัวและเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ก่อนเขียนงานเชิงวิชาการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๑ เตรียมตน เป็นการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สถานที่ กล่าวคือ ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง รักษาจิตใจให้เบิกบานผ่องใส เพราะทั้งสองส่วนนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้มีกำลัง มีความเข้มแข็งอดทน มีสมาธิ มีมุมมองความคิดในเชิงบวกซึ่งจะช่วยให้แสดงความรู้ความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงเตรียมใจที่จะยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่าน ส่วนการเตรียมพร้อมด้านสติปัญญา มีทั้งส่วนที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกเป็นผู้ขำคิด ข่างสังเกต ข่างจดจำ หมั่นศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ลึกซึ้งอย่างต่อเนื่อง สำหรับสถานที่ ควรจัด หรือกำหนดสถานที่ที่ใช้ในการเขียนให้เหมาะสมทั้งสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่เอื้อต่อการเขียน นอกจากนี้จะต้องเตรียมอุปกรณ์ สื่อ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเขียนให้พร้อมด้วย เช่น ปากกา ดินสอ ยางลบ กระดาษ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ

๑.๒ เตรียมประสบการณ์ ทั้งในส่วนที่เป็นการสร้างเสริมความรู้และประสบการณ์ในการเขียนจากจากแหล่งข้อมูลและสื่อต่าง ๆ เช่น บทความ ตำรา หนังสือ ผลงานวิจัย ฯลฯ ด้วยวิธีการอ่าน การฟัง การพูด การเขียน การสังเกต และการทดลอง หมั่นฝึกฝนการเขียน การรวบรวม การประมวล การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และถ่ายทอดความรู้ความคิดที่ได้ศึกษามาให้เป็นผลงานเขียนที่สมบูรณ์เป็นรูปธรรมต่อไป

๑.๓ เตรียมเขียน เป็นการวางแผนการเขียนทั้งในส่วนตัวเวลา เนื้อหา การเผยแพร่ผลงาน กล่าวคือ ด้านเวลา ต้องวางแผน หรือกำหนดระยะเวลาในการเขียน เพื่อให้สามารถดำเนินการเขียนตาม

เรื่องที่เขียน	แนวคิดกว้าง หรือแนวคิดใหญ่	แนวคิดย่อย
		เรื่องนี้มีกรับขนบนิยมในการประพันธ์นิราศ และมีการปรับเปลี่ยนขนบบางประการจนก่อให้เกิดเป็นลักษณะเด่นเฉพาะเรื่อง

การกำหนดแนวคิดในการเขียนไม่ว่าผู้เขียนจะเขียนงานประเภทใด ควรกำหนดแนวคิดให้ชัดเจน โดยเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือบันทึกไว้เป็นเครื่องเตือนใจ เพื่อให้ตระหนักว่าสามารถถ่ายทอดความรู้ความคิดในเรื่องที่เขียนได้กระจ่างแจ้งเพียงใด การกำหนดแนวคิดได้ชัดเจนหรือไม่ชัดเจนก็จะส่งผลต่อการเขียนที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องตามกรอบแนวคิดนั้น ๆ ได้มากน้อยต่างกันเช่นกัน แนวคิดจึงเป็นเสมือนกรอบให้สามารถเขียนงานไปตามแนวทางและขอบเขตเนื้อหาที่วางไว้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

๒.๒ การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียน

วัตถุประสงค์ในที่นี้ หมายถึง ความประสงค์ของผู้เขียนที่จะให้ผู้อ่านมีพฤติกรรมเช่นใด หรือเหตุผลของการเขียนงานเรื่องนั้น ๆ การกำหนดวัตถุประสงค์จะเป็นประโยชน์ต่อการเขียนในขั้นต่อไป ทั้งในด้านการกำหนดรูปแบบการเขียน เนื้อหา การใช้ภาษา กลวิธีการเขียนให้เหมาะสมต่อไป วัตถุประสงค์มี ๒ ระดับ คือ

๒.๒.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไป เป็นการกำหนดความประสงค์ไว้กว้าง ๆ ดังที่ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิมสาราญ (๒๕๔๘, หน้า ๑๘๑-๑๘๒) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

๒.๒.๑.๑ การเขียนเพื่อเล่าเรื่อง

การเขียนเพื่อเล่าเรื่อง คือ การนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เป็นลำดับอยู่แล้ว มาถ่ายทอดเป็นข้อเขียน อาจเป็นเรื่องราวที่ผู้เขียนประสบด้วยตนเอง หรือเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเกิดขึ้นในสังคมทั่วไป การเขียนเพื่อเล่าเรื่องส่วนใหญ่เป็นการเขียนเล่าประวัติเล่าเหตุการณ์หรือประสบการณ์ต่าง ๆ โดยอาจนำมาเขียนในรูปแบบการเขียนประเภทต่าง ๆ เช่น การเขียนสารคดีและการเขียนข่าว เป็นต้น สิ่งสำคัญสำหรับการเขียนเล่าเรื่องก็คือ จะต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามความเป็นจริงและต้องเล่าเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๒.๒.๑.๒ การเขียนเพื่ออธิบาย

การเขียนเพื่ออธิบาย คือ การเขียนเพื่อชี้แจง อธิบาย เช่น อธิบายวิธีใช้ วิธีทำ ขั้นตอนการทำ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและปฏิบัติตามได้ เช่น อธิบายศาสตร์ความรู้ในสาขาใดสาขาหนึ่ง อธิบายวิธีใช้เครื่องมือ ขั้นตอนการปรุงอาหาร ขั้นตอนการต่อกิ่ง ตัดตาต้นไม้ การดูแลรักษาเครื่องใช้ในบ้านหรืออธิบายเปรียบเทียบของสองสิ่ง เป็นต้น การเขียนเพื่ออธิบายต้องระมัดระวังเรื่องการใช้ภาษา กล่าวคือ ต้องใช้ภาษาที่สั้น กระชับ ครบถ้วนทุกประเด็น เข้าใจง่ายและเป็นไปตามลำดับขั้นตอน

๒.๒.๑.๓ การเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น

การเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น เป็นการเขียนเพื่อวิเคราะห์ วิจารณ์ แนะนำ ตั้งข้อสังเกต หรือเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในการเขียนแสดงความคิดเห็นนั้น อาจเป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างเดียวหรืออาจมีข้อเสนอแนะประกอบด้วยก็ได้ ในการเขียนต้องคำนึงถึงพื้นฐาน

จากจุดมุ่งหมายของการเขียนทั้ง ๒ ระดับตามที่กล่าวในข้างต้น กล่าวได้ว่าการเขียนงานเชิงวิชาการแต่ละประเภท หรือเรื่องหนึ่ง ๆ มีทั้งการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียนทั่วไป เช่น เพื่ออธิบายให้ความรู้และเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องใด หรือประเด็นใด ดังเช่น การเขียนบทความ วิเคราะห์ บทความวิจารณ์ งานวิจัย เป็นต้น ขณะเดียวในงานเขียนบางประเภทก็จะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อวัตถุประสงค์หรือผลสัมฤทธิ์ของการศึกษานั้นไปด้วย เช่น โครงการทางวิชาการ ตำรา หนังสือ เอกสารประกอบการสอน เป็นต้น ขณะเดียวกันการเขียนงานหนึ่งเรื่องอาจต้องกำหนดจุดมุ่งหมายทั้งสองระดับควบคู่กันไปทั้งในภาพรวม และจุดมุ่งหมายเฉพาะในเนื้อหาแต่ละส่วน การกำหนดจุดมุ่งหมายของเขียนเชิงวิชาการ นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดทิศทางและความมุ่งหมายในการเขียนให้ชัดเจนแล้ว ยังเป็นประโยชน์ในการกำหนดกรอบเนื้อหา ความคิด จนสามารถนำเสนอความรู้ ความคิด และเขียนผลงานออกมาได้ตรงตามความประสงค์

๒.๓ การเลือกเรื่อง หรือการกำหนดหัวข้อเรื่อง

การเลือกเรื่อง หรือการกำหนดหัวข้อเรื่อง ถือเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่ง เพราะการเลือกเรื่องมีผลต่อผู้เขียนว่าจะมีความถนัด หรือสามารถเขียนออกมาได้ดีเพียงใด มีผลต่อเนื้อหา ทั้งการกำหนดกรอบเนื้อหา วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา และมีผลต่อความน่าสนใจในการอ่าน ทั้งนี้เพราะหากเรื่องนั้นเป็นประเด็นใหม่ สอดคล้องกับความต้องการของผู้อ่านก็ย่อมงานเขียนได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ดังนั้นในการเลือกเรื่องผู้เขียนควรคำนึงถึงหลักในการเลือกเรื่องดังนี้

๒.๓.๑ ควรเลือกเรื่องที่คุณเขียนมีความถนัด มีความสนใจ เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้เขียน หรือเป็นเรื่องที่คุณมีความรู้หรือมีประสบการณ์อยู่บ้างแล้ว เพราะทำให้สามารถเขียนสำเร็จได้โดยง่าย แต่หากเรื่องนั้นน่าสนใจแต่ตนเองยังไม่มีความรู้ หรือความแม่นยำพอ ควรศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมก่อนลงมือเขียนก็จะสามารถเขียนได้สำเร็จ และยังเป็นการพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ของตนเองอีกทางหนึ่งด้วย

๒.๓.๒ ควรเลือกเรื่องที่น่าสนใจ แปลกใหม่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน วงวิชาการ สังคมในด้านใดด้านหนึ่ง เป็นเรื่องที่ยังไม่มีใครเขียนกันอย่างแพร่หลายเพราะจะทำให้เป็นที่สนใจ สำหรับความแปลกใหม่นั้นผู้เขียนควรคำนึงถึงแหล่งข้อมูลในการสืบค้น อ้างอิงประกอบการเขียนด้วยว่ามีเพียงพอหรือไม่

๒.๓.๓ ควรเลือกเรื่องที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและสามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ชัดเจน ซึ่งโดยส่วนใหญ่การเขียนงานเชิงวิชาการ ผู้เขียนจะกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ก่อนเสมอว่าจะเขียนอะไร มีความประสงค์จะเขียนงานเพื่ออะไร แล้วจึงพิจารณาต่อไปจะนำเสนอเนื้อหาในเรื่องใดบ้าง จะใช้กลวิธีการนำเสนออย่างไร ดังนั้นการเลือกเรื่องจึงต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเขียน เพื่อให้เกิดความชัดเจนและได้ผลงานเขียนที่มีคุณภาพ ตรงกับความมุ่งหมายที่วางไว้

๒.๓.๔ ควรเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับผู้อ่าน ทั้งนี้เพราะหากเรื่องที่เขียนสอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ เหมาะสมกับเพศ วัย ฐานะ ระดับความรู้ ทัศนคติ ฯลฯ ก็ย่อมทำให้งานเขียนประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์กับผู้อ่านอย่างแท้จริง ทั้งนี้การจะเลือกเรื่องได้เหมาะสมกับผู้อ่านเพียงใด ผู้เขียนจะต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับผู้อ่านในด้านต่าง ๆ เพื่อจะได้เลือกเขียนเรื่องให้เหมาะสมต่อไป

๒.๓.๕ ควรเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับกาลเวลาและยุคสมัย ความเหมาะสมในข้อนี้มีความหมายถึงว่า เรื่องที่เลือกเขียนอาจเป็นเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม หรือเป็นการเสนอข้อมูล ความรู้

๒.๔ การวิเคราะห์ผู้อ่าน

ผู้อ่านมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางงานเขียนทั้งในเรื่องรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา และวิธีการเขียน แม้ว่างานเขียนเชิงวิชาการจะมุ่งถ่ายทอดความรู้เป็นหลัก แต่ความรู้นั้นก็ต้องเหมาะสมกับผู้อ่านทั้งในเรื่องวัย เพศ ฐานะ สถานภาพและบทบาท ทักษะคิด รวมถึงความสนใจและความต้องการในการอ่านที่แตกต่างกัน และผู้อ่านนี้เองคือกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากงานเขียนเป็นหลัก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ผู้เขียนจะต้องมีการวิเคราะห์ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้อ่านก่อนลงมือเขียนเสมอ เพื่อให้สามารถเขียนงานที่สนองต่อความต้องการ ความสนใจของกลุ่มผู้อ่าน งานเขียนที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านมากนักน้อยเพียงใด ย่อมแสดงถึงผลสำเร็จและคุณค่าของงานเขียนด้วย สำหรับการวิเคราะห์ผู้อ่านจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ ข้อควรคำนึง และเทคนิคในการวิเคราะห์ผู้อ่านดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียน ผู้อ่าน และเรื่องที่เขียน

๒.๔.๑.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน งานเขียนแม้จะมีประโยชน์และช่วยลดข้อจำกัดในการสื่อสาร กล่าวคือ เป็นผลงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรสามารถศึกษาทำความเข้าใจเรื่องได้โดยละเอียด ลดข้อจำกัดเรื่องเวลา สถานที่ หรือแม้แต่การพบปะระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านโดยตรง แต่หากพิจารณาในกระบวนการสื่อสาร งานเขียนไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้เขียนและผู้อ่านซักถาม อธิบาย หรือแก้ไขความผิดพลาด ความไม่ชัดเจนได้โดยตรงในขณะที่อ่าน จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ผู้เขียนต้องเขียนให้ถูกต้อง ชัดเจน ครอบคลุมเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เพื่อลดปัญหา หรือป้องกันปัญหาบางประการตามที่กล่าวมา

๒.๔.๑.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับเรื่องที่เขียน ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อการเลือกเรื่อง หรือการกำหนดหัวข้อเรื่องว่า ผู้เขียนจะต้องมีความรู้ มีประสบการณ์ มีความถนัดในเรื่องที่เขียน มีความรู้ในรูปแบบงานเขียน หรือหากยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นมากพอ ก็ต้องเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ หมั่นศึกษาหาความรู้ในเรื่องนั้นจากสื่อ เครื่องมือ และผลงานเขียนอื่น ๆ รวมถึงศึกษาและฝึกฝนการใช้ภาษาจนเกิดความแจ่มแจ้งและชำนาญ จึงจะทำให้สามารถเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเขียนก็ต้องตระหนักไว้เสมอว่าตนเองทำหน้าที่อะไร มีจุดมุ่งหมายในการเขียนอย่างไร รวมถึงพยายามถ่ายทอดเนื้อหาแต่ละส่วนให้ถูกต้อง ชัดเจน น่าสนใจ มีกลวิธีการเขียนที่ดี รักษามารยาทในการเขียน รวมไปถึงเป็นผู้ที่เปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากอคติ

๒.๔.๑.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและเรื่องที่เขียน ควรพิจารณาว่า เรื่องที่จะเขียนเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้อ่าน หรือเป็นเรื่องที่ผู้อ่านพอจะมีพื้นฐานความรู้ มีประสบการณ์มากนักน้อยเพียงใด ผู้อ่านมีความสนใจ มีทัศนคติต่อเรื่องที่เขียนเช่นใด เช่น ต่อด่าน เป็นกลาง เห็นด้วย ฯลฯ ความรู้เหล่านี้จะช่วยทำให้ผู้อ่านกำหนดกรอบรายละเอียด ความยากง่าย ประเด็นที่ควรเน้นย้ำ รวมไปถึงสิ่งที่ควรระวัง เช่น ทักษะคิด ความคิดเห็นบางประการ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้อ่านต่อไป

๒.๔.๒ ข้อควรคำนึงในการวิเคราะห์กลุ่มผู้อ่าน

ข้อควรคำนึงในการวิเคราะห์ผู้อ่าน มีดังนี้

๒.๔.๒.๑ วัย หรืออายุ ผู้อ่านแต่ละวัยย่อมมีความสนใจในเรื่องที่อ่านแตกต่างกัน เช่น เด็กอาจสนใจเรื่องสนุกสนาน ตื่นเต้น หากเป็นเรื่องที่เป็นความรู้ก็ควรจะเป็นเรื่องที่กระชับ มีความยากง่ายแตกต่างกันไป หากเป็นผู้ใหญ่ก็จะมีความต้องการอ่านเรื่องให้มีความรู้ความคิด สามารถนำความรู้ที่นำมาพัฒนาตน พัฒนางานต่อไป เป็นต้น ดังนั้นการทราบข้อมูลเรื่องวัย อายุของผู้อ่าน จะช่วยทำให้ผู้เขียนกำหนดเรื่อง ขอบเขตของเรื่อง วิธีการใช้ภาษา และวิธีการนำเสนอเรื่อง ให้เหมาะสมกับผู้อ่าน

๓. ขั้นตอนการเขียน

สำหรับขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับการเขียนโดยตรง เป็นการนำสิ่งที่ได้วางแผนมาแต่ละส่วนมาขยายผลและดำเนินการเขียนให้เกิดเป็นผลงานที่เป็นรูปธรรม เช่น มีการกำหนด หรือขยายประเด็นให้ชัดเจนและเห็นรายละเอียดมากยิ่งขึ้น มีการแสวงหา ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการเขียน มีการวางโครงเรื่อง และขั้นตอนสำคัญก็คือ เขียนเนื้อหาแต่ละส่วนจนสำเร็จ มีการตรวจทานแก้ไข เพิ่มเติมเนื้อหา ภาษาให้ถูกต้องสมบูรณ์ จากนั้นจึงจัดทำต้นฉบับ หรือรูปเล่มจริงตามประเภทของงานเขียนเพื่อเผยแพร่สู่ผู้อ่านต่อไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการเขียนงานเชิงวิชาการมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

- ๓.๑ การกำหนดขอบเขตในการเขียน
- ๓.๒ การแสวงหาและการรวบรวมข้อมูล
- ๓.๓ การวางโครงเรื่อง
- ๓.๔ การเรียบเรียงเรื่อง
- ๓.๕ การตรวจทานและปรับปรุงแก้ไข
- ๓.๖ การทำต้นฉบับ การเข้าเล่มผลงานเขียน

๓.๑ การกำหนดขอบเขตในการเขียน

การกำหนดขอบเขตในการเขียนเป็นขั้นตอนการเขียนที่มีความเกี่ยวเนื่องมาจากการเลือกเรื่อง หรือการกำหนดหัวข้อเรื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้เขียนทราบแล้วว่าตนเองจะเขียนเรื่องอะไร ผู้เขียนจะต้องมากำหนดขอบเขตในการเขียนอีกครั้ง เพื่อให้สามารถดำเนินการเขียนได้อย่างชัดเจนและสะดวก เพื่อให้ได้ผลงานเขียนที่มีความเหมาะสมทั้งในด้านข้อมูล เนื้อหา ปริมาณ ผู้อ่าน และเวลาที่ใช้เขียน และเพื่อให้ได้ผลงานเขียนที่สมบูรณ์ มีคุณค่าอย่างแท้จริง การกำหนดขอบเขตในการเขียนนี้ จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความสัมพันธ์กันทั้งในด้านเนื้อหา ข้อมูล ปริมาณ ผู้อ่าน และเวลา สำหรับการกำหนดหัวข้อและขอบเขตของเรื่องเพื่อให้เกิดความเหมาะสมสัมพันธ์กันทั้งในด้านเนื้อหา ข้อมูล เวลา ปริมาณ ผู้อ่าน และคุณภาพของงานเขียน ผู้เขียนสามารถจำกัด หรือขยายหัวเรื่อง ขอบเขตของเรื่องด้วยวิธีต่อไปนี้

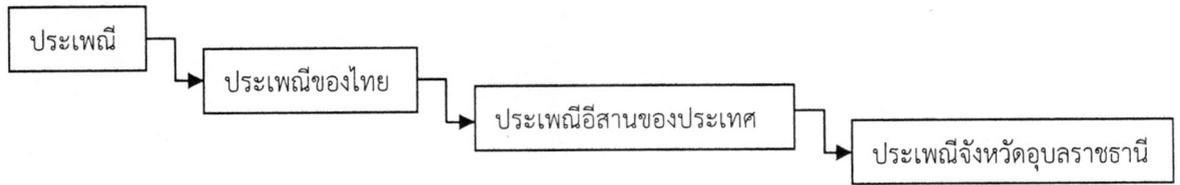
๓.๑.๑ การจำกัดหัวข้อเรื่องให้แคบลง ในกรณีที่หัวข้อเรื่องมีขอบเขตกว้างขวางเกินไป อาจจำกัดขอบเขตให้แคบลงได้ในลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้

๓.๑.๑.๑ กำหนดขอบเขตของเรื่องด้วยแง่มุมที่เหมาะสม เช่น ในหัวข้อเรื่อง “ปัญหาสังคม” จะเป็นหัวข้อที่กว้างมากจนไม่เห็นทิศทาง ขอบเขต และแนวการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ ถ้าจำกัดให้แคบลงเป็นปัญหาเฉพาะด้าน ก็จะทำให้แนวการศึกษามีความชัดเจนทั้งในด้านของขอบข่ายและแนวทางการศึกษาค้นคว้า เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการว่างงาน ปัญหาชุมชนแออัด เป็นต้น

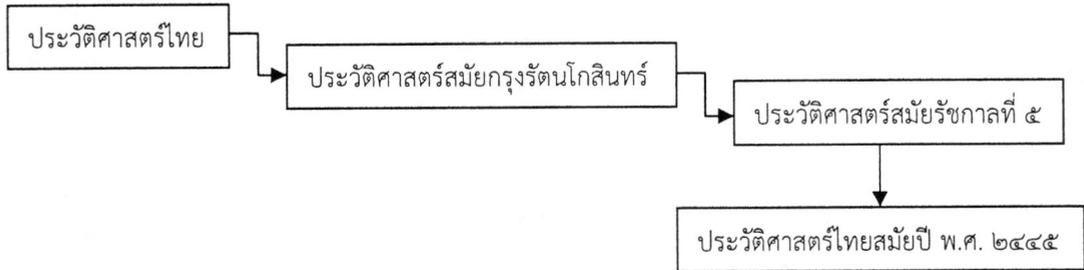
๓.๑.๑.๒ กำหนดด้วยยุคสมัยหรือระยะเวลา เช่น หัวข้อเรื่อง “เศรษฐกิจของไทย” อาจจำกัดให้แคบลงเป็นเรื่อง “เศรษฐกิจของไทยยุคอุตสาหกรรมใหม่” หรือหัวข้อเรื่อง “การละครไทย” จำกัดให้แคบลงเป็น “การละครไทยในรัชสมัยพระพุทธเลิศหล้านภาลัย” เป็นต้น

๓.๑.๑.๓ กำหนดด้วยขอบเขตทางภูมิศาสตร์ เช่น จากหัวข้อเรื่อง “แหล่งท่องเที่ยวของไทย” อาจจำกัดให้แคบลงด้วยพื้นที่ภูมิศาสตร์เป็น “แหล่งท่องเที่ยวของไทยทาง

๑.๓ การจำกัดขอบเขตโดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ และสถานที่ เช่น

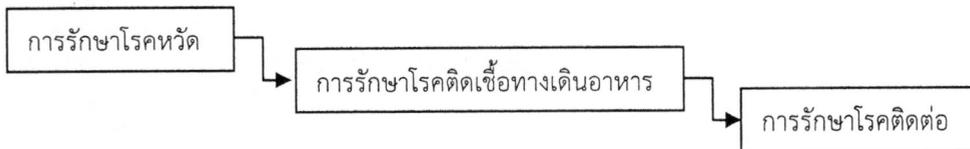

๑.๔ การจำกัดขอบเขตโดยคำนึงถึงระยะเวลา หรือยุคสมัย เช่น

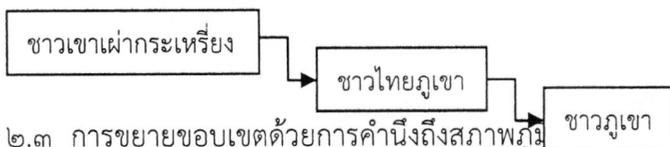

๒. การขยายขอบเขตของเรื่อง

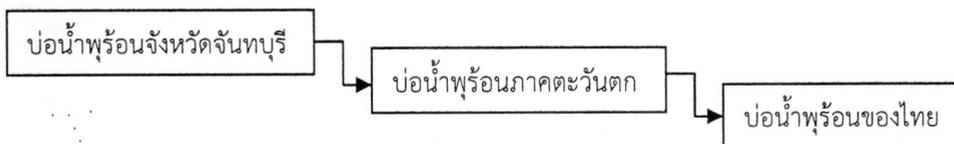
๒.๑ การขยายขอบเขตหัวข้อย่อย หรือประเด็นสำคัญให้กว้างขึ้น เช่น

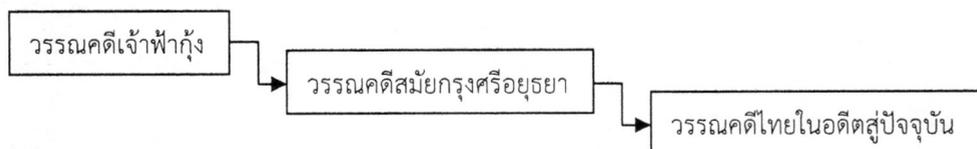
๒.๒ การขยายขอบเขตด้วยตัวบุคคล เช่น

๒.๓ การขยายขอบเขตด้วยการคำนึงถึงสภาพภูมิ

๒.๔ การขยายขอบเขตด้วยการกำหนดระยะเวลา ยุคสมัยให้กว้างขึ้น เช่น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การกำหนดขอบเขตในการเขียนก็เพื่อจะทำได้ดำเนินการเขียนต่อไปได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น และเพื่อให้ได้ผลงานเขียนที่คุณภาพ ส่วนผู้เขียนจะเลือกใช้วิธีการ

เพราะว่าข้อมูลปฐมภูมียังมีส่วนประกอบเกี่ยวกับข้อคิดเห็น ทักษะคิดและค่านิยมปะปนอยู่มากบ้าง น้อยบ้าง

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นบันทึกหลังจากเหตุการณ์เกิดขึ้นมานานแล้ว ผู้บันทึกไม่ได้มีประสบการณ์โดยตรง แต่ได้ทำขึ้นโดยใช้ข้อคิดเห็นหรือผลการศึกษาของบุคคลอื่นที่ได้ทำไว้แล้ว เช่น ตำรา พงศาวดาร นิทานพื้นบ้าน นิยายปรัมปรา เพลงพื้นบ้าน วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ เอกสารอัดสำเนา เอกสารแผ่นพับ วิทยานิพนธ์หรือปริญญาานิพนธ์ รายงานของทางราชการ ฯลฯ

ประโยชน์ของข้อมูลทุติยภูมิคือมุ่งตอบคำถามประเภทอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น อธิบายความหมายของข้อเท็จจริง และผู้เขียนที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิสามารถได้ข้อสรุป ข้อวินิจฉัย ข้อคิดเห็น หรือแนวทางที่จะทำการศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวาง

๓) ข้อมูลตติยภูมิ เป็นเอกสารที่มีการเขียนจากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าอ้างอิง เช่น หลักสูตร หนังสือเรียน คู่มือครู บรรณานุกรม สารานุกรม เอกสารทางวิชาการและเอกสารอื่นในลักษณะคล้ายกันนี้

๓.๒.๓ การแสวงหาแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้สำหรับการค้นคว้าหาความรู้เพื่อนำมาประกอบการเขียนนั้นสามารถศึกษาได้จากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

๓.๒.๓.๑ ห้องสมุด เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก ห้องสมุดมีทั้งห้องสมุดของราชการและห้องสมุดของเอกชน ซึ่งมีหลายขนาด หลายประเภทด้วยกัน เช่น ห้องสมุดด้านเกษตรกรรม ห้องสมุดเฉพาะของสถาบันหรือหน่วยงาน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย (แบ่งเป็นห้องสมุดของภาควิชาฯ คณะ และหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย) รวมถึงหอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น ปัจจุบันห้องสมุดแต่ละแห่งมีการสร้างระบบสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นได้จากเว็บไซต์ที่ทำให้ผู้เขียนสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าข้อมูลได้โดยง่าย สำหรับข้อมูลที่ค้นหาได้ในห้องสมุดอาจอยู่ในรูปแบบของสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร และกฤตภาค วัสดุไมติพิมพ์ อินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น

๓.๒.๓.๒ องค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ หมายถึง หน่วยงานราชการหรือเอกชนที่มีข้อมูลสำคัญเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เขียน เช่น สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ศูนย์มนุษยวิทยาสรีนธร ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด และศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นต้น ปัจจุบันหน่วยงานเหล่านี้แทบทุกแห่งมีเว็บไซต์ของตนเอง และจัดแสดงข้อมูลต่าง ๆ อย่างเปิดเผยสามารถเข้าไปใช้บริการและนำข้อมูลนั้นมาอ้างอิงได้รวดเร็ว

๓.๒.๓.๓ ข้อมูลออนไลน์ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต หรือเว็บไซต์ เป็นแหล่งความรู้ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว เป็นแหล่งข้อมูลที่มีการเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูลเรื่องต่าง ๆ เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ดาราศาสตร์ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ สังคม การเมืองการปกครอง เป็นต้น ผู้เขียนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ หรือนำมาอ้างอิงได้ แต่แหล่งข้อมูลประเภทนี้จำเป็นต้องตรวจสอบกลั่นกรองความถูกต้องของข้อมูลให้ดี เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลไม่ผิดพลาด เนื่องจากข้อมูลบางอย่างที่นำเสนอในแหล่งนี้มีที่มาหลายหลาย ส่วนการสืบค้นข้อมูลด้วยวิธีนี้สามารถค้นได้จากเว็บไซต์ของหน่วยงานนั้นๆ โดยตรง หรือสามารถเข้าไปที่เว็บไซต์ช่วยค้นต่างๆได้ เช่น www.google.com www.sanook.com www.yahoo.com www.youtube.com www.altavista.com เป็นต้น

เดิมก็จะมีการบันทึกข้อมูลลงบัตรดัชนีวารสารเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับสืบค้น แต่ในปัจจุบันนิยมบันทึกดัชนีวารสารลงในเครื่องเก็บข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ทำให้สะดวกต่อการสืบค้นยิ่งขึ้น

(๓) พจนานุกรมและสารานุกรม พจนานุกรมเป็นแหล่งสำหรับค้นหาความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ มีทั้งพจนานุกรมกลาง เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หรืออาจเป็นพจนานุกรมที่จำแนกตามแขนงสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น พจนานุกรมศัพท์เคมี พจนานุกรมศัพท์ชีววิทยา พจนานุกรมพุทธศาสตร์ พจนานุกรมคำศัพท์พระพุทธศาสนา ฯลฯ ส่วนสารานุกรมนั้นข้อมูลเอกสารที่ให้ความรู้พื้นฐานในสาขาวิชาต่าง ๆ ทุกสาขา เรียกว่า “สารานุกรมทั่วไป” หรือ “สารานุกรมเฉพาะวิชา” เช่น สารานุกรมศัพท์เคมี สารานุกรมสมุนไพร สารานุกรมวิทยาศาสตร์ สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์ สารานุกรมสำหรับเยาวชน ฯลฯ การค้นคว้าจากพจนานุกรมและสารานุกรมช่วยให้ทราบข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างแจ่มแจ้ง รวมทั้งเป็นแนวทางในการสืบค้นข้อมูลต่อไป

(๔) จุลสารและกฤตภาค จุลสาร คือ สิ่งพิมพ์ที่มีฉบับขนาดเล็กและบาง ส่วนใหญ่มีความหนาไม่เกิน ๖๐ หน้า เนื้อหาสาระมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ส่วนกฤตภาค คือ เนื้อหาเรื่องต่าง ๆ ที่ตัดจากหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับแล้วนำมาตีไว้นบนแผ่นกระดาษเพื่ออำนวยความสะดวกในการค้นคว้า โดยปกติห้องสมุดแต่ละแห่งจะมีตู้สำหรับเก็บจุลสารและกฤตภาคสำหรับการสืบค้นข้อมูลเฉพาะเรื่องที่เป็นประเด็นสำคัญ แม้จะผ่านช่วงเวลายาวนานมาระยะหนึ่งแล้วแต่ก็สามารถศึกษาหาข้อมูลเหล่านั้นย้อนหลังได้

(๕) บรรณานุกรมและดัชนีบรรณานุกรม เป็นบัญชีรายชื่อหนังสือที่ใช้เป็นข้อมูลแหล่งอ้างอิงประกอบการค้นคว้า ประกอบการเขียน ข้อมูลเหล่านี้ผู้เขียนงานนั้น ๆ จะต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นทั้งการให้เกียรติผลงานและเจ้าของผลงานที่ตนเองอ้างอิงถึง เป็นมารยาทในการเขียน เป็นองค์ประกอบหนึ่งในงานเขียน ในแง่ของการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลส่วนนี้ถือว่าประโยชน์ในการสืบค้นและเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย (दनัย ไชโยธธา, ๒๕๕๒, หน้า ๔๑-๔๒)

จากวิธีการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่กล่าวมา หลักและสิ่งที่ผู้เขียนควรคำนึงถึงประกอบการพิจารณาข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพมากที่สุด ควรคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

- ๑) ความน่าเชื่อถือข้อมูล
- ๒) ความไม่อคติต่อข้อมูล
- ๓) ความทันสมัยของข้อมูล
- ๔) ความเหมาะสมของข้อมูลกับเรื่องที่จะเขียน
- ๕) ความชัดเจนของหลักฐานอ้างอิง

๒) การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การรวบรวมข้อมูลสนาม หมายถึง ข้อมูลที่ผู้เขียนได้มาจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง หรือแหล่งข้อมูลโดยตรง เช่น การสำรวจ ถ่ายภาพ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การทดลอง ฯลฯ การรวบรวมข้อมูลประเภทนี้จึงต้องมีการสร้างเครื่องมือ หรือกำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลได้ตรงกับความต้องการ ซึ่งวิธีการรวบรวมข้อมูลสนาม อาจมีวิธีการรวบรวมได้

(๒) การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลหาภาควาความอย่างหนึ่งโดยอาศัยการสนทนา เจรจาโต้ตอบกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ มีจุดมุ่งหมาย มีการวางแผน มีการเตรียมประเด็นการสัมภาษณ์อย่างชัดเจน รัดกุม แน่นนอน การเก็บรวบรวมการสัมภาษณ์นอกจากจะทำให้ได้ข้อมูล ความรู้ ความคิด และความจริงตามต้องการแล้ว ยังช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านบุคลิกภาพ เช่น ท่วงที วาจา เจตคติ ทศนคติ อุปนิสัย ปฏิภาณ ไหวพริบ ฯลฯ การสัมภาษณ์จึงเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลอย่างหนึ่งที่นิยมใช้กันทั่วไป และไม่จำกัดว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำเพียงใด

ก. วิธีการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์โดยทั่วไปนิยมใช้ ๒ วิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) คือ การสัมภาษณ์ที่มีการใช้แบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างไว้ ซึ่งมักใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแบบเดียวกัน ลักษณะคำถามจึงมีลักษณะแน่นอน ไม่ยืดหยุ่น และง่ายต่อการวิเคราะห์ และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured Interview) คือ เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่ต้องมีสร้างแบบคำถามไว้ล่วงหน้า การสัมภาษณ์แบบนี้จึงมีลักษณะยืดหยุ่นเป็นธรรมชาติมากกว่าการสัมภาษณ์แบบแรก อนึ่ง ผู้ทำหน้าที่สัมภาษณ์ด้วยวิธีตามแบบที่ ๒ นี้ ต้องมีความชำนาญมากเป็นพิเศษ รวมถึงมีปฏิภาณไหวพริบ มีความสามารถในการตั้งประเด็นคำถามเป็นอย่างดี

ข. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๓ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

(๑) ขั้นเตรียมการ ได้แก่ เลือกกลุ่มตัวอย่าง วางแผนการสัมภาษณ์ ติดต่อประสานงานกับผู้ให้สัมภาษณ์ หรือขอความร่วมมือจากฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หากเป็นการสัมภาษณ์ตามแบบวิธีแรกจะต้องเตรียมประเด็นคำถาม หรือแบบสอบถาม และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม รวมถึงเตรียมอุปกรณ์บันทึกเสียงหากต้องใช้ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานไว้ด้วย

(๒) ขั้นเริ่มสัมภาษณ์และขั้นสัมภาษณ์ ดำเนินการดังนี้

ก. เข้าพบผู้ให้สัมภาษณ์ ทักทายและสร้างมิตรไมตรีที่ดี

ข. แจ้งจุดประสงค์ แนวทางในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการนำข้อมูลไปใช้ตามตามจรรยาบรรณและหลักวิชาการ ที่จะไม่ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับความเสียหาย

ค. เริ่มต้นสัมภาษณ์ด้วยคำถามง่าย ๆ และให้ความเป็นกันเอง แต่ได้สาระความจริง จากนั้นจึงตามด้วยประเด็นอื่น ๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและมีมารยาท

ง. ระหว่างการสัมภาษณ์ต้องเป็นนักฟังที่ดี

จ. คำถามการสัมภาษณ์บางอย่างไม่ควรถามในลักษณะ

ชี้นำคำตอบ

ข. ใช้ภาษาสุภาพ เข้าใจง่าย และเหมาะกับผู้ให้สัมภาษณ์

ช. ระหว่างสัมภาษณ์ควรหลีกเลี่ยงการโต้แย้งกับผู้ให้

สัมภาษณ์

ฉ. มีใจเป็นกลาง ไม่แสดงอาการเข้าข้าง ต่อด้าน หรือ

คัดค้านผู้ให้สัมภาษณ์

ญ. บันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง โดยปราศจากอคติ

ฎ. รู้จักสังเกตสภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบขณะสัมภาษณ์

๑) การบันทึกแบบสรุปความ เป็นการเก็บสาระสำคัญของเรื่องโดยย่อ ด้วยภาษาของผู้บันทึกเอง ทั้งนี้ต้องให้ได้ใจความตรงกับความเดิม จึงจำเป็นต้องใช้ความสามารถในการจับใจความและย่อความมาก ตัวอย่างการบันทึกแบบสรุปความ มีดังนี้

ชุมชนชาวม้ง

กอแก้ว วชรินน. “ชุมชนชาวม้ง” ในสมบัติเมืองเพชรบูรณ์ เล่ม ๓. เพชรบูรณ์ :สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์. ๒๕๔๖. หน้า ๑๕ - ๑๖.

ม้งเป็นชนชาติหนึ่งที่ได้กำเนิดมาบนพื้นโลกนี้มานานแล้ว มีรูปร่างหน้าตา และขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง นิยมอยู่บนภูเขา

๒) การบันทึกแบบคัดลอกข้อความ เป็นการคัดลอกข้อความจากต้นฉบับเดิมทุกตัวอักษร การบันทึกแบบนี้เหมาะสำหรับการเน้นให้เห็นความสำคัญของข้อความที่ยกมา และเพื่อต้องการสนับสนุนความคิดเห็นต่อประเด็นที่เขียน ดังตัวอย่างการบันทึกแบบคัดลอกข้อความไม่เกิน ๔ บรรทัด ดังนี้

การหมั้น (กอแก้ว วชรินน, หน้า ๒๗)

พวกม้งนิยมการหมั้นระหว่างพี่น้องแซ่ต่างกัน ลูกพี่หรือน้องชายของมารดา หรือลูกของพี่หรือน้องชายของบิดา การหมั้นจะเริ่มกระทำตั้งแต่บุตรอายุ ๑ ขวบ ...โดยทั้งสองฝ่ายให้คำมั่นสัญญาว่าเมื่อบุตรโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้วจะให้แต่งงานกัน

๓) การบันทึกแบบถอดความ เป็นการบันทึกแบบถอดเนื้อความจากต้นฉบับเดิม โดยใช้สำนวนของตนเอง วิธีนี้เหมาะสำหรับต้นฉบับที่เป็นร้อยกรอง หรือภาษาต่างประเทศ ผู้เขียนต้องแน่ใจว่าข้อความที่ถอดความมาถูกต้องถ้วนได้สาระสำคัญ ในขณะที่บันทึกถ้าไม่สามารถแปลหรือถอดความได้ กระจ่างชัด อาจคัดลอกเป็นภาษาเดิมไว้ก่อนแล้วจึงนำมาถอดความในภายหลัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความต้องการสารสนเทศของแพทย์

Joanne G.Marchall. “Issue in ciinical information delivery”

Library Trends. ๔๒ (summer ๑๙๙๓) : ๘๔

ความต้องการสารสนเทศในการปฏิบัติงานทางคลินิกเป็นสิ่งสำคัญ แพทย์จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดูแลรักษาสุขภาพ และการรักษาคนไข้ ซึ่งมีความต้องการเข้าถึงสารสนเทศอย่างรวดเร็ว เพื่อสามารถประยุกต์ใช้กับการดูแลคนไข้

การบันทึกข้อมูลทั้ง ๓ แบบนี้ สามารถใช้แบบใดแบบหนึ่งหรือหลายแบบผสมกันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้บันทึก (สมพร แพ่งพิพัฒน์ , ๒๕๔๗ , หน้า ๒๖๒ - ๒๖๔)

๓.๒.๕ ประโยชน์ของการรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

๓.๒.๕.๑ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะเขียน และทำให้มองเห็นภาพของเรื่องที่จะเขียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓.๓.๒.๖ นำระบบตัวเลข หรือตัวอักษรมาใช้ในการวางรูปแบบ ตำแหน่ง แต่ละหัวข้อให้เป็นระเบียบและเข้าใจง่าย

๓.๓.๓ ประเภทของโครงเรื่อง

โครงเรื่องแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ตามที่ จูโรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิ่มสำราญ (๒๕๔๘, หน้า ๑๘๔) ได้กล่าวไว้ดังนี้

๓.๓.๒.๑ โครงเรื่องแบบหัวข้อ (Topic Outline)

๓.๓.๒.๒ โครงเรื่องแบบประโยค (The Sentence Outline)

๓.๓.๒.๑ โครงเรื่องแบบหัวข้อ (Topic Outline) โครงเรื่องประเภทนี้ผู้เขียนจะเสนอประเด็นความคิดเป็นหัวข้อด้วยคำหรือวลีสั้น ๆ เพื่อเป็นการกำหนดประเด็นความคิดที่จะเขียนอย่างกว้าง ๆ ถ้าโครงเรื่องมีหัวข้อรองและหัวข้อย่อยด้วยก็ควรจัดลำดับหัวข้อลดหลั่นกันลงมาด้วยตัวเลข เพราะจะทำให้เห็นลำดับความสำคัญของเนื้อหาได้ชัดเจนและเป็นระบบดี โครงเรื่องประเภทนี้เป็นที่นิยมกันมากเพราะสะดวกและรวดเร็ว เหมาะแก่การเขียนที่ไม่เป็นวิชาการ เช่น บทความทั่วไป อย่างไรก็ตามเมื่อจะลงมือเขียนจริง ๆ ผู้เขียนยังไม่สามารถเขียนขยายความได้ทันที จะต้องเรียบเรียงความคิดให้เป็นประโยคอีกครั้งหนึ่ง

๓.๓.๒.๒ โครงเรื่องประเภทประโยค (The Sentence Outline) โครงเรื่องประเภทนี้ผู้เขียนจะเสนอประเด็นความคิดเป็นรูปประโยคที่สมบูรณ์ โครงเรื่องประเภทนี้เหมาะแก่งานเขียนที่เป็นวิชาการ เช่น รายงานทางวิชาการ เรียงความ และบทความวิชาการ เป็นต้น โครงเรื่องประเภทประโยคนี้แม้จะยุ่งยากและใช้เวลามากกว่าประเภทแรก แต่เป็นโครงเรื่องที่มีความชัดเจนกว่า และสามารถเขียนขยายความได้ทันที โครงเรื่องที่เขียนเป็นประโยคแล้วนี้ ก็คือประโยคใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้าหรือประเด็นที่จะเขียนนั่นเอง

ตัวอย่างการเขียนโครงเรื่องแบบที่ ๑ “เรื่องเขียนหมาก”

แบบหัวข้อ	แบบประโยค
ความนำ เนื้อเรื่อง ๑. ความหมายและที่มา ๒. ลักษณะรูปทรงและส่วนประกอบ ๒.๑ ลักษณะรูปทรง ๒.๒ ส่วนประกอบ ๓. วัสดุที่ใช้ ๓.๑ ไม้ ๓.๒ หวาย ๓.๓ เงิน ๓.๔ ทอง ๓.๕ นาก	ความนำ เนื้อเรื่อง ๑. ความหมายและที่มาของคำว่าเขียนหมาก ๒. ลักษณะรูปทรงและส่วนประกอบของเขียนหมาก ๒.๑ ลักษณะรูปทรงของเขียนหมาก ๒.๒ ส่วนประกอบของเขียนหมาก ๓. วัสดุที่ใช้ทำเขียนหมาก ๓.๑ วัสดุประเภทไม้ ๓.๒ วัสดุประเภทหวาย ๓.๓ วัสดุประเภทเงิน ๓.๔ วัสดุประเภททอง ๓.๕ วัสดุประเภทนาก

๓. ขนบและลักษณะเด่นในนิราศจักรวาล

๓.๑ ขนบนิยมของนิราศ

๓.๑.๑ การตั้งชื่อ “นิราศจักรวาล”

๓.๑.๒ ขนบด้านรูปแบบคำประพันธ์

๓.๑.๓ การเคลื่อนที่ การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก การพรรณนา
ธรรมชาติและสิ่งที่ได้พบเห็น

๓.๒ ขนบและลักษณะเด่นด้านวรรณศิลป์

๓.๒.๑ ระดับเสียง

๓.๒.๑.๑ การเล่นเสียงสัมผัส

๓.๒.๑.๒ การเล่นจังหวะเสียง

๓.๒.๒ ระดับคำ

๓.๒.๒.๑ การสรรคำ

๓.๒.๒.๒ การเล่นคำเล่นความ

๓.๒.๓ ระดับความ

๓.๒.๓.๑ การใช้ภาพพจน์

๓.๒.๓.๒ การใช้สัญลักษณ์

๓. บทสรุป หรือสรุป (Summary)

กล่าวสรุปสาระสำคัญของ “นิราศจักรวาล” ได้แสดงให้เห็นลักษณะเด่นและลักษณะใหม่ของนิราศทั้งในส่วนของทรรคนะผู้เขียนและขนบนิยมในการประพันธ์นิราศ รวมถึงได้นำเสนอความคิดเห็นของผู้เขียนที่เกี่ยวกับพัฒนาการของนิราศเรื่องนี้ไว้ในเชิงชื่นชม

ศิริลักษณ์ บัตรประโคน (๒๕๕๔ , หน้า ๑๑๐ - ๑๓๓)

จะเห็นได้ว่าการเขียนโครงเรื่องแบบที่ ๒ นี้ ได้แสดงรายละเอียดของเรื่องทั้งในส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการเขียนโครงเรื่องตามรูปแบบนี้จะช่วยให้ผู้เขียนสามารถดำเนินการเขียนเนื้อหาจริงได้ง่ายขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย และรายละเอียดเรื่องฉบับสมบูรณ์ตามโครงเรื่องนี้สามารถศึกษาได้จากภาคผนวกท้ายเอกสารประกอบการสอนนี้ ในตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการทั่วไป ในหน้า ๒๕๖ - ๒๗๙

๓.๓.๔ ขั้นตอนและวิธีการเขียนโครงเรื่อง

๓.๓.๔.๑ ขั้นตอนการเขียนโครงเรื่อง

วชิรณี วงศ์ศิริอานวย (๒๕๕๒ , หน้า ๒๘ - ๓๑) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเขียน

โครงเรื่องไว้ ๕ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) รวบรวมความคิด
- ๒) ระดมความคิด
- ๓) จัดหมวดหมู่ความคิด
- ๔) จัดลำดับความคิด
- ๕) การขยายความคิด

๕) การขยายความคิด เป็นวิธีการเพิ่มความคิดจากความคิดหลักให้เป็นส่วนประกอบย่อยที่ละเอียดมากขึ้นกว่าเดิมอีก ซึ่งอาจเพิ่มเติมด้วยการอธิบายคร่าว ๆ หรือยกตัวอย่างประกอบ หรือแสดงเหตุผล

ตัวอย่างขั้นตอนการเขียนโครงเรื่อง “เรื่องเขียนหมาก”

๑. รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับเขียนหมาก และการกินหมากหรือเคี้ยวหมาก
๒. ระดมความคิด ที่จะเขียนเกี่ยวกับเขียนหมากและการกินหมาก ดังนี้
 - ความหมาย
 - ส่วนประกอบ
 - ที่มา
 - ศิลปะการตกแต่ง
 - ความเชื่อ และค่านิยม
 - ลักษณะรูปทรง
 - ประเภท
 - บทบาท
 - แหล่งจำหน่าย
 - วัสดุที่ใช้
๓. จัดหมวดหมู่ความคิด โดยการคัดสรรความคิดในส่วนที่สำคัญและเกี่ยวข้องไว้ ส่วนที่ไม่ต้องการให้ตัดทิ้ง
 ๑. ความหมาย
 ๒. ที่มา
 ๓. ลักษณะรูปทรง
 ๔. ส่วนประกอบ
 ๕. วัสดุที่ใช้
 ๖. ประเภท
 ๗. ศิลปะการตกแต่ง
 ๘. ความเชื่อและค่านิยม
๔. จัดลำดับความคิด โดยการนำความคิดทั้งหมดที่เลือกไว้แล้วมาจัดตามความสำคัญก่อนหลัง
 ๑. ความหมาย และที่มา
 ๒. ลักษณะ และส่วนประกอบ
 ๓. วัสดุที่ใช้
 ๔. ประเภท
 ๕. ศิลปะการตกแต่ง
 ๖. ความเชื่อ และค่านิยม
๕. การขยายความคิด โดยการนำความคิดที่จัดลำดับความสำคัญและความสัมพันธ์นั้นมาเพิ่มเติมข้อมูล หรือหัวข้อย่อยในบางส่วนที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็น
 ๑. ความหมาย และที่มาของเขียนหมาก

ได้ก็จดไว้ทุกประเด็นโดยไม่ต้องคำนึงว่าเนื้อหาจะต่อเนื่อง หรือตรงกับเรื่องที่จะเขียนหรือไม่ ขั้นตอนนี้ยังไม่ผ่านการกลั่นกรองเนื้อหาสาระและการลำดับเรื่องราว ความคิดของเรื่องที่จะเขียนนี้อาจได้มาจากความรู้หรือประสบการณ์เดิม การเขียนโครงเรื่องประเภทนี้เหมาะกับผู้เขียนที่ยังไม่มีความรู้ในเรื่องที่จะเขียนอย่างกระจ่างชัดนัก ดังตัวอย่างการรวบรวมความคิดในการเขียนเรื่อง “หุ่นกระบอกไทย” ต่อไปนี้ ทั้งนี้จะเขียนโครงเรื่องเป็นหัวข้อ

๑. วิธีทำหุ่นกระบอกไทย
๒. ประวัติการแสดงหุ่นกระบอกไทย
๓. วิธีการเชิดหุ่นกระบอกไทย
๔. คุณสมบัติของผู้เชิดหุ่นกระบอกไทย
๕. คุณค่าของหุ่นกระบอกไทย
๖. ความแพร่หลายของการแสดงหุ่นกระบอกไทยในปัจจุบัน
๗. เรื่องที่นำมาแสดง
๘. เพลงที่ใช้ร้อง
๙. เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง
๑๐. ลักษณะของโรงหุ่น
๑๑. ความสัมพันธ์ของหุ่นกระบอกไทยกับศิลปะแขนงอื่น

(๒) ขั้นการจัดกลุ่มความคิด เมื่อรวบรวมความคิดจนได้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเขียนหลากหลายแล้ว ก็คัดเลือกเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเขียน ส่วนเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องก็ตัดออกไป จากนั้นนำประเด็นที่เกี่ยวข้องมาจัดกลุ่ม ประเด็นใดที่มีความคิดหรือเนื้อหาคล้ายคลึงกันก็จัดรวมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน แล้วกำหนดข้อความหัวข้อใหญ่ให้ครอบคลุมเนื้อหาแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน เมื่อจัดกลุ่มเรียบร้อยแล้วก็จะได้โครงเรื่องที่ประกอบด้วยหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย “เรื่องหุ่นกระบอกไทย” ต่อไปนี้

๑. วิธีทำหุ่นกระบอก
๒. ประวัติการแสดงหุ่นกระบอกไทย
๓. วิธีการแสดงหุ่นกระบอกไทย
 - ๓.๑ วิธีการเชิดหุ่นกระบอกไทย
 - ๓.๒ ลักษณะของโรงหุ่น
 - ๓.๓ เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง
 - ๓.๔ เพลงที่ใช้ร้อง
 - ๓.๕ คุณสมบัติของผู้เชิดหุ่นกระบอกไทย
 - ๓.๖ เรื่องที่นำมาแสดง
๔. คุณค่าของหุ่นกระบอกไทย
๕. ความสัมพันธ์ของหุ่นกระบอกไทยกับศิลปะแขนงอื่น
๖. ความแพร่หลายของการแสดงหุ่นกระบอกไทยในปัจจุบัน

(๓) ขั้นการจัดลำดับความคิด เมื่อจัดความคิดให้เป็นหมวดหมู่แล้ว ความคิดต่าง ๆ อาจยังสับสน ควรนำกลุ่มความคิดต่าง ๆ ทั้งในระดับหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อยมาจัดลำดับอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจลำดับตามเรื่องราว ตามเหตุผล ตามเวลา ตามเหตุการณ์ก่อนหลัง ตามลำดับ

โครงเรื่องประเภทหัวข้อ	โครงเรื่องประเภทประโยค
๓.๓ วิธีการขีด	๓.๓ การขีดหุ่นนั้น ผู้ขีดต้องใช้มือทั้งสองข้าง บังคับตัวหุ่น
๓.๔ คุณสมบัติของผู้ขีด	๓.๔ ผู้ขีดหุ่นจะต้องมีความสามารถในทาง นาฏดุริยางคศิลป์
๓.๕ เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง	๓.๕ วงดนตรีประกอบการแสดงหุ่นกระบอก คือ วงปี่พาทย์
๓.๖ เพลงที่ใช้ร้อง	๓.๖ เพลงที่ใช้ร้องประกอบการแสดงหุ่นเป็น เพลงแบบละครรำ
๓.๗ เรื่องที่นำมาแสดง	๓.๗ เรื่องที่นิยมนำมาแสดงหุ่นกระบอกเป็นเรื่อง ที่ใช้เล่นละครในและละครนอก
๔. ความสัมพันธ์ของหุ่นกระบอกไทยกับศิลปะแขนงอื่น	๔. หุ่นกระบอกไทยเป็นมหรสพที่มีความสัมพันธ์กับ ศิลปะสาขาอื่น ๆ หลายสาขา
๕. คุณค่าของหุ่นกระบอกไทย	๕. หุ่นกระบอกไทยเป็นงานที่มีคุณค่าทางศิลป- ทัศนกรรม
๖. ความแพร่หลายของการแสดงหุ่นกระบอกไทยในปัจจุบัน	๖. การแสดงหุ่นกระบอกไทยเป็นการแสดงโบราณ ที่ปัจจุบันเกือบหาชมไม่ได้แล้ว

(ข้อมูลจากวิบูลย์ สีสวรรณ อ้างถึงใน จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิมสำราญ (๒๕๔๘, หน้า ๑๘๖-๑๘๗)

๒) โครงเรื่องที่สร้างจากความคิดหลัก เป็นโครงเรื่องที่คุณเขียนมีความรู้ในเรื่องที่จะเขียนชัดเจนในระดับหนึ่ง การวางโครงเรื่องแบบนี้จะมีการกำหนดแนวคิดหลักหรือประเด็นหลักในการเขียนก่อน จากนั้นจึงขยายประเด็นความคิด ลำดับขั้นตอนให้เห็นรายละเอียดที่สมบูรณ์ต่อไป ซึ่งวิธีการเขียนมีขั้นตอนดังนี้

(๑) ขั้นตอนการกำหนดความคิดหลัก การสร้างโครงเรื่องวิธีนี้ ผู้เขียนจะต้องคิดพิจารณาอย่างรอบคอบว่าเรื่องที่จะเขียนควรมีความคิดหลักที่เป็นเนื้อหาสำคัญอะไรบ้าง แล้วรวบรวมความคิดหลักไว้เป็นข้อ ๆ การเขียนโครงเรื่องประเภทนี้เหมาะกับผู้เขียนที่มีความรู้เรื่องที่จะเขียนเป็นอย่างดีแล้ว ในที่นี้ขอยกตัวอย่างการสร้างโครงเรื่องจากความคิดหลักขั้นตอนการรวบรวมความคิดหลักจากเรื่อง “พระราชวังสนามจันทร์” ดังนี้

๑. ที่ตั้งพระราชวังสนามจันทร์
๒. ประวัติสถานที่ก่อสร้าง
๓. จำนวนและชื่อสิ่งก่อสร้างในพระราชวังสนามจันทร์
๔. รายละเอียดของสิ่งก่อสร้างในพระราชวังสนามจันทร์
๕. ประวัติการก่อสร้างพระราชวังสนามจันทร์
๖. จุดมุ่งหมายในการก่อสร้างพระราชวังสนามจันทร์
๗. คุณค่าของพระราชวังสนามจันทร์
๘. การอนุรักษ์และการบูรณะพระราชวังสนามจันทร์

- ๖.๑ พระที่นั่งพิมานปฐม
 - ๖.๒ พระที่นั่งอภิรมย์ฤดี
 - ๖.๓ พระที่นั่งวัชรสิริมยา
 - ๖.๔ พระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์
 - ๖.๕ เทวาลัยคเณศร์
 - ๖.๖ พระที่นั่งปาฏิหาริย์ทัศไนย
 - ๖.๗ พระตำหนักขาสิมงคลอาสน์
 - ๖.๘ พระตำหนักมารีราชรัตบัลลังก์
 - ๖.๙ พระตำหนักทับแก้ว
 - ๖.๑๐ พระตำหนักทับขวัญ
๗. คุณค่าของพระราชวังสนามจันทร์

(๔) ขึ้นการทบทวนความคิดและการปรับปรุงโครงเรื่องให้สมบูรณ์ เมื่อผู้เขียนสร้างโครงเรื่องตามลำดับจนเสร็จสิ้นแล้ว ก็ควรพิจารณาทบทวนโครงเรื่องอีกครั้งหนึ่งว่ามีเนื้อหาสมบูรณ์ และมีเค้าโครงเรื่องเป็นลำดับต่อเนื่องหรือยัง ถ้าพิจารณาเห็นว่าโครงเรื่องสมบูรณ์แล้วก็สามารถขยายโครงเรื่องเป็นประโยคได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โครงเรื่องประเภทหัวข้อ	โครงเรื่องประเภทประโยค
๑. ที่ตั้งพระราชวังสนามจันทร์	๑. พระราชวังสนามจันทร์ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม
๒. ประวัติสถานที่ก่อสร้าง	๒. บริเวณพระราชวังสนามจันทร์นี้สันนิษฐานว่าคงเป็นพระราชวังเดิม
๓. ประวัติการก่อสร้างพระราชวังสนามจันทร์	๓. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐
๔. จุดมุ่งหมายในการก่อสร้างพระราชวังสนามจันทร์	๔. จุดมุ่งหมายในการก่อสร้างพระราชวังสนามจันทร์นั้นนอกจากจะใช้เป็นที่ประทับแล้วยังทรงใช้เป็นค่ายสำหรับการประชุมและซ้อมรบเสือป่า
๕. จำนวนและชื่อสิ่งก่อสร้างในพระราชวังสนามจันทร์	๕. พระที่นั่งและพระตำหนักที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างมีหลายองค์
๖. รายละเอียดของสิ่งก่อสร้างในพระราชวังสนามจันทร์	๖. สิ่งก่อสร้างในพระราชวังสนามจันทร์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้
๖.๑ พระที่นั่งพิมานปฐม	๖.๑ พระที่นั่งพิมานปฐมเป็นพระที่นั่งองค์แรกที่สร้างเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนสองชั้นแบบตะวันตก
๖.๒ พระที่นั่งอภิรมย์ฤดี	๖.๒ พระที่นั่งอภิรมย์ฤดีเป็นพระที่นั่งขนาดย่อมซึ่งสร้างติดต่อกับพระที่นั่งพิมานปฐมทางทิศใต้

๓.๓.๕.๔ ช่วยทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาทั้งประเด็น รายละเอียดนำไปสู่การเขียนที่มีสัมพันธภาพ สारตถภาพที่สมบูรณ์ครบถ้วน

๓.๓.๕.๕ ช่วยให้งานเขียนมีเอกภาพ เพราะสามารถทำให้เขียนเรื่องได้ตรงกับจุดมุ่งหมายและสอดคล้องกับขอบข่ายเนื้อหา

๓.๓.๕.๖ ช่วยให้ง่ายต่อการกำหนดวิธีการนำเสนอ

๓.๓.๕.๗ ช่วยกำหนดกรอบและเป็นแนวทางเพื่อเตือนความจำของผู้เขียนไม่ให้หลงลืมประเด็น หรือเขียนออกนอกเรื่อง

๓.๔ การเรียบเรียงเรื่อง

เมื่อเตรียมการเขียน วางแผนและดำเนินการเขียนตามลำดับมาจนถึงขั้นรวบรวมข้อมูลวางโครงเรื่องแล้ว ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้เขียนจะได้เขียนเรียบเรียงเนื้อหาแต่ละส่วนตามเค้าโครงเรื่องที่กำหนดไว้ตั้งแต่ส่วนนำเรื่อง ส่วนเนื้อเรื่อง ส่วนสรุป ไปจนถึงส่วนต่าง ๆ ขององค์ประกอบงานเขียนทั้งตอนต้นและตอนท้าย ซึ่งมีหลักการเขียน ขั้นตอนการเขียน ข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนควรให้ความสำคัญ ดังนี้

๓.๔.๑ หลักการเรียบเรียงเรื่อง

๓.๔.๑.๑ จำแนกประเด็นต่าง ๆ ที่จะเขียนให้ชัดเจน เพื่อให้ง่ายต่อการเขียนเนื้อหา การเสนอข้อมูล และการเลือกกลวิธีการเขียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละส่วน

๓.๔.๑.๒ การเขียนเนื้อหาแต่ละส่วนควรลำดับเรื่องให้ต่อเนื่อง ถ่ายทอดเนื้อหาให้ครบถ้วน ถูกต้องและน่าสนใจ

๓.๔.๑.๓ เนื้อหาของเรื่องซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ผู้เขียนควรจำแนก หรือควรลำดับการสื่อความทั้ง ๒ ส่วนให้ดี เพื่อให้เกิดความชัดเจน อ่านง่าย

๓.๔.๑.๔ หากมีการอ้างอิงข้อมูล ตัวเลข สถิติ ฯลฯ ควรระบุแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือถูกต้องตามหลักการเขียนอ้างอิง

๓.๔.๑.๕ หากมีการใช้รูปภาพประกอบเนื้อหาควรมีขนาด สีสัน การจัดวางที่เหมาะสม และสัมพันธ์กับเนื้อหานั้น ๆ

๓.๔.๑.๖ การนำเสนอเนื้อหาทั้งส่วนย่อยและส่วนรวมจะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญคือเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารตถภาพ

๓.๔.๑.๗ ภาษาที่ใช้ในการเขียนต้องถูกต้องตามมาตรฐานการใช้ภาษา หลักการใช้ภาษาในงานเชิงวิชาการ หรืองานวิชาการ และสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย

๓.๔.๑.๘ เมื่อเรียบเรียงเรื่องแต่ละส่วนเรียบร้อยแล้วควรตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา รวมถึงการอ้างอิงให้ละเอียด หากมีความผิดพลาดควรแก้ไขปรับปรุงก่อนทำต้นฉบับ เข้าเล่ม หรือเผยแพร่ต่อไป

๓.๔.๒ ขั้นตอนการเรียบเรียงเรื่อง

ขั้นตอนการเขียนสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอนใหญ่ ดังนี้

๓.๔.๒.๑ ขั้นเขียนฉบับร่าง ในขั้นตอนนี้เป็นการระบุนิธีการ ขยายความหัวข้อ นำเสนอข้อมูล รวมถึงแหล่งอ้างอิงข้อมูลที่จะนำมาประกอบการเขียน ซึ่งการเขียนในขั้นนี้แม้จะเป็นฉบับร่างแต่ก็ต้องให้ความสำคัญเรื่องเนื้อหา ส่วนการใช้ภาษาอาจยังไม่ต้องคำนึงถึงความสละสลวยมากนัก

เช่น การพิมพ์ การเว้นวรรคตอนและช่องไฟที่ถูกต้องเหมาะสม เมื่อมีการอ้างอิงข้อมูลทางวิชาการ จะด้วยการคัดลอก การยกข้อความบางตอน การใช้ภาพประกอบ การใช้ตาราง ฯลฯ ต้องถูกต้องตามหลักการอ้างอิง ณ ปัจจุบันและต้องสอดคล้องกับระเบียบการใช้ของหน่วยงานหรือสถาบันนั้น ๆ ด้วย ในส่วนของบรรณานุกรมและหรือภาคผนวกก็ต้องคำนึงความถูกต้องเหมาะสมเช่นกัน

๓.๔.๓.๒ ด้านเนื้อหา ในการเขียนจะต้องคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้

๑) ความถูกต้องในด้านเนื้อหาวิชา ควรคำนึงถึงความถูกต้องของข้อมูล ทฤษฎี สูตร การทดลอง การตีความ หลักฐานอ้างอิง การเสนอข้อเท็จจริง ความคิดและเหตุผล เนื้อหาสาระและข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย และเป็นการต่อยอดความรู้ทางวิชาการ

๒) ความสมบูรณ์และความลึกซึ้ง ควรมีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่ผู้เขียนมุ่งหมาย มีความครบถ้วน ในแต่ละเรื่อง แต่ละตอน การอธิบายหรือการวิเคราะห์ควรให้รายละเอียดที่ถี่ถ้วนและลึกซึ้ง ควรมีส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น ภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ ฯลฯ หรือควรเสนอแนะหนังสือ เอกสารประกอบที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์แก่การอ่านและการศึกษาค้นคว้าต่อไป

๓) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความทันสมัยและประโยชน์ หมายถึง เรื่องที่เขียนมีเนื้อหาสาระที่มีความใหม่ สร้างสรรค์ ทันสมัย สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ และความเป็นจริงของสังคม รวมถึงเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่าน วงวิชาการ สังคม

๓.๔.๓.๓ ด้านการใช้ภาษา ต้องคำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมในทุกด้านทั้งการใช้ถ้อยคำ ความหมาย การเรียบเรียงประโยค การใช้โวหาร กล่าวคือ ใช้ถ้อยคำให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง ถูกต้องตามหลักภาษา เช่น ตัวสะกด ตัวการันต์ เหมาะสมกับระดับภาษาและตรงตามความหมาย ใช้คำสุภาพที่นิยมใช้ในภาษาไทย หากมีการใช้ศัพท์บัญญัติ หรือมีการทับศัพท์ต้องเขียนให้ถูกต้องและตรงกันทั้งเล่ม ใช้ภาษากะทัดรัด คงสั้นคงวา การเขียนประโยคหรือข้อความ ควรเขียนให้อ่านแล้วเข้าใจง่าย กระชับ การเรียบเรียงเรื่องในแต่ละย่อหน้า แต่ละบทจะต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ส่วนนวนโวหารที่ใช้ต้องเป็นภาษาไทยเหมาะสมกับประเภทและเรื่อง (สมพร แพ่งพิพัฒน์ , ๒๕๔๗ , หน้า ๒๗๓ - ๒๗๔)

สำหรับการเรียบเรียงเรื่องโดยเฉพาะขึ้นเขียนและเรียบเรียงเนื้อหา ในส่วนที่เป็นหลักและขั้นตอนการเขียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภาษา การเขียนอ้างอิงมีรายละเอียดเฉพาะอีกหลายประการที่ผู้เขียนต้องศึกษาโดยละเอียด ซึ่งในบทอื่น ๆ ของเอกสารประกอบการสอนนี้จะได้กล่าวต่อไป สำหรับในส่วนของการเรียบเรียงเรื่องช่วงนี้อาจกล่าวได้ว่า การเขียนงานเชิงวิชาการ หรืองานวิชาการให้มีคุณภาพ ผู้เขียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานเขียนทุกด้าน มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีวินัยในตนเอง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานเขียนทั้งรูปแบบและเนื้อหา มีความรอบคอบ มีมารยาทและมีจรรยาบรรณของผู้เขียน รวมถึงคำนึงถึงความสำคัญทุกส่วน ทั้งนี้เพราะทุกส่วนล้วนมีผลต่อคุณภาพและความสำเร็จของงานเขียน

๓.๕ การตรวจทานและปรับปรุงแก้ไข

การตรวจทานและแก้ไขข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดของงานเขียนเป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการเขียนเรียบเรียงเรื่อง เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขการเขียนให้ถูกต้องสมบูรณ์ ทั้งในด้านรูปแบบงานเขียน เนื้อหา (ข้อมูล การเรียบเรียงเหตุผล การเสนอความคิดเห็น) การใช้ภาษา ฯลฯ ก่อนถึงขั้นตอนของการพิมพ์และเผยแพร่ผลงานต่อไป ซึ่งการตรวจทานและปรับปรุงแก้ไขสามารถดำเนินการ และมีหลักการปฏิบัติดังนี้

- ๓) ความเหมาะสมในรูปแบบการเขียนและการอ้างอิง
- ๔) ความเหมาะสมในการใช้ภาษา
- ๕) ความถูกต้องในการใช้ภาษา
- ๖) ประโยชน์ในด้านความก้าวหน้าทางวิชาการ

เกณฑ์ที่ ๒ ประเมินคุณภาพของบทความวิชาการในด้านคุณภาพของเนื้อหา การค้นคว้า และวิธีการนำเสนอ ดังนี้

- ๑) มีเนื้อหาทางวิชาการเหมาะสมและสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง
- ๒) มีเนื้อหาถูกต้องและมีคุณค่าทางวิชาการ
- ๓) เป็นการรวบรวมข้อมูลมาแสดงอย่างละเอียดและถูกต้อง
- ๔) เป็นผลงานที่มีความกระชับ เข้าใจง่าย ชัดเจน และใช้ภาษาที่ดี
- ๕) เป็นงานซึ่งมีผู้ทำไว้แล้ว แต่ได้ปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอใหม่ให้เหมาะสม
- ๖) แสดงถึงความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์
- ๗) เป็นการแสดงความรู้ ความสามารถและความเชื่อมั่นของผู้เขียน
- ๘) สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนางานที่เกี่ยวข้องได้

เกณฑ์ที่ ๓ ประเมินคุณภาพของบทความวิชาการในด้านการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการ วิธีการเขียน การใช้ภาษา ดังนี้

- ๑) ความใหม่และความถูกต้องทางวิชาการ เสนอข้อมูลใหม่ที่เป็นข้อเท็จจริงมีหลักฐานข้อมูลถูกต้อง ใช้เหตุผลทางวิชาการเป็นพื้นฐานในการอธิบายและการแสดงความคิดเห็น
- ๒) ความกระชับ บรรยายละเอียด ไม่มีข้อสงสัย ภาษาชัดเจน ตรงไปตรงมา การสื่อความ ความหมายของคำศัพท์ถูกต้อง
- ๓) ความกะทัดรัด ถ้อยคำสำนวน ประโยค ความยาวของย่อหน้า
- ๔) การเรียงลำดับ ถูกต้องทั้งเหตุผล การตั้งข้อสังเกตแล้วจึงวิจารณ์สำคัญ น้อย-มาก ไม่สับสน
- ๕) ความมีเหตุมีผลและน่าสนใจ สมเหตุสมผล มีข้อมูลสนับสนุน ไม่เขียนขึ้นลอย ๆ มีการอ้างอิง
- ๖) ความน่าสนใจในการเสนอเนื้อหา วิธีเขียน ภาษาและสัดส่วนต่าง ๆ ของบทความ

หลักเกณฑ์การพิจารณาบทความวิชาการข้างต้นเป็นหลักเกณฑ์ที่ผู้เขียนงานเชิงวิชาการประเภทต่าง ๆ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการเขียน การตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขผลงานเขียนเพื่อให้ได้ผลงานเขียนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

๓.๖.๒.๑ การเข้าเล่มแบบเย็บข้าง อาจใช้เครื่องเย็บกระดาษ เย็บด้วยด้าย ด้วยการเจาะรู การเย็บข้างไม่สามารถกางแผ่ราบได้เต็มที่ จะเปิดยากหากผลงานเชิงวิชาการมีความหนา

๓.๖.๒.๒ การเย็บเล่มแบบกึ่ง เป็นการเย็บที่ใช้ด้ายเย็บทะลุอก หรือกลางสันของแต่ละอกเป็นช่วง ๆ แล้วยึดสันในแต่ละบทให้ติดเป็นเล่มเดียวกัน เมื่อกางผลงานจะสามารถกางแผ่ราบได้ดี

๓.๖.๒.๓ การเย็บเล่มแบบเย็บอก เป็นการเย็บด้วยลวดหรือด้าย ด้วยการเจาะรูเย็บทะลุอกตรงกลางสัน หรือเรียกว่าเย็บแบบมุงหลังคา

๓.๖.๒.๔ การเย็บแบบเจาะรูร้อยลวดสปริง หรือพลาสติก เป็นการเย็บโดยตัดสิ่งพิมพ์แบบแผ่น ๆ เจาะรูริมสันพร้อมปกหน้า และปกหลังใช้ลวดสปริงหรือพลาสติกร้อยไปในรูที่เจาะสามารถเปิดกางผลงานได้ดี

๓.๖.๒.๕ การเย็บเล่มแบบทากาว เป็นการใช้กาวที่เหนียวทา ซึ่งอาจจะเย็บเล่มด้วยลวดแล้วใช้กาวทาที่สัน การทากาวจะใช้กับผลงานไม่ค่อยหนามากนัก

๔. ชั้นเผยแพร่ผลงานเขียน

การเผยแพร่ผลงานเขียนเชิงวิชาการ หรืองานวิชาการสามารถนำเสนอได้ ๒ วิธีหลัก ๆ ดังนี้

๔.๑ การนำเสนอแบบปากเปล่า (Oral Report) คือ การนำเสนอด้วยการพูดเช่น การพูดนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน การพูดในเวทีอภิปราย การประชุมสัมมนาทางวิชาการ การบรรยาย การบอกเล่า เป็นต้น

๔.๒ การนำเสนอแบบลายลักษณ์อักษร (Written Report) คือ การนำเสนอด้วยตัวหนังสือหรือสัญลักษณ์และนำเสนอเป็นรูปเล่มในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รายงานทางวิชาการ บทความ งานวิจัย ตำรา หนังสือ รวมถึงการนำเสนอเป็นแผนภูมิ แผนภาพ ป้ายนิเทศ การจัดนิทรรศการวิชาการ เป็นต้น

สำหรับการเผยแพร่ผลงานเขียนบางประเภทสามารถเผยแพร่ได้หลายช่องทาง เช่น บทความวิชาการ โดยเฉพาะบทความวิจัย มีวิธีการเผยแพร่ ดังที่ นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์และสุมาลี สังข์ศรี (๒๕๕๓ , หน้า ๑๗๐ - ๑๗๑) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

๑) ส่งพิมพ์ในวารสารไทย

๒) ส่งพิมพ์ในวารสารต่างประเทศ

๓) เสนอบทความวิจัยในการประชุมสัมมนาในประเทศไทย เช่น เสนอใน Symposium หรือ การสัมมนางานวิจัย

๔) เสนอบทความวิจัยในการประชุมสัมมนาในต่างประเทศ

๑) การส่งบทความลงพิมพ์ในวารสารไทย ในการเขียนบทความลงตีพิมพ์ในวารสารไทย นั้นมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหา (theme) ที่กำหนดในวารสารฉบับนั้น ๆ เพื่อผู้เขียนจะได้พิจารณาเรื่องที่ตรงกับขอบเขตเนื้อหานั้น

(๒) ศึกษารูปแบบการเขียนและความยาวที่กำหนด

(๓) เขียนบทความตามแนวทางในข้อ ๑) และ ๒) พร้อมทั้งประเมินต้นฉบับและปรับปรุง และส่งไปยังบรรณาธิการของวารสาร

(๔) ส่งบทความไปยังบรรณาธิการ

การประชุมทางวิชาการในเวทีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นก็ได้ ซึ่งเป็นทั้งการขยายพื้นที่ให้ผลงานเขียนสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์จากผลงานเขียนได้มากขึ้น อีกทั้งยังทำให้ผู้เขียนได้ประเมินตนเองและผลงานเขียนอันจะทำให้มองเห็นข้อดีข้อบกพร่องที่จะนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการเขียนต่อไป

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ ๒

ตอนที่ ๑ จงเติมเครื่องหมาย ✓ หรือเครื่องหมาย × หน้าข้อความต่อไปนี้

- ๑. การเตรียมตัวผู้เขียน ต้องเตรียมทั้งในด้านความพร้อมส่วนตน ประสบการณ์ และเตรียมส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเขียน
- ๒. การกำหนดแนวคิดและจุดมุ่งหมายในการเขียนถือเป็นขั้นต้นของการวางแผนการเขียน
- ๓. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียนควรกำหนดเฉพาะจุดมุ่งหมายทั่วไปเท่านั้น
- ๔. การเลือกเรื่องและการตั้งชื่อเรื่องมีผลความความต้องการในการอ่าน แต่ไม่มีผลต่อการเขียน
- ๕. การวิเคราะห์ผู้อ่านควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียน ผู้อ่าน และเรื่องที่เขียน
- ๖. การทราบภูมิหลังของผู้อ่านไม่มีส่วนสำคัญมากนักในการวางแผนการเขียน
- ๗. การกำหนดขอบเขตในการเขียนทั้งด้านข้อมูล เนื้อหา ปริมาณ ผู้อ่าน และเวลาในการเขียน ช่วยให้ดำเนินการเขียนได้สะดวก และมีส่วนทำให้ได้ผลงานเขียนที่เหมาะสม
- ๘. การจำกัดขอบเขตของเรื่อง สามารถจำกัดเรื่องให้แคบเข้าหรือกว้างออกก็ได้
- ๙. ข้อมูลเอกสารเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากกว่าข้อมูลสนาม
- ๑๐. ห้องสมุด เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก
- ๑๑. การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การทดลอง เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
- ๑๒. โครงเรื่องแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ โครงเรื่องแบบหัวข้อ และโครงเรื่องแบบประโยค
- ๑๓. การวางโครงเรื่องชั้นลำดับความคิด เป็นขั้นตอนก่อนการจัดหมวดหมู่ความคิด
- ๑๔. วิธีการเขียนโครงเรื่องที่สร้างจากความคิดหลัก มีอิสระในการกำหนดประเด็นการเขียนมากกว่าโครงเรื่องที่สร้างจากความคิดย่อย
- ๑๕. การเขียนเรียบเรียงเรื่องควรมีฉบับร่างก่อนจะเขียนเรียบเรียงเป็นฉบับสมบูรณ์
- ๑๖. การเรียบเรียงเรื่องควรคำนึงถึงความสำคัญด้านเนื้อหาอย่างเดียว
- ๑๗. การตรวจทานและปรับปรุงแก้ไข ควรดำเนินการทั้งก่อนการพิมพ์ หลังการพิมพ์ และหลังการเข้าเล่มเรียบร้อยแล้ว
- ๑๘. การทำฉบับร่างเป็นขั้นตอนแรกของการทำต้นฉบับ
- ๑๙. การเข้าเล่มแบบทากาวเป็นการเข้าเล่มผลงานเขียนที่ดีที่สุด
- ๒๐. การเผยแพร่ผลงานเขียนสามารถนำเสนอได้ทั้งแบบปากเปล่าและแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

ตอนที่ ๒ ให้นิสิตจัดกลุ่ม ๆ ละ ๕ - ๖ คน แล้วสมมุติว่าได้รับมอบหมายเขียนบทความวิชาการเกี่ยวกับภาษาไทย ๑ เรื่อง มีความยาวของเนื้อหาฉบับสมบูรณ์ประมาณ ๑๐ - ๑๕ หน้ากระดาษ ในส่วนนี้ให้อธิบายกระบวนการเขียนเรื่องดังกล่าว ๒ ขั้นตอน ดังนี้

บรรณานุกรม

- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิมสำราญ. (๒๕๔๘). *ภาษากับการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา และหนังสือคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- दनัย ไชโยธา. (๒๕๕๒). *การเขียนผลงานทางวิชาการและงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ธนู ทดแทนคุณ. (๒๕๔๗). *การเขียนรายงานทางวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ธเนศ เวศร์ภาดาและคณะ.(๒๕๔๘). *ภาษาไทย: วรรณสารภาษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์และสุมาลี สังข์ศรี. (๒๕๕๓). *การเขียนผลงานวิชาการและบทความ* (พิมพ์ครั้งที่๒). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- นิภา กุ้พงษ์ศักดิ์และคณะ. (๒๕๕๓). *การใช้ภาษาไทย THAI USAGE* (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บุปผา บุญทิพย์. (๒๕๓๙). *การเขียน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (๒๕๓๔). *เอกสารการสอนชุดวิชา การเขียนเพื่อการสื่อสารธุรกิจ หน่วยที่ ๑-๘*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รสริน ดิษฐบรรจง. (๒๕๕๒). *การเขียน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วชิรณี วงศ์ศิริอำนวย. (๒๕๕๒). *การเขียนบทความ*. เชียงใหม่ : บริษัท พี เอส ดี การพิมพ์ จำกัด.
- ศิริลักษณ์ บัตรประโคน. (๒๕๕๔). *นิราศจักรวาล : วรรณคดีและขนบนิยมในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย*. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, ๓๖ (๑), ๑๑๐ - ๑๓๓.
- สนม ครุฑเมือง. (๒๕๕๐). *การเขียนเชิงวิชาการ*(พิมพ์ครั้งที่ ๒). นครสวรรค์: โรงพิมพ์นิวเสรินคร.
- สมพร พุดตาล เบ็ทซ์. (๒๕๔๖). *แนวทางการศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงรายงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- สมพร แผงพิพัฒน์. (๒๕๔๗). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (๒๕๓๗). *การเขียนตำราและเอกสารเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน.
- อัมพร แก้วสุวรรณ. (๒๕๔๙). *การเขียนทางวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). ม.ป.ท.

บทที่ ๓
ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

ความมุ่งหมายของบทเรียน

๑. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความหมาย ความสำคัญของภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการได้
๒. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายลักษณะของภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการได้
๓. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์การใช้ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการที่ถูกต้องได้
๔. เพื่อให้ผู้เรียนนำหลักการใช้ภาษาไปประยุกต์ใช้ในงานเขียนเชิงวิชาการได้
๕. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
๖. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษากับงานเขียน

เนื้อหาของบทเรียน

๑. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ
 - ๑.๑ ความหมายของภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ
 - ๑.๒ ความสำคัญและบทบาทของภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ
 - ๑.๓ ประเภทและระดับภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ
 - ๑.๔ ลักษณะของการใช้ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ
๒. หลักการใช้ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ
 - ๒.๑ การใช้ถ้อยคำ
 - ๒.๑.๑ การใช้คำกับความถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา
 - ๒.๑.๒ การใช้คำกับความหมาย
 - ๒.๑.๓ การใช้คำกับศักดิ์ของคำ
 - ๒.๑.๔ ข้อควรคำนึงของการใช้คำในงานเขียนเชิงวิชาการ
 - ๒.๒ การใช้กลุ่มคำและวลี
 - ๒.๓ การเขียนประโยค
 - ๒.๓.๑ โครงสร้างของประโยค
 - ๒.๓.๒ ประเภทของประโยค
 - ๒.๓.๓ หลักการเขียนประโยค
 - ๒.๓.๓.๑ หลักการเขียนประโยคทั่วไป
 - ๒.๓.๓.๒ หลักการผูกประโยค
 - ๒.๓.๓.๓ หลักการสร้างความสัมพันธ์ในประโยค
 - ๒.๓.๔ ข้อควรคำนึงของการเขียนรูปประโยคในงานเขียนเชิงวิชาการ
 - ๒.๔ การใช้สำนวนโวหาร
 - ๒.๔.๑ ประเภทของสำนวนโวหาร
 - ๒.๔.๒ หลักการเขียนสำนวนโวหารแต่ละประเภท
 - ๒.๔.๓ การใช้สำนวนโวหารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเขียน
 - ๒.๔.๔ ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการใช้สำนวนโวหารในงานเขียนเชิงวิชาการ
 - ๒.๕ การใช้เครื่องหมายประกอบคำ
 - ๒.๕.๑ ชนิดของเครื่องหมายประกอบคำ
 - ๒.๕.๒ หลักการเขียนและการใช้เครื่องหมายประกอบคำ

บทที่ ๓

ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

ภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ความคิด การสื่อสารให้เกิดความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะสื่อสารได้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้ภาษา องค์ประกอบ และบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสาร การใช้ภาษาทุกทักษะหรือแต่ละครั้งมีศิลปะและมีหลักที่ผู้ใช้จะต้องคำนึงถึง ทั้งในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป สำหรับการเขียนภาษามิบบทบาทและมีความสำคัญทั้งต่อผู้เขียน ผลงานเขียน และผู้อ่าน กล่าวคือ การเขียนเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมิได้พบหรือสื่อสารกัน โดยตรง รวมถึงอาจมิได้อยู่ในบริบท ยุคสมัยเดียวกัน แต่ทั้งสองฝ่ายจะสื่อสารผ่านสื่อ คือ งานเขียน เนื้อหาสาระของผลงานเขียน ดังนั้นหากผู้เขียนสามารถใช้ภาษาถ่ายทอดความรู้ เรื่องราวได้ชัดเจน เหมาะสมเพียงใดย่อมส่งผลให้ผลงานเขียนมีความสมบูรณ์ การสื่อสารประสบความสำเร็จ ผู้อ่านก็จะได้รับความแจ่มแจ้งในเรื่องที่กำลังศึกษา ยิ่งหากผู้เขียนใช้ภาษาได้ถูกต้อง งดงาม มีความสละสลวย ก็จะทำให้ผลงานเขียนได้รับความสนใจ น่าอ่าน น่าติดตาม ส่งผลดีต่อทุกฝ่าย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อก้าวถึงผลงานเขียนเชิงวิชาการ หรือผลงานวิชาการ ซึ่งสามารถ จำแนกออกเป็นหลายประเภท เป็นผลงานเขียนที่มีกระบวนการเขียนอย่างเป็นระบบ เนื้อสารมุ่ง ถ่ายทอดความรู้ความคิดที่ถูกต้อง มีเหตุผล มีความน่าเชื่อถือ ฯลฯ และมีวิธีการนำเสนอหรือเผยแพร่สู่ ผู้อ่าน วงวิชาการ สังคม ได้หลากหลายวิธี การใช้ภาษาถือเป็นเครื่องมือ เป็นองค์ประกอบสำคัญมากใน งานเขียนประเภทนี้ เพราะต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ สิ่งที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านทราบอย่าง ครบถ้วน เข้าใจง่าย ถูกต้องเหมาะสมกับปัจจัยอื่น ๆ และภาษาที่ใช้มีผลต่อความรู้ การแปลความให้เกิด ความเข้าใจระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน รวมถึงเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้อ่านบรรลุวัตถุประสงค์ของการอ่าน การศึกษาได้มากน้อยเพียงใดอีกทางหนึ่ง อนึ่งการใช้ภาษาในงานเขียนประเภทนี้ก็มีลักษณะเฉพาะที่ ผู้เขียนและผู้อ่านจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้สามารถส่งสารและรับสารประเภทนี้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ดังนั้นในเอกสารประกอบการสอนบทนี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดของภาษาในงานเขียนเชิง วิชาการในแต่ละส่วนที่ทั้งผู้เขียนและผู้อ่านควรทราบดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

๑.๑ ความหมายของภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒, หน้า๘๒๒) ได้นิยามความหมายของภาษา ไว้ว่า ภาษา น. ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความหมายของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความหมายเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย

สำหรับคำว่า ภาษาเชิงวิชาการ เรื่องเดช ปันเขียนชัยย์ (๒๕๔๓, หน้า ๓-๔) ได้จำแนก ประเภทของภาษาวิชาการ และได้กล่าวถึงภาษาประเภทนี้ไว้ว่า

ภาษาเชิงวิชาการ ได้แก่ ภาษาวิชาการที่มักจะถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ภาษากึ่งวิชาการ เพราะไม่เคร่งครัดต่อข้อจำกัดทางวิชาการเท่าใดนัก ภาษาเชิงวิชาการส่วนใหญ่จะใช้เขียนผลงานทาง วิชาการต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายในการเขียนเพื่อให้นักวิชาการ หรือผู้ที่อยู่นอกวงการวิชาการนั้น ๆ สามารถอ่านเข้าใจได้ แม้จะมีคำศัพท์ทางวิชาการอยู่บ้าง แต่ผู้เขียนก็อธิบายให้เข้าใจได้ เพื่อผู้อ่าน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น รายงานการศึกษาวิจัยบางเรื่องที่ตีพิมพ์เผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป เป็นต้น

๑.๒.๔ ภาษาช่วยสะท้อนลักษณะความปัจเจกบุคคล ความก้าวหน้าทางวิชาการ และสังคม รวมถึงทำให้มีการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่หลากหลาย ก่อให้เกิดความงอกงามทางความคิด และความก้าวหน้าของวงวิชาการแต่ละสาขา

๑.๒.๕ ภาษาช่วยให้ทั้งผู้เขียนและผู้อ่านได้รับการพัฒนาตนเอง ทั้งในการความรู้ ความคิด สติปัญญา พัฒนาการทางภาษา และมีโลกทัศน์ หรือทรรศนะในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง และหลากหลายมากยิ่งขึ้น

๑.๓ ประเภทและระดับภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

๑.๓.๑ ประเภทของภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

ประเภทของภาษาโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑.๓.๑.๑ วจนภาษา (verbal Language) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภาษาพูดหรือภาษาถ้อยคำ ซึ่งจะมีสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อความหมายและทำความเข้าใจระหว่างกันอย่าง ชัดเจน เป็นระบบ ได้แก่ ภาษาพูดและภาษาเขียนของแต่ละสังคม เป็นต้น

๑.๓.๑.๒ อวจนภาษา(non-verbal Language) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภาษาท่าทาง หรือภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายและทำความเข้าใจระหว่างกันได้ เช่น กิริยาท่าทาง การเคลื่อนไหวมือ สีหน้า สายตา น้ำเสียง เครื่องหมาย เครื่องแบบ รวมถึงสัญลักษณ์ต่าง เป็นต้น

การใช้ภาษาทั้งสองประเภทนี้ในกระบวนการสื่อสารบางสถานการณ์ อาจใช้ประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ หรืออาจใช้ร่วมกันก็ได้โดยพิจารณาความเหมาะสม สอดคล้อง กัน เพื่อให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สำหรับประเภทของภาษาที่ใช้ในงานเขียนเชิงวิชาการ หากจะพิจารณา จากประเภทของภาษาทั่วไปที่กล่าวมาในข้างต้น จะเน้นการใช้ภาษาประเภทวจนภาษาที่เป็นภาษาเขียน และอาจใช้ภาษาอวจนภาษาบางประการ เช่น เครื่องหมาย สัญลักษณ์ ประกอบ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อ พิจารณาประเภทของภาษาโดยเฉพาะดังที่ได้มาแล้วในหัวข้อความหมายของภาษาว่าในงานเขียนเหล่านี้ จะใช้ภาษา ๒ ประเภท คือ

๑) ภาษาเชิงวิชาการ

๒) ภาษาวิชาการ

ส่วนจะใช้ภาษาประเภทใดในงานเขียนเชิงวิชาการใดให้คำนึงถึงความ เหมาะสมสอดคล้องกับประเภทงานเขียน วัตถุประสงค์ในการเขียน เนื้อหาสาระ และกลุ่มผู้อ่าน เป็นต้น

๑.๓.๒ ระดับภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

ระดับภาษาโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น ๓ ระดับ ดังที่ Hacker & Renshaw อ้างถึงใน สุทธิติ ชัดติยะ (๒๕๕๑ , หน้า ๑๒-๑๕) ได้กล่าว ดังนี้

๑.๓.๒.๑ ภาษาปาก (Vulgar Language) ได้แก่ ภาษาถิ่น ภาษาตลาด ภาษาเฉพาะหมู่ ภาษาปากเป็นภาษาที่ไม่นิยมนำมาใช้ในการเขียน นิยมใช้พูดกันโดยทั่วไป ในสมัยก่อน ไม่นิยมใช้ภาษาปากในการเขียนเพราะไม่สุภาพ แต่ปัจจุบันมีการนำภาษาปากมาใช้ปะปนกับภาษาไม่ เป็นทางการหรือกึ่งงานเขียนในสื่อบางประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร บันเทิง หรือในลักษณะ ของการอ้างอิง แบบคัดข้อความและคำพูด ส่วนใหญ่ที่นิยมนำมาเขียนจะเป็นในกรณีที่ต้องการให้เห็น บรรยากาศหรือสถานการณ์ที่เป็นความสมจริง เช่น คำว่า มึง กู ผัว เมีย เสือก และคำท้อถือนหรือคำ สแลง เป็นต้น

หรือหนังสือราชการ ซึ่งเป็นงานเขียนที่ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอย่างมีหลักวิชาการ ทั้งนี้ ภาษาที่เป็นทางการยังรวมถึงคำราชาศัพท์ด้วย ลักษณะของภาษาระดับนี้ คือ

- ๑) เป็นคำและข้อความที่สุภาพหรือเป็นศัพท์วิชาการ
- ๒) เป็นคำเต็ม ไม่ใช่คำย่อ โดยเฉพาะคำนำหน้านาม ตำแหน่ง หรือยศ
- ๓) เป็นภาษาระดับเดียวกัน และไม่ใช่ภาษาแสลงหรือภาษาถิ่น
- ๔) ใช้สำนวนโวหารที่ไม่แสดงอารมณ์และเป็นกลาง
- ๕) เป็นรูปประโยคสมบูรณ์ตามหลักไวยากรณ์ โดยไม่ตัดทอนให้สั้นลง

ตัวอย่างของการเขียนที่ใช้ภาษาทางการ

ตัวอย่างที่ ๑

ในบรรดาเครื่องดนตรีไทยหนีไม่พ้น เครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และ เครื่องเป่าโดยจำแนกตามลักษณะวิธีที่ใช้บรรเลง แต่เครื่องดนตรีไทยที่จะกล่าวถึงในโอกาสนี้เป็นประเภทเครื่องดีด มีชื่อเรียกขานกันมานานว่า “จระเข้” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่าเป็นเครื่องดนตรีของชนชาติมอญ ได้เข้ามาสู่สยามประเทศในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นเครื่องดนตรีที่มีวิวัฒนาการมาจากพิณ นิยมใช้บรรเลงเดี่ยว ต่อมาได้บรรเลงประสมอยู่ในวงเครื่องสายและมโหรีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๒ จนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ ๒

เมื่อ สทท. ๑๑ เปลี่ยนแปลงเป็น SDU ยังคงมีปรัชญาในการทำงานที่เน้นการดำเนินงานให้บริการสาธารณะ (Public Service Broadcasting) โดยการให้บริการแก่กรมประชาสัมพันธ์เป็นหลัก และหากมีกำลังการผลิตหรือขีดความสามารถเหลืออยู่จึงสามารถให้บริการแก่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นรวมทั้งประชาชนได้ด้วย โดยให้ความสำคัญและมุ่งเน้นความพึงพอใจของผู้รับบริการและคุณภาพของการให้บริการ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง และสามารถลดค่าใช้จ่ายภาครัฐลงได้ ทั้งยังก่อให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงานที่สามารถเทียบเคียงได้กับภาคเอกชน แต่ไม่เป็นการแข่งขันและไม่แสวงหากำไร

ภาษาทั้งสามระดับนี้ สามารถนำมาใช้ในการสื่อสารได้ทั้งการพูดและการเขียน แต่การนำมาใช้ก็ควรคำนึงถึงกับ เนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย โอกาส เวลาและสถานที่ เป็นต้น สำหรับการเขียนงานเชิงวิชาการระดับภาษาที่เหมาะสมและสามารถนำมาใช้ในการเขียนจะมี ๒ ระดับ ได้แก่ ภาษาที่เป็นทางการ (Formal Language) ซึ่งจะเป็นระดับภาษาหลักในงานเขียนประเภทนี้ รองลงมาก็คือ ภาษากึ่งทางการ (Informal Language) ที่สามารถนำมาใช้ในการเขียนงานเชิงวิชาการบางประเภท

๑.๔ ลักษณะของการใช้ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

การใช้ภาษาวิชาการในงานเขียนเชิงวิชาการนอกจากจะต้องให้ความสำคัญกับความถูกต้องเหมาะสม มีความชัดเจนทั้งในเรื่องของคำ ประโยค สำนวนโวหารแล้ว การใช้ภาษาวิชาการยังมีลักษณะเฉพาะที่ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงเพื่อให้สามารถใช้ประกอบการสร้างสรรค์ผลงานเขียนได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ลักษณะของภาษาดังกล่าวมีดังนี้

- ๑.๔.๑ ภาษาวิชาการเป็นภาษาเขียน
- ๑.๔.๒ ภาษาวิชาการเป็นภาษาสุภาพ
- ๑.๔.๓ ภาษาวิชาการนิยมใช้คำศัพท์เฉพาะหรือศัพท์เทคนิคประกอบการเขียน
- ๑.๔.๔ ภาษาวิชาการเป็นภาษาทางการ
- ๑.๔.๕ ภาษาวิชาการไม่นิยมใช้คำย่อและอักษรย่อโดยไม่จำเป็น
- ๑.๔.๖ ภาษาวิชาการนิยมใช้ตัวเลขและจุดทศนิยมเพื่อกำหนดหัวข้อ

คำ ไม่เป็นคำห้วน หรือคำกระด้าง ไม่เป็นคำสแลง คำคะนอง หรือคำต่ำ ไม่นิยมใช้คำภาษาต่างประเทศ แต่จะเป็นภาษาที่แสดงถึงความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน การเขียนงานเชิงวิชาการโดยทั่วไปจะใช้ภาษาสุภาพ และนิยมเลือกใช้คำศัพท์ที่เน้นการสื่อสารเป็นกลาง ๆ อ่านแล้วไม่รู้สึกแข็งกระด้างจนเกินไป เช่น ไม่นิยมเขียนประโยคที่มีคำถามว่า “ที่ไหน เมื่อไร ทำไม” เป็นต้น ลักษณะของภาษาวิชาการที่ว่า เป็นภาษาสุภาพนี้ ดังจะได้ยกตัวอย่างเพื่อให้เป็นข้อสังเกตเปรียบเทียบกับภาษาไม่สุภาพ ดังนี้

ภาษาไม่สุภาพ	ภาษาสุภาพ
ผัว เมีย	สามี ภรรยา
อ้วก	อาเจียน
ตัวเหี้ย	ตัวเงินตัวทอง
ตาย	ถึงแก่กรรม
บอกให้รู้	เรียนให้ทราบ
ตื่น	เท้า
ไม่รู้	ไม่ทราบ
ทำไม	เพราะเหตุใด
ตูด	ก้น
ไม่เข้าท่า	ไม่เหมาะสม

๑.๔.๓ ภาษาวิชาการนิยมใช้คำศัพท์เฉพาะหรือศัพท์เทคนิคประกอบการเขียน

คำศัพท์เฉพาะ หรือศัพท์เทคนิค หมายถึง การใช้คำ หรือกลุ่มคำ พร้อมทั้งมีเนื้อความที่เป็นการอธิบายความหมายของคำ กลุ่มคำนั้น ๆ เพื่อสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างเขียนกับผู้อ่านอย่างแจ่มแจ้ง คำศัพท์ที่ใช้จะต้องให้ความหมายสอดคล้องกับความหมายตามหลักวิชาการสาขา หลักการเขียนคำศัพท์เฉพาะ หรือคำศัพท์เทคนิค ควรเขียนเฉพาะคำที่สำคัญ และต้องการสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันอย่างแท้จริง ไม่จำเป็นต้องนิยายศัพท์ทุกคำ โดยเฉพาะหากคำศัพท์นั้นเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วในวงกว้าง ซึ่งลักษณะการใช้คำเหล่านี้ถือเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการใช้ภาษาวิชาการ การเขียนงานเชิงวิชาการหลายประเภทมีความจำเป็นต้องใช้คำศัพท์เฉพาะ หรือศัพท์เทคนิคทางวิชาการในสาขาวิชาดังกล่าวประกอบด้วย ซึ่งคำศัพท์เฉพาะดังกล่าว บางสาขาวิชามีการบัญญัติศัพท์ขึ้นใช้ในสาขานั้นแล้ว จึงไม่เป็นปัญหาในการนำมาใช้ แต่คำศัพท์บางคำที่กำหนดใช้ใหม่ ยังไม่มีข้อยุติโดยสมบูรณ์ หรือเป็นคำที่บุคคลภายนอกวงวิชาการไม่รู้จัก ไม่คุ้นเคย จำเป็นที่ผู้เขียนจะต้องระมัดระวังในการใช้ รวมถึงต้องอธิบายความหมายของคำนั้นให้ชัดเจน ยิ่งหากเป็นคำศัพท์ที่มีความใกล้เคียงกันกับคำอื่น เช่น คำว่า ทักษะคติ และเจตคติ ต้องอธิบาย รวมถึงอาจชี้ให้เห็นความเหมือนความแตกต่างกันให้ชัดเจน อนึ่งคำศัพท์ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศอาจต้องมีการระบุคำตามรากศัพท์เดิมของภาษานั้น ๆ ไว้ด้วย

มิเช่นนั้นก็ควรทำเชิงอรรถอธิบายไว้ ลักษณะของภาษาวิชาการที่นิยมใช้คำศัพท์เฉพาะหรือศัพท์เทคนิคประกอบการเขียน ดังจะได้ยกตัวอย่างเพื่อให้เป็นข้อสังเกต ดังนี้

คำศัพท์เฉพาะ	สาขาวิชาการ
สัทศาสตร์(Phonetics)	(ศัพท์ทางภาษาศาสตร์)
หน่วยเสียง (Phoneme)	(ศัพท์ทางภาษาศาสตร์)
หน่วยคำ (Morpheme)	(ศัพท์ทางภาษาศาสตร์)

และคำเหล่านั้นมักเป็นคำที่รู้จักและยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พ.ศ. ซึ่งเป็นอักษรย่อของคำว่า พุทธศักราช หรือ จุฬาฯ คำย่อของคำว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไอเอ็มเอฟ เอทีเอ็ม เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า คำย่อและอักษรย่อบางอย่างที่สามารถใช้ในงานเขียนได้ แต่เมื่ออ่านต้องอ่านเป็นคำเต็มเสมอ ตัวอย่างคำย่อและอักษรย่อที่ขอเสนอไว้ให้ผู้เขียนงานเชิงวิชาการได้พิจารณาดังนี้

คำย่อ / อักษรย่อ	คำเต็ม
ณร	สามณร
พระ	พระภิกษุ
กรุงเทพฯ	กรุงเทพมหานคร
โปรดเกล้าฯ	โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
โทร	โทรศัพท์
ช.	ชอย
รศ.	รองศาสตราจารย์
กม.	กิโลเมตร
กรม.	คณะรัฐมนตรี
สสม.	สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
อสม.	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

๑.๔.๖ ภาษาวิชาการนิยมใช้ตัวเลขและจุดทศนิยมเพื่อกำหนดหัวข้อ

การเขียนงานเชิงวิชาการโดยส่วนใหญ่มักมีแบ่งหมวดหมู่ หรือกำหนดประเด็น หัวข้อและรายละเอียดเนื้อหาแยกย่อยเป็นหัวข้อใหญ่ หัวข้อรอง หรือหัวข้อย่อยให้ชัดเจน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งทำให้สะดวกในการเขียนและการศึกษา ซึ่งสัญลักษณ์ที่เป็นที่ยอมรับในการใช้จำแนกหมวดหมู่ หรือหัวข้องานเขียนเชิงวิชาการก็คือ การใช้ตัวเลขและจุดทศนิยมกำกับประเด็น หรือหัวข้อนั้น ๆ ซึ่งถือเป็นลักษณะของภาษาวิชาการและรูปแบบการเขียนงานเชิงวิชาการอย่างหนึ่ง การใช้ตัวเลขและจุดทศนิยมในงานเขียนนี้มีหลักการใช้อยู่ว่า การเรียบเรียงตำแหน่งของหัวข้อจะวางไว้ในตำแหน่งขีดขอบของหน้ากระดาษจากด้านซ้ายไปด้านขวาตามลำดับความสำคัญของหัวข้อ ตัวเลขและจุดทศนิยมที่ใช้มาน้อยเพียงใดให้ผู้เขียนคำนึงถึงความเหมาะสม ไม่นิยมใช้ตัวเลขและจุดทศนิยมมากเกินไป กล่าวคือ นิยมใช้ไม่เกิน ๓ จุดทศนิยม ในกรณีที่มีหัวข้อย่อยจำนวนมากอาจใช้วงเล็บข้างเดียว และวงเล็บคู่ประกอบตัวเลขข้อย่อยนั้นๆ หรืออาจใช้พยัญชนะในการกำกับหัวข้อย่อย เรียกว่า “หัวข้อแบบเรียงตามพยัญชนะ” เพื่อช่วยในการแบ่งหัวข้อย่อยได้อีกวิธีหนึ่งก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑.	๒.	๓.	๔.	๕.			
๑.๑	๒.๑	๓.๑	๔.๑	๕.๑			
	๑.๑.๑	๒.๑.๑	๓.๑.๑	๔.๑.๑	๕.๑.๑		
		๑.๑.๑.๑	๒.๑.๑.๑	๓.๑.๑.๑	๔.๑.๑.๑	๕.๑.๑.๑	
			๑)	๒)	๓)	๔)	๕)
			(๑)	(๒)	(๓)	(๔)	(๕)
				ก.			
				ข.	เป็นต้น		

๒) บทความวิชาการสำหรับนำเสนอในที่ประชุมวิชาการ

บทความวิชาการที่นำเสนอในการประชุมวิชาการนั้นอาจมีรูปแบบและองค์ประกอบของงานยังไม่ครบถ้วนเหมือนบทความวิชาการสำหรับตีพิมพ์ในวารสาร แต่จะเน้นความสำคัญไปที่ประเด็นเนื้อหา ความน่าสนใจของเรื่อง ให้ผู้ฟังได้รับความรู้ ได้พิจารณาตาม ทั้งนี้ก็เนื่องด้วยรูปแบบการนำเสนอซึ่งเน้นการถ่ายทอดด้วยการพูด และข้อจำกัดเรื่องเวลา อย่างไรก็ตามการนำเสนอบทความวิชาการวิธีนี้เป็น การสื่อสารทางวิชาการทางการพูด การฟังโดยตรง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสนอบทความและผู้ฟังได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ผู้ฟังอาจตั้งข้อสังเกต หรือมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อันจะทำให้ผู้เขียน หรือผู้นำเสนอบทความได้นำข้อมูลเหล่านั้นไปปรับปรุงแก้ไขบทความทั้งในด้านเนื้อหา ภาษาให้สมบูรณ์ต่อไป

๑.๔.๗.๓ รายงานทางวิชาการ

รายงานทางวิชาการ เป็นงานเขียนที่เรียบเรียงขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบ เนื้อหาสาระของรายงานมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือตามหลักวิชาในแต่ละสาขา หรือเป็นการประมวล รวบรวม สรุปผลการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นรูปธรรมเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา หรือการดำเนินงานต่อไป อนึ่งรายงานทางวิชาการมีรูปแบบและองค์ประกอบเฉพาะ ดังนั้นการใช้ภาษาในส่วนประกอบต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึง และควรเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับแต่ละส่วน เช่น

๑) ส่วนประกอบตอนต้น ประกอบด้วย ปก (ปกนอก ปกใน) คำนำ สารบัญ สารบัญตาราง หรือสารบัญภาพประกอบ (ถ้ามี) เป็นต้น ต้องใช้ภาษาที่กระชับ ชัดเจน

๒) ส่วนเนื้อเรื่อง ประกอบด้วย ความนำ หรือบทนำ เนื้อเรื่อง ส่วนสรุป หรือบทสรุป ต้องใช้ภาษาในการนำเสนอความรู้ การวิเคราะห์ การอ้างอิง การยกตัวอย่าง ฯลฯ ต้องใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการใช้ภาษา ชัดเจน และสละสลวย เป็นต้น

๓) ส่วนประกอบตอนท้าย เช่น บรรณานุกรม ภาคผนวก ดัชนี ฯลฯ ต้องเขียนให้ถูกต้องตามรูปแบบ และครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการนำเสนอ

๑.๔.๗.๔ รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยอาจอยู่ในรูปแบบของเล่มผลงานการศึกษา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ปริญญานิพนธ์ หรือรายงานการวิจัยก็ได้ กล่าวได้ว่าตัวเล่มของผลงานวิจัยเป็นเอกสารหลักฐานสำคัญในการนำเสนอรายละเอียดของการวิจัยทั้งหมดให้ผู้อ่าน ผู้ศึกษาได้ทราบทุกประเด็น ทุกขั้นตอน ซึ่งผลงานเขียนประเภทนี้จะมีย่อประกอบเฉพาะของตน เช่น องค์ประกอบตอนต้น ได้แก่ ปก (ปกนอก ปกใน) หน้าอำนวยการหรือกิตติกรรมประกาศ บทคัดย่อ สารบัญ องค์ประกอบของเนื้อหา จะจัดเรียงเป็นบทอย่างชัดเจน ซึ่งงานวิจัยหนึ่งเรื่องจะไม่มีข้อบังคับตายตัวว่าจะต้องมีจำนวนเนื้อหาที่บท แต่จะมีการจัดเรียงและนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ดังตัวอย่างเช่น

บทที่ ๑ บทนำ ซึ่งจะเป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สมมุติฐานการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น นิยามศัพท์เฉพาะ ประโยชน์ของงานวิจัย เป็นต้น

บทที่ ๒ อาจเป็นการรวบรวมและนำเสนอเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๓ อาจเป็นบทวิเคราะห์ หรือวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ ๔ เป็นบทวิเคราะห์ หรือเป็นการนำเสนอผลการศึกษา

บทที่ ๕ เป็นการสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ดังนั้นการใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดและนำเสนอข้อมูลแต่ละองค์ประกอบจึงมีทั้งลักษณะร่วมและความแตกต่างกันในบางประการ กล่าวคือ ลักษณะร่วม ภาษาที่ใช้ในการเขียนงานวิจัย

เนื้อหาที่ไม่นิยมเขียนร่วมกันทั้งสองอย่าง แต่ผู้เขียนจะเลือกใช้อ้างอิงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเท่านั้น สำหรับรายละเอียดเรื่องการอ้างอิงนี้จะกล่าวโดยละเอียดอีกครั้งในบทที่ ๔ การเขียนเชิงวิชาการเบื้องต้น

๑.๔.๑๐ ภาษาวิชาการอาจมีการใช้แผนภูมิ ตาราง หรือแผนที่ประกอบการนำเสนอ

การถ่ายทอดและนำเสนอข้อมูล ความรู้ความคิด เนื้อหาของเขียนงานเชิงวิชาการ แต่ละประเภทนอกจากผู้เขียนจะใช้ภาษาเขียนปรกติแบบบรรยายเป็นหลักแล้ว บางครั้งการนำเสนอ รายละเอียดบางประการ เช่น การสรุปสาระสำคัญ การเปรียบเทียบข้อมูล การชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลบางอย่าง หรือการนำเสนอผลการศึกษาที่เป็นระบบตัวเลข อาจใช้แผนภูมิ สถิติ ตาราง แผนที่ แผนผัง กราฟ ฯลฯ ประกอบการเขียน เพื่อความเหมาะสมกับลักษณะเนื้อหา เพื่อความเป็นระบบ และเพื่ออำนวยความสะดวกการศึกษาทำความเข้าใจเรื่อง เป็นต้น (เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์ ๒๕๔๓, หน้า ๕-๒๒)

๒. หลักการใช้ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

การใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดงานเขียนเชิงวิชาการให้มีประสิทธิภาพจำเป็นที่ผู้เขียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับใช้ภาษาทั้งในระดับคำ ประโยค การลำดับความ การเรียบเรียงเนื้อหาที่ สละสลวยชัดเจน รวมถึงสามารถใช้โวหาร เครื่องหมายวรรคตอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งหลักการใช้ ภาษาในงานเขียนประเภทนั้นนอกจากผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของภาษาตามที่ได้กล่าวมาใน ข้างต้นแล้ว จำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงหลักการใช้ภาษาตั้งแต่ในระดับคำ ประโยค โวหาร เครื่องหมายวรรคตอน ไปจนถึงเนื้อความในระดับย่อหน้า ซึ่งถือเป็นเนื้อหาย่อย ๆ แต่ละส่วนที่ผู้เขียน ถ่ายทอดออกมาและก่อให้เกิดเป็นผลงานเขียนที่สมบูรณ์ ดังนั้นรายละเอียดของหลักการใช้ภาษาในงานเขียน เชิงวิชาการที่ควรทราบเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานเขียน มีดังนี้

๒.๑ การใช้ถ้อยคำ

คำ คือ เสียงพูดหรือลายลักษณ์อักษรที่ถ่ายทอดออกมาแล้วมีความหมายในตัว ความหมายของ คำมีหลายชนิด อาทิ คำที่มีความหมายโดยอรรถ หรือความหมายตรงตามตัว คำที่มีความหมายโดยนัย คือ คำที่ตีความ ต้องอาศัยบริบทอื่นประกอบการพิจารณาจึงจะทราบความหมายที่แท้จริง เป็นต้น คำ ถือเป็นหน่วยเล็กของภาษาแต่มีความสำคัญมากต่อการสื่อสาร ซึ่งนอกจากจะใช้เพื่อสื่อความหมาย ตามวัตถุประสงค์แล้ว คำ โดยเฉพาะคำไทยยังสามารถแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ ความรู้สึก ทักษะคติ รวมถึง ทำให้เข้าใจบริบทที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นการใช้เลือกใช้คำจึงต้องพิจารณาความ เหมาะสม สอดคล้องระหว่างคำที่ใช้กับความหมาย และบริบทที่เกี่ยวข้องประกอบกัน สำหรับการเขียน งานเชิงวิชาการการเลือกใช้คำถือว่ามีความสำคัญมากประการหนึ่ง เพราะหากผู้เขียนสามารถใช้คำที่สื่อ ความหมายได้อย่างชัดเจน ถูกต้องเหมาะสม เป็นคำสุภาพ สละสลวย ผู้อ่านย่อมสามารถเข้าใจ ความหมายและรายละเอียดที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ ย่อมทำการสื่อสารสัมฤทธิ์ผล ดังนั้นหลักการ เลือกใช้คำที่สำคัญควรพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

- ๒.๑.๑ การใช้คำกับความถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา
- ๒.๑.๒ การใช้คำกับความหมาย
- ๒.๑.๓ การใช้คำกับศักดิ์ของคำ
- ๒.๑.๔ ข้อควรคำนึงของการใช้คำในงานเขียนเชิงวิชาการ

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ “การ” และ “ความ” นำหน้าคำชนิดอื่นที่ไม่ใช่คำกริยาและคำวิเศษณ์ มีใช่อากาณนาม แต่เป็นคำนามสามัญนาม เช่น การบ้าน การเรียน การเมือง การศึกษา การวิ่ง ความว้าวความควาย เป็นต้น

๒.๑.๑.๒ การใช้คำสรรพนาม

คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนาม หรือข้อความที่กล่าวมาแล้ว เพื่อไม่ต้องกล่าวนามหรือข้อความนั้นซ้ำอีก เพื่อความสละสลวยของภาษา สรรพนามแบ่งออกเป็น ๖ ชนิด คือ

๑) บุรุษสรรพนาม คือ สรรพนามที่แทนตัวผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย และผู้ที่กล่าวถึง แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ การใช้แทนตัวผู้พูด (บุรุษที่ ๑) ได้แก่ ฉัน กระผม ข้าพเจ้า อาตมา ภาพาลา การใช้แทนชื่อผู้ที่พูดด้วย (บุรุษที่ ๒) เช่น เธอ ท่าน ฝ่าพระบาท เป็นต้น การใช้แทนชื่อผู้ที่พูดถึง (บุรุษที่ ๓) เช่น เขา มัน พวกเขา เป็นต้น

๒) ประพันธสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนาม หรือแทนสรรพนามที่อยู่ติดต่อกันข้างหน้า ได้แก่ คำว่า ผู้ ที่ ซึ่ง อัน เป็นต้น ดังตัวอย่าง

คนที่เป็นครูต้องมีความอดทน

นิสิตที่สอบได้คะแนนอันดับที่หนึ่งจะได้เดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ

การใช้ประพันธสรรพนามบางคำ เช่น คำว่า ที่ ซึ่ง อัน วิธีใช้ต่างกับกับประพันธวิเศษณ์ คือ หากเป็นประพันธสรรพนามจะเรียงติดต่อกันกับคำนามหรือคำสรรพนาม อาทิ ของซึ่งวางอยู่ในห้องหายไป หากเป็นประพันธวิเศษณ์จะเรียงติดต่อกันกับคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ เช่น สิ่งดีอันไร้ค่า เป็นเหมือนยอดปราสาทสำหรับประดับฟ้า

๓) วิภาคสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามหรือสรรพนามที่แยกออกเป็นแต่ละคนแต่ละสิ่ง หรือแต่ละพวก เช่น ต่าง บ้าง กัน ซึ่งคำเหล่านี้อาจทำหน้าที่ประกอบคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา หรือคำวิเศษณ์ ก็ได้ เช่น ประกอบกับคำนาม เช่น ต่างคนต่างใจ ต่างจิตต่างความคิด ประกอบคำสรรพนาม เช่น เขาบ้างเราบ้าง ประกอบคำกริยา เช่น ทำบ้างหยุดบ้าง เขาเดินกันคนละทาง ประกอบคำวิเศษณ์ เช่น ทำมากบ้างทำน้อยบ้าง เขาเป็นคนดีต่างกัน เป็นต้น

๔) นิยมสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนาม หรือข้อความที่กล่าวมาแล้ว เป็นสรรพนามชี้เฉพาะเพื่อบ่งความให้ชัดเจน ได้แก่ นี้ โน่น นั้น ทั้งนี้ เช่นนี้ อย่างนี้ เป็นต้น ดังตัวอย่าง นี้คือหนังสือที่ทรงคุณค่า เมื่อเป็นเช่นนี้สามารถกล่าวได้ว่า...

๕) อนิยมสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่ชี้เฉพาะเจาะจงเหมือนนิยมสรรพนาม ได้แก่ คำว่า ใคร ผู้ใด ผู้อื่น ผู้ใดผู้หนึ่ง เป็นต้น ดังตัวอย่าง ผู้ใดเป็นคนดีเราควรคบผู้นั้น ผู้ใดผู้หนึ่งเห็นว่าตนเหนือกว่าผู้อื่นย่อมมิใช่สิ่งดี เป็นต้น

๖) ปฤจฉาสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามแต่มีเนื้อความเป็นคำถาม ได้แก่ คำว่า ใคร อะไร ผู้ใด ลักษณะของสรรพนามชนิดนี้ต่างจากอนิยมสรรพนามตรงที่ใช้ในบริบทที่เป็นคำถาม เช่น ผู้ใดอยู่ในห้องนั้น เมื่อเข้านี้ใครมาขอเข้าพบ เป็นต้น

๒.๑.๑.๓ การใช้คำกริยา

คำกริยา คือ คำที่แสดงอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน แบ่งออกเป็น ๕ ชนิด คือ

๑) สกรรมกริยา คือ กริยาที่ต้องมีกรรมมารับจึงจะสมบูรณ์ครบถ้วนตามกระแสความ เช่น ทหารถือปืน คนครัวหุงข้าว พ่อค้าขายของ เป็นต้น

๒) อกรรมกริยา คือ กริยาที่มีความหมายครบถ้วนในตนเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับก็ได้ความที่สมบูรณ์ เช่น นกบิน หินหล่น ต้นไม้โค่น เป็นต้น

ประกอบคำกริยา หรือคำวิเศษณ์ เป็นบทเชื่อมประโยค เรียงไว้หลังคำอื่นนอกจากคำนามและสรรพนาม ขณะเดียวกันก็สามารถเป็นอกรรมกริยาได้ด้วย

๒.๑.๑.๕ การใช้คำบุพบท

คำบุพบท คือ คำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ หรือประโยค เพื่อให้รู้ว่า คำหรือประโยคที่อยู่หลังบุพบทนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำหรือประโยคที่อยู่ข้างหน้าอย่างไร เช่น บุตร ของ นายแดงเรียนเก่งมาก เขาอาศัยอยู่ในชนบท สำหรับหน้าที่ของคำบุพบทอาจอยู่นำหน้านาม สรรพนาม กริยา วิเศษณ์ หรือนำหน้าประโยคก็ได้ คำบุพบทแบ่งออกเป็น ๕ ชนิด ดังนี้

๑) บุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนามกับนาม นามกับสรรพนาม หรือนามกับกริยา เช่น โตในห้องเรียนมีสามสิบตัว อาหารสำหรับท่านมีอยู่พร้อมแล้ว

๒) บุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสรรพนามกับนาม สรรพนามกับสรรพนาม หรือสรรพนามกับกริยา เช่น เธอพบใครในห้องนั้น ท่านต้องการอะไรที่นายแดง เป็นต้น

๓) บุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกริยากับนาม กริยากับสรรพนาม กริยากับกริยา หรือกริยากับวิเศษณ์ บุพบทชนิดนี้อาจนำหน้าบทกรรม บทที่เป็นเจ้าของหรือบทขยายก็ได้ เช่น ฉันทิ้งใกล้เขา เขาโฆษณาเพื่อหาเสียง เป็นต้น

๔) บุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคกับประโยค เช่น เขาเก็บอาหารไว้สำหรับคนตายญาติที่สนาม

๕) บุพบทที่ไม่แสดงความสัมพันธ์กับบทอื่น ได้แก่ คำว่า ดูกร ดูก่อน ดูรา ข้าแต่ เป็นต้น ซึ่งใช้สำหรับนำหน้าคำนาม หรือสรรพนามที่เป็นคำร้องเรียก หรือคำทักทายเพื่อเตือนให้ผู้พูดด้วยรู้ตัว เช่น ดูกร มหาพราหมณ์ ท่านจงทำตามคำที่เรอบอก ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย เราขอเตือนท่านทั้งหลายให้เป็นผู้สงบ ดูรา สหายที่รัก ขอท่าจงมีความอดทนเถิด เป็นต้น

ความแตกต่างระหว่างคำบุพบทและคำวิเศษณ์ มีดังนี้

๑. คำบุพบทต้องนำหน้าคำที่อยู่ข้างหลัง จะใช้ตามลำพังมิได้ และคำที่ตามหลังบุพบทย่อมทำหน้าที่เป็นการกต่าง ๆ อีกทั้งความหมายของบุพบทตกอยู่ที่คำตามหลัง ในการใช้คำชนิดนี้จึงไม่ควรใช้พร่ำเพรื่อ

๒. คำวิเศษณ์ต้องใช้ประกอบคำที่อยู่ข้างหน้า จะมีคำตามหลังก็ได้ แต่ต้องเป็นคำวิเศษณ์ บทขยายหรือบทกรรม เป็นคำที่มีความหมายชัดในตัว และสามารถใช้ได้ทั่วไปเพราะเป็นคำขยาย

๒.๑.๑.๖ การใช้คำสันธาน

คำสันธาน คือ คำที่ทำหน้าที่เชื่อมคำกับคำ ประโยคกับประโยค ข้อความกับข้อความ หรือเชื่อมความให้สละสลวย ตัวอย่างเช่น

การเชื่อมคำกับคำ เช่น เขาพบอาจารย์และนิสิต เกษตรกรเลี้ยงปลา เปิด ไก่ และสุกร ฯลฯ

การเชื่อมประโยคกับประโยค เช่น เขาชอบเล่นกีฬาแต่ฉันชอบอ่านหนังสือ เขาจะมาเป็นมิตรหรือเป็นศัตรู ฯลฯ

การเชื่อมข้อความกับข้อความ เช่น ขึ้นชื่อว่าทรัพย์ย่อมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง แต่เราจะได้อะไร ต้องอาศัยความพยายาม เหตุฉะนั้น ความพยายามจึงเป็นบ่อเกิดของการได้มาซึ่งทรัพย์แท้จริง นักปราชญ์ท่านได้วางคติพจน์ไว้แต่โบราณแล้วว่า “มีความพยายามที่ไหนดีย่อมมีความสำเร็จที่นั่น”

การเชื่อมความให้สละสลวย เช่น เขาก็เป็นคนสำคัญเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม เราคงต้องทำตามมตินี้ ฯลฯ

การสะกดคำ (พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด) การใช้วิสรรชนีย์ การใช้คำพ้อง การใช้ บัน บรร การใช้อำ อัม อ้าม การใช้ ไอ โอ อัย โอย และการใช้ตัวการ์นต์ เป็นต้น

๑) การสะกดคำของไทย อาศัยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ พยัญชนะต้น สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด ประกอบกัน ซึ่งต้องสะกดให้ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา แต่สิ่งที่ทำให้การสะกดมีความผิดพลาด อาจเกิดจากสาเหตุและปัจจัย ดังนี้

(๑) สะกดผิดเพราะนำคำที่มีเสียงคล้ายกันหรือเหมือนกัน แต่เขียนต่างกันมาเป็นแบบในการสะกด เช่น

ผาสุก	มักเขียนผิดเป็น	ผาสุข
สังเกต	มักเขียนผิดเป็น	สังเกตุ
เพชรฆาต	มักเขียนผิดเป็น	เพชรฆาต

(๒) สะกดผิดเพราะไม่ทราบความหมายของคำ เช่น

คำว่า	บิณฑบาต	มักเขียนผิดเป็น	บิณฑบาตร
	บิณฑ	แปลว่า	ก้อนข้าว
	บาตร	แปลว่า	ตัก
	บิณฑบาต	หมายถึง	การที่พระรับก้อนข้าวที่ตักตามความ

เชื่อในพุทธศาสนา

คำว่า	เบญจเพส	มักเขียนผิดว่า	เบญจเพศ
	เบญจ	แปลว่า	ห้า
	เพส	แปลว่า	ยี่สิบ
	เบญจเพส	หมายถึง	วัยยี่สิบห้า

คำว่า	เกษียณอายุ	มักเขียนผิดเป็น	เกษียรอายุ
	เกษียณ	แปลว่า	สิ้นไป หรือ ครบตามที่กำหนดไว้
	เกษียร		

แปลว่า น้านม

เกษียณอายุ หมายถึง ครบอายุตามที่กำหนดไว้

(๓) สะกดผิดเพราะออกเสียงผิด เช่น

หยิบหย่อง	มักเขียนผิดเป็น	หยิบโหย่ง
ขะมักเขม้น	มักเขียนผิดเป็น	ขมักเขม้น
ซ่าหริ่ม	มักเขียนผิดเป็น	สลิม

(๔) สะกดผิดเพราะมีประสบการณ์ผิด เคยเขียนหรือเห็นเช่นนั้น เช่น

รสชาติ	มักเขียนผิดเป็น	รสชาด
ศรีษะ	มักเขียนผิดเป็น	ศรีษะ
เกร็ดความรู้	มักเขียนผิดเป็น	เกล็ดความรู้

นอกจากสาเหตุและปัจจัยข้างต้นที่ทำให้เขียนสะกดคำผิดแล้ว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำและความหมาย และการทราบรายละเอียดเรื่องหลักภาษาเกี่ยวกับหลักการสะกดคำ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สามารถเขียนสะกดคำได้อย่างถูกต้อง ซึ่งหลักการดังกล่าวมีดังนี้

๑) การใช้วิสรรชนีย์

(๑) คำที่ประวิสรรชนีย์ ได้แก่ คำไทยที่ออกเสียง อะ เต็มมาตรา ต้องประวิสรรชนีย์ เช่น กะทัดรัด สะดวก ละเอียด ฯลฯ คำที่ออกเสียงอะพยางค์ท้ายต้องประวิสรรชนีย์ เช่น อิศระ ศิลปะ ลักษณะ ฯลฯ คำที่ควบด้วยตัว “ร” เมื่อออกเสียง อะ ต้องประวิสรรชนีย์ เช่น ประกาศิต กระบี่ กระตือรือร้น ฯลฯ คำที่กร่อนมาจากคำอื่น แล้วออกเสียงอะ ต้องประวิสรรชนีย์ เช่น ฉันทน์ เป็น ฉันทน์ หมากขาม เป็น มะขาม ต้นเคียน เป็น ตะเคียน ฯลฯ

(๖) อักษรต่ำคำตายสระเสียงสั้น ใช้วรรณยุกต์ได้ ๒ รูป ไม่มีรูปโทและรูปตรี เช่น คะ ค่ะ ค๊ะ ฯลฯ

(๗) อักษรต่ำคำตายสระเสียงยาว ใช้วรรณยุกต์ได้ ๒ รูป ไม่มีรูปเอกกับรูปตรี เช่น โนต โน้ต โน่น ฯลฯ

๔) การใช้ “บัน” และ “บรร”

(๑) การใช้ บัน ใช้เป็นพยางค์หน้าของคำ เช่น บันดาล บันทึบ บันเทิง ฯลฯ

(๒) การใช้ บรร ใช้เป็นพยางค์หน้าของคำที่แผลงมาจาก “ประ” เช่น บรรจง มาจาก ประจง บรรทัด มาจาก ประทัด บรรทุก มาจาก ประทุก เป็นต้น

๕) การใช้ “อำ” “อัม” “อ้าม”

(๑) การใช้ อำ จะใช้กับคำไทย เช่น กำ คำ จำ ฯลฯ ใช้กับคำภาษาอื่นที่มีไช่ บาลีและสันสกฤต เช่น กำมะหยี่ กำยาน สำปิ่น ฯลฯ และใช้กับคำแผลง เช่น เกิด แผลงมาจาก กำเนิด ช่วย แผลงมาจาก ชำร่วย และคุณ แผลงมาจาก คำนวณ เป็นต้น

(๒) การใช้ อัม ใช้กับคำบาลีสันสกฤตที่ใช้ “ม” สกกด เช่น คัมภีร์ สัมพันธ์ สัมมนา ฯลฯ

(๓) การใช้ อ้าม ใช้กับคำบาลีสันสกฤต ที่ขึ้นต้นด้วย “อม” เช่น อมหิต เขียนเป็น อ้ามหิต อมฤต เขียนเป็น อ้ามฤต อมาตย์ เขียนเป็น อ้ามาตย์ เป็นต้น

๖) การใช้ “ไอ” “โอ”

(๑) การใช้ ไอ ใช้กับคำไทย ๒๐ คำ ดังนี้ ผู้ใหญ่ ใหม่ ให้ สะเก้ ใช้ ใฝ่ ใจ ใส่ หลงไหล ใคร ใคร่ ใบ ไส ไต ใน ไซ้ ไต้ ไบ้ โย และไกล้

(๒) การใช้ โอ จะใช้กับคำไทยนอกจากคำที่ใช้ไม่มีวรรณยุกต์ ๒๐ คำ เช่น ไก ไช ไต ฯลฯ ใช้กับคำภาษาอื่น เช่น ไนลอน ไนโตรเจน ไต้ฝุ่น ฯลฯ และใช้กับคำบาลีสันสกฤตที่แผลงมาจาก สระอิ เช่น ไพจิตร มาจาก พิจิตร วิจิตร ไพศาล มาจาก พิศาล วิศาล และไพรัช มาจาก พิรัช วิรัช ฯลฯ

๗) การใช้ตัวการันต์

ตัวการันต์ คือ พยัญชนะที่มีเครื่องหมายทวนทวนกำกับ เพื่อมิให้ออกเสียงพยัญชนะนั้น ตัวการันต์อาจมีพยัญชนะตัวเดียวหรือหลายตัวก็ได้ เช่น สันต์ จันทร์ พระลักขมณย์ เป็นต้น มีวิธีใช้ดังนี้

(๑) “ร” ไม่ต้องควบกับตัวสะกด เช่น อินทร์ ภาพยนตร์ พักตร์ ฯลฯ

(๒) “ร” ควบกับตัวสะกด ถึงแม้จะไม่ออกเสียง “ร” จะใช้เป็นตัวการันต์ไม่ได้ เช่น จักร์ สมัคร เมตร ฯลฯ

(๓) พยัญชนะที่เป็นตัวสะกดและมีสระกำกับจะเป็นตัวการันต์ไม่ได้ เช่น จักรรวรรดิ ขัตสมาติ ตัวพยาธิ ฯลฯ

(๔) พยัญชนะที่มีสระกำกับและเป็นตัวการันต์ จะไม่ออกเสียงตัวการันต์ เช่น รามเกียรตี พระศรีมหาโพิธิ ฯลฯ

(๕) คำไทยแท้ไม่ใช้ตัวการันต์ เช่น จ่านง ต้ารง ส้าอาง ฯลฯ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗, หน้า ๑๙ - ๒๕)

ดังนั้นการใช้คำในการเขียนงานเชิงวิชาการผู้เขียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องคำกับความหมาย หมั่นฝึกฝน สังเกต และนำความรู้ทั้งเรื่องการใช้คำแต่ละชนิดให้ถูกต้องตามหลักการภาษา รวมถึงการเขียนสะกดคำที่ถูกต้องตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้น นอกจากนี้ผู้เขียนจะต้องคำนึงความถูกต้องเหมาะสมกับบุคคล โอกาส ประเภทงานเขียน ฯลฯ ประกอบด้วยจึงจะมีส่วนทำให้การใช้ภาษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

นอกจากหลักเกณฑ์ทั้ง ๓ ประการที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนควรศึกษาและทำความเข้าใจคำกับความหมายของคำให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถเลือกใช้คำได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องตรงกับความมุ่งหมายของการสื่อสารอย่างแท้จริง ซึ่งคำกับความหมายของคำอย่างหนึ่งที่ควรทราบก็คือ คำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน คำที่ใกล้เคียงกัน ดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

คำและความหมาย	คำและความหมาย
๑. ชนวน หมายถึง ทำให้ติดต่อกัน	๑. ฉนวน หมายถึง กำบัง กัน ทางเดิน เครื่อง
๑. ขัดขวาง หมายถึง ไม่สะดวก	๒. กีดขวาง หมายถึง กันโดยเครื่องกัน
๓. อนาถา หมายถึง ไม่มีที่พึ่ง กำพ้อ ยากจน	๓. อนาถ หมายถึง ควรสงสาร นำสงเวช
๔. เขี้ยวโหด หมายถึง ดุร้าย ไม่มีใจกรุณา	๔. เขี้ยวหาญ หมายถึง ดุร้าย กล้าหาญ
๕. รอด หมายถึง แคล้วคลาด	๕. ลอด หมายถึง ผ่านเข้าไป
๖. คล่องแคล่ว หมายถึง ว่องไว ชำนาญ	๖. คล่องตัว หมายถึง สะดวก ง่าย ไม่ติดขัด
๗. มโหฬาร หมายถึง ยิ่งใหญ่ กว้างขวาง	๗. รโหฐาน หมายถึง ที่เฉพาะ ที่ลับ ที่ส่วนตัว
๘. ข้องขัด หมายถึง ติดขัด ไม่สะดวก	๘. ขัดเคือง หมายถึง โกรธเคือง
๙. โยน หมายถึง ทิ้งไปให้พ้นตา	๙. ปา หมายถึง ขว้าง ขัดไป
๑๐. ครอบครอง หมายถึง คุ้มครอง ดูแล ควบคุม	๑๐. คุ้มครอง หมายถึง ระวัง รักษา

(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๔๗ , หน้า ๓๐ - ๓๓)

๒.๑.๓ การใช้คำกับศักดิ์ของคำ

ศักดิ์ของคำ คือ ฐานะของถ้อยคำที่บ่งบอกถึงความสง่างาม ความไพเราะ ความสุภาพที่ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของการสื่อสาร เหมาะสมกับฐานะของผู้รับสาร โดยพิจารณาโอกาส ขาดิวิติ วิยวิติ คุณวิติ ฐานะ เพศ อาชีพ ตำแหน่งทางสังคมและหน้าที่การงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน รวมถึงความถูกต้องเหมาะสมของระดับภาษา ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นข้อมูลให้สามารถเลือกใช้คำกับศักดิ์ของคำให้เหมาะสมต่อไป การใช้คำในประเด็นนี้จะกล่าวเป็น ๒ ส่วน คือ การใช้คำกับศักดิ์ของคำให้เหมาะสมสอดคล้องกับโอกาส และการใช้คำกับศักดิ์ของคำให้เหมาะสมกับระดับฐานะบุคคล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑.๓.๑ การใช้คำกับศักดิ์ของคำให้เหมาะสมสอดคล้องกับโอกาส

โอกาสที่เป็นทางการ	โอกาสที่ค่อนข้างเป็นทางการ	โอกาสที่ไม่เป็นทางการ
ข้าพเจ้า	กระผม ดิฉัน	ผม หนู หรือกล่าวระบุชื่อ
อาคารชุด	คอนโดมิเนียม	คอนโด
เครื่องสำอาง / เครื่องคอมพิวเตอร์	เครื่องคอมพิวเตอร์	เครื่องคอมพิวเตอร์
โอกาสที่เป็นทางการ	โอกาสที่ค่อนข้างเป็นทางการ	โอกาสที่ไม่เป็นทางการ
โทรสาร	โทรสาร	แฟกซ์
ธนาคาร	ธนาคาร	แบงก์
รถจักรยานยนต์	รถมอเตอร์ไซด์	รถเครื่อง
รถบรรทุกขนาดเล็ก	รถกระบะ	รถปิกอัพ
ข้าราชการ	จ่ายภาษี	เสียภาษี
ผู้ให้การสนับสนุนรายการ	ผู้อุปถัมภ์รายการ	สปอนเซอร์
ตัวแทน	เอเยนต์	เอเยนต์

(สมพร มั่นตะสูตร แห่งพิพัฒน์, ๒๕๔๐ , หน้า ๕๔ - ๕๕)

๒) ไม่ใช่แนวเทียบผิด คำบางคำแม้จะมีเสียงเหมือนกันแต่ความหมายหรือรูปศัพท์ ตลอดจนที่มาแตกต่างกัน จะใช้แนวเทียบเดียวกันไม่ได้ เช่น

อานิสงส์ มักเขียนผิดเป็น อานิสงษ์ เพราะไปเทียบกับคำว่า พระสงฆ์
ผาสุก มักเขียนผิดเป็น ผาสุข เพราะไปเทียบกับคำว่า ความสุข
แกงบวด มักเขียนผิดเป็น แกงบวช เพราะไปเทียบกับคำว่า บวชพระ

๓) ต้องออกเสียงให้ถูกต้อง การออกเสียงไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจนทำให้เขียนผิด เช่น

ผมหยักศก	มักเขียนผิดเป็น	ผมหยักโศก
พรรณา	มักเขียนผิดเป็น	พรรณา
บังสกุล	มักเขียนผิดเป็น	บังสกุล
ล่าลา	มักเขียนผิดเป็น	ร่าลา
ประณีต	มักเขียนผิดเป็น	ปราณีต

๔) แก้ไขประสบการณ์ที่ผิด ๆ ให้ถูกต้อง การเห็นคำที่เขียนผิดบ่อย ๆ เช่น เห็นจากสิ่งพิมพ์ ป้ายโฆษณา เป็นต้น ถ้าเห็นบ่อย ๆ อาจทำให้เขียนผิดตามไปด้วย ก่อนจะเขียนคำจึงต้องศึกษาให้ได้คำที่ถูกต้องเสียก่อน เช่น

ทีชายุโก	มักเขียนผิดเป็น	ทีชายุโก
อนุญาติ	มักเขียนผิดเป็น	อนุญาติ
โอกาส	มักเขียนผิดเป็น	โอกาส
เกิร์ตความรู้	มักเขียนผิดเป็น	เกิร์ตความรู้
เกสร	มักเขียนผิดเป็น	เกษร

๕) ต้องมีความรู้เรื่องหลักภาษา การเขียนหนังสือได้ถูกต้องจำเป็นต้องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้หลักภาษา เพื่อเป็นหลักและเป็นแนวทางในการใช้ภาษา หลักภาษาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้ใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง

๖) ต้องศึกษาและติดตามเรื่องการเขียนสะกดคำที่เป็นประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี เช่น ศึกษาจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ของราชบัณฑิตยสถาน อันได้แก่ พจนานุกรม สารานุกรม การใช้เครื่องหมายวรรคตอน การกำหนดชื่อเมือง จังหวัด ประเทศ ทวีป ตลอดจนติดตามประกาศการเขียนและอ่านคำของทางราชการอยู่เสมอ

ทั้งหมดดังที่กล่าวมานี้ จะช่วยให้เขียนสะกดคำและใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง

๒.๑.๔.๒ ข้อควรระวังและควรหลีกเลี่ยงของการใช้คำในการเขียนเชิงวิชาการ

๑) การใช้คำภาษาต่างประเทศ กรณีที่จำเป็นต้องใช้คำศัพท์เฉพาะ หรือคำศัพท์บัญญัติเฉพาะสาขา จำเป็นต้องศึกษาทั้งการเขียนสะกดคำและการให้คำจำกัดความของคำศัพท์นั้นให้เข้าใจอย่างชัดเจน รวมถึงต้องศึกษาเปรียบเทียบการทับศัพท์ หรือการกำหนดใช้คำศัพท์นั้น ๆ ที่กำหนดใช้ในภาษาไทย เพื่อจะได้เขียนและใช้อย่างถูกต้อง แต่สำหรับการเขียนโดยใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศ แทรกปนในภาษาไทย เช่น คุณมีหน้าที่ service เขา นโยบายของคุณไม่ work data ยังไม่พอได้ information มาผิด ๆ ถ้าจะให้ผลทาง practical ต้องมีการ follow เขาเป็นคน systematic เป็นต้น เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงและยกเว้นในการใช้ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการ

๒) หลีกเลี่ยงการใช้คำหรูหรา คำโบราณ คำสแลงและคำหยาบ คำหรูหรา คือ คำศัพท์สูงที่อาจเป็นคำที่มาจากภาษาอื่น อาทิ คำบาลีสันสกฤต เช่น ประจักษ์ เจตนารมณ์ ทศนิยมภาพ อารมณ์ เป็นต้น รวมถึงอาจเป็นคำศัพท์ที่ตั้งขึ้นทั้งคำศัพท์เดิมและคำศัพท์ใหม่ เช่น เรียก “ครู” ว่า

ต้น ใช้คำวิเศษณ์เป็นคำกริยา หรือใช้กรรมกริยาเป็นกรรมกริยา เช่น ประโยค “นำผลงานไปปรากฏให้ผู้อื่นเห็น” คำว่า “ปรากฏ” เป็นกรรมกริยา แต่ในข้อความดังกล่าวใช้เป็นกรรมกริยา หากจะแก้ไขให้ถูกต้องควรใช้คำว่า “แสดง” แทนคำว่า “ปรากฏ” คือใช้ว่า “นำผลงานไปแสดงให้ผู้อื่นเห็น” เนื่องจากคำว่า “ปรากฏ” นี้มีผู้นำมาใช้เป็นกรรมกริยาบ่อยครั้ง เช่น ปรากฏตัว ปรากฏกาย ปรากฏร่าง ฯลฯ จึงทำให้มีผู้เข้าใจว่าเป็นกรรมกริยา เป็นต้น

ในส่วนของการใช้คำผิดความหมาย อาจเกิดจากคำที่ใช้มีความหมายคล้ายคลึงกัน และผู้เขียนเองขาดความชำนาญ หรือไม่ระมัดระวังจึงใช้คำผิด เช่น

“ภาษาต่างประเทศที่สอนในคณะอักษรศาสตร์แตกแยกในหลายภาษา มีทั้งภาษาที่ให้เลือกและที่บังคับ” ควรใช้คำว่า “แบ่งออก” แทนคำว่า “แตกแยก”

“สีสันต่าง ๆ นี้ ึ่งดงามจนกระทั่งสามารถจะดึงดูดผู้พบเห็นไว้ไม่ให้คลาดหายตาไป” ควรใช้คำว่า “ละ” แทนคำว่า “คลาด”

ขณะที่คำที่มีคล้ายคลึงกันทั้งรูป เสียงและความหมายบางครั้งก็ทำให้ใช้คำผิดได้เช่นกัน เช่น ร่ำลือ-เลื่องลือ สละ-ละ สถานะ-ฐานะ ชมเชย-เชยชม หวานแน่น-แน่นหนา ใจอ่อน-อ่อนใจ ใจร้อน-ร้อนใจ ฯลฯ นอกจากนี้การใช้คำผิดเนื่องจากผิดกลุ่ม เช่น คำบางคำใช้แสดงคุณสมบัติ บางคำบ่งบอกรส หรือบางคำเหมาะกับการใช้ในบริบทนั้น ๆ ก็อาจเป็นสาเหตุทำให้ใช้คำผิดได้ประการหนึ่ง นอกจากนี้ การใช้แนวเทียบผิด โดยเฉพาะคำศัพท์บัญญัติทางวิชาการบางคำ คำว่า science บัญญัติว่า “ศาสตร์” คำว่า social science บัญญัติว่า “สังคมศาสตร์” political science บัญญัติว่า “รัฐศาสตร์” รวมถึงคำศัพท์เฉพาะที่สร้างขึ้นใช้ในภาษาไทยบางคำ หากใช้แนวเทียบผิด หรือวางไว้ในตำแหน่งที่ผิดก็เป็นความผิดพลาดเรื่องการใช้คำเช่นกัน เช่น คำว่า “ศิลปการละครปริทรรศน์” เนื่องจากคำว่า “การละคร” เป็นคำไทย ไม่ใช่คำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต จึงควรนำมาวางไว้หลังคำว่า “ปริทรรศน์” เป็น “ปริทรรศน์ศิลปการละคร” ปรีชา ช่างขวัญยืน (๒๕๕๐, หน้า ๑๑๙-๑๒๖)

อนึ่งนอกจากความรู้เรื่องหลักการใช้ภาษาในงานเขียนเชิงวิชาการเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมา การใช้กลุ่มคำและวลี ซึ่งถือเป็นประเด็นการใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ถ้อยคำและการเรียบเรียงประโยคก็ถือเป็นความสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ผู้เขียนงานเชิงวิชาการควรทราบ เพื่อจะได้นำความรู้ไปประกอบการเขียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

๒.๒ การใช้กลุ่มคำและวลี

๒.๒.๑ การใช้กลุ่มคำ

๒.๒.๑.๑ ความหมายของกลุ่มคำ

เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ (๒๕๕๒) ได้กล่าวถึงกลุ่มคำไว้ว่า กลุ่มคำ คือ การนำคำอย่างน้อยตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไปมาเรียงต่อกันและมีความหมาย แต่ยังไม่สมบูรณ์เท่ากับประโยค จะใช้เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยค เช่น ผู้หญิงสวย สดสวยท อารมณ์ไม่ดี ตะกร้าใบใหญ่ เป็นต้น

๒.๒.๑.๒ ประเภทของกลุ่มคำ

กลุ่มคำแบ่งออกเป็น ๗ ชนิด เหมือนกับชนิดของคำ คือ

๑) กลุ่มคำนาม คือ กลุ่มคำที่มีคำนำหน้านำหน้า เช่น

หนังสือการ์ตูนอยู่ในกระเป๋า

กระปุกออมสินวางอยู่บนโต๊ะ

หนังสือเรื่องคู่มือมนุษย์มีขายที่ไหน

๒) กลุ่มคำสรรพนาม คือ กลุ่มคำที่มีคำสรรพนามนำหน้า เช่น

ภาพถ่ายดอกกุหลาบสีแดงมีคนซื้อแล้ว

(๕) ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายภาคแสดง (ตัวแสดง) ในประโยค
ผมไปเที่ยวทะเลตอนเที่ยงวันเสาร์

(๖) ทำหน้าที่เป็นคำเรียกขาน

ผู้มีเกียรติทั้งหลายโปรดปรบมือดัง ๆ

๒) กลุ่มคำที่ทำหน้าที่เหมือนคำสรรพนาม จะทำหน้าที่เช่นเดียวกับคำสรรพนาม เช่น เป็นประธาน เป็นกรรม เป็นส่วนเติมเต็ม และเป็นคำเรียกขาน ตัวอย่างเช่น

(๑) ทำหน้าที่เป็นประธานในประโยค

เธอทุกคนจงฟังครูอธิบาย

(๒) ทำหน้าที่เป็นกรรมในประโยค

ท่านไม่พอใจเราทุกคน

(๓) ทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็มกริยาในประโยค

บุคคลที่โชคดีคือพวกท่านทั้งหลาย

(๔) ทำหน้าที่เป็นคำเรียกขาน

ท่านผู้มีเกียรติ กรุณาอยู่ในความสงบ

๓) กลุ่มคำที่ทำหน้าที่เหมือนคำกริยา จะทำหน้าที่เช่นเดียวกับคำกริยา เช่น เป็นภาคแสดง เป็นประธาน เป็นส่วนขยายนาม และเป็นส่วนขยายตัวแสดงของประโยค ตัวอย่างเช่น

(๑) ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงในประโยค

ผู้ชายคนนั้นนั่งตาลอย

(๒) ทำหน้าที่เป็นประธานในประโยค

บ่นพึมพำ เป็นลักษณะของคนสูงอายุ

(๓) ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายคำนาม

คุณพ่ออ่านสารคดีเที่ยวเมืองพม่า

(๔) ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายภาคแสดง

เธอพูดซัดน้ำทั้งห้าให้เขาเชื่อ

๔) กลุ่มคำที่ทำหน้าที่เหมือนคำวิเศษณ์ จะทำหน้าที่เช่นเดียวกับคำวิเศษณ์ เช่น เป็นส่วนขยายคำนาม เป็นส่วนขยายคำสรรพนาม เป็นส่วนขยายกริยา(ตัวแสดง) และเป็นส่วนขยายคำวิเศษณ์ของประโยค ตัวอย่างเช่น

(๑) ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายคำนาม (คน)

คนกล้าหาญทำงานด้วยความมั่นใจ

(๒) ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายคำสรรพนาม (เรา)

เราทุก ๆ คนควรทำแต่ความดี

(๓) ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายภาคแสดงหรือตัวแสดง (เลี้ยง)

เขาเลี้ยงลูกทั้ง ๆ ขว้าง ๆ

(๔) ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายคำวิเศษณ์ (เร็ว)

นักกีฬาวิ่งเร็วชั่วพริบตาถึงเส้นชัย

๕) กลุ่มคำที่ทำหน้าที่เหมือนคำบุพบท จะทำหน้าที่เช่นเดียวกับคำบุพบท เช่น เชื่อมกลุ่มคำกริยากับคำนาม เชื่อมคำกริยากับคำนาม และเชื่อมคำวิเศษณ์กับคำนามของประโยค ตัวอย่างเช่น

(๑) ทำหน้าที่เชื่อมกลุ่มคำกริยากับคำนาม

เรียกว่าเป็นประโยค วลีจะทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของประโยค ซึ่งอาจอยู่ในภาคประธานหรือภาคแสดงก็ได้

๒.๒.๑.๒ ชนิดของวลี

วลีมี ๖ ชนิด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) นามวลี คือ วลีในรูปคำนาม ซึ่งมีคำรวมกันตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป เช่น นก โพระดก นางสาวนวลแซ เรือรบพระร่วง คนที่ ๒๐ คนที่ ๑ ผู้กินสินบน ชาวเมืองเชียงราย การท่องเที่ยว การนอนตึก เป็นต้น

๒) สรรพนามวลี เป็นวลีที่เป็นสรรพนาม ปกติคำสรรพนามจะเป็นคำเดียว เช่น กระผม ดิฉัน ข้าพเจ้า คำ ๆ นี้หากแสดงให้เห็นว่ามาจาก ข้า - พระ - พุทธ - เจ้า ก็ถือว่าเป็นคำเดียวที่เป็นกลุ่มคำ ส่วนที่ถือว่าเป็นสรรพนามวลี เช่น ได้ฝ่าพระบาท ได้เท่ากรุณาข้าเบื่องบาทยุคล เป็นต้น

๓) กริยาวลี เป็นวลีที่มีคำกริยาประกอบอยู่ด้วย เช่น กำลังกิน กำลังพูดอยู่ อดสูห์หอบหิว ถึงแก่กรรม สิ้นพระชนมายุ เทียบกลางคืน นอนตึก ตื่นสาย (๒ คำหลังนี้หากเติม การ หรือ ความ เข้าข้างหน้าก็จะกลายเป็น นามวลี) เป็นต้น

๔) วิเศษณ์วลี เป็นวลีที่มีคำวิเศษณ์นำหน้าและทำหน้าที่เหมือนคำวิเศษณ์ คือ ขยายนาม กริยา หรือวิเศษณ์ด้วยกัน เช่น หมา ๓ ตัวกัดกระผม (๓ ตัว เป็นวิเศษณ์วลี) หรือตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ดังอึกทึกครึกโครม โง่สันดี กล่าวหาญชาญชัย เป็นต้น

๕) บุพบทวลี เป็นวลีชนิดที่มีคำบุพบทนำหน้า เช่น ดูก่อนนักเรียน ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (คำกล่าวทั้ง ๒ ตัวอย่างนี้ไม่นิยมใช้แล้วในปัจจุบัน) และตัวอย่างอื่น ๆ เช่น จากพี่ บนพระแท่น ด้วยความปรารถนาดี เป็นต้น

๖) สันธานวลี คือ วลีที่ทำหน้าที่เหมือนสันธาน เช่น เพราะฉะนั้น ด้วยเหตุนี้ อย่างไรก็ตาม บางครั้งสันธานวลีมีคำอยู่แยกกันเรียกว่า สันธานวลีคียบ เช่น ฉันใด...ฉันนั้น พอ...ก็ หรือในประโยคที่ว่า ถึงฝนจะตกฟ้าจะร้องก็ตาม ฉันจะไปจนได้ (สันธานวลีในประโยคนี้ คือ ถึง...ก็ตาม...จน) เป็นต้น

๗) อุทานวลี เป็นวลีที่รวมกลุ่มคำอุทานหลายคำรวมกัน เช่น “โ้อกเอ้ย” แต่อุทานวลีบางอย่างก็ยากแก่การเข้าใจ เช่น “โ้ยตายแล้ว” แบบนี้เป็นอุทานวลี แต่หากกล่าวว่า โ้ยย (หมา) ตายแล้ว แบบนี้เป็นประโยค นอกจากนี้ยังมีคำอุทานอีกกลุ่มหนึ่ง คือ อุทานวลีเสริมบท เช่น ในความว่าขุนนางวางน้ำ (วางน้ำ เป็นอุทานวลีเสริมบท) ส่วนความในสำนวนที่ว่า ผู้ตีแปดสาแทรก (แปดสาแทรก ไม่ใช่อุทานเสริมบท แต่เป็นวิเศษณ์วลี)

จึงกล่าวได้ว่าจะเป็นอุทานเสริมบทก็ต่อเมื่อกลุ่มคำอุทานนั้นไม่มีความหมายที่แจ้งชัด

นอกจากความรู้เรื่องชนิดวลีที่กล่าวมา มีข้อควรสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ คำบางคำ อาจผู้เข้าใจกันว่าเป็นวลี เช่น ขาวนา ความดี ที่นอน เครื่องเขียน เป็นต้น คำเหล่านี้ถือเป็นคำประสม แต่หากเป็นคำว่า ขาวนาตอน ที่นอนสปริง ความดีเด่น เครื่องเขียนภาพ เป็นวลี เนื่องจากมีคำหลัก (คำประสม) และคำขยาย คือ ตอน สปริง ภาพ ประกอบอยู่ร่วมกัน (เปลื้อง ณ นคร ๒๕๔๙ , หน้า ๗๗-๘๐)

๒.๒.๓.๓ หลักการใช้วลีและหน้าที่ของวลี

การใช้วลีและหน้าที่ของวลีในส่วนตัวต่าง ๆ ประโยค มีดังนี้

๑) เป็นประธานของประโยค เช่น

นิลิตสาวสวยคนนั้นเข้าห้องสมุด

ประสิทธิภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์ และสามารถใช้อาษาสื่อสารทั้งส่วนย่อยและส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประยูร ทรงศิลป์ ๒๕๕๑ หน้า ๑๖๗ - ๑๖๙)

๒.๓ การเขียนประโยค

ประโยค คือ การนำคำ กลุ่มคำ หรือข้อความมาเรียบเรียง มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบตามหลักไวยากรณ์ ประโยค ประกอบด้วยภาคประธานและภาคแสดง และเนื้อความที่เกิดขึ้นทำให้ได้ใจความที่สมบูรณ์ สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ประโยคจึงมีจุดมุ่งหมายในการเขียน หรือการสร้างเพื่อสื่อความหมาย ความรู้ความคิดด้วยการนำองค์ประกอบในเบื้องต้นของภาษา คือ คำ มาเป็นองค์ประกอบหลักในการเขียน และเมื่อเขียน หรือเชื่อมโยงความในประโยคหลาย ๆ ประโยคเข้าด้วยกันก็จะทำให้ได้ผลงานเขียนในประเด็นนั้น เรื่องนั้นจนก่อให้เกิดเป็นผลงานเขียนที่สมบูรณ์ การเขียนประโยคจึงเป็นรายละเอียดอย่างหนึ่งของภาษาที่ผู้เขียนงานเชิงวิชาการจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ในการเขียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ภาษาในหัวข้อนี้ มีดังนี้

๒.๓.๑ โครงสร้างของประโยค

๒.๓.๑.๒ ประเภทของประโยค

๒.๓.๑.๓ หลักการเขียนประโยค

๒.๓.๑.๓.๑ หลักการเขียนประโยคทั่วไป

๒.๓.๑.๓.๒ หลักการผูกประโยค

๒.๓.๑.๓.๓ หลักการสร้างความสัมพันธ์ในประโยค

๒.๓.๑.๔ ข้อควรคำนึงของการเขียนรูปประโยคในงานเขียนเชิงวิชาการ

๒.๓.๑.๑ โครงสร้างของประโยค

โครงสร้างหลักของประโยคประกอบด้วยภาคประธานและภาคแสดง ซึ่งภาคประธานอาจประกอบด้วย ประธานหลักอย่างเดียว หรือ มีส่วนขยายประธานร่วมอยู่ด้วยก็ได้ ส่วนภาคแสดงองค์ประกอบสำคัญของส่วนนี้ คือ กริยาหลัก หรืออาจมีส่วนขยายกริยา มีกรรม หรือส่วนขยายกรรม เพื่อให้ได้ใจความสมบูรณ์ตามต้องการ เช่น ประโยคที่ว่า *นกบิน* ภาคประธานคือ *นก* ส่วน *บิน* คือภาคแสดง และประโยคที่ว่า *นิสิตที่เรียนเอกภาษาไทยชอบอ่านวรรณกรรมของไทยมากขึ้น* ประโยคดังกล่าวสามารถจำแนกตามโครงสร้างดังตารางต่อไปนี้

ภาคประธาน		ภาคแสดง			
ประธาน	ส่วนขยายประธาน	กริยา	ส่วนขยายกริยา	กรรม	ส่วนขยายกรรม
นิสิต	ที่เรียนเอกภาษาไทย	ชอบอ่าน	มากขึ้น	วรรณกรรม	ของไทย

๒.๓.๑.๒ ประเภทของประโยค

ประโยคสามารถจำแนกได้ ๓ ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

๒.๓.๑.๒.๑ ประโยคที่จำแนกตามลักษณะประโยค แบ่งออกเป็น ๕ ลักษณะ คือ

๑) ประโยคบอกเล่า คือ ประโยคที่มีใจความ หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะกล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรงไปตรงมา เพื่อบอกให้ทราบรายละเอียดของเรื่องราว ส่วนประกอบของ

รอง เช่น คุณแม่ให้ฉันทำบุญตักบาตรเนื่องในวันคล้ายวันเกิด ครูให้นิสิตออกมาแนะนำผลงานหน้าชั้นเรียน เป็นต้น

๕) ประโยคกริยาสภาวะมาลา คือ ประโยคที่นำคำกริยาสภาวะมาลาทำหน้าที่เป็นคำนามและเป็นประธานของประโยค (กริยาสภาวะมาลา คือ กริยาที่ทำหน้าที่คล้ายนาม ซึ่งอาจทำหน้าที่เป็นประธาน กรรม หรือส่วนขยายในประโยค) ตัวอย่างเช่น ฟุตบอลเป็นกีฬาที่ฉันชอบ นั่งนาน ก็ทำให้ปวดเมื่อยได้ เป็นต้น

หากพิจารณาการเขียนประโยคในงานเชิงวิชาการที่จำแนกตามรูปประโยคในข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า รูปประโยคที่นิยมเขียนมากที่สุด คือ ประโยคประธาน เพราะเป็นงานเขียนที่ให้ความสำคัญกับความถูกต้องตามหลักภาษาและไวยากรณ์ ขณะเดียวกันก็มีการใช้รูปประโยคอื่น ๆ คือ ประโยคกรรม ประโยคกริยา ประโยคการิต และกริยาสภาวะมาลาร่วมด้วยแต่นำหนักความนิยมในการใช้มากน้อยแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์และความเหมาะสมของเนื้อหา

๒.๓.๒.๓ ประโยคที่จำแนกตามโครงสร้าง

ประโยคที่จำแนกตามโครงสร้างแบ่งออกเป็น ๓ แบบ ดังนี้

๑) ประโยคความเดียว (เอกบรรดประโยค) คือ ประโยคที่มีใจความสมบูรณ์เพียงใจความเดียวโดยมุ่งกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น ประโยคความเดียวจึงมีประธาน และกริยาเพียงตัวเดียวเสมอ (อาจมีกรรม หรือส่วนขยายก็ได้) เช่น

รูปประโยคความเดียว	ภาคประธาน	ภาคแสดง
ฝนตก	ฝน	ตก
ปลาโลมาเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	ปลาโลมา	เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม
ข้าวเหนียวเป็นอาหารของคนไทยอีสาน	ข้าวเหนียว	เป็นอาหารของคนไทยอีสาน

๒) ประโยคความรวม (อนเอกบรรดประโยค) คือ ประโยคที่รวมเอาประโยคความเดียวตั้งแต่ ๒ ประโยคขึ้นไปมารวมเข้าด้วยกัน โดยมีคำสันธานเชื่อมให้ประโยคต่อเนื่องกัน (ประโยคความเดียว + คำสันธาน + ประโยคความเดียว) โดยประโยคความเดียว หรือประโยคย่อย จะมีใจความสมบูรณ์ในตัวเองอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อแยกประโยคออกจากกันแล้วก็ยังสามารถเข้าใจได้ เช่น

ประโยคความรวม	ประโยคความเดียว (ประโยคย่อย)	คำสันธาน (คำเชื่อม)	ประโยคความเดียว (ประโยคย่อย)
คุณพ่อไปกับคุณแม่ไปทำงาน	คุณพ่อไปทำงาน	กับ	คุณแม่ไปทำงาน
ป่าทำกับข้าวและฟังวิทยุ	ป่าทำกับข้าว	และ	ป่าฟังวิทยุ
เธอจะกินข้าวสวยหรือจะกินข้าวเหนียว	เธอจะกินข้าวสวย	หรือ	เธอจะกินข้าวเหนียว

สำหรับประโยคความรวมนี้สามารถจำแนกเป็นโครงสร้างย่อย ๆ ได้ ๔ แบบ ดังนี้

(๑) ประโยคความรวมที่มีเนื้อความคล้ายตามกัน (อันวยานเอกบรรดประโยค)

เนื้อความของประโยคหน้า และประโยคหลังที่นำมารวมกันจะมีเนื้อความที่คล้ายตามกัน โดยมีสันธานเชื่อม ได้แก่ คำว่า “ และ, กับ, แล้ว...จึง, ครั้น...จึง, ครั้น...เมื่อ, ถ้า...ว่า, ทั้ง...และ, พอ...ก็, แล้ว...ก็, เมื่อ...ก็ ” เช่น พ่อบอกหนังสือจบฉันก็เข้านอน เขาเป็นคนดีและเธอก็เป็นคนดี ครั้นสอบเสร็จฉันก็รอฟังผลด้วยใจจดจ่อ เป็นต้น

ค. วิเศษณานุประโยค คือ ประโยคย่อยที่ทำหน้าที่ขยายคำกริยา หรือคำวิเศษณ์ โดยใช้ ประพันธวิเศษณ์ “ ที่ ซึ่ง อัน” หรือคำสันธาน “ เมื่อ, จน, ตาม, เพราะ, ราวกับ, ให้, ทว่า, ระหว่างที่, เพราะเหตุว่า, เหมือน, ดุจ, เสมือน ” เป็นคำเชื่อม เช่น ประโยค ครูไม่สอนสอนเหตุเพราะว่า ไปประชุม ครูไม่สอน เป็นประโยคหลัก เหตุเพราะว่า เป็นสันธาน ไปประชุม เป็นประโยคย่อยขยายกริยา “ไม่สอน” (เว็บไซต์นายร้อยไทย , ม.ป.ป.)

จากความรู้เรื่องประโยคที่จำแนกตามโครงสร้างประโยค สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นประเภทของประโยคที่มีความสำคัญและมีการนำมาใช้ในงานเขียนเชิงวิชาการทั้งสามแบบ โดยผู้เขียนต้องเลือกใช้ประโยคแต่ละโครงสร้างให้เหมาะสม เช่น เมื่อต้องการถ่ายทอดเนื้อความให้เกิดความชัดเจน ตรงไปตรงมาควรใช้รูปประโยคความเดียว เมื่อต้องการเสนอข้อมูลรายละเอียดที่มีความเชื่อมโยงกัน หรือมีข้อมูลความรู้ที่มีทั้งส่วนสำคัญและส่วนย่อย เพื่อเสริมเนื้อความให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก็ต้องเขียนเป็นประโยคความรวมและประโยคความซ้อน อนึ่งในการเขียนงานแต่ละเรื่องจำเป็นต้องใช้ประโยคทั้ง ๓ แบบ แบบผสมผสานกัน ดังนั้นผู้เขียนต้องพิจารณาความเหมาะสม ความสอดคล้องสัมพันธ์กันหลาย ๆ ด้านประกอบกัน เพื่อให้ได้เนื้อความที่สละสลวยและสมบูรณ์ในที่สุด

๒.๓.๓ หลักการเขียนประโยค

จากความรู้เรื่องประโยคทั้งความหมายของประโยค โครงสร้างของประโยคในภาพรวม และประเภทของประโยคทั้ง ๓ ประเภท ซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นการกล่าวถึงหลักการเขียนประโยคไว้บ้างแล้ว สำหรับประเด็นหลักการเขียนประโยคที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้จะได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการเขียนประโยคโดยทั่วไป หลักการผูกประโยค และหลักการสร้างความสัมพันธ์ในประโยค ดังนี้

๒.๓.๓.๑ หลักการเขียนประโยคทั่วไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๔๗ , หน้า ๔๕ - ๔๘) ได้กล่าวถึงหลักการเขียน หรือการสร้างประโยค และหลักการสร้างความสัมพันธ์ในประโยคไว้ดังนี้

การสร้างประโยคนั้นจะต้องยึดหลักความถูกต้องและชัดเจน ความกะทัดรัด สละสลวย ความมีน้ำหนักในประโยคประกอบด้วย ตามหลักดังนี้

๑) ความถูกต้องและชัดเจน ภาษาเขียนที่ดีจะต้องประกอบด้วยรูปประโยคที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ และสามารถสื่อสารสิ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนเข้าใจง่าย คือ

(๑) การสร้างประโยคตามรูปประโยคในภาษาไทย ตามปกติรูปประโยคในภาษาไทยจะเรียงส่วนประกอบในแบบ ประธาน กริยา กรรม เพราะในภาษาเขียนหากขาดบทสำคัญจะทำผิดไวยากรณ์และสื่อความหมายไม่ชัดเจน ดังตัวอย่าง

กองทัพเรือออกปราบปรามโจรสลัดถูกจับหลายคน
ควรเพิ่มให้ชัดเจนว่า

กองทัพเรือออกปราบปรามโจรสลัด โจรสลัดถูกจับหลายคน เป็นต้น

(๒) การใช้คำให้ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น

เราควรใช้บัตรอวยพรเป็นสื่อเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ไมตรี
ควรใช้ว่า

เราใช้บัตรอวยพรเป็นสื่อเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี

พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นพื้นที่เป้าหมายซึ่งรัฐบาลได้กำหนดที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมที่สามารถนำวัตถุดิบจากภายในประเทศโดยเฉพาะแก๊สธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

๓) ความมีน้ำหนักในประโยค

ตามปกติตำแหน่งของข้อความที่มีน้ำหนักที่สุดจะอยู่ตอนต้นประโยค หรือไว้ข้างท้ายประโยคได้ เพราะช่วยสรุปความคิด ตัวอย่างเช่น

วัฒนธรรมของคนสะท้อนให้เห็นถึงฐานะการดำรงอยู่ของเขาในสังคม

ถึงเราจะยอมรับวิวัฒนาการของภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นควรจำกัดขอบเขตเท่าที่จำเป็น

บางประโยคอาจทำให้น้ำหนักของประโยคเท่า ๆ กัน เพื่อความไพเราะ สละสลวย ตัวอย่างเช่น

การฝึกจิตเป็นความดี จิตที่ฝึกแล้วนำความสุขมาให้ จิตที่คุ้มครองแล้วนำสุขมาให้

จากความรู้เรื่องการเขียนประโยคในข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า การสร้างหรือการเรียบเรียงประโยคให้ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน ถือเป็นเรื่องสำคัญ การเขียนประโยคที่ดีจึงต้องมีทั้งความถูกต้องสมบูรณ์ มีความชัดเจน กระชับรัดกุม รวมถึงสามารถใช้ถ้อยคำที่ถูกต้อง ได้มาตรฐาน มีน้ำหนักและมีความสละสลวย

๒.๓.๓.๒ หลักการผูกประโยค

การผูกประโยค คือ การนำคำ หรือกลุ่มคำที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งการสะกดคำ และความหมายมาเรียบเรียงเป็นเนื้อความที่สมบูรณ์ เรียกว่า “ประโยค” เพื่อสื่อความหมายตามจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร ซึ่งส่วนประกอบของประโยคจะมี ๒ ส่วน คือ ภาคประธานและภาคแสดง รายละเอียดดังที่กล่าวไว้แล้วในเรื่องโครงสร้างของประโยค สำหรับเรื่องหลักการผูกประโยคความสำคัญของการผูกประโยคอยู่ที่การลำดับคำ ประโยคทั่วไปจะลำดับคำดังนี้

ประธาน + ส่วนขยายประธาน + กริยา + กรรม + ส่วนขยายกรรม + ส่วนขยายกริยา

แต่บางกรณีจะไม่เป็นไปตามโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าว เนื่องจากว่าต้องการเน้นน้ำหนักของคำใดคำหนึ่งที่มีใช้เป็นประธานก็นำคำนั้น ๆ มาไว้ข้างต้นก็ได้ เช่น

เพื่อนร่วมชาติของข้าพเจ้าทั้งหลายจึงตื่นเถิด

ไฟไหม้ตลาดประตุน้ำ

ที่ร้อยเอ็ดมีการหาเสียงกันคึกคักมาก

หลักการผูกประโยคโดยทั่วไป มีดังนี้

๑) ฐานน้ำหนักของคำมักอยู่ต้นประโยค หรือท้ายประโยค เช่น

ผู้ที่สอบได้เกรด A วิชาการเขียนเชิงวิชาการ คือ วิภาและสมชาย

วิภาและสมชาย สอบได้เกรด A วิชาการเขียนเชิงวิชาการ

วิชาการเขียนเชิงวิชาการ วิภาและสมชาย สอบได้เกรด A

สามประโยคนี้อธิบายความหมายเท่ากัน หรือเหมือนกันแต่เน้นคำต่างกัน ประโยคแรกเน้นว่า ผู้ที่สอบได้เกรด A วิชาการเขียนเชิงวิชาการคือใคร ส่วนประโยคที่สองเน้นว่า วิภาและสมชาย สอบได้

“มนุษย์ปุถุชนธรรมดาทั่วไปย่อมมีกิเลสเป็นเครื่องล่อ” ประโยคนี้มีการใช้คำซ้ำ เช่น มนุษย์ - ปุถุชน ธรรมดา - ทั่วไป ดังนั้นจึงควรแก้ไขด้วยการตัดคำซ้ำบางคำออกไป ทำให้ได้ประโยคใหม่ที่กระชับ กะทัดรัดกว่า ดังนี้

มนุษย์ทั่วไปย่อมมีกิเลสเป็นเครื่องล่อ

ปุถุชนย่อมมีกิเลสเป็นเครื่องล่อ

หลักการผูกประโยคที่กล่าวมาเป็นหลักการสำคัญ ๆ ในเบื้องต้นที่ผู้เขียนควรทราบแล้วนำไปเป็นหลักในการผูกประโยคให้ชัดเจน สื่อความหมายตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการสื่อสารกับผู้อ่าน (บุพผา บุญทิพย์ ๒๕๓๙ , หน้า ๔๖ - ๕๐)

๒.๓.๓.๓ หลักการสร้างความสัมพันธ์ในประโยค

การสร้างความสัมพันธ์ในประโยคสามารถทำได้โดยการใช้คำเชื่อม เช่น คำสันธานต่าง ๆ คำที่สัมพันธ์กัน อาจเป็นคำที่หมายถึงสิ่งที่อยู่ในประเภทเดียวกัน มีความหมายคล้ายคลึงกัน ตรงข้ามกันหรือเป็นคู่กรณี หรือคำหนึ่งรวมความหมายของอีกคำหนึ่ง คำซ้ำ ซึ่งอาจเป็นคำนามหรือคำกริยาที่ซ้ำกัน เช่น เราขาดไปหมด ขาดเงิน ขาดคน และขาดกำลังใจ การละคำ โดยคำที่ละนั้นอาจเป็นได้ทั้งคำนามและคำกริยา เช่น *ดูสิที่เคยว่าความมาแล้ว ๒ ครั้ง แต่ผมยังไม่เคย* และการแทนคำ ทำให้ใช้แทน ได้แก่ ท่าน เขา นี้ นั้น ต่าง กัน เช่น *วิไลไม่ปรากฏตัวคืนนี้ เพราะเธอไม่ค่อยสบาย* เป็นต้น

สำหรับการเรียบเรียงประโยคเป็นข้อความนั้น แต่ละประโยคจะต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังนี้

๑) ประโยคสัมพันธ์กันทางเวลา คือ ประโยคทั้งสองแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกัน หรือต่อเนื่องกัน เช่น

พ่อร่างรูปด้วยดินสอแล้วก็เขียนด้วยสี

กว่าเขาจะตัดสินใจได้เขาก็คิดอยู่นาน

๒) ประโยคสัมพันธ์กันทางเหตุและผล คือ ประโยคหนึ่งเป็นเหตุ อีกประโยคหนึ่งเป็นผล เช่น

เราต้องออกเดินทางแต่เช้าเพราะหมู่บ้านที่เราจะไปอยู่ไกล

พ่อแม่ทำงานหนักเพื่อลูกจะได้เรียนสูง ๆ

๓) ประโยคสัมพันธ์กันในลักษณะมีความหมายในทำนองเดียวกัน คือ แต่ละประโยคต่างก็กล่าวถึงสิ่งที่เหมือนกัน เหตุการณ์ที่เป็นเหตุการณ์ทำนองเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน เช่น

คุณวิสุทธิสูงและพอม

ฉันกอดแขนแม่แน่นและแม่ก็กอดฉันไว้

๔) ประโยคสัมพันธ์กันในลักษณะมีความหมายขัดแย้งกัน คือ ในประโยคหนึ่งมีคำที่มีความหมายตรงข้ามกับอีกประโยคหนึ่ง หรือเนื้อความในประโยคขัดแย้งกัน เช่น

ฉันไม่ชอบสีแดงแต่น้องฉันชอบ

คุณปู่เจ้าระเบียบแต่ใจดี

๕) ประโยคที่สัมพันธ์กันทางการขยายความ คือ ประโยคที่ขยายความประโยคอื่นนั้นอาจเป็นคำตอบ ให้ตัวอย่าง แสดงลักษณะหรือวิธีการ ย้ำความ เปรียบเทียบ หรือเพิ่มรายละเอียด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ข้อมูลที่เขาต้องการนั้น หาได้ยากเหมือนงมเข็มในมหาสมุทร

(ประโยคหลังเป็นการเปรียบเทียบ)

ทำไมเขาตั้งตัวไม่ได้เสียที คำตอบก็คือเขาเป็นคนไม่เอาจริง

๒.๔.๑ ประเภทของสำนวนโวหาร

๒.๔.๒ หลักการเขียนสำนวนโวหารแต่ละประเภท

๒.๔.๓ การใช้โวหารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเขียน

๒.๔.๔ ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการใช้สำนวนโวหารในงานเขียนเชิงวิชาการ

๒.๔.๑ ประเภทของสำนวนโวหาร

สำนวนโวหารแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๒.๔.๑.๑ บรรยายโวหาร

๒.๔.๑.๒ พรรณนาโวหาร

๒.๔.๑.๓ เทศนาโวหาร

๒.๔.๑.๔ สาธกโวหาร

๒.๔.๑.๕ อุปมาโวหาร

สำหรับรายละเอียดของโวหารแต่ละประเภทดังจะได้อธิบายถึงในเรื่องหลักการเขียนสำนวนโวหารแต่ละประเภทต่อไป

๒.๔.๒ หลักการเขียนสำนวนโวหารแต่ละประเภท

๒.๔.๒.๑ บรรยายโวหาร คือ โวหารที่ใช้เล่าเรื่อง บอกเล่าหรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ตามลำดับของข้อมูลและเหตุการณ์ การเขียนบรรยายโวหารจะมุ่งแสดงถึงความชัดเจนของเนื้อหา มักเขียนตรงไปตรงมา รวบรัด ไม่เยิ่นเย้อ โดยกล่าวถึงแต่สาระสำคัญ อาจมีตัวอย่างประกอบตามความจำเป็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนขึ้น

บรรยายโวหารมักใช้ในงานเขียนทางวิชาการ เช่น การเขียนรายงานทางวิชาการ ตำรา งานวิจัย และการเขียนเพื่อกิจเฉพาะ เช่น บทความ ข่าว คำประกาศ จดหมายราชการและบันทึกต่าง ๆ เป็นต้น

หลักการเขียนบรรยายโวหารมีดังนี้

- ๑) มีความรู้ในเรื่องที่จะบรรยายเป็นอย่างดี
- ๒) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับรัดกุม สื่อความหมายชัดเจน
- ๓) เขียนให้ชัดเจน ตรงไปตรงมา กล่าวถึงข้อเท็จจริง ยกตัวอย่าง หรือยกเนื้อความเปรียบเทียบให้เหมาะสมกับเนื้อหา เหตุการณ์และเวลา
- ๔) เรียบเรียงความคิดและลำดับเนื้อหาให้เหมาะสม โดยอาจเรียงตามความสำคัญ ความยากง่าย เวลา หรือเหตุการณ์ ฯลฯ
- ๕) ใช้กลวิธีในการเขียน หรือนำเสนอเนื้อความแต่ละช่วงอย่างเหมาะสม กล่าวคือ ทราบว่าเมื่อใดควรกล่าวเฉพาะสาระสำคัญ เนื้อความช่วงใดต้องกล่าวอย่างละเอียด

ตัวอย่างบรรยายโวหาร

เมื่อมีโรคแล้วก็ต้องรักษา อย่าว่าแต่มนุษย์เลยที่ชวนชวยหายมารักษาโรค แม้แต่สัตว์ก็ยังมีมารักษาตัวเอง เราจะเห็นได้ว่าเมื่อสัตว์ได้รับบาดเจ็บจนเกิดแผลขึ้น สัตว์นั้นจะต้องรีบเสียบาดแผลของตนเองทันที เพราะสัญชาตญาณบอกว่าในน้ำลายมีสารเคมี ซึ่งสามารถทำลายเชื้อโรคได้ บ่อน้ำแร่ซึ่งก่อนที่มนุษย์เราจะทราบได้ว่าถ้าได้อาบแล้วจะบรรเทาอาการปวดตามข้อ แก้อาการปวดหัวบางอย่าง และถ้ารับประทานแล้วสามารถบำบัดโรคทางเดินอาหารให้ทุเลาลงได้นั้น สัตว์ต่าง ๆ ได้ใช้อาบ กิน รักษาโรคนานก่อนที่มนุษย์หลายศตวรรษแล้ว แพทย์จีนโบราณสังเกตดูลิงที่ป่วย ว่าลิงไปเก็บสมุนไพรชนิดใดมาบ้าง แล้วจึงศึกษาวิจัยสรรพคุณของสมุนไพรนั้น ๆ ทุกวันนี้เรา

โวหารประเภทนี้นิยมใช้ในงานเขียนประเภท ธรรมชาติ การสอนศีลธรรม จริยธรรม รวมถึงอาจใช้แทรกในเนื้อความงานเขียนประเภทต่าง ๆ รวมทั้งงานเขียนเชิงวิชาการ เช่น บทความวิชาการ หนังสือ เป็นต้น

หลักการเขียนเทศนาโวหารมีดังนี้

- ๑) แสดงรายละเอียด เหตุและผลของสิ่งที่กล่าวถึงอย่างเป็นลำดับและชัดเจน
- ๒) เลือกใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีน้ำหนัก สละสลวย เพื่อทำให้ผู้อ่านสนใจพร้อม กับรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อเน้นย้ำให้ตระหนัก เห็นคุณค่า ความสำคัญของสิ่ง นั้น เช่น ใช้คำว่า จง ควร จำเป็น พึง เป็นต้น
- ๓) หลีกเลี่ยงการใช้คำ ความ การอ้างอิง ในลักษณะที่เป็นการกระทบกระเทียบ หรือเสียดสีผู้อื่น
- ๔) ใช้เหตุผล หลักฐานอ้างอิง และยกตัวอย่างประกอบให้สอดคล้องกับเนื้อหา ข้อเท็จจริง เพื่อเพิ่มน้ำหนักความ และทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น
- ๕) เน้นย้ำ หรือชี้ให้เห็นผลดี ผลเสีย คุณค่า ฯลฯ ของเรื่องนั้น ๆ โดยคำนึงถึง ประโยชน์ต่อผู้อ่านและส่วนรวมด้วยความจริงใจ

ตัวอย่างการเขียนเทศนาโวหาร

การสร้างความสำเร็จมั่นคงนี้ นอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการแล้ว ยังจะต้องมีรากฐานที่ดีหลายอย่างประกอบกันด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน รากฐานส่วนสำคัญที่สุดประการหนึ่งก็คือใจ ทั้งนี้ เพราะใจเป็นตัวต้นเหตุแท้ที่จะนำให้เรากระทำการต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีใจเป็นประธาน มีใจ ประเสริฐ และสำเร็จได้ด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจดีแล้ว สุขความเจริญย่อมเป็นอันหวังได้ แต่อย่างไรก็ดีในชีวิตของคนเรานั้น ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดจะอยู่เป็นปรกติสุขอย่างเดียวได้ ย่อมจะมีทั้งภัย ทั้งอุปสรรค ทั้งเคราะห์ร้ายผ่านเข้ามาบ้าง อย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงพ้น ข้อสำคัญเมื่อต้องประสบเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่บางครั้งทำให้ใจหายใจกว่าได้ จะต้องไม่ใจเสีย เพราะจะทำให้เสียขวัญ เสียกำลังใจ ทำให้จนปัญญา คิดไม่ออก ทำไม่ถูก และที่สุดก็อาจผิดพลาดเสียหายได้ต่าง ๆ ทางที่ถูกจะต้องพยายามสงบใจ ทำใจให้ดี หายใจยาว เผชิญหน้ากับสถานการณ์อย่างที่เราเรียกว่า ทำใจดีสู้เสือ ก็จะทำให้เกิดสติรู้เท่าทัน สามารถใช้ปัญญาพิจารณาเห็นเหตุเห็นผลได้กระจ่างชัด หาทางปฏิบัติได้ถูกต้องพอเหมาะพอดี ไม่มีอับจน...

(ภูมิพลอดุลยเดช , พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาฯ ในคำพ่อสอน , ๒๕๕๑ หน้า ๗๙)

๒.๔.๒.๔ สาธกโวหาร คือ โวหารที่ยกตัวอย่างหรือเรื่องราวประกอบเนื้อหา เพื่อให้ข้อความในเรื่องชัดเจน ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเข้าใจความคิด เนื้อหาที่ผู้เขียนถ่ายทอดได้เด่นชัดมากขึ้น ซึ่งตัวอย่างหรือเรื่องราวที่ยกมาอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ ข้อความในงานเขียนคำคม ฯลฯ

โวหารประเภทนี้มักใช้เป็นโวหารประกอบหรือเสริมโวหารชนิดอื่นเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหารใช้ในงานเขียนหลายประเภท รวมถึงงานเขียนเชิงวิชาการ

หลักการเขียนสาธกโวหารมีดังนี้

- ๑) ตัวอย่าง หรือประเด็นเรื่องราวที่ยกมาประกอบเนื้อหาต้องน่าสนใจ เหมาะสม ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาและช่วงเวลานั้น ๆ รวมทั้งเป็นเรื่องใกล้ตัว หรือเป็นเรื่องจริง
- ๒) ตัวอย่าง หรือประเด็นเรื่องราวที่ยกมาควรมีความกระชับ หรือมีความยาวเหมาะสม ไม่ควรเป็นสัดส่วนที่ยาวกว่าเนื้อหาหลักของเรื่อง

ตัวอย่างอุปมาโวหาร

พระพุทธเจ้าเปรียบคนนำทาง ซึ่งชูประทีปขึ้นส่องให้เราได้แลเห็นหนทางได้ถนัด ประทีปนั้นคือพระธรรม ผู้ใดที่ไฟพึงธรรมเมื่อเวลาเทศน์ก็ดีหรือเวลาอ่านหนังสือก็ดี ได้ชื่อว่าเป็นคนฉลาดรู้จักเดินเข้าหาดวงไฟ เพื่ออาศัยแสงสว่างแลเห็นทางเดินได้แจ่มแจ้ง ไม่ต้องเดินสะดุดหรือตกหลุมตกหล่ม อาจเดินไปสู่สถานแห่งความสุขได้ โดยสะดวก ส่วนผู้เกียจคร้านไม่ฝึกไฟในพระธรรมวินัยนั้น ก็ไม่คิดจะไต่กับผู้งูเงี้ยวที่รู้จักเดินเข้าหาดวงไฟ ถ้าแม้ว่าตนเดินสะดุดหรือตกหลุมตกหล่มลงไป จะชดผู้อื่นไม่ได้ เพราะตัวของเขาเองมีหน้าที่ที่จะกระตือรือร้น ตรงกับภาษิตบทหนึ่งว่า ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน คือ ตนของตนไม่ชวนชวยกระทำตัวให้ดีแล้ว ถึงแม้จะมีผู้มีอำนาจสูงใหญ่ยกย่องสักเพียงไรก็จะดีไปไม่ได้ตลอด ผู้ที่นั่งที่อยู่เฉย ๆ คอยรอแสงไฟให้มาเอง ไม่เดินเข้าไปหาดวงไฟเพื่อให้ได้แสงสว่างดังนี้นับว่าเป็นความผิดของตนเองทีเดียว จะโทษใครไม่ได้

(เทศนาเสือป่า อ้างถึงใน ประสริทธิ กภาพย์กลอน , ม.ป.ป. , หน้า ๑๓๒)

อุปมาโวหารในข้างต้นปรากฏรวมอยู่กับบรรยายโวหารและเทศนาโวหาร ซึ่งกล่าวถึงการเข้าหามหาสมุทร ผู้บอกทางอันจะทำให้ตนเองเกิดปัญญาอย่างแท้จริง

๒.๔.๓ การใช้สำนวนโวหารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเขียน

สุทธิ ชิตติยะ (๒๕๕๑ , หน้า ๑๗ - ๒๒) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเขียนกับการใช้สำนวนโวหารไว้ว่า การเขียนย่อมมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันตามความประสงค์หรือเจตนารมณ์ของผู้เขียนซึ่งในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเขียนมีหลายหลักเกณฑ์และวิธีการ แต่วัตถุประสงค์ของการเขียนที่จะนำมากล่าวนี้เป็น การสังเกตจากการใช้สำนวนโวหารทั้งห้าชนิดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยทั่วไปวัตถุประสงค์ของการเขียนมี ๗ ประการ ดังต่อไปนี้

๒.๔.๓.๑ เพื่อการเล่าเรื่อง คือ การนำเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วมาถ่ายทอดเป็นข้อเขียนให้เป็นข้อความและถือว่าการเขียนเพื่อการเล่าเรื่องเป็นการเขียนขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ยาก เพราะว่าเป็นการเขียนที่ใช้วิธีการเล่าหรือบอกเล่าตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลังตามข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพหรือเหตุการณ์ และสามารถติดตามเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง เทคนิคของการเขียนเพื่อการเล่าเรื่อง คือ การสร้างความน่าสนใจเมื่อเริ่มต้น และลำดับเรื่องด้วยระดับของภาษาและสำนวนโวหารที่เหมาะสม โดยปกติมักใช้สำนวนโวหารเป็นหลัก คือ บรรยายโวหาร และอาจใช้สำนวนโวหารต่าง ๆ ประกอบพร้อมด้วยก็ได้

ตัวอย่างการเขียนเพื่อการเล่าเรื่อง

ราวปี พ.ศ. ๑๐๐๐-๑๑๐๐ ชาวอินเดียจากแคว้นลิงคะและแคว้นปากแม่น้ำคงคาเข้ามาที่แหลมมลายูด้านเมืองตะกั่วป่าตั้งเป็นรัฐชาวอินเดียจนรุ่งเรืองเป็นอาณาจักรศรีวิชัย ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธถูกนำมาเผยแผ่แก่ผู้คนตลอดทั้งแหลมมลายู กระทั่งชาวเกาะชวาและเกาะสุมาตราก็นับถือพราหมณ์และพุทธเป็นอย่างมาก

๒.๔.๓.๒ เพื่อการอธิบาย คือ การเขียนอธิบายรายละเอียดของข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ วิธีการ หรือการแก้ไขปัญหา เป็นต้น เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้และความเข้าใจเรื่องราวนั้นมากขึ้น

การเขียนเพื่อการอธิบายเป็นการลำดับเรื่องราวอย่างมีขั้นตอนตามวิธีการ เหตุการณ์ เวลาหรือจากเหตุไปสู่อุผล และการอธิบายขั้นตอน ดังนั้นจำเป็นต้องแจกแจง หรือแยกหัวข้อ และใช้หมายเลขกำกับอย่างชัดเจน รวมทั้งการยกตัวอย่างประกอบเพื่อสร้างความเข้าใจสำนวนสำคัญที่ใช้ คือ บรรยายโวหารและสารโวหาร

ตัวอย่างการเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น

ปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ นับวันการแก้ปัญหายิ่งยากขึ้น รัฐบาลพยายามแก้ปัญหาด้วยการเพิ่มถนน สร้างสะพานแยกตามจุดต่างๆ แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาจราจรลงไปได้ ขณะที่ถนนมีเท่าเดิมแต่รถมีมากขึ้น ถ้าประชาชนหันมาใช้บริการ ข.ส.ม.ก. จะลดปัญหาการจราจรลงไปได้ช่วยลดมลพิษในอากาศ และยังช่วยลดมลพิษในอากาศลงไปได้อีก ประชาชนก็จะประหยัดค่าใช้จ่ายได้อีกเยอะ แต่ ข.ส.ม.ก. ก็ต้องปรับปรุงในการบริการให้ดีขึ้นด้วย

๒.๔.๓.๖ เพื่อสร้างจินตนาการ เป็นการเขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ หรือความคิดคล้ายตามความฝันของผู้เขียน โดยใช้วิธีการสร้างและพรรณนาภาพสมมติให้เกิดเป็นความสมจริงขึ้นในความคิดแก่ผู้อ่าน ซึ่งถือว่าเป็นการเขียนที่ผู้เขียนต้องอาศัยความสามารถอย่างมากทั้งในด้านความคิดและสำนวนโวหาร รวมทั้งการใช้ภาษา สำนวนโวหารสำคัญที่ใช้ คือ พรรณโวหาร และอุปมาโวหาร

ตัวอย่างการเขียนเพื่อสร้างจินตนาการ

ณ ทุ่งกว้างแห่งหนึ่ง มีดอกไม้ขึ้นเต็มทุ่ง เต็มไปด้วยดอกไม้ต่าง ๆ ช่วยแต่งเติมสีสันให้กับท้องทุ่งยามเย็น แสงแดดอ่อน ๆ เด็กชายสองคนจูงวัวมากินหญ้าที่เขียวขจีเปรียบดั่งมรกตอันงดงาม ดูท่าวิว ๒ ตัวจะมีความสุขมาก ๆ เด็กชาย ๒ คนวิ่งไล่จับกันอย่างสนุกสนานดูท่าทางเค้าจะมีความสุขไปไม่น้อยกว่าวัว ๒ ตัวนั้น พอพลบค่ำเสียงจิ้งหรีดเรไรพากันร้องเรียกหาคู่กัน เมื่อแหงนมองท้องฟ้าก็เต็มไปด้วยแสงดวงดาวที่ส่องสว่างใสระยิบระยับ ที่ท้องทุ่งแห่งนี้ช่างมีความงามทำให้จิตใจปลอดโปร่งจริง ๆ

๒.๔.๓.๗ เพื่อการเสียดสี เป็นการเขียนเพื่อประชดประชันในลักษณะที่เล่นที่จริงและมักเป็นไปในทางลบการกระทบกระเทียบต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ไม่กล่าวหรือเอ่ยถึงอย่างตรงไปตรงมา การเปรียบเปรยอุปมาอุปมัยแต่ยังไม่ถึงขั้นรุนแรงหรือก้าวร้าว โดยมีวัตถุประสงค์เป็นการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้ผู้อ่านมีความเห็นคล้ายตามด้วยเหตุผลและการเปรียบเทียบของสำนวนสาธกโวหาร โวหารสำคัญที่ใช้ คือ พรรณนาโวหาร และอุปมาโวหาร

ตัวอย่างการเขียนเพื่อการเสียดสี

นักร้องสมัยนี้ เขาทำผลงานเพลงกันง่ายแค่นี้หรือแค่ทำเพลงมา ๒-๓ เพลง ติดหูคน ส่วนอีก ๗-๘ เพลงไม่สนใจจะดังหรือไม่ก็ช่าง คุณภาพที่มีเหมือนทำส่ง ๆ ไป ไม่ใส่ใจในงานเท่าที่ควร ไม่เหมือนในต่างประเทศ เขาทำงานกันจริงจังอยู่ในห้องอัดเป็นเดือน ๆ ถึงปีก็มี เราทำ ๒-๓ เดือนขาย แล้วเห็นคนไทยโง่เป็นควาย ฟังอะไรก็ได้ แต่คนไทยต่อไปนี้ ดูแล้วค่อนข้างจะเสพดนตรีมากขึ้น ไม่ใช่ให้อัฒศิลป์หน้าด้านมาทำงานเพลงหลอกคนไทยที่ไม่เห็นแค่ความหล่อต้งผี ๔ ป้าข้า ร้องเพลงบ๊อบ

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการเขียนทั้ง ๗ ประการนี้ มีระดับของภาษา สำนวนโวหารและศิลปะการเขียนที่อาศัยการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญที่แตกต่างกันและความยาวขึ้นไป ตามลำดับซึ่งต้องหมั่นฝึกปฏิบัติลงมือเขียนอย่างจริงจังและใช้เวลาที่มากพอประมาณ ผู้เขียนจึงสามารถนำเอาสำนวนโวหารมาใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการเขียนเพื่อวัตถุประสงค์ใด ในงานเขียนหนึ่งเรื่องอาจมีความจำเป็นต้องใช้สำนวนโวหารหลายประเภทร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการ

- ๒.๕.๑.๑๐ ฯลฯ เรียกว่า ไปยาลใหญ่
 ๒.๕.๑.๑๑ , เรียกว่า จุลภาค
 ๒.๕.๑.๑๒ ; เรียกว่า อัฒภาค
 ๒.๕.๑.๑๓ . เรียกว่า มหัพภาค หรือจุด
 ๒.๕.๑.๑๔ : เรียกว่า ทวิภาค
 ๒.๕.๑.๑๕ ? เรียกว่า ปริศนี
 ๒.๕.๑.๑๖ ! เรียกว่า อัศเจรีย์
 ๒.๕.๑.๑๗ () เรียกว่า นขลิขิต หรือวงเล็บ
 ๒.๕.๑.๑๘ “ ” เรียกว่า อัฒประกาศ
 ๒.๕.๑.๑๙ - เรียกว่า ยติภังค์ หรือขีดสั้น
 ๒.๕.๑.๒๐ = เรียกว่า เสมอภาค
 ๒.๕.๑.๒๑ _ เรียกว่า สัญประกาศ
 ๒.๕.๑.๒๒ ” เรียกว่า บุพสัญญา

๒.๕.๒ หลักการเขียนและการใช้เครื่องหมายประกอบคำ

กาญจนา นาคสกุล และคณะ (๒๕๔๕ , หน้า ๑๓๕ - ๑๓๙) ได้กล่าวถึงการใ้เครื่องหมายประกอบคำ ซึ่งสามารถนำมาเป็นหลักในการเขียนและการใช้เครื่องหมายที่ถูกต้อง ดังนี้

๒.๕.๒.๑ การใช้ทัณฑฆาต -

เครื่องหมายทัณฑฆาต - เป็นเครื่องหมายซึ่งใช้เขียนบนตัวพยัญชนะที่ไม่ต้องการออกเสียง เช่น กรณีย์ คัมภีร์ ปรางค์ สาส์น พิล์ม กอล์ฟ ซอลค์ เป็นต้น คำที่มาจากภาษาสันสกฤตบางคำที่ไม่ต้องการออกเสียงมีหลายตัว เมื่อใส่ทัณฑฆาตบนตัวพยัญชนะตัวท้ายแล้ว ไม่ต้องใส่ทัณฑฆาตบนตัวพยัญชนะอื่นอีก เช่น พักตร์ กาญจน์ ราชภู่ร์ ลักษมณั เป็นต้น

๒.๕.๒.๒ การใช้ไม้ยมก ๆ

๑) เครื่องหมายไม้ยมก ๆ ใช้เขียนหลังคำ วลี หรือประโยคเพื่อออกเสียงซ้ำ อาจซ้ำคำเดียว เช่น เเดินตี ๆ พุดน้อย ๆ ทำมาก ๆ มาบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ ๒ คำ เช่น คนหนึ่ง ๆ ปีหนึ่ง ๆ วันหนึ่ง ๆ หรือซ้ำทั้งประโยค เช่น ฝนตกแล้ว ๆ ไฟไหม้ ๆ พระอาทิตย์ขึ้นแล้ว ๆ

๒) ข้อห้ามในการใช้ไม้ยมก

ก. ไม่ใช่ในการเขียนบทร้อยกรอง เช่น

รอนรอนสุริยไ้อ์ อัสดง

เรื่อยเรื่อยมาเรียงเรียง

ข. ไม่ใช่กับคำต่างชนิดกัน เช่น

นายอยู่อยู่ในสวน

นายดำซื้อที่ที่เมืองกาญจน์

ค. ไม่ใช่ข้ามประโยค เช่น

ยายเก็บดอกมะลิ ดอกมะลิราคาดีตอนหน้าแล้ง

แม่ปล่อยปลานิล ปลานิลเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว

ง. ไม่ใช่กับคำภาษาต่างประเทศที่ออกเสียงซ้ำ เช่น

นานา (คำภาษาบาลี) ชิงชิง (ชื่อหมีแพนด้า)

๒.๕.๒.๓ การใช้ไปยาลน้อย ๆ และไปยาลใหญ่ ฯลฯ

ฉิขการขวนขวย

๑๐) = เรียกว่า เสมอภาค หรือสมการ หรือเรื่องหมายเท่ากับ ใช้เขียนคั่นกลาง เพื่อแสดงความข้างหน้ากับข้างหลังว่ามีส่วนเท่ากัน เช่น

กษิร = น้ำนม

ทิม้พร = ท้องฟ้า

๑๑) เรียกว่า สัญประกาศ ใช้สำหรับขีดใต้ข้อความที่เห็นว่าสำคัญ เพื่อให้ผู้อ่าน สังเกตเป็นพิเศษ จึงขีดเส้นใต้ข้อความตอนนั้น เช่น

“สองสุริยพาศผ่านกล้า ชั้บคเชนทร์บ่ายหน้า”

“อีกศิลปศาศตรมี จะประกอบมบุญการ”

๑๒) ” เรียกว่า บุพสัญญา ใช้แทนคำบรรทัดบนที่อยู่ตรงกัน เช่น

ปลาช่อน คำสุภาพใช้ว่า ปลาหาง

พริกชี้หนุ ” พริกเม็ดเล็ก

แปดตัว ” สี่คู่

๒.๕.๒.๕ การใช้เครื่องหมายโบราณ

เครื่องหมายโบราณที่ใช้อยู่ในหนังสือเก่า ๆ เช่น ไบลาน สมุดไทย หรือสมุดข่อย ที่จารึกเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งจารึกพระธรรม กฎหมาย และตำราต่าง ๆ เพื่อแบ่งข้อความออกเป็นวรรคเป็น ตอนให้อ่านได้สะดวก มีดังนี้

๑) ๐ เรียกว่า ฟองมัน หรือตาไก่ สำหรับเขียนไว้ต้นวรรค ต้นบทคำประพันธ์ ต้นบรรทัด หรือต้นข้อความสั้น เช่น

๐ หลวงสารประเสริฐน้อย

นามเดิม

คิดจัดจำแนกเดิม

ต่อตั้ง

ไต่พร่องปราขเชิญเสริม

แซมใส่ เทอญพ้อ

ต้นแต่้นโม้ทั้ง

หมุ้ไม้เอกโท

(มูลบทบรรพกิจ ๒๕๑๔ : หน้า ๒)

๒) " เรียกว่า ผนทอง หรือพินหนุ ใช้เขียนไว้บทฟองมัน เรียกชื่อว่า ฟองมัน พินหนุ สำหรับเขียนไว้ต้นข้อความใหญ่

๓) ๓ เรียกว่า อังคั่นเดี่ยว ชันเดี่ยว ใช้เขียนเมื่อจบประโยคแต่ละประโยค หรือเขียนไว้ตอนท้ายของโคลง กลอนแต่ละบท หรือใช้เขียนเป็นเครื่องหมาย วัน - เดือน - ขึ้นแรมทาง จันทรคติ เช่น ๕ ๓ ๖ คำ อ่านว่า วันพฤหัสบดี เดือนหก แรมสิบคำ

๑๐

๔) ๗ เรียกว่า อังคั่นคู่ หรือคั่นคู่ ใช้เขียนเมื่อจบข้อความใหญ่ หรือจบเรื่อง

๕) ๗๕ เรียกว่า อังคั่นวิสรรชนีย์ ใช้เขียนไว้หลังโคลงแต่ละบท หรือข้อความที่สิ้น กระแสแต่ละตอน คล้ายกับมหัพภาค (.) ตัวอย่างเช่น

๐จบเสร็จสำเร็จแก่

การันต์

พิงพิศฉบับบรรพ์

แบบเบื่อง

ภอเป็นนุสนธิ์สรพ์

สาวสืบ ไปนา

หวังผดุงเด็จเปลื้อง

ปลดชั้นเชิงเขลา ๗๕

(มูลบทบรรพกิจ ๒๕๑๔ : หน้า ๒๗๑)

๖) ๘ เรียกว่า โคมุตร ใช้เขียนไว้ตอนสุดท้ายของเรื่อง หรือตอนจบ

สำหรับคำเสริมสร้อย เช่น มากมาย กายกอง ทำมาหากิน ฯลฯ ก็เป็นอีกคำประเภทหนึ่งที่ควรหลีกเลี่ยงในงานเขียนเชิงวิชาการ

๓.๓ อ้างอิงอย่างถูกต้องเหมาะสม การอ้างอิง ถือเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นในงานวิชาการ งานเชิงวิชาการแทบทุกประเภท แต่การอ้างอิงจะต้องคำนึงถึง ทั้งความน่าเชื่อถือ ความถูกต้องของข้อมูล ต้องระบุแหล่งที่มาของข้อมูลและสาระเนื้อหาที่ยกมาอ้างอิงให้ถูกต้องชัดเจน ไม่คัดลอกข้อความของผู้อื่นมาโดยไม่ระบุชื่อเจ้าของผลงาน หรือแหล่งที่มาของข้อมูล รวมถึงต้องเขียนอ้างอิงในประเภทนั้น ๆ ให้ถูกต้องตามหลักการเขียนและตามระเบียบที่องค์กร สถาบันกำหนดให้ใช้ด้วย

๓.๔ การเรียบเรียงเนื้อความ การใช้ถ้อยคำเรียบเรียงเนื้อความเป็นประโยค การเรียบเรียงเนื้อความจนก่อให้เกิดเป็นโวหาร เป็นเนื้อความในระดับย่อหน้า นอกจากคำนึงถึงความถูกต้อง สละสลวย แล้ว ความมีเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพที่สมบูรณ์ ถือเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะล้วนมีส่วนทำให้เกิดผลงานเขียนที่สมบูรณ์ อนึ่งเมื่อมีการเรียบเรียงเนื้อความที่ยาว ๆ ผู้เขียนควรวางเค้าโครงเนื้อหา และใช้ย่อหน้าแต่ละส่วนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาตามที่กล่าวมาในข้างต้นได้อย่างเหมาะสม

๓.๕ เว้นวรรคตอนและใช้เครื่องหมายวรรคตอนให้เหมาะสม การเว้นวรรคตอนทั้งระหว่างคำ ระหว่างประโยค ก็เพื่อให้การสื่อความชัดเจน ช่วยให้ผู้อ่านได้พักสายตา และทำให้งานเขียนมีระเบียบ แต่หากเว้นวรรคตอนไม่ถูกต้อง เช่น เป็นการฉีกคำ หรือฉีกความก็อาจทำให้เนื้อความเปลี่ยนแปลงและทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไปได้ สำหรับเครื่องหมายวรรคตอน ผู้เขียนต้องพิจารณาเลือกใช้เครื่องหมายให้ถูกต้องกับเป้าหมาย และควรใช้เท่าที่จะเป็น

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ ๓

๑. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ภาษาในงานเชิงวิชาการ ให้นิสิตแก้ไขภาษาพูด ภาษาไม่สุภาพ ภาษาที่ไม่เป็นทางการ เติมคำเต็มของอักษรย่อ เปลี่ยนคำซ้ำและคำเสริมสร้อยต่อไปนี้เป็นคำสามัญ และเป็นภาษาวิชาการที่ถูกต้อง

๑. ภาษาพูด	ภาษาเขียน
ป้ายรถเมล์	_____
ทำกับข้าว	_____
สะเปะสะปะ	_____
น้ำดื่ม	_____
รสเด็ด	_____
๒. ภาษาไม่สุภาพ	ภาษาสุภาพ
ตาย	_____
ทำไม	_____
มึง	_____
ขี้มูก	_____
ไปเหยี่ยว	_____
๓. ภาษาที่ไม่เป็นทางการ	ภาษาที่เป็นทางการ
คนแก่	_____
แต่งงาน	_____
คนบ้านนอก	_____
รับใช้	_____
ปวดหัว	_____
๔. อักษรย่อ / คำย่อ	คำเต็ม
ร.ศ.	_____
อส.รด.	_____
ศธ.	_____
น้อมเกล้าฯ	_____
เนร	_____
๕. คำซ้ำ	คำวิชาการ
น้อยออกน้อยใจ	_____
มีลูกมีเต้า	_____
ต่าง ๆ นานา	_____
ได้น้ำได้เนื้อ	_____
ซ้ำอกซ้ำใจ	_____

ประเภทโวหาร _____

๒. “ดอกจันทน์กระพ้อร่วงพริ้วแต่มีได้หล่นลงสู่พื้นดินที่เดียว เกสรเล็ก ๆ แดงเรื่อแกมเหลือง ลอยว่อนกระจัดพริ้วพราวอยู่ในอากาศที่โปร่งสะอาดหน้อยหนึ่ง เหมือนลวดลายของตาข่ายที่คลุมไตรพระ กลีบและเกสรอาจจะตกลงถูกเหยียบเป็นผุยผงไป ” (แผ่นดินของเรา อ้างถึงใน ดวงใจ ไทยอุบุญ , ๒๕๔๓ , หน้า ๒๑๔)

ประเภทโวหาร _____

๓. ถ้าบุคคลใดเห็นความว่างของสิ่งทั้งปวงแล้ว ก็จะเกิดความรู้สึก “ไม่น่าเอา ไม่น่าเป็น” ในสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาทันที ความรู้สึกไม่อยากเอา ไม่อยากเป็นนี้แหละมีอำนาจเพียงพอที่จะคุ้มครองคนเราไม่ให้ตกไปเป็นทาสของกิเลส หรืออารมณ์ทุกชนิด บุคคลชนิดนี้ไม่สามารถทำความชั่วต่อไป ไม่หลงไหลพัวพันติดอยู่ในสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือเอนเอียงไปตามสิ่งยั่วชวนใจใด ๆ เขาย่อมมีจิตใจเป็นอิสระอยู่เสมอ และไม่มีทุกข์เลย (คู่มือมนุษย์ อ้างถึงใน ดวงใจ ไทยอุบุญ , ๒๕๔๓ , หน้า ๒๑๔)

ประเภทโวหาร _____

๔. การฟอกไหมเป็นการทำความสะอาดเส้นไหม เพื่อละลายกาวหรือขี้ผึ้งที่หุ้มเส้นไหมอยู่ พร้อมทั้งละลายปมที่เรียกว่าขี้ไหม ทำให้ได้เส้นไหมที่เรียบละเอียดและสวยงาม สำหรับวิธีการฟอกไหมในประเทศไทยที่ได้ทำสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณนั้น ใช้สารละลายที่เรียกว่า น้ำด่าง เป็นตัวทำละลายฟอกไหม เริ่มจากนำใจไหมไปแช่ไว้ในน้ำด่างเป็นตัวทำละลายฟอกไหม แช่ไว้ในน้ำด่างให้ทั่วเส้นไหม พักไว้ประมาณหนึ่งคืน หรือสักครึ่งวัน จากนั้นนำมาต้มประมาณ ๑ ชั่วโมง จนกระทั่งกาวที่เคลือบไหมละลาย เส้นไหมเปลี่ยนจากสีเหลืองทองเป็นสีมันปู นำไปล้างในน้ำสะอาดหลาย ๆ หนจนกระทั่งน้ำใสไม่มีสีเหลืองเจือปน และเส้นไหมหมดเมือกสิ้น ตากทิ้งไว้ประมาณ ๑ วัน ก็จะแห้ง สามารถนำไปใช้ได้ (นิตยสารพลอยแกมเพชร อ้างถึงใน ธนู ทดแทนคุณ และกานต์รวี แพทย์พิทักษ์ , ๒๕๕๒ , หน้า ๒๕)

ประเภทโวหาร _____

๕. “คนเราต้องเอาอย่างมด อย่าเอาอย่างหนอน เพราะมดนั้นถึงมันจะตัวเล็กนิดเดียว แต่ก็ขยันขันแข็ง สามารถลากเหยื่อชิ้นใหญ่ ๆ ได้สบาย ๆ แต่ถึงกระนั้นมันก็กลับกินอาหารแต่น้อยจนเอวคอดกั้ว ผิดกันกับหนอน ซึ่งเกียจคร้านเอาแต่กินทั้งวันโดยไม่ทำงานทำการอะไร จนตัวอ้วนอู้อัย ผลสุดท้ายก็กลายเป็นเหยื่ออันโอชะของนกของปลา” (ลวดลายมังกร อ้างถึงใน ดวงใจ ไทยอุบุญ , ๒๕๔๓ , หน้า ๒๒๑)

ประเภทโวหาร _____

๕. การใช้เครื่องหมายกำกับคำ อ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วสังเกตว่ามีเครื่องหมายกำกับคำและเครื่องหมายวรรคตอนอะไรบ้างปรากฏอยู่ในเนื้อความ พร้อมทั้งให้เขียนเครื่องหมายและชื่อเครื่องหมายนั้น ๆ ให้ชัดเจน ครบถ้วน

... ๙ สมบัติพิเศษของพระเจ้าจักรพรรดิที่เกิดจากบุญญาภิสมภาร มีด้วยกันทั้งสิ้น ๗ ประการ คือ จักรแก้ว (จักรรัตนะ), ช้างแก้ว (หัตถิรัตนะ), ม้าแก้ว (อัสรัตนะ), มณีแก้ว (มณีรัตนะ), นางแก้ว (อิตถิรัตนะ), ขุนคลังแก้ว (คหปติรัตนะ), และขุนพลแก้ว (ปรีณายกรัตนะ) ดู สารานุกรมไทยฉบับ

บรรณานุกรม

- กำชัย ทองหล่อ. (๒๕๔๓). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ ๑๑). กรุงเทพฯ : บริษัทรวมสาส์น (๑๙๗๗) จำกัด.
- กาญจนา นาคสกุล และคณะ. (๒๕๔๕). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม ๑ : ระบบเสียง อักษรไทย การอ่านคำและการเขียนสะกดคำ*. กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (๒๕๔๗). *ภาษาไทยเพื่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุไรรัตน์ ลักษณ์ศิริ และบาหยัน อิมสำราญ. (๒๕๔๘). *ภาษากับการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: บริษัท พี เพรส.
- นภลัย สุวรรณธาดา ธิตา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี. (๒๕๕๓). *การเขียนผลงานวิชาการและ บทความ* (พิมพ์ครั้งที่๒). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- นายร้อยไทย (ม.ป.ป.). *บทที่ ๖ ชนิดของประโยคในภาษาไทย*.วันที่เข้าถึงข้อมูล เมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaicadet.org/thai%EO%B8%8A%EO%B8%99%EO%B8%B4%EO%B8%94%EO%B8%82%EO%B8%AD%EO%B8%87%EO%B8%9B%EO%B8%A3%EO%B8%BO%EO%B9%82%EO%B8%A2%EO%B8%84%EO%B9%83%EO%B8%99%EO%B8%AO%EO%B8%B2%EO%B8%A9%EO%B8%B2%EO%B9%84%EO%B8%97%EO%B8%A2.html> ; yomu.
- บุปผา บุญทิพย์. (๒๕๓๙). *การเขียน Writing*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประยูร ทรงศิลป์. (๒๕๕๑). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ประสิทธิ์ กาศย์กลอน. (๒๕๑๘). *การเขียนภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (๒๕๒๕). *ศิลปะการเขียน*. กรุงเทพฯ: วิชาการ.
- _____ . (๒๕๕๐). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา*(พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปลื้อง ณ นคร. (๒๕๔๙). *หลักภาษาไทย : หลักเกณฑ์ในการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง*. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๒). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- ภูมิพลอดุลยเดช , พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (๒๕๕๑). *คำพ่อสอน : ประมวลพระบรม- ราชโฆษาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ ๗). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๒). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์. (๒๕๔๓). *ภาษาวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ผลิตไท.
- สนม ครุฑเมือง. (๒๕๕๐). *การเขียนเชิงวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). นครสวรรค์: โรงพิมพ์นิวเสรินคร.
- ศศิธร ธาตุเหล็ก. (๒๕๔๘). *ลักษณะภาษาไทย : เอกสารประกอบการสอน*. ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมพร มั่นตะสูตร แห่งพิพัฒน์. (๒๕๔๐). *การเขียนเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บทที่ ๔

การเขียนส่วนประกอบเนื้อหางานเขียนเชิงวิชาการ

ความมุ่งหมายของบทเรียน

๑. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความหมาย ความสำคัญ ชนิด องค์ประกอบ หลักการเขียนและขั้นตอนการเขียนย่อได้
๒. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายและเลือกใช้วิธีการเขียนเนื้อหาทั้ง ๓ ส่วนได้อย่างเหมาะสม
๓. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายและเขียนอ้างอิงแต่ละประเภทได้อย่างถูกต้อง
๔. เพื่อให้ผู้เรียนเขียนย่อหน้า เขียนเนื้อหา และเขียนอ้างอิง ได้อย่างถูกต้อง
๕. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเขียนงานเชิงวิชาการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
๖. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเขียนทุกส่วน อันเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดผลงานเขียนที่มีประสิทธิภาพ

เนื้อหาของบทเรียน

๑. การเขียนย่อหน้า
 - ๑.๑ ความหมายและความสำคัญของย่อหน้า
 - ๑.๒ องค์ประกอบของย่อหน้า
 - ๑.๓ รูปแบบของย่อหน้า
 - ๑.๔ หลักการและขั้นตอนการเขียนย่อหน้า
 - ๑.๕ วิธีการขยาย การลำดับและการเชื่อมโยงย่อหน้า
 - ๑.๖ ลักษณะของย่อหน้าที่ดี
๒. การตั้งชื่อเรื่อง
 - ๒.๑ ความหมายและความสำคัญของการตั้งชื่อเรื่อง
 - ๒.๒ ลักษณะของการตั้งชื่อเรื่องที่ดี
 - ๒.๓ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง
๓. การเขียนเนื้อหา
 - ๓.๑ การเขียนส่วนนำ
 - ๓.๒ การเขียนส่วนเนื้อเรื่อง
 - ๓.๓ การเขียนส่วนท้าย
๔. การเขียนอ้างอิง
 - ๔.๑ ความหมายและความสำคัญของการอ้างอิง
 - ๔.๒ วัตถุประสงค์ของการอ้างอิง
 - ๔.๓ หลักการเขียนอ้างอิง
 - ๔.๔ ประเภทของการอ้างอิง
 - ๔.๔.๑ การอ้างอิงแบบแทรกปนในเนื้อหา
 - ๔.๔.๑.๑ การอ้างอิงระบบนาม-ปี
 - ๔.๔.๑.๒ การทำอัญประกาศ
 - ๑) อัญประกาศตรง
 - ๒) อัญประกาศรอง

บทที่ ๔

การเขียนส่วนประกอบเนื้อหางานเขียนเชิงวิชาการ

การเขียนงานเชิงวิชาการ ส่วนเนื้อหาถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดที่ผู้เขียนจะต้องศึกษา ประมวลความรู้ ความคิด สร้างสรรค์ผลงาน เพื่อถ่ายทอดและนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจ ได้รับประโยชน์จากการอ่านการศึกษาเนื้อหาอย่างแท้จริง ซึ่งการจะสร้างสรรค์งานเขียนเชิงวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ และให้ความสำคัญในการเขียนส่วนประกอบของเนื้อหาทุกส่วนประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นการเขียนย่อหน้า การเขียนเนื้อหา ทั้งส่วนนำเรื่องหรือบทนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนท้ายหรือบทสรุป รวมถึงการเขียนอ้างอิงประเภทต่าง ๆ ทั้งการอ้างอิงในเนื้อหา อาทิ การทำนาม – ปี การทำอัญประกาศ การเขียนเชิงอรรถ การอ้างอิงท้ายเนื้อหา เช่น การเขียนอ้างอิงเชิงอรรถท้ายบท การเขียนบรรณานุกรม เป็นต้น

การเขียนส่วนประกอบในเนื้อหาของงานเขียนเชิงวิชาการที่กล่าวมาถือเป็นเรื่องสำคัญในการเขียนงานเชิงวิชาการและงานวิชาการ กล่าวคือ การเขียนย่อหน้า ถือเป็นเนื้อหาของงานเขียนส่วนย่อยที่เกิดจากการเรียบเรียงคำ กลุ่มคำ ประโยค จนก่อเกิดเป็นใจความสมบูรณ์ที่มีทั้งส่วนใจความสำคัญ (main idea) และส่วนขยาย (supporting sentence) จากเนื้อความในย่อหน้าหนึ่ง ๆ เรียงร้อยต่อเนื่องกันหลายย่อหน้าโดยคำนึงถึงเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ ย่อมทำให้ได้ผลงานเขียนที่สมบูรณ์ ขณะที่เมื่อพิจารณากระบวนการลำดับการถ่ายทอดเนื้อหาแต่ส่วนก็จะเห็นว่าทุกงานเขียนมีองค์ประกอบของเนื้อหาเหมือนกัน (แต่มีรายละเอียดต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของงานเขียน) คือ ส่วนนำหรือบทนำ ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนต้นที่จะสร้างความสนใจและทำให้ผู้อ่านต้องการศึกษาเนื้อหาส่วนต่อไป ส่วนเนื้อเรื่อง ถือเป็นหัวใจสำคัญของงานเขียน เป็นส่วนที่ถ่ายทอด นำเสนอเนื้อหาสาระของเรื่องในแต่ละประเด็นอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะงานเขียนเชิงวิชาการ หากสามารถถ่ายทอดเนื้อเรื่อง เขียนอ้างอิงได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วน น่าเชื่อถือ งานเขียนย่อมมีคุณค่า ได้รับการยอมรับ และผู้อ่านก็จะได้รับประโยชน์จากการอ่านการศึกษาอย่างแท้จริง สำหรับส่วนท้ายหรือบทสรุป เป็นบทส่งท้ายที่จะทำให้อ่านเกิดความประทับใจ ตระหนักถึงความสำคัญ เห็นคุณค่า หรือได้แง่คิด บางประการที่อาจเป็นการเปิดประเด็นสู่การศึกษาค้นคว้าต่อไป ซึ่งผู้เขียนแต่ละท่านสามารถเลือกใช้วิธีการสรุปแตกต่างกันออกไป ในส่วนของการเขียนอ้างอิง ถือเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นมากในการเขียนงานวิชาการ เพราะทั้งแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจศึกษาของผู้เขียน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงประเด็นเนื้อหาทั้งที่เคยมีการศึกษามาแล้วกับเรื่องที่กำลังเขียน การอ้างอิงข้อมูลทางวิชาการส่งผลให้งานเขียนน่าเชื่อถือ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประเด็นใกล้เคียงต่อไป และการอ้างอิงถือเป็นมารยาททางวิชาการที่ผู้เขียนงานประเภทนี้พึงปฏิบัติ เป็นต้น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการเขียนย่อหน้า การเขียนเนื้อหา และการเขียนอ้างอิง ถือเป็นงานเขียนงานเชิงวิชาการเบื้องต้นที่ผู้เขียนต้องทราบและต้องเขียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะรายละเอียดเหล่านี้ส่วนมีส่วนสำคัญที่จะหลอมรวมให้เกิดเป็นผลงานเขียนวิชาการแต่ละประเภทที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งรายละเอียดทั้ง ๓ ประเด็น มีดังนี้

๑. การเขียนย่อหน้า

๑.๑ ความหมายและความสำคัญของย่อหน้า

๑.๑.๑ ความหมายของย่อหน้า

ดังนั้นการเลือกวางความคิดสำคัญของย่อหน้าจึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และการพิจารณาเห็นถึงความเหมาะสมของผู้เขียน

๑.๒.๒ ส่วนขยายความ หรือประโยคขยายความ (supporting sentence) คือ ส่วนรายละเอียดของเนื้อความที่สนับสนุนความคิดสำคัญ หรือประโยคใจความสำคัญขยายให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น ถือเป็น ส่วนขยายความที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้ ความคิดในเรื่องนั้น ๆ ให้ละเอียดและมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ส่วนขยายความนี้ก็มีรายละเอียดเป็นเนื้อความหรือรูปประโยคที่มีสัดส่วนเนื้อหามากกว่าความคิดสำคัญของย่อหน้า และส่วนขยายความ หรือประโยคขยายความนี้สามารถเขียนได้หลายวิธี เช่น ใช้วิธีการอธิบายขยายความเพื่อให้เห็นรายละเอียด ดังเช่น การนิยาม การอธิบายคำจำกัดความ ฯลฯ หรือใช้วิธีการให้รายละเอียดเพิ่มเติมที่สอดคล้องและต่อเนื่องจากส่วนความคิดสำคัญ ใช้วิธีการยกตัวอย่างประกอบ เพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านความคิดสำคัญให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ใช้วิธีการเปรียบเทียบ เพื่อแสดงให้เห็นความเหมือนหรือความแตกต่างของสาระหลักที่ต้องการนำเสนอให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น รวมถึงอาจใช้วิธีการแสดงผล เพื่อชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของเรื่องที่กำลังกล่าวถึงให้น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น เป็นต้น

๑.๓ รูปแบบของย่อหน้า

ย่อหน้ามีรูปแบบการเขียน ๓ รูปแบบหลัก ๆ ดังนี้

๑.๓.๑ รูปแบบย่อหน้าที่พิจารณาจากวัตถุประสงค์

รูปแบบย่อหน้าที่พิจารณาจากวัตถุประสงค์ มี ๔ ชนิด ดังที่ นิภา กุ์พงษ์ศักดิ์ และคณะ (๒๕๕๓ , หน้า ๒๗ - ๒๘) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

๑.๓.๑.๑ ย่อนำนำความคิด

ย่อนำนำความคิด หรือย่อหน้าเปิดเรื่อง ซึ่งคนส่วนใหญ่มักเรียกว่าคำนำ ย่อหน้าชนิดนี้มีความสำคัญเพราะช่วยให้ผู้อ่านสนใจเรื่อง สามารถโยงให้ผู้อ่านทราบถึงวัตถุประสงค์และขอบเขตของเรื่องได้ ผู้อ่านจะทราบลักษณะของเรื่องทีอ่านได้จากย่อหน้าชนิดนี้ ฉะนั้นการเขียนย่อหน้าชนิดนี้ควรเขียนให้เร้าความสนใจ โดยเขียนให้สั้นและตรงประเด็นเพื่อเชิญชวนให้ผู้อ่านสนใจเนื้อเรื่องต่อไป

ตัวอย่างย่อนำนำความคิด

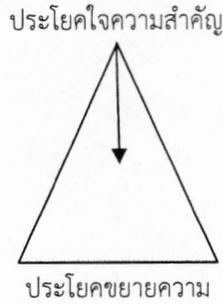
“ยาลดความอ้วน” กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการคร่ำชีวิตของคนเรา ผู้คนจำนวนมากจบชีวิตของตนเอง โดยมียาชนิดนี้เป็นต้นเหตุสำคัญ

๑.๓.๑.๒ ย่อหน้าแสดงความคิดเห็น

ย่อหน้าแสดงความคิดเห็นหรือย่อหน้าเนื้อเรื่อง เป็นย่อหน้าที่สำคัญที่สุดในการเขียนร้อยแก้วทุกประเภท เพราะเป็นย่อหน้าที่แสดงสาระสำคัญของเรื่อง การเขียนบทความหรือสารคดีเรื่องหนึ่ง ๆ จะต้องประกอบด้วยย่อหน้าแสดงความคิดเห็นหลาย ๆ ย่อหน้าที่เรียงลำดับต่อเนื่องกัน

ตัวอย่างย่อหน้าแสดงความคิดเห็น

เคล็ดลับในการทานอาหารเพื่อลดน้ำหนักมีหลายประการ อาทิ หลีกเลี่ยงอาหารหวานและอาหารที่มันมาก เปลี่ยนขนมเป็นผลไม้แทน ทานอาหารช้า ๆ และทานพออิมเท่านั้น เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเราสามารถเลือกลดน้ำหนักได้หลายแบบทีเดียว

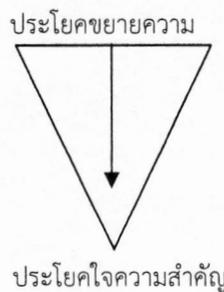
ตัวอย่าง

ในอดีตนั้น คนไทยส่วนมากมีความรู้ในทางช่างไม้และการปลูกสร้างบ้านเรือน เนื่องจากถือเป็นคนคิดว่า ลูกผู้ชายพอ รุ่นหนุ่มขึ้นมาก็ต้องฝึกหัดช่างไม้ ต้องปลูกสร้างบ้านเรือนเป็น มักเริ่มต้นจากการเป็นลูกมือช่วยช่างผู้มีความชำนาญและเรียนรู้ จากประสบการณ์ในการลงมือก่อสร้างงานจริง นอกจากนั้นการที่คนไทยมีจิตศรัทธาในศาสนา จึงมักช่วยพระสร้างกุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญหรือซุ้มโบสถ์วิหาร จึงได้ความรู้ทางช่างและการก่อสร้างเพิ่มเติมจากวัดอีกด้วย เพราะพระสงฆ์ไทยส่วนมาก เป็นช่าง หรือมีความชำนาญทางการก่อสร้างอยู่ด้วย

(มุสตี ทิพทัส , สถาปัตยกรรม...ย้อนมองอดีต พินิจปัจจุบัน , หน้า ๑๑)

๑.๓.๒.๒ รูปแบบที่ ๒ ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า โดยมีประโยคขยายความ นำมาก่อน

การเขียนย่อหน้ารูปแบบนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น คำอธิบาย และ ตัวอย่างนำมาก่อนแล้วจึงสรุปความคิดสำคัญเป็นประโยคใจความสำคัญเอาไว้ในตอนท้าย การเขียนย่อหน้า แบบนี้ถ้าผู้เขียนไม่ชำนาญก็อาจทำให้ความคิดไขว้เขว คือ อาจเขียนออกนอกประเด็นความคิดหลักก็ได้ เพราะ ไม่มีประโยคใจความสำคัญจำกัดความคิดไว้ก่อน การเขียนย่อหน้าแบบนี้มีโครงสร้างเป็นรูปสามเหลี่ยมหัวกลับ ดังรูป

ตัวอย่าง

เนื่องจากการเร่งรัดพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรม ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ลดน้อย ถอยลงโดยรวดเร็ว ป่าไม้ถูกทำลายไปจนเหลือไม่ถึงหนึ่งในสี่ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดที่มีอยู่เดิม ต้นน้ำลำธารก็ถูกทำลายมาก จน เกิดปัญหาภัยแล้ง สัตว์ป่าถูกล่าจนบางชนิด เช่น สมัน สุนัขพันธุ์หมดไปจากโลก แร่ธาตุถูกขุดขึ้นมาใช้จนบางแห่งหมดไปจาก พื้นที่ ทำให้เกิดมีเหมืองร้างขึ้น น้ำในแม่น้ำลำคลองที่เคยใสสะอาดก็เน่าเสีย เพราะขยะและน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม การใช้ธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยในช่วงเวลาห้าสิบปีได้ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน

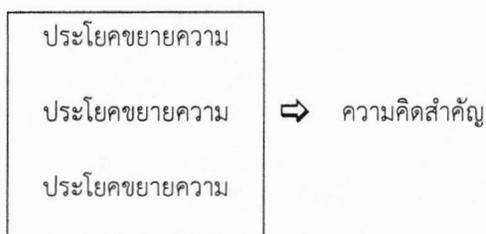
(คณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน , “การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม ๑๙ , หน้า ๑๑)

ผู้บริโภคที่ใช้เป็นเวลานาน ๆ ก็ได้ ดังนั้น วิธีที่ดีที่สุดสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดในการบริโภคน้ำตาล ก็คือ การควบคุมอาหารและ เครื่องดื่มที่มีรสหวานให้น้อยลง เวลารับประทานอาหารต้องไม่เติมน้ำตาลลงไป ในอาหารอีก เลือกซื้อผลไม้ที่ไม่มีรสหวานจัด ไม่รับประทานขนมหวาน คุณต้องควบคุมเรื่องความหวานด้วยตัวคุณเอง จึงจะเป็นผลดีต่อสุขภาพ

(ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร , “ได้อะไรจากความหวาน” , ก้าวไกล ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ , หน้า ๖๑)

๑.๓.๒.๕ รูปแบบที่ ๕ เป็นการเขียนย่อหน้าที่ไม่ปรากฏประโยคใจความสำคัญ มีแต่ ความคิดสำคัญที่แฝงอยู่ในย่อหน้า

ย่อหน้าแบบนี้จะประกอบด้วยประโยคขยายความที่ให้รายละเอียดต่าง ๆ ต่อเนื่องกันไปเท่านั้น ผู้อ่านจะต้องเป็นผู้ประมวลความคิดสำคัญ การเขียนย่อหน้าแบบนี้มีโครงสร้าง ดังนี้

ตัวอย่าง

การเลี้ยงอาหารในสังคมน่าจะใช้การนั่งล้อมโต๊ะหรือล้อมวงที่พื้น อาจจัดเลี้ยงอาหารแบบช่วยตัวเองหรืออาจจัดเลี้ยง แบบโต๊ะจีนก็ได้ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงแบบปิกนิก คือ การนัดพบ ณ ที่หนึ่งที่ได้ แล้วนำมาอาหารไปรับประทานร่วมกัน

ความคิดสำคัญ คือ “การเลี้ยงอาหารในสังคม”

ถ้าแปรเป็นประโยคใจความสำคัญอาจได้ ดังนี้ “การเลี้ยงอาหารในสังคมจัดได้หลายแบบ”

๑.๓.๓ รูปแบบย่อหน้าที่พิจารณาจากวิธีการเขียน

รูปแบบย่อหน้าที่พิจารณาจากวิธีการเขียน มี ๕ รูปแบบ ดังที่ Richard C, Yorkey อ้างถึงใน ประสทธิ กาศย์กลอน (๒๕๑๘ , หน้า ๙๗ - ๙๘) ได้กล่าวไว้ดังนี้

๑.๓.๓.๑ ย่อหน้าแบบวิเคราะหฺ์ เป็นย่อหน้าที่เอาประโยคใจความสำคัญวางไว้ต้นย่อหน้า แล้ว กล่าวถึงสาเหตุ ผล เหตุผล วิธีการ จุดมุ่งหมาย และหัวข้ออื่น ๆ ที่สนับสนุนใจความสำคัญหรือประโยคหลัก ต้นย่อหน้า การเขียนแบบนี้เรียกว่า การเขียนแบบอนุমান (deductive) หรือบางทีก็กล่าวข้อความสนับสนุน ทัว ๆ ไปก่อน แล้วจึงสรุปประโยคใจความสำคัญหรือใจความสำคัญไว้ตอนท้ายย่อหน้า ซึ่งเรียกว่าเป็นการ เขียนแบบอุปมาน (inductive) ตัวอย่างเช่น

“เหตุที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ ได้ทรงนิพนธ์บทเรียนบางเล่ม คือ แบบเรียนเร็วขึ้นนี้ ด้วยทรงเล็งเห็นว่า สมัยก่อน เด็กนักเรียนที่เรียนอยู่กับพระตามวัดต้องเสียเวลาหลายปี เพราะปรกติเด็กในชนบทมีเวลาเรียนเพียงปีละ ๓ เดือนเท่านั้น หนังสือเดิมก็เรียนได้ช้าเกินไป จึงทรงดำรินิพนธ์แบบเรียนเร็วขึ้น เพื่อสามารถสอนเด็กให้อ่านออกได้ภายใน ๓ เดือน จากนั้นก็ ทรงใช้เวลาที่ทรงบวชและประทับอยู่ที่วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ ทรงนิพนธ์แบบเรียนเร็วขึ้นใช้ ”

(วิทย์ พิณคันเงิน , พระประวัติกรมพระยาดำรงฯ , หน้า ๕๔)

๑.๓.๓.๒ ย่อหน้าแบบบรรยาย เป็นย่อหน้าที่บรรยายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น สถานที่ เหตุการณ์ หรือการบรรยายการกระทำตามตามกระบวนการที่มีขั้นตอนเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง เช่น

๑.๔ หลักการและขั้นตอนการเขียนย่อหน้า

๑.๔.๑ หลักการเขียนย่อหน้าโดยทั่วไป มีดังนี้

๑.๔.๑.๑ ก่อนเขียนเนื้อหาแต่ละย่อหน้า ผู้เขียนควรกำหนดกรอบแนวคิด และวางเค้าโครงประเด็นเนื้อหา ก่อนจะเขียนจริง เพื่อพิจารณาเอกภาพ สัมพันธภาพ สारัตถภาพ และความสมบูรณ์ของเนื้อหาในภาพรวมก่อน

๑.๔.๑.๒ เขียนย่อหน้าหนึ่ง ๆ ให้มีใจความครบถ้วนสมบูรณ์ ประกอบด้วยความคิดสำคัญ และส่วนขยายความที่มีความสัมพันธ์ และมีส่วนช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องมากยิ่งขึ้น

๑.๔.๑.๓ การขึ้นต้นย่อหน้าใหม่แต่ละครั้ง ควรคำนึงถึงประเด็น รายละเอียดที่ต้องการนำเสนอ การจบกระแสความในย่อหน้าก่อนนั้น และความต่อเนื่องกันของเนื้อหา

๑.๔.๑.๔ พยายามเขียนเนื้อความแต่ละย่อหน้าให้กระชับ ชัดเจน มีความเป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงกันเป็นอย่างดี

๑.๔.๑.๕ เลือกใช้ระดับภาษา การใช้ถ้อยคำประเภทต่าง ๆ และการเรียบเรียงประโยคเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาแต่ละย่อหน้าให้สละสลวย สมบูรณ์ รู้จักใช้คำ ความ เพื่อเชื่อมโยงประโยค ย่อหน้าแต่ละส่วน เพื่อแสดงความเป็นเอกภาพ ความสัมพันธ์ต่อเนื่องของเนื้อหาแต่ละช่วงเป็นอย่างดี

๑.๔.๑.๖ เลือกใช้กลวิธีการเรียงเรียงเนื้อหา การวางตำแหน่งทั้งส่วนความคิดหลักและส่วนขยายให้เหมาะสม กลมกลืน โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์สอดคล้องกันของเนื้อหา ความยากง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน และความน่าสนใจของเรื่อง เป็นต้น

๑.๔.๑.๗ รู้จักผสมผสานวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา เช่น การกล่าวถึงสาระสำคัญ การยกตัวอย่าง การเปรียบเทียบ การเน้นย้ำสาระสำคัญหรือความคิดหลัก ฯลฯ ในแต่ละย่อหน้าอย่างเป็นธรรมชาติและน่าติดตาม

๑.๔.๑.๘ หากประเด็นใดต้องแสดงเนื้อความหลาย ๆ ย่อหน้าประกอบกัน โดยแบ่งเป็นใจความหลักและใจความย่อย ๆ ที่ต้องนำเสนอแต่ละส่วน ควรมีการสรุปหรือขมวดปิดท้ายเพื่อเน้นย้ำสาระสำคัญ อันเป็นการช่วยผู้อ่านให้สามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องได้ง่ายขึ้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เขียนเองได้พิจารณาข้อบกพร่อง หรือความสมบูรณ์ในประเด็นนั้นด้วย

๑.๔.๑.๙ หากผู้เขียนไม่แน่ใจ หรือยังไม่แจ่มแจ้งในประเด็นที่เขียนในย่อหน้านั้น ควรศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการเขียน เพื่อป้องกันความผิดพลาด และเพื่อให้งานเขียนชัดเจน

๑.๔.๑.๑๐ ในกรณีที่บางย่อหน้ามีการอ้างอิงข้อมูลอื่น ควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากต้นฉบับอย่างถี่ถ้วน และพยายามเขียนอ้างอิงรายละเอียดเกี่ยวกับงานเขียน เช่น ชื่อ - สกุลผู้เขียน ชื่อเรื่อง สถานที่พิมพ์ เลขหน้าที่อ้างอิง ฯลฯ ให้ถูกต้องชัดเจน

๑.๔.๑.๑๑ การพิจารณาความสั้นยาวของแต่ละย่อหน้า ให้ผู้เขียนพิจารณาถึงความเหมาะสมของเนื้อหา คือ การจบกระแสความ อาจใช้ย่อหน้าขนาดสั้นขยายดวยผสมผสานกัน โดยคำนึงถึงความกลมกลืนของเนื้อหาแต่ละย่อหน้า และความเป็นธรรมชาติของงานเขียนเป็นหลัก

๑.๔.๑.๑๒ รู้จักเลือกใช้วิธีเขียนย่อหน้าในเนื้อเรื่องแต่ละส่วน ทั้งในส่วนนำเรื่อง ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนท้ายเรื่องให้เหมาะสม

๑.๔.๑.๑๓ เมื่อเขียนเนื้อความแต่ละย่อหน้า แต่ละช่วง ไปจนจบเรื่อง ผู้เขียนควรตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษาโดยตลอด เพื่อปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์ และเพื่อให้ได้งานเขียนที่มีคุณภาพ

๑.๔.๒.๔ เขียนโครงเรื่องเป็นประโยคขยายความ

เมื่อได้โครงเรื่องที่มีเนื้อหาครบถ้วนแล้วก็เขียนโครงเรื่องนั้นให้เป็นประโยคขยายความที่สมบูรณ์ต่อไป ดังนี้

ประโยคใจความสำคัญ : มหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระราชวังสนามจันทร์เป็น
สถานศึกษาที่สวยงามแห่งหนึ่ง

ประโยคขยายความ

- มหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระราชวังสนามจันทร์ตั้งอยู่ในบริเวณพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ทั้งหมด ๘๘๘ ไร่
- มหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระราชวังสนามจันทร์มีต้นไม้เป็นจำนวนมาก ทำให้ดูร่มรื่น
- มหาวิทยาลัยมีสระน้ำใหญ่ที่สวยงาม น่าตื่นตา
- มหาวิทยาลัยบูรพามีอาคารเรียน หอพักนักศึกษา หอสมุด และบ้านพักอาจารย์ ข้าราชการ อยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัย ซึ่งมีถนนติดต่อกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว
- มหาวิทยาลัยมีบรรยากาศดี เหมาะสมแก่การเรียนและการค้นคว้าหาความรู้

๑.๔.๒.๕ เรียบเรียงเป็นย่อหน้า

เมื่อเขียนโครงเรื่องเป็นประโยคขยายความแล้ว ก็นำประโยคใจความสำคัญและประโยคขยายความมาเรียบเรียงต่อเนื่องให้กลมกลืน โดยเพิ่มรายละเอียดบ้างเล็กน้อยเพื่อความสมบูรณ์และใช้คำเชื่อมเพื่อโยงประโยคต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันทุกประโยค ขั้นนี้ผู้เขียนต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาทั้งระดับคำและระดับประโยค กล่าวคือ ให้ข้อความทั้งย่อหน้าสละสลวย อ่านแล้วราบรื่นน่าฟัง ขอให้พิจารณาการเขียนย่อหน้าจากประโยคขยายความต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระราชวังสนามจันทร์เป็นสถานศึกษาที่สวยงามแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ในบริเวณพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม มหาวิทยาลัยมีเนื้อที่จำนวน ๘๘๘ ไร่ ในบริเวณมหาวิทยาลัยมีต้นไม้ใหญ่น้อยมากมาย มีแปลงดอกไม้และสวนหย่อมที่สวยงาม นอกจากนี้ภายในมหาวิทยาลัยยังมีสระน้ำใหญ่ ซึ่งเป็นสระน้ำเก่าแก่ ชื่อว่า สระแก้ว บริเวณสระแก้วมีทิวทัศน์สวยงามมีต้นไม้ร่มรื่น นักศึกษามักจะใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในยามว่างโดยเฉพาะในเวลาเย็นเมื่อดวงอาทิตย์ตกดิน บริเวณนี้จะเป็นบริเวณที่สวยงามที่สุด มหาวิทยาลัยมีอาคารต่าง ๆ มากมาย ทั้งอาคารสำนักงาน อาคารเรียน หอสมุด หอพักนักศึกษาคณะ และบ้านพักอาจารย์ ข้าราชการ อาคารต่าง ๆ เหล่านี้ มีถนนติดต่อกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ลักษณะดังกล่าวทำให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาที่มีบรรยากาศเหมาะสมแก่การศึกษาหาความรู้

๑.๔.๒.๖ ทบทวนเพื่อแก้ไขหรือเพิ่มเติม

ขั้นตอนนี้ถือว่าสำคัญเพราะผู้เขียนจะได้มีโอกาสตรวจสอบว่า การขยายความนั้นทำได้ชัดเจนและเนื้อหามีความต่อเนื่องสอดคล้องกันหรือไม่ ตลอดจนตรวจดูว่าสำนวนภาษาที่ใช้กระชับ ชัดเจน สละสลวย และการใช้คำถูกต้องตามหลักเกณฑ์หรือยัง ถ้าพบข้อบกพร่องก็ควรพิจารณาแก้ไขเพื่อให้ได้ย่อหน้าที่สมบูรณ์ที่สุด (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิมสำราญ , ๒๕๔๘ , หน้า ๒๐๑ - ๒๐๔)

๑.๕.๑.๔ การใช้เหตุผล การขยายใจความสำคัญในย่อหน้าด้วยการให้เหตุผล อาจเป็นไปได้ ในลักษณะขึ้นย่อหน้าด้วยประโยคใจความสำคัญซึ่งเป็นผล แล้วจึงกล่าวถึงเหตุเป็นการขยายความ หรืออาจใช้ เหตุเป็นประโยคใจความสำคัญ แล้วขยายความโดยแสดงผลทั้ง ๒ วิธี ย่อหน้าลักษณะนี้จำเป็นสำหรับงานเขียน ที่ต้องการวิเคราะห์ หรือแสดงความคิดเห็น ข้อสำคัญต้องมีสัมพันธภาพหรือความเกี่ยวเนื่องของใจความซึ่งเป็นเหตุผลรับกัน และมีการลำดับความอย่างดีเพื่อความน่าเชื่อถือด้วย ตัวอย่างเช่น

“การเขียนงานทางวิชาการจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ประกอบการเขียน กรณีที่ผู้เขียนนำแนวคิดหรือคัดลอกข้อความส่วนหนึ่งส่วนใดจากผลงานของผู้อื่น อันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีมาอยู่ก่อนแล้ว ผู้เขียนจำเป็นต้องอ้างอิงถึงเอกสารหรือผลงานที่ได้คัดลอกมาให้ปรากฏชัดเจนในงานเขียน เพื่อแสดงการรับรู้ใน ลิขสิทธิ์ของเจ้าของแนวคิดหรือผลงานนั้นเป็นสำคัญ อีกทั้งการอ้างอิงนี้จะช่วยให้ผู้อ่านงานเขียนปัจจุบันได้ทราบต้นแหล่งของ แนวคิดหรือข้อความเดิม หรือสามารถตรวจสอบหลักฐานเดิมได้ และสามารถค้นคว้าหาข้อมูลอ่านประกอบเพิ่มเติมได้มาก ยิ่งขึ้นตามความต้องการได้”

(การเป็นบรรณาธิการชุดวิชา ๒๕๔๒ , หน้า ๒๘)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าตอนต้นมีใจความสำคัญกล่าวถึงความจำเป็นในการอ้างอิงเอกสาร ต่อจากนั้น มีการขยายใจความสำคัญด้วยการให้เหตุผลว่าเหตุใดจึงต้องอ้างอิง การให้เหตุผลนี้จะทำให้งานเขียนวิชาการ ชัดเจนน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น การขยายประโยคใจความสำคัญในย่อหน้าที่กล่าวมาทั้ง ๔ วิธีนี้ มักใช้ปะปนกันในการ งานเขียนวิชาการ มิใช่เลือกใช้เฉพาะวิธีใดวิธีหนึ่ง ผู้เขียนสามารถเลือกใช้แต่ละวิธีได้ตามความเหมาะสม

๑.๕.๒ การลำดับย่อหน้า

งานเขียนที่มีหลายย่อหน้า จำเป็นต้องมีการจัดลำดับเรื่องราวและจัดลำดับย่อหน้าให้เป็น ระบบ เพื่อให้ผู้อ่านติดตามเรื่องได้ง่าย แม้เรื่องจะยาวก็จะจับประเด็นได้ไม่สับสน การจัดลำดับดังกล่าวมีทั้ง ลำดับเรื่องราวในย่อหน้าเดียวกันและในย่อหน้าแต่ละตอนด้วย ซึ่งอาจทำได้ ๓ วิธี คือ ลำดับตามเวลา ลำดับ ตามความสำคัญ และลำดับตามเหตุผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๕.๒.๑ การลำดับย่อหน้าตามเวลา เป็นการลำดับเรื่องราวตามเวลาในปฏิทิน เช่นวันที่ ๑ วันที่ ๒ เดือนมกราคม กุมภาพันธ์ เป็นต้น หรือลำดับจากเรื่องที่เกิดก่อนไปสู่เรื่องที่เกิดภายหลัง เช่น ประสบการณ์ชีวิตในวัยเยาว์ วัยรุ่น วัยชรา โครงการที่จะทำโครงการแรกและโครงการต่อไป เป็นต้น การเขียน ที่ลำดับเรื่องราวตามเวลามักเป็นประเภทสารคดีท่องเที่ยว การเขียนเล่าเรื่องในรูปแบบจดหมายหรือบันทึก ประจำวัน การเขียนรายงานการดูงาน เป็นต้น

๑.๕.๒.๒ การลำดับย่อหน้าตามความสำคัญ หรือตามขั้นตอน เป็นการลำดับย่อหน้าโดย กล่าวถึงประเด็นสำคัญก่อน แล้วจึงประเด็นรองลงมา หรือกล่าวถึงเนื้อหาหลัก แล้วจึงอธิบายขยายความ ยกตัวอย่างเพิ่มเติม นอกจากนี้อาจลำดับตามขั้นตอน โดยขั้นแรกมีความสำคัญมากหรือต้องปฏิบัติก่อน เรียงลำดับไปจนขั้นสุดท้าย การลำดับย่อหน้าเช่นนี้ใช้ในการเขียนข่าว บทความวิชาการ ตำรา รายงาน และ เอกสารทั่วไป

๑.๕.๒.๓. การลำดับย่อหน้าตามเหตุผล มี ๒ วิธี คือ

๑) ลำดับจากเหตุไปสู่ผล เริ่มจากกล่าวถึงสาเหตุหรือปัญหา แล้วจึงกล่าวถึงผลที่ เกิดขึ้น ข้อสรุป ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางการแก้ปัญหา

๒) ลำดับจากผลไปสู่เหตุ กล่าวถึงผลหรือสภาพที่เป็นอยู่ก่อน แล้วจึงกล่าวถึง สาเหตุ วิธีนี้อาจลงท้ายด้วยข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะก็ได้

๑.๖.๑.๓ ความคิดที่มีอยู่ในทุกประโยคต้องเป็นความคิดที่จำเป็นในการอธิบายหรือสนับสนุนความคิดหลัก

๑.๖.๑.๔ ต้องเขียนด้วยน้ำเสียงที่เหมาะสมกับเรื่องและเป็นน้ำเสียงที่ทำให้ความรู้สึกแก่ผู้อ่านอย่างเสมอดันเสมอปลาย

๑.๖.๒ มีสัมพันธภาพ

สัมพันธภาพ คือ ความสัมพันธ์ต่อเนืองกัน แบ่งได้เป็น สัมพันธภาพในย่อหน้า และ สัมพันธภาพระหว่างย่อหน้า

๑.๖.๒.๑ สัมพันธภาพในย่อหน้า เกิดได้ ๒ ประการ คือ

๑) การจัดระเบียบความคิด ความคิดและรายละเอียดต่าง ๆ ที่ขยายความคิดหลักหรือประโยคใจความสำคัญจะต้องจัดเข้ามารวมกันอย่างมีระเบียบ ถ้าจัดเรียงลำดับอย่างดีแล้วจะทำให้เรื่องในย่อหน้ามีความกระจ่างชัด การจัดรายละเอียดต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบนี้ ผู้เขียนจะต้องลำดับความคิดก่อนว่า ความใดหรือประโยคใดควรจะกล่าวก่อนกล่าวหลัง การจัดระเบียบความคิดอาจจัดตามลำดับเหตุผล ลำดับเวลา ลำดับสถานที่ ลำดับความสำคัญ ลำดับเหตุการณ์ และลำดับทิศทาง เป็นต้น การจัดลำดับเรื่องราวให้เชื่อมโยงกันนี้จะทำให้ย่อหน้ามีสัมพันธภาพ

๒) ความต่อเนื่องและความสอดคล้องกัน นอกจากการจัดระเบียบความคิดจะทำให้ย่อหน้าเกิดสัมพันธภาพแล้ว ความต่อเนื่องและความสอดคล้องของแต่ละประโยคก็มีส่วนทำให้เกิดสัมพันธภาพในย่อหน้าได้ด้วย ความต่อเนื่องระหว่างประโยคกับประโยคที่มาขยายประโยคใจความสำคัญนี้เกิดจากการนำคำเชื่อม อาทิ คำเชื่อมแสดงการเสริม ย้ำ เช่น นอกจากนั้น ยิ่งกว่านั้น ฯลฯ คำเชื่อมแสดงความเปรียบเทียบ เช่น ในทำนองเดียวกัน ราวกับ ตรงกันข้าม แม้ว่า ฯลฯ คำเชื่อมแสดงการขยายความ เช่น จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างเช่น และคำเชื่อมแสดงการสรุป เช่น ด้วยเหตุดังกล่าว ในที่สุด กล่าวโดยสรุป เป็นต้น คำเหล่านี้ช่วยประสานประโยคต่าง ๆ ทำให้ข้อความต่อเนื่องกลมกลืนเป็นความเดียวกันและอ่านได้อย่างราบรื่น

๑.๖.๒.๒ สัมพันธภาพระหว่างย่อหน้า

ในเรื่องหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยหลายย่อหน้า แต่ละย่อหน้าต้องสัมพันธ์กันโดยเนื้อหายุ่งแล้ว แต่ผู้เขียนควรเน้นความสัมพันธ์ของย่อหน้าให้เด่นชัดขึ้น โดยการใช้คำหรือวลีเชื่อมความทำให้เกิดความเชื่อมโยง ซึ่งนอกจากคำเชื่อมที่กล่าวมาในข้อ ๒) แล้วอาจใช้การเชื่อมความระหว่างย่อหน้าด้วยข้อความหรือประโยคอื่น เช่น ดังได้กล่าวมาแล้วว่า... นอกจากคุณค่าทางศิลปะแล้ว... เป็นต้น

๑.๖.๓ มีสารัตถภาพ

สารัตถภาพ คือ การเน้นความหรือย้ำความ กล่าวคือ เรื่องใดประเด็นใดที่เห็นว่าสำคัญก็ควรแสดงความสำคัญนั้นให้ปรากฏเด่นชัด ซึ่งอาจแสดงได้ด้วยตำแหน่งของประโยคใจความสำคัญ และปริมาณของประโยคขยายความ ตำแหน่งของประโยคใจความสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านสนใจมาก ก็คือ ประโยคใจความสำคัญที่อยู่ตอนต้นย่อหน้า หรือท้ายย่อหน้า โดยเฉพาะประโยคใจความสำคัญที่อยู่ท้ายย่อหน้านั้น ผู้อ่านจะสนใจมากที่สุด เพราะเป็นธรรมดาที่ผู้อ่านต้องการทราบสรุปใจความสำคัญของย่อหน้า ส่วนปริมาณของประโยคขยายความนั้น ถ้าผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านทราบหรือเข้าใจในประเด็นใด หรือความคิดใดมากก็เขียนประเด็นนั้นหรือความคิดนั้นให้ได้สาระมากกว่าความคิดอื่น

๒.๓ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง

การตั้งชื่อเรื่องอาจตั้งโดยอาศัยกลวิธีต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของเรื่อง ประเภทของงานเขียน และความถนัดของผู้เขียนว่าจะเลือกใช้กลวิธีใด กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องที่สามารถนำมาเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ในการตั้งชื่องานเขียนเชิงวิชาการมีอยู่หลายวิธี ดังนี้

๒.๓.๑ การตั้งชื่อเรื่องตามความสำคัญของเรื่อง อาจแบ่งได้ดังนี้

๒.๓.๑.๑ ตั้งชื่อเรื่องตามจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดของเรื่อง เช่น เรื่องของชนมปุยฝ้าย บ้านพักแรงงานเด็ก ขนุน - มะม่วงเชื่อมแห้ง การใช้น้ำหมุนเวียนระบบปิด ห้องนอน...มีผลต่อสุขภาพของลูก วิถีชาวนาไทย คุณธรรมสำหรับผู้นำประเทศ เป็นต้น

๒.๓.๑.๒ ตั้งชื่อเรื่องตามปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องโดยตรง เช่น ก๊าซหุงต้ม : ภัยใกล้ตัว ภาพสะท้อนการศึกษาไทยที่ล้มเหลว รำไทยกำลังตาย : ความทุกข์ของครุฑรำไทยแท้ เป็นต้น

๒.๓.๑.๓ ตั้งชื่อเรื่องตามเหตุการณ์สำคัญ เช่น “ป๊อปป๊” บานที่ “ภูหินร่องเกล้า” สือรำลืออดีตสมรภูมิลือต วันชาติออสเตรเลีย...มิตรภาพอันยั่งยืน แนวโน้มการส่งออกปี ๒๕๕๗ พื้นที่ชีวิต ชาวสวนส้มบางมด เป็นต้น

๒.๓.๒ การตั้งชื่อเรื่องโดยยกบทคำประพันธ์ ภาษิต คำพังเพย หรือคำคมมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง เช่น ข้าวสารกรอกหม้อ ลูกไม้ไม่ไกลต้น มองดาวเป็นดาว...เปล่าไข่อุ่นเปรี้ยว เป็นต้น

๒.๓.๓ การตั้งชื่อเรื่องแบบขัดความหรือขัดแย้งกันในตัว เช่น พริกหวานน้ำตาลเผ็ด สถาบันการเมืองดีแต่เสียที่คน มีรักก็ต้องมีชัง ชัยชนะของคนแพ้ ไม่ไสรร้ายแต่ป้ายสี เป็นต้น

๒.๓.๔ การตั้งชื่อเรื่องตามตัวเอกของเรื่อง เช่น คิดถึงสมเด็จพระเจ้า “โคมไฟเจ้าพายุ” ...งานจากกะลามะพร้าว เจ้าแม่ปากน้ำ เป็นต้น

๒.๓.๕ การตั้งชื่อเรื่องตามสถานที่สำคัญของเรื่อง เช่น ดูนกบนยอดดอย...อินทนนท์ เมืองอิฐฐาน : เสียงพิณพม่าอำลामันทะเลย์ เกาะเซนต์ลูส์ : โลกใต้ทะเล - ป่าเขียวขจี เรือนสิริธนะศาสตร์ : ศิลป์แห่งสุขภาพครบวงจร เป็นต้น

๒.๓.๖ การตั้งชื่อเรื่องเป็นนามธรรม เช่น จริยธรรมของนักการเมือง น้ำใจของคนไทย ความรักไม่มีวันตาย ความเมตตาในสังคมไทย เป็นต้น

๒.๓.๗ การตั้งชื่อเรื่องในรูปคำถาม เช่น ชื่อนั้นสำคัญไฉน? นามสกุลสำคัญอย่างไร เป็นแม่บ้านทำไมกลายเป็นฆาตกร เงินมาจากไหน จะเรียนจะสอนภาษาไทยอย่างไรในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นต้น

๒.๓.๘ การตั้งชื่อเรื่องแบบเร้าความสนใจ แบ่งได้ดังนี้

๒.๓.๘.๑ ตั้งชื่อเรื่องโดยพลิกแพลงการใช้ถ้อยคำที่แปลกใหม่ สะดุดตาสะดุดใจผู้อ่าน เช่น บทเรียนจากคางคก รางวัลซีไรต์ถูกมาตรการกรมไปแล้ว ช่างเล่นดนตรี ศพเล่าเรื่อง ข้าว : ธัญอาหารแห่งสวรรค์ หนทางที่ชวนให้หลง เป็นต้น

๒.๓.๘.๒ ตั้งชื่อเรื่องโดยวิธีเล่นคำเล่นสัมผัส เช่น พันธบัตรรัฐบาลตราสารที่ถูกเมินเสียงทักจากนักวิชาการ ขวนปลุกกล้วยทำไม...ทำไมชวนปลุกกล้วย ขวัญข้าวขวัญแผ่นดิน เป็นต้น

๒.๓.๘.๓ ตั้งชื่อเรื่องโดยการเปรียบเทียบ เช่น ผู้ชนะสิบทิศ หัวใจของคนทั้งสิบทิศ รอยมาร หน้ากากดอกช่อนกลิ่น นิสสัน ชันนี้ นีโอ : พระอาทิตย์ดวงใหม่จากสยามกลการ เก็บแผ่นดิน สะพานข้ามดาว คืนชีวิตให้สายน้ำ (นิภา กุ้งษ์ศักดิ์ และคณะ ๒๕๕๓ , หน้า ๔๑)

- ๓.๑.๓.๔ การเขียนส่วนนำด้วยการตัดตอนข้อความ หรือคำพูดของผู้อื่น
- ๓.๑.๓.๕ การเขียนส่วนนำด้วยข้อความขัดแย้ง ตรงกันข้าม
- ๓.๑.๓.๖ การเขียนส่วนนำด้วยข้อความที่เป็นข่าว
- ๓.๑.๓.๗ การเขียนส่วนนำด้วยข้อความที่เป็นคำถาม
- ๓.๑.๓.๘ การเขียนส่วนนำที่กล่าวเจาะจงถึงเรื่องที่จะเขียน
- ๓.๑.๓.๙ การเขียนส่วนนำด้วยการกล่าวถึงภูมิหลัง สภาพ ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่อง
- ๓.๑.๓.๑๐ การเขียนส่วนนำด้วยการแสดงความคิดเห็น และให้แง่คิด
- ๓.๑.๓.๑๑ การเขียนส่วนนำที่เป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านสงสัยใคร่รู้
- ๓.๑.๓.๑๒ การเขียนส่วนนำด้วยข้อความที่กระทบใจ

ฯลฯ

ตัวอย่างการเขียนส่วนนำบางวิธีที่กล่าวมาในข้างต้น

๑. การเขียนส่วนนำด้วยการนิยามศัพท์ หรือการให้คำจำกัดความ

สุนทรียศาสตร์ สุนทรียภาพ สุนทรียรส

คำ ๓ คำ ข้างต้นมาจากภาษาอังกฤษว่า Aesthetics ใช้ในความหมายถึง ศาสตร์แห่งความงาม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานศิลปะ วรรณคดีเป็นงานศิลปะแห่งถ้อยคำภาษา สุนทรียศาสตร์แห่งวรรณคดีจึงหมายถึง พลังแห่งถ้อยคำที่เข้มข้นจนเร้าความรู้สึกของมนุษย์ให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ เป็นพลังกระทบจิตใจที่ลึกซึ้งและรุนแรง...สุนทรียภาพของวรรณคดี จึงเป็นเรื่องของการศึกษาพลังของภาษาที่เร้าสัมผัสทางอารมณ์ สุนทรียรสของภาษาในวรรณคดีจึงเกิดจากการที่ผู้อ่านได้สัมผัสกับความงาม ความไพเราะ และความประณีตลึกซึ้งของความคิด

(รินฤทัย สัจจพันธุ์ , ๒๕๔๙ , หน้า ๓๔)

๒. การเขียนส่วนนำด้วยสุภาษิต คำคม

“คบคนพาลพาลไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล” สุภาษิตนี้ใช้ได้ดีกับคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะกับเยาวชน เพราะทุกวันนี้เพื่อนมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นและการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ จากการประชุมสัมมนา ระดับชาติ เรื่อง เด็กและเยาวชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ร้อยละ ๘๕ ทั้งหญิงและชายมีความเป็นไปได้ที่จะยอมรับและคล้อยตามกลุ่มเพื่อน

(ภูมิเรียง สายะวารานนท์ อ้างถึงใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๔๗ , หน้า ๑๕๒)

๓. การเขียนส่วนนำที่กล่าวเจาะจงถึงเรื่องที่จะเขียน

บทความนี้ มุ่งศึกษาวาทะของตัวละครในบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์แนวปฏิบัตินิยม (pragmatics) มาเป็นอุปกรณ์ในการตีความ ผลของการศึกษาทำให้เห็นถึงวิธีการสนทนาโต้ตอบของตัวละครที่ใช้โวหาร โดยเฉพาะตัวละครเอก จะเห็นทั้งโวหารของนักรบและนักรัก วาทะที่ปรากฏมักเป็นการกล่าวอ้างถึงบุคคลและเหตุการณ์ในอดีต รวมทั้งอ้างถึงคำที่ใช้เพื่อสื่อถึงค่านิยมและความเชื่อของคนในสังคม ซึ่งนอกจากจะเป็นการใช้เพื่อการรักษาหน้าตาของตนในฐานะของผู้ทำความผิดแล้ว ยังใช้ในลักษณะของความเคยชินที่จะนำมากล่าวอ้างให้ผู้ฟังยอมรับโดยคุณนีกอีกด้วย

(สายวรุณ น้อยนิมิต , ๒๕๔๙ , หน้า ๑๓)

อย่างเป็นระบบ ส่วนเนื้อเรื่องนี้จะประกอบด้วยสาระความรู้ ความคิด ข้อเท็จจริง ความรู้สึก สำหรับการเขียนงานเชิงวิชาการ หรือนงานวิชาการแต่ละประเภทในส่วนเนื้อเรื่องนี้อาจมีการอ้างอิงหลักฐาน ข้อมูล สถิติ ภาพ แผนภูมิ หรือตัวอย่างประกอบ ฯลฯ เพื่อเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือ ความสมบูรณ์ของเนื้อหาให้มากยิ่งขึ้นด้วย

๓.๒.๒ หลักการเขียนส่วนเนื้อเรื่อง

การเขียนเนื้อเรื่องของงานเขียนเชิงวิชาการแต่ละประเภทอาจจำแนกเป็นบท เป็นประเด็น หรือมีส่วนรายละเอียดที่งานเขียนประเภทนั้น ๆ เจาะจงให้ผู้เขียนระบุ ชี้แจงรายละเอียดเฉพาะส่วนลงไป ซึ่งจะได้อีกกล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ ๕ การเขียนงานเชิงวิชาการแต่ละประเภทต่อไป ดังนั้นหลักการเขียนส่วนเนื้อหาที่จะกล่าวในส่วนนี้ จึงเป็นหลักการเขียนโดยภาพรวมที่ผู้เขียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้และคำนึงถึงในงานเขียนทุกประเภท ซึ่งมีหลักการสำคัญดังนี้

- ๓.๒.๒.๑ จัดระเบียบความคิด และเขียนเนื้อเรื่องแต่ละส่วนตามโครงเรื่องที่วางไว้ อย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน
- ๓.๒.๒.๒ เรียบเรียงเนื้อเรื่องแต่ละย่อหน้า แต่ละช่วงโดยคำนึงถึงความถูกต้องของเนื้อหา สาระ ข้อเท็จจริง และรายละเอียดที่ชัดเจน
- ๓.๒.๒.๓ เนื้อเรื่องที่เขียนต้องสัมพันธ์สอดคล้องกับส่วนนำและส่วนท้าย
- ๓.๒.๒.๔ เลือกใช้วิธีการเขียนเรื่องให้เหมาะสม รู้จักลำดับความ การขยายความ ซึ่งอาจขยายความตามลำดับพื้นที่ หรือตามลำดับเหตุผลอย่างเหมาะสม
- ๓.๒.๒.๕ รู้จักใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้ครบถ้วนทุกประเด็น น่าอ่าน น่าติดตาม
- ๓.๒.๒.๖ รู้จักเน้นย้ำสาระสำคัญของเรื่อง เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องมากยิ่งขึ้น
- ๓.๒.๒.๗ เขียนเนื้อเรื่องแต่ละส่วนโดยพิจารณาถึงหลัก ๓ ประการนี้ที่สำคัญ คือ เอกภาพ สारัตถภาพ และสัมพันธ์ภาพ

๓.๒.๓ วิธีการเขียนส่วนเนื้อเรื่อง

- ๓.๒.๓.๑ วิธีการดำเนินเนื้อเรื่อง อาจแบ่งออกเป็น ๒ วิธี คือ

๑) การดำเนินเนื้อเรื่องแบบนิรนัย

การดำเนินเนื้อเรื่องแบบนิรนัย คือ การที่ผู้เขียนกล่าวถึงหลักฐาน ข้อสรุป หลักเกณฑ์ ทฤษฎีที่มี แล้วให้คำอธิบาย ยกตัวอย่างสนับสนุน หรือขยายความส่วนที่เป็นข้อสรุป กฎเกณฑ์หรือทฤษฎีนั้น ดังนี้

- (๑) ประโยคสาระสำคัญ ข้อสรุป หลักเกณฑ์ ทฤษฎี.....
- (๒) คำอธิบายส่วนที่ ๑.....
- (๓) ตัวอย่าง.....
- (๔) ตัวอย่าง.....

ในส่วนที่เป็นคำอธิบายนั้นอาจอธิบายหลักเกณฑ์ ทฤษฎี ข้อสรุป อาจจะมีหลักฐานทางสถิติ กล่าวถึงภูมิหลังที่สัมพันธ์กับข้อ ๑ แล้วให้ตัวอย่าง และตัวอย่างจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความจำเป็นและการเน้นย้ำ ซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของผู้เขียน

การดำเนินเนื้อเรื่องวิธีนี้ ผู้เขียนจะต้องพิจารณาว่า หลักเกณฑ์ ข้อสรุปหรือทฤษฎีที่นำมากล่าวในตอนต้นนั้นกว้างแคบเพียงใด เพื่อเวลาขยายความและยกตัวอย่างจะได้กล่าวถึงอย่างสมบูรณ์และครบถ้วน

นำมาเป็นตัวอย่างอาจเป็นวัตถุสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้ อาหาร เรื่องราว สถานการณ์ ฯลฯ และตัวอย่างที่ยกมาอาจเป็นตัวอย่างโดยตรง ตัวอย่างในเชิงเปรียบเทียบก็ได้ (บุปผา บุญทิพย์ , ๒๕๓๙ , หน้า ๑๑๑ - ๑๑๖)

๓.๒.๔ ข้อควรคำนึงในการเขียนส่วนเนื้อเรื่อง

๓.๒.๔.๑ เลือกใช้วิธีการดำเนินเนื้อเรื่องให้เหมาะสมกับเรื่อง และเรียบเรียงเรื่องให้ครบถ้วนทุกประเด็น

๓.๒.๔.๒ ใช้ภาษาในการเรียบเรียงเรื่องให้สละสลวย ชัดเจน รู้จักใช้คำ กลุ่มคำ ย่อหน้า หัวข้อเชื่อมโยงเนื้อเรื่องแต่ละส่วน และรู้จักเลือกใช้สำนวนโวหารให้ตรงกับเรื่อง

๓.๒.๔.๓ การถ่ายทอดเนื้อเรื่องทั้งในส่วนของหลักการ ทฤษฎี ข้อคิดเห็น บทวิเคราะห์ วิจัย การยกเหตุผลสนับสนุน และการอ้างอิงข้อมูล ฯลฯ ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม ความถูกต้อง และหากมีหลายประเด็นควรจำแนกเป็นประเด็น ๆ ให้ชัดเจน

๓.๒.๔.๔ การอธิบาย การขยายความ หรือการยกตัวอย่างประกอบควรคำนึงถึงสัดส่วน ความเหมาะสม รายละเอียดบางอย่างต้องขยายจึงจะทำให้เนื้อเรื่องชัดเจน ขณะที่บางอย่างต้องกระชับ และบางอย่างอาจต้องนำเสนอในส่วนภาคผนวก เป็นต้น

๓.๒.๔.๕ การนำเสนอเนื้อหาบางอย่าง เช่น ตัวเลข ข้อมูลทางสถิติ อาจใช้แผนภูมิ ตารางภาพประกอบ ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเขียนและการอ่าน

๓.๒.๔.๖ ถ่ายทอดความความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นที่ถูกต้อง

๓.๒.๔.๗ คำนึงถึงเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพของเนื้อเรื่องโดยตลอด เพื่อให้ได้ผลงานเขียนที่สมบูรณ์

๓.๓ การเขียนส่วนท้าย

๓.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของส่วนท้าย

การเขียนเนื้อหาส่วนท้าย บทลงท้าย หรือบทสรุป เป็นเนื้อหาตอนสรุป หรือตอนท้ายของเรื่องที่ต้องเนื่องจากเนื้อเรื่อง แม้จะเป็นเนื้อหาที่ไม่มากแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งหย่อนไปกว่าส่วนนำ เพราะเป็นส่วนที่ผู้เขียนจะได้เน้นย้ำ แสดงความนึกคิด ชี้ชวนให้ตระหนัก หรือเชื่อมโยงให้เห็นความสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อเรื่องกับบริบทจริงของสังคมบางแง่มุมให้ผู้อ่านทราบ ฯลฯ เนื้อหาส่วนนี้สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ มุมมองของผู้เขียน ทำให้เรื่องมีคุณค่า และเป็นส่วนที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจหลังจากที่ติดตามเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง อนึ่งเนื้อหาส่วนท้ายนี้ยังทำหน้าที่บอกให้ผู้อ่านทราบว่าเรื่องนั้นจบสมบูรณ์ในตัว หรือต้องติดตามเนื้อหาต่อไป (ในกรณีเป็นงานเขียนชุด หรือมีฉบับต่อไป)

๓.๓.๒ หลักการเขียนส่วนท้าย มีดังนี้

๓.๓.๒.๑ เขียนให้ผู้อ่านประทับใจ ทิ้งท้ายความคิดที่กระตุ้นหรือก่อให้เกิดความสร้างสรรค์ทางปัญญา

๓.๓.๒.๒ เลือกใช้วิธีการเขียนแบบต่าง ๆ ให้น่าสนใจ และเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา

๓.๓.๒.๓ ใช้ภาษากระชับ ชัดเจน น่าอ่านและน่าประทับใจ

๓.๓.๒.๔ การเขียนในเนื้อหาส่วนนี้ควรชี้ชวน กระตุ้นให้ผู้อ่านได้ขบคิด พิจารณา มีส่วนร่วมในการแก้ไข หรือสร้างสรรค์พัฒนาวิชาการ สังคมต่อไป

๒. การเขียนส่วนท้ายด้วยการด้วยการสันนิษฐานและบทกวี

ความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐ - ๒๑ หรือราวหลัง พ.ศ. ๑๙๐๐ - ๒๐๐๐ เกี่ยวข้องกับบ้านเมืองและแคว้นแคว้นที่อยู่โดยรอบ เช่น ล้านนา ล้านช้าง - เวียงจันทน์ พม่า - มอญ กัมพูชา รวมทั้งชาวและลัทธิ ตลอดจนบ้านเมืองห่างไกล เช่น เปอร์เซีย ยุโรป ฯลฯ จะก่อให้เกิดการสร้างสรรคัวรรณคดีอย่างใหม่ ๆ ขึ้นมา มีระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งครัดสืบเนื่องถึงสมัยหลัง ๆ ปรากฏจนปัจจุบัน ดังมีตัวอย่างในโคลงกำสรวลสมุทร ว่า

๑ ออยุธยาไพโรจน์ใต้	ตรีบูร
ทวารรุจีเรียงหอ	สรหล้าย
อยุธยาฝั่งแมนสุร	สุรโลก รังแธ
ถนัดดุจสวรรค์คล้ายคล้าย	แก้ตา ฯ

(สุจิตต์ วงษ์เทศ , ๒๕๔๖ , หน้า ๓๗๙)

๓. การเขียนส่วนท้ายด้วยการให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะและเรียกร้อง

ฉะนั้นทุกคนจะต้องไปพิจารณาดูกิเลสของตัวเองให้เข้าใจ แล้วพยายามใถ่ถอนมันออกไปเสียให้ได้ แม้จะได้แต่เพียงครั้งหนึ่งก็จะเกิดความรู้แจ้งขึ้นมาบ้าง เมื่อกิเลสครั้งหนึ่งมันหมดไปแล้วจริง ๆ ผลก็คือ เกิดความสะอาดปราศจากความชั่ว เกิดความสว่างจากความหลงผิด แล้วความสงบทางจิตใจก็เกิดขึ้นแทน จึงขอแนะนำพร้อมทั้งวิงวอนให้ท่านทั้งหลายศึกษาพระพุทธศาสนากันในอาการเช่นนี้ เพื่อจะได้เข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ไม่เสียชาติที่เกิดมาเป็นมนุษย์ได้พบพระพุทธศาสนา หรืออย่างน้อยก็ทำให้เราได้ความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

(พุทธทาสภิกขุ , ๒๕๔๙ , หน้า ๑๖๔ - ๑๖๕)

๔. การเขียนส่วนท้ายด้วยการกล่าวสรรเสริญ หรือแสดงความชื่นชม

ใครที่ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับคุณจอม แม้เมื่อท่านอายุล่วงเข้าวัยชราแล้ว คงเป็นพยานได้ว่าความรักและความภักดีที่ท่านมีต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงมหาราชานั้นเป็นความรักภักดีที่หนักแน่นไม่คลอนแคลน กำไลมาศที่ได้รับพระราชทานนั้น ท่านก็สวมอยู่จนวาระที่สุดของชีวิต และบัดนี้ทายาทของท่านได้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายคืน และโปรดให้อันเชิญไปรักษาไว้ ณ พระที่นั่งวิมานเมฆ อันเป็นสถานที่ที่ท่านเคยมีความสุขมาแต่หนหลัง ภายใต้ร่มพระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เปี่ยมพระเกียรติคุณยิ่งพระองค์หนึ่งของเมืองไทย

(ธงทอง จันทรางศุ , ๒๕๕๐ , หน้า ๑๖๘)

๕. การเขียนส่วนท้ายด้วยการเปรียบเทียบ

กล่าวเฉพาะสำหรับเจ้าจันทร์หม่อมและรากนครา แม้จะเห็นได้ชัดว่านวนิยาย ๒ เรื่องนี้ประพันธ์ขึ้นด้วยมุมมองที่ตรงกันข้าม กล่าวคือ เรื่องแรกมีจุดยืนแบบ “พื้นเมืองนิยม” ที่เด่นชัด ส่วนเรื่องหลังเขียนขึ้นในลักษณะสนับสนุนอุดมการณ์ชาติไทย แต่เมื่อได้วิเคราะห์เข้าไปถึงแบบแผนพฤติกรรมของตัวเอกหญิง ก็พบความคล้ายคลึงกันในแง่ที่ว่า จากสถานะที่ต้องจำยอมในตอนต้น เมื่อโอกาสที่จะเลือกมาถึง กรอบของเพศสถานะก็กำกับให้พวกหล่อนเลือกที่จะดำรงอยู่ในสภาพบังคับตามเดิม ในแง่นี้ความพยายามของผู้หญิงที่จะสถาปนาตนเองเป็นผู้กระทำหรือเป็นอัตบุคคลในนวนิยายเหล่านี้จึงต้องพ่ายแพ้ต่อมายาคติแห่งความรักซึ่งเคยผูกมัดผู้หญิงมาแล้วมากมายนับไม่ถ้วน

(เสนาะ เจริญพร , ๒๕๔๘ , หน้า ๑๘๖ - ๑๘๗)

๓.๓.๔ ข้อควรคำนึงในการเขียนส่วนท้าย มีดังนี้

๓.๓.๔.๑ ควรเขียนสรุปส่วนท้ายเนื้อหาที่ดี น่าสนใจ เพราะมีผลต่อความประทับใจ ต่อคุณค่าของเรื่อง

๓.๓.๔.๒ ควรหลีกเลี่ยงวิธีการเขียนส่วนท้ายไม่ให้ซ้ำกับวิธีการเขียนส่วนนำเนื้อหา

๔.๑.๒.๓ เป็นการแสดงให้เห็นถึงมารยาทและจรรยาบรรณของผู้เขียนในการเคารพ ชื่อสัตย์ต่อข้อมูล และเป็นการให้เกียรติเจ้าของผลงานเดิม

๔.๑.๒.๔ เป็นส่วนที่จะช่วยให้ผู้อ่านทราบแหล่งที่มาของข้อมูลและสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

๔.๒ วัตถุประสงค์ของการอ้างอิง มีดังนี้

๔.๒.๑ เพื่อระบุแหล่งที่มาของข้อมูล หรือรายละเอียดของเนื้อหาในผลงานที่ผู้อ่านได้ถ่ายทอดหรือนำมาใช้ มาอ้างอิงในงานเขียนอันมีส่วนทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ

๔.๒.๒ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อการตรวจสอบหรือค้นคว้าเพิ่มเติมรวมทั้งเป็นแนวทางในการเข้าถึงเนื้อหาสาระนั้น ๆ อย่างละเอียดต่อไป

๔.๒.๓ เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่งานนั้น เพราะการอ้างอิงจะทำให้ทราบข้อมูล ข้อเท็จจริง แนวคิด ผลงานศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันและแสดงถึงความก้าวหน้าทางวิชาการ

๔.๒.๔ เพื่อเป็นการแสดงมารยาทและแสดงถึงจรรยาบรรณของผู้เขียนงาน เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติเจ้าของผลงานเดิมมาผู้เขียนนำมาอ้างอิง

๔.๒.๕ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้อ่านได้ทราบแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

๔.๒.๖ เพื่อเป็นการสร้างคุณลักษณะที่ดีของผู้เขียนและนักวิชาการ และเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของผลงานวิชาการ

๔.๓ หลักการเขียนอ้างอิง

การเขียนอ้างอิงทุกประเภทมีหลักการพื้นฐานที่ผู้เขียนควรทราบ ดังนี้

๔.๓.๑ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลัก รูปแบบ วิธีการอ้างอิงแต่ละประเภทเป็นอย่างดี และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานเขียนได้อย่างแท้จริง

๔.๓.๒ กำหนดจุดมุ่งหมายในการอ้างอิงให้ชัดเจน กล่าวคือ ทราบอย่างแน่ชัดว่าการอ้างอิงของครั้งหนึ่ง ๆ หรือในช่วงนั้นต้องการอ้างอิงถึงเพราะเหตุใด เช่น ต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูล ต้องการให้ทราบข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง ต้องการชี้ให้เห็นความเหมือนหรือความแตกต่างบางประการ ต้องการแสดงหลักฐานประกอบ เป็นต้น การมีจุดมุ่งหมายในการอ้างอิงที่ชัดเจนจะทำให้งานเขียนมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือและสมบูรณ์ในที่สุด

๔.๓.๓ มีความคงเส้นคงวาและมีเอกภาพทางด้านรูปแบบและระบบการอ้างอิง กล่าวคือ ด้านรูปแบบ ใช้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในเรื่อง เช่น การทำนาม - ปี ต้องระบุข้อมูล ชื่อ - สกุล , พ.ศ. , เลขหน้างานเขียนที่อ้างอิงถึง อัญประกาศแบบใดที่ต้องการวางนาม - ปี ไว้ก่อนหรือไว้หลัง หรือการเขียนเชิงอรรถแต่ละแบบต้องเขียนให้ถูกต้อง เป็นต้น ในส่วนของระบบก็ต้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน และถูกต้องตามระบบที่สถาบัน องค์กร หรือช่วงเวลานั้น ๆ กำหนดใช้

๔.๓.๔ อ้างอิงเท่าที่จำเป็น แม้การอ้างอิงเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติในการเขียนงานเชิงวิชาการ หรืองานวิชาการ แต่ควรพิจารณาถึงความจำเป็น ความสำคัญ ทั้งนี้งานเขียนแต่ละประเภทก็มีธรรมชาติย่อย ๆ แตกต่างกัน เช่น เอกสารประกอบการสอน อาจสามารถอ้างอิงได้มาก เพราะเป็นการประมวลองค์ความรู้ให้ผู้อ่าน ผู้ศึกษาได้เห็นรายละเอียดที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ในขณะที่บทความทางวิชาการ ตำรา เน้นสาระรายละเอียดที่เกิดจากการประมวล วิเคราะห์โดยผู้เขียนเป็นสำคัญ ส่วนอ้างอิงที่ใช้จึงเน้นไปที่การเพิ่มน้ำหนักงานเขียนมากกว่า ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องศึกษาเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานเขียนได้อย่างเหมาะสม

ด้านขนบนิยม “นิราศจักรวาล” สะท้อนให้เห็นพัฒนาการและลักษณะใหม่ของกวีนิพนธ์ไทยทั้งในเรื่องขนบการคร่ำครวญ ที่เปลี่ยนจากการคร่ำครวญทุกซอกของการพลัดพรากจากนางอันเป็นที่รัก มาเป็นการคร่ำครวญถึงความเสื่อมถอยของสังคมและจิตวิญญาณของมนุษย์ ซึ่งเป็นการคลายจากการคร่ำครวญที่เป็นปัจเจกบุคคลมาสู่ทุกชีวิต เปลี่ยนจากการเคลื่อนที่และการพลัดพรากจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนเองรัก มาเป็นการเคลื่อนที่และการพลัดพรากจากมาตุภูมิเดิม (โลก) พรากจากความดีงาม การพรรณนาระหว่างการเดินทางเปลี่ยนจากการพรรณนาอารมณ์รักอาลัยที่มีต่อนางอันเป็นที่รักมาเป็นการวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่ได้พบเห็นระหว่างการเดินทาง (ศิริลักษณ์ บัทรประโคน , ๒๕๕๔)

๒) แบบที่ ๒

ชื่อผู้แต่ง,/ (ปีที่พิมพ์,/หน้า/เลขหน้าที่อ้างอิง)

วิธีเขียน : เขียนชื่อ - สกุล ผู้เขียนหรือผู้แต่งไว้นอกวงเล็บ เขียนปีที่พิมพ์และเลขหน้าที่อ้างอิงไว้ในวงเล็บ แล้วจึงตามด้วยข้อมูลที่อ้างอิงถึง บางครั้งอาจใช้คำ หรือความเชื่อมโยงไปสู่สิ่งที่จะอ้างอิงก่อน เช่น ได้กล่าวถึง... ได้อธิบาย... เป็นต้น

หลักการใช้ : ใช้กับการอ้างอิงข้อมูลที่มีการกระจายละเอียดเนื้อหาในส่วนที่ยกมาไว้อย่างครบถ้วน หากข้อมูลนั้นมีการตัดตอนมาเฉพาะส่วนอาจใช้ เครื่องหมาย...จุดไข่ปลา เพื่อแสดงให้เห็นว่าก่อนหรือหลังข้อมูลที่อ้างถึงนั้นมีรายละเอียดอื่นด้วย แต่ในที่นี้ยกมาเฉพาะส่วนนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒, หน้า ๖๖๓) ได้นิยามความหมายของ ประเพณี ไว้ว่าหมายถึง น. สิ่งที่ยึดปฏิบัติปฏิบัติสืบกันมา จนเป็นแบบแผน ขนบประเพณี หรือจารีตประเพณี ประเพณีไทย ก็คือ ระเบียบแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติของคนไทย ที่เห็นว่าดี ถูกต้องและมีการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง จนกลายเป็นมรดกทางสังคม โดยอาจจะมีลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างกันออกไปตามความนิยมของท้องถิ่น ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของประเพณีออกเป็น ๓ ประเภท คือ จารีตประเพณี หรือกฎศีลธรรม (Mores) ขนบประเพณี (Institution) และธรรมเนียมประเพณี (Convention)

๓) แบบที่ ๓

(ชื่อผู้แต่ง,/ ปีที่พิมพ์,/หน้า/เลขหน้าที่อ้างอิง)

วิธีเขียน : เขียนชื่อ - สกุล ผู้เขียนหรือผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าที่อ้างอิงไว้ในวงเล็บทั้งหมด แล้วจะวางรายงานอ้างอิงนี้ไว้ท้ายข้อมูลที่อ้างอิงถึง

หลักการใช้ : ใช้กับการอ้างอิงข้อมูลที่มีการปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดเนื้อหาที่ยกมาบางส่วน เช่น มีการเพิ่มคำ ความ หรือตัดทอนคำ ความบางอย่างออกไป เพื่อความกระชับ ชัดเจน สละสลวย ตัวอย่างเช่น

สารคดีสำหรับเยาวชนรางวัลแว่นแก้วเรื่อง “เมื่อยายอายุเท่าหนู” และเรื่อง “บ้านชายทุ่ง” แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมพื้นบ้าน และปรารถนาจะให้คนรุ่นหลัง ผู้อ่านได้รับรู้และเห็นคุณค่าเช่นเดียวกัน โดยทั้ง ๒ เรื่อง สะท้อนให้เห็นภาพชีวิตพื้นบ้านของไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ทั้งในเรื่องสภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชุมชน การดำเนินชีวิตและวิถีชุมชนที่มีความผูกพันใกล้ชิดกัน การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ ขณะเดียวกันก็ได้ถ่ายทอดประเพณี การประพฤติปฏิบัติตนที่แสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทั้งยังได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาชีพ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาพชีวิตดังกล่าวได้ฉายให้เห็นความงดงามของชีวิต สังคมและวัฒนธรรมไทยแบบดั้งเดิมอีกมิติหนึ่ง (ศิริลักษณ์ บัทรประโคน , ๒๕๕๓ , หน้า ๗๑)

ยิ่งขึ้น ข้อมูลดังกล่าวอาจคงรายละเอียดตามเดิม หรือมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลบางส่วนก็ได้ แต่ยังคงอ้างอิงให้ถูกต้องตามรูปแบบ เพื่อให้ถูกต้อง และเป็นการให้เกียรติเจ้าของข้อมูลเดิม

การทำอัญประกาศจะสัมพันธ์กับการทำนาม – ปี กล่าวคือ นาม – ปี การการระบุแหล่งที่มาของข้อมูล โดยเฉพาะในส่วนผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ปีที่นำเสนอข้อมูล และเลขหน้าที่ระบุข้อมูลที่นำมาอ้างอิง ในส่วนของอัญประกาศ คือ ตัวข้อมูล รายละเอียดเนื้อหาสาระ ซึ่งอาจเป็นผลงานเขียนประเภทใดประเภทหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเป็นคำพูด ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นนั้น ๆ ซึ่งหากย้อนกลับไปพิจารณาสาระ หรือข้อความที่อยู่ก่อนหรืออยู่หลังนาม – ปี ที่ยกตัวอย่างประกอบในข้างต้น ส่วนสสารนั้นคือส่วนที่เป็นการทำ “อัญประกาศ” นั้นเอง

อัญประกาศ หรืออัญพจน์ แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด ได้แก่ อัญประกาศตรง (Direct Quotation) และอัญประกาศรอง (Indirect Quotation) ซึ่งมีรายละเอียดและมีวิธีเขียนดังนี้

๑) อัญประกาศตรง (Direct Quotation) คือ การคัดลอกข้อความตรงตามต้นฉบับเดิมทุกประการ ซึ่งมีวิธีเขียน ๒ รูปแบบ คือ

(๑) การเขียนอัญประกาศตรงแบบความยาวไม่เกิน ๓ บรรทัด มีวิธีการดังนี้

ก. พิจารณาคัดเลือกข้อความที่ดี เด่น น่าสนใจ และมีความสำคัญต่อการเรียบเรียงเนื้อหา ที่มีความยาวไม่เกิน ๓ บรรทัด พิมพ์

ข. ในการเขียนข้อความที่คัดลอกให้ใช้เครื่องหมายอัญประกาศ (“ _ _ _ _ _ ”) กำกับข้อความเพื่อแสดงให้เห็นว่า คัดลอกมาโดยตรง

ค. เขียนข้อความที่คัดลอกแทรกปนลงในเนื้อหาได้ โดยไม่ต้องเริ่มบรรทัดใหม่

ง. หากข้อความยาวกว่า ๓ บรรทัด และได้พิจารณาแล้วว่าสำคัญ สามารถตัดข้อความที่ไม่ต้องการออกได้ โดยใส่จุด ๓ จุด (...) แทนข้อความที่ตัดออกนั้น

จ. หากข้อความที่คัดลอกมีเครื่องหมาย อัญประกาศกำกับอยู่แล้วให้เปลี่ยนเครื่องหมาย เป็นอัญประกาศเดี่ยว (‘ _ _ _ _ _ ’) และใช้อัญประกาศคร่อมข้อความตามปกติ เช่น

“ การศึกษาในยุคปัจจุบัน ‘เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ’ ผู้เรียนจึงมีบทบาทในการเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยมีผู้สอนคอยชี้แนะ”

ฉ. เขียนอ้างอิงนาม-ปี ระบุไว้ด้วยเพื่อแสดงที่มาของข้อความที่คัดลอกนั้น

ตัวอย่างการเขียนอัญประกาศตรงแบบความยาวไม่เกิน ๓ บรรทัด

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยผู้สอนคอยกำกับดูแล ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน มีนักวิชาการให้ความหมายของการสอนว่า “การสอนเป็นกระบวนการต่าง ๆ ที่กระทำหรือส่งเสริม หรืออำนวยความสะดวกให้บุคคลได้เจริญงอกงามขึ้น ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และสามารถปรับตัวเองให้มีความสุข” (สาโรจน์ แผงยัง , ๒๕๓๕ , หน้า ๑) และเช่นเดียวกัน...

(๔) วิทยานิพนธ์ / ดุษฎีนิพนธ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์). / ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์./ ชื่อสาขาวิชา./ คณะ./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

เช่น นพพร ไทยเจริญ. (๒๕๕๙). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดิน และหินในห้องเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

(๕) เอกสารของหน่วยงานที่ไม่เป็นเล่ม

ชื่อหน่วยงาน./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่./ เดือน). ชื่อของเอกสาร./ เลขที่ของเอกสาร(ถ้ามี).

เช่น

จดหมายเหตุ กรมศิลปากร. (๒๕๕๕, ๒๗ พฤศจิกายน). ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพ กราบทูล-กรมหลวงเทเวศร์วงษ์โรปกการ. เลขที่ ๓/๑๙๗.

คำสั่ง มหาวิทยาลัยบูรพา. (๒๕๕๙, ๒๑ มีนาคม). เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย. คำสั่งที่ ๐๕๗๗/๒๕๕๙.

ประกาศ มหาวิทยาลัยบูรพา. (๒๕๕๙, ๒๓ มิถุนายน). เรื่อง เกณฑ์การทดสอบและการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา (ฉบับที่ ๒). ประกาศมหาวิทยาลัยบูรพา.

(๖) สูจิบัตร แผ่นพับ โฆษณา แผ่นปลิว และเอกสารการสอนที่ไม่เป็นเล่ม

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์./ ชื่อเรื่อง./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์./ ลักษณะเอกสาร

เช่น งานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (๒๕๕๙). งานวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม มหาราชินี. ชลบุรี: งานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยบูรพา. สูจิบัตร.

(๗) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่./ เดือน). ราชกิจจานุเบกษา./ หน้า/ เลขหน้า.

เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒. (๒๕๔๒, ๑๕ กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า ๔๒-๔๘.

(๘) รายงานประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์). / ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อเอกสารการประชุมหรือสัมมนา./ (หน้า/ เลขหน้า). / สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

เช่น นิตย์ โรจน์รัตนวาณิชย์ และสิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (๒๕๕๙). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ ๓ (หน้า ๔๘-๕๐). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

จะเป็นการรวบรวม อ้างอิงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้าแล้วนำมาประกอบการเขียน รวมถึงเป็นการบอกแหล่งอ้างอิงที่มาของข้อมูลตามที่อ้างถึงในส่วนเนื้อหาทั้งหมด หรืออาจรวบรวม นำเสนอรายการบรรณานุกรมนี้ไว้ในส่วนท้ายของเนื้อหาแต่ละบท การเขียนบรรณานุกรมในลักษณะนี้ จะเรียกว่า “การอ้างอิงท้ายบท” ก็ได้ ซึ่งเป็นการนำเสนอแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่ได้ศึกษา ที่นำมาประกอบการเขียน และอ้างถึงในเนื้อหาเฉพาะบทนั้น ๆ นอกจากนี้หากพิจารณาเชื่อมโยงไปสู่การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ ข้อมูลบรรณานุกรมนี้ก็จะเป็นเชิงอรรถที่เรียกว่า “เชิงอรรถอ้างอิง” นั่นเอง

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ ๔

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ย่อหน้ามีความสำคัญและมืองค์ประกอบอะไรบ้าง
๒. ย่อหน้ามีกี่รูปแบบ สำหรับย่อหน้าที่พิจารณาจากตำแหน่งความคิดสำคัญ ตำแหน่งใดบ้างเหมาะสมกับการวางความคิดสำคัญ
๓. ให้นิสิตบอกหลักการและขั้นตอนการเขียนย่อหน้าของตนเองมาโดยสังเขป
๔. การเขียนส่วนเนื้อหาผู้เขียนต้องให้ความสำคัญกับสิ่งใดบ้าง
๕. หลักการเขียนส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนท้ายมีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร
๖. การเขียนเนื้อหาของงานเชิงวิชาการส่วนใดที่มีรายละเอียด และมีส่วนประกอบของงานเขียนต่างจากงานเขียนประเภท คือประกอบด้วยอะไรบ้าง
๗. การเขียนอ้างอิงมีความหมายอย่างไร และมีวัตถุประสงค์ในการเขียนเพื่ออะไร
๘. อัญประกาศ หรืออัญพจน์แบ่งออกเป็นกี่ชนิด อะไรบ้าง
๙. เชิงอรรถคืออะไร มีกี่ประเภท จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ
๑๐. จงบอกหลักการ วิธีการในการลงรายการบรรณานุกรมว่ามีอะไรบ้าง

ตอนที่ ๒ การเขียนย่อหน้า

๑. จงบอกตำแหน่งและใจความสำคัญของย่อหน้าต่อไปนี้

๑) ตามพุทธตำนานกล่าวว่า เมื่อพระมหาสัตว์จะตรัสรู้ในวันหนึ่ง ทรงเลือกทิศเพื่อจะตั้งพระรัตนบัลลังก์ไม่ทรงเลือกหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตก ทิศเหนือ และทิศใต้ แต่ทรงเลือกหันไปทางทิศตะวันออกเพียงทิศเดียวโดยทรงทราบว่าพระสัมพันธูปพุทธเจ้าทั้งปวงที่ตรัสรู้ได้นั้น ล้วนแต่ทรงหันพระพักตร์ไปสูทิศตะวันออกทั้งสิ้น ทิศตะวันออกก็คือทิศแห่งความสว่างได้แก่ ปัญญานั้นเอง เมื่อใดเราหันหน้าเข้าหาแสงสว่าง เมื่อนั้นย่อมได้ปัญญาตรงกับคำกล่าวที่ว่า “ปัญญา อิว อากา” แปลว่า ปัญญาเปรียบดังแสงสว่าง (สุริยวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ๒๕๑๖, หน้า ๑๑๓ อ้างถึงในรสริน ดิษฐบรรจง, ๒๕๕๒, หน้า ๑๑๒)

ตำแหน่งของใจความสำคัญและใจความสำคัญ _____

๒) กล่องข้าวในภาคอีสานบางท้องถิ่น มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่งดงามไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากล่องข้าวภาคเหนือ แม้รูปทรงและลวดลายจะต่างกันก็ตาม เช่น กล่องข้าวบริเวณจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด นิยมสานด้วยไม้ไผ่รูปร่างคล้ายโอ มีฝาแหลมคล้ายฝาชี ขอบปากทำด้วยก้านตาลเป็นแผ่นกลม ๆ ที่กัน มีดินหรือฐานทำด้วยไม้เบญจพรรณไขว้กันเป็นกากบาทผายออก ตัวกล่องข้าวและดินจะสัมพันธ์กัน หากตัวกล่องข้าวป้อมกลมดินจะสูง แต่ถ้าตัวกล่องข้าวสูงชะลูดดินจะสั้น สิ่งเหล่านี้เป็นความรู้ทางสุนทรียภาพของชาวบ้านที่เกิดขึ้นเองจากการฝึกฝนและทำซ้ำกันเป็นจำนวนมาก จนรู้ว่าความงามที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องมาจากความประสานกลมกลืนของรูปทรงและสัดส่วน สิ่งเหล่านี้เป็นเสน่ห์ของหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นความงามที่เรียบง่ายบริสุทธิ์ (วิบูลย์ สีสวรรณ, ม.ป.ป. อ้างถึงในวชิรชนที วงศ์ศิริอำนวย, ๒๕๔๒, หน้า ๓๔-๓๕)

ตำแหน่งของใจความสำคัญและใจความสำคัญ _____

๓) แม้ว่าศักดิ์สิริ มีสมสืบจะเปลี่ยนแปลงการนำเสนอรูปแบบคำประพันธ์โดยตลอดก็ตามแต่จะเห็นได้ว่า เขายังคงแสดงลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์คือ แสดงให้เห็นการใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่มีการผสมผสานระหว่างความ

บรรณานุกรม

- จารุณี กองพลพรหม และคณะ. (๒๕๔๗). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาทยัน อิมสำราญ. (๒๕๔๘). ภาษากับการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: บริษัท พี เพรส. ชูชาติ ชุ่มสนิท. (๒๕๕๐). มหารัตนพิมพ์วงศ์ คำฉันท์ ดำเนินพระแก้วมรกตฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ธงทอง จันทรางศุ. (๒๕๕๐). ในกำแพงแก้ว. กรุงเทพฯ : เอส.ซี.พรีนต์แอนด์แพค.
- ธนู ทดแทนคุณ. (๒๕๔๗). การเขียนรายงานทางวิชาการ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี. (๒๕๕๓). การเขียนผลงานวิชาการและบทความ (พิมพ์ครั้งที่๒). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- นิชาพร ยอดมณี. (๒๕๔๔). รูปแบบคำประพันธ์ของศักดิ์สิริ มีสมสืบ: สืบขนบกวีชั้นครู สู่อการสร้างสรรค์ เอกลักษณะเฉพาะตัว, วารสารสุขโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๔(๑), ๕-๑๓
- นิภา กุ้พงษ์ศักดิ์ และคณะ. (๒๕๕๓). การใช้ภาษาไทย = Thai usage (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. (๒๕๕๐). คู่มือการทำวิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์. ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุปผา บุญทิพย์. (๒๕๓๙). การเขียน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. (๒๕๑๘). การเขียนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (๒๕๕๐). เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา(พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ.(๒๕๔๙).คู่มือมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ ๖). กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (๒๕๓๓). ภาษากับการสื่อสาร. ม.ป.ท.
- มานิช ดินลานสกุล. (๒๕๕๒). วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์): วาทกรรม ความหมาย และอัตลักษณ์, วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๖(๓), ๑๘.
- รสริน ดิษฐบรรจง. (๒๕๕๒). การเขียน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๒). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- _____. (๒๕๔๔). พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ไตรภูมิภิกษา. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (๒๕๔๕). พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยอยุธยา ลิลิตโองการแข่งน้ำ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน จำกัด อรุณการพิมพ์.
- รีณทัย สัจพันธ์. (๒๕๔๙). สุนทรียรสแห่งวรรณคดี. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- _____. (๒๕๔๙). สุนทรียภาพแห่งชีวิต. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- วชิรณี วงศ์ศิริอำนวยการ. (๒๕๔๒). การเขียนบทความ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บี.เอส การพิมพ์.

บทที่ ๕

แนวทางการเขียนงานเชิงวิชาการแต่ละประเภท

ความมุ่งหมายของบทเรียน

๑. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความหมาย ความสำคัญ วัตถุประสงค์และประเภทของการเขียนเชิงวิชาการแต่ละประเภทได้
๒. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายและเขียนส่วนประกอบของงานเชิงวิชาการแต่ละส่วนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
๓. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายและนำหลักเกณฑ์ ขั้นตอนการเขียนงานเชิงวิชาการแต่ละประเภทไปใช้ได้อย่างเหมาะสม
๔. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาและการเขียนได้อย่างสร้างสรรค์
๕. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเขียนเชิงวิชาการประเภทต่างๆ
๖. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และประเมินค่างานเขียนเชิงวิชาการแต่ละประเภทได้
๗. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของผลงานเขียนเชิงวิชาการ

เนื้อหาของบทเรียน

การเขียนเชิงวิชาการ : จำแนกตามประเภทงานเขียน ดังนี้

๑. การเขียนโครงการทางวิชาการ
 ๒. การเขียนบทความวิชาการ
 ๓. การเขียนบทวิจารณ์
 ๔. การเขียนรายงานทางวิชาการ
 ๕. การเขียนงานวิจัย
 ๖. การเขียนตำรา
 ๗. การเขียนหนังสือ
 ๘. การเขียนเชิงวิชาการในลักษณะอื่น
 - ๘.๑ การเขียนเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน
 - ๘.๒ การเขียนงานแปล
- แบบฝึกหัดท้ายบทที่ ๕

วิธีการสอนและกิจกรรม

๑. การบรรยาย
๒. การอภิปราย
๓. วิเคราะห์ ประเมินค่าผลงานเขียน
๔. ฝึกปฏิบัติการเขียนและนำเสนอผลงานเขียน
๕. ทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ

อุปกรณ์การสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน

บทที่ ๕

แนวทางการเขียนงานเชิงวิชาการแต่ละประเภท

งานเขียนเชิงวิชาการ หรืองานวิชาการมีหลากหลายประเภท เช่น บทความวิชาการ รายงานทางวิชาการ งานวิจัย ตำรา หนังสือ ฯลฯ ซึ่งแม้แต่ละประเภทจะมีลักษณะเฉพาะด้านรูปแบบ เนื้อหา องค์ประกอบ กระบวนการเขียนบางอย่างที่แตกต่างกัน แต่งานเขียนเหล่านี้ก็มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่ง คือ เป็นงานเขียนที่มุ่งถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น เหตุผล หลักฐานที่ประสงคจะให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ ความคิดที่เป็นประโยชน์ อันจะนำไปใช้ในการพัฒนาตน วงวิชาการสาขานั้น ๆ สังคมหรือประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นงานเขียนที่ถือเป็นเอกสารสำคัญที่ก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการในแต่ละด้าน ทำให้ในอดีต ปัจจุบัน และเชื่อมโยงไปสู่อนาคต เกี่ยวกับเรื่องหรือสังคมนั้น ๆ ทั้งในแง่ของความรู้ การดำเนินงาน พัฒนาการ ความเปลี่ยนแปลง ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้เขียนในฐานะผู้สร้างสรรค์งานเขียนเชิงวิชาการแต่ละประเภทจึงต้องให้ความสำคัญ ทำความรู้จักความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนในทุกส่วน มีความรู้ในเรื่องที่เขียนอย่างลึกซึ้ง มีกลวิธีในการถ่ายทอด นำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นระบบและน่าสนใจ มีมารยาทและจรรยาบรรณของผู้เขียน รวมถึงมีความมุ่งมั่น มีความเพียรพยายาม หมั่นฝึกฝนและมีวินัยในการเขียน จนสามารถถ่ายทอดความรู้ความคิด เรียงเรียงและนำเสนอผลงานเขียนออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณค่าอย่างแท้จริง

ความรู้เรื่องการเขียนงานประเภทนี้ได้กล่าวมาโดยลำดับในแต่บท มาถึงบทนี้จะได้ถ่ายทอดและนำเสนอความรู้ในรายละเอียดงานเขียนเชิงวิชาการเฉพาะเรื่องแต่ละประเภท เพื่อเป็นแนวทางการเขียนงานเชิงวิชาการต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การเขียนโครงการทางวิชาการ
๒. การเขียนบทความเชิงวิชาการ
๓. การเขียนบทวิจารณ์
๔. การเขียนรายงานทางวิชาการ
๕. การเขียนงานวิจัย
๖. การเขียนตำรา
๗. การเขียนหนังสือ
๘. การเขียนเชิงวิชาการในลักษณะอื่น
 - ๘.๑ การเขียนเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน
 - ๘.๒ การเขียนงานแปล

อนึ่งเพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะและกระบวนการเขียนงานเชิงวิชาการประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา จนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการเขียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงรายละเอียดความรู้ของงานเขียนแต่ละประเภทจะได้นำเสนอความรู้ เพื่อเป็นแนวทางการเขียนในประเด็นต่อไปนี้

๑. ความหมายและความสำคัญของการเขียน
๒. จุดมุ่งหมายในการเขียน
๓. ประเภทของงานเขียน
๔. ส่วนประกอบของงานเขียน

๑.๒.๒ เพื่อเป็นเอกสารหลักฐานประกอบการตกลง การพิจารณาอนุมัติ และตรวจสอบการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเป็นสายลักษณะอักษร

๑.๒.๓ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ทราบรายละเอียดของงาน และสามารถดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของตนต่อไป

๑.๒.๔ เพื่อความสะดวกในการดำเนินงานจริง เนื่องจากโครงการฯ ช่วยทำให้มองเห็นภาพรวมของงาน สามารถวางแผนหรือเตรียมการรับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

๑.๓ ประเภทของโครงการวิชาการ

โครงการทางวิชาการ สามารถจำแนก ได้ ๓ ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

๑.๓.๑ โครงการวิชาการที่พิจารณาจากระยะเวลาของการดำเนินโครงการ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑.๓.๑.๑ โครงการระยะสั้น คือ โครงการที่กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการอย่างกระชับ เช่น ใช้เวลา ๒ - ๓ ชั่วโมง ใช้เวลา ๑ - ๓ วัน หรือหมายรวมถึงโครงการที่ดำเนินการไม่เกิน ๑ ปี เป็นต้น

๑.๓.๑.๒ โครงการระยะยาว คือ โครงการที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเป็นเวลานาน อาจนานมากกว่า ๑ ปี เป็นต้นไป เช่น โครงการฟื้นฟูปัญหาต่าง ๆ ของสังคม โครงการวิจัย เป็นต้น

๑.๓.๑.๓ โครงการต่อเนื่อง คือ โครงการที่กำหนดจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจจัดขึ้นเป็นประจำทุก...เดือน ทุกปี ทุกวาระ โอกาส วโรกาส สำคัญนั้นเวียนมาถึง หรือจัดขึ้นตามข้อกำหนดร่วมกัน เช่น โครงการบูรพาภาษาไทย โครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น สำหรับวัน เวลาในการจัดโครงการต่อเนื่องนี้มักมีการกำหนดช่วงเวลาชัดเจนไว้แล้ว ยกเว้นมีเหตุจำเป็นเฉพาะกรณีที่จะต้องปรับเปลี่ยนเวลาจากที่กำหนดไว้แต่เดิม

๑.๓.๒ โครงการวิชาการที่พิจารณาจากผู้เสนอโครงการ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑.๓.๒.๑ โครงการที่เสนอโดยบุคคล คือ โครงการที่มีการระบุผู้เสนอ หรือผู้รับผิดชอบโครงการโดยบุคคลอย่างชัดเจน ส่วนจะมี ๑ - ๒ คน ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมโครงการ การได้มอบหมายหรือความสมัครใจของผู้รับผิดชอบ โครงการประเภทนี้อาจเป็นโครงการกิจกรรม เช่น การพัฒนานิสิตเฉพาะด้าน หรือเป็นโครงการวิจัย เป็นต้น

๑.๓.๒.๒ โครงการที่เสนอโดยกลุ่มบุคคล คือ โครงการมีรายนามผู้เสนอ หรือผู้รับผิดชอบโครงการเป็นจำนวนมากขึ้นกว่าประเภทแรก อาจมี ๔ - ๑๐ คน หรือมากน้อยกว่านี้ก็เป็นได้ ซึ่งในการดำเนินงานจริงก็จะมีผู้รับผิดชอบในฝ่ายนั้น ๆ เฉพาะอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสะดวกต่อการบริหารจัดการโครงการ และเพื่อความสะดวกในการดำเนินงาน

๑.๓.๒.๓ โครงการที่เสนอโดยองค์กรหรือหน่วยงาน คือ โครงการที่กำหนดนามผู้เสนอ หรือผู้รับผิดชอบในนามขององค์กรหรือหน่วยงาน เช่น ภาควิชา คณะฯ มหาวิทยาลัย กระทรวง เป็นต้น สำหรับบุคคลที่ทำหน้าที่ในโครงการส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ หรืออาจมีการเชิญบุคคลภายนอกเข้าร่วมด้วยก็ได้

๑.๓.๓ โครงการวิชาการที่พิจารณาจากลักษณะของการดำเนินโครงการ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑.๓.๓.๑ โครงการจัดกิจกรรม คือ โครงการที่มีลักษณะงานดำเนินงานออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นกิจกรรมเฉพาะหรือมีการผสมผสานหลายกิจกรรมร่วมกันก็ได้ เช่น การ

๑.๕.๑.๒ หลักการและเหตุผล เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงเหตุผลความจำเป็น หรือความเป็นมาที่ต้องมีการดำเนินโครงการ เนื้อหาส่วนนี้จะแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนนำ ผู้เขียนจะต้องระบุที่มาของการจัดโครงการ โดยอาจกล่าวถึงสภาพปัญหา ข้อมูล สถิติ หลักการ ทฤษฎี กฎ ระเบียบมาสนับสนุน จากนั้นเป็นส่วนเนื้อหา ซึ่งต้องแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายและแผนงานขององค์กรหรือหน่วยงาน รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการโดยสังเขป เชื่อมโยงไปสู่วัตถุประสงค์และประโยชน์ของโครงการในภาพรวม จากนั้นจึงเป็นส่วนท้าย คือ แสดงให้เห็นความสำคัญของโครงการ เพื่อทำให้เกิดการความรู้ความเข้าใจร่วมกันกับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ

การเขียนหลักการและเหตุผลในโครงการจำเป็นใช้หลายวิธีผสมผสานกันที่สำคัญ คือ เนื้อหาต้องเขียนแสดงความสัมพันธ์อย่างมีเหตุมีผล สมเหตุสมผล น่าเชื่อถือ ชี้ชวนให้ตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ และทำให้ผู้อ่านให้เห็นคล้อยตามด้วย รวมถึงใช้ภาษาที่ชัดเจน สละสลวย กระชับรัดกุมและเข้าใจง่าย

๑.๕.๑.๓ วัตถุประสงค์ เป็นข้อความที่แสดงถึงความคาดหวังที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดผลในโครงการ และเป็นตัวกำหนดทิศทางของการดำเนินโครงการ จึงควรเขียนให้ชัดเจน ไม่คลุมเครือ ใช้ภาษาที่ง่าย ๆ ควรเขียนเป็นข้อ ๆ ตามลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องมีความเป็นไปได้ สามารถวัดและประเมินได้ มีความเฉพาะเจาะจง มีความสมเหตุสมผล มีขอบเขตของเวลาที่แน่นอน ในการปฏิบัติงาน หลักในเขียนเขียนวัตถุประสงค์ คือ

๑) ใช้คำว่า “เพื่อ” นำหน้าแล้วจึงตามด้วยความประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย

๒) เขียนเป็นข้อ ๆ ตามลำดับความสำคัญ แต่ละข้อควรเป็นความประสงค์หรือความคาดหวังที่เฉพาะเจาะจง สามารถวัดและตรวจสอบได้

๓) วัตถุประสงค์ที่กำหนดต้องสอดคล้องหลักการและเหตุผล

๔) ใช้ภาษาที่สื่อความหมายชัดเจน

๑.๕.๑.๔ ผู้เสนอโครงการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นควรที่แสดงรายละเอียดให้ทราบว่าใคร กลุ่มบุคคลใดหรือหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เหมาะสมที่จะดำเนินโครงการเพียงใด บางโครงการจึงควรกำหนดคุณสมบัติและประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบโครงการไว้ด้วย โดยทั่วไปผู้รับผิดชอบโครงการอาจเป็นบุคคล คณะบุคคล องค์กรหรือหน่วยงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของโครงการ หลักการเขียนระบุผู้เสนอโครงการ คือ

๑) หากเป็นบุคคลจะต้องเรียงรายชื่อของสมาชิกตามลำดับตำแหน่งในโครงการให้ชัดเจน ซึ่งจะเริ่มด้วยรายชื่อผู้เป็นประธานฯ รองประธานฯ กรรมการต่าง ๆ แล้วสิ้นสุดที่รายชื่อกรรมการและเลขานุการ หรือกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ เป็นต้น

๒) หากผู้รับผิดชอบโครงการเป็นหน่วยงานหรือองค์กร จะต้องระบุนามหน่วยงานหรือองค์กรให้ชัดเจน

๑.๕.๑.๕ วิธีดำเนินการ เป็นการระบุงานหรือกิจกรรมที่ต้องการดำเนินการ ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรม การเขียนกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการควรเขียนเป็นกิจกรรมย่อย ๆ หลายกิจกรรม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นภาพชัดเจนว่าจะปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ อย่างไร ดังนั้นหลักสำคัญของการเขียนวิธีดำเนินการ คือ

เป็นประเภทโครงการวิจัยนั้นจะมีรายละเอียดของส่วนประกอบที่มีแบบเฉพาะของตนเอง ซึ่งจะได้กล่าวในส่วนของการเขียนงานวิจัยต่อไป

๑.๕.๒ ขั้นตอนการเขียนโครงการวิชาการ มีดังนี้

๑.๕.๒.๑ ขั้นตอนการเขียนโครงการ

๑) กำหนดกรอบแนวคิดการจัดโครงการ ศึกษาค้นคว้าข้อมูล รายละเอียดต่าง ๆ อย่างรอบคอบ

๒) ประมวลแนวคิด ข้อมูล รายละเอียดที่ศึกษาให้ชัดเจนเพื่อวางโครงสร้างและตัดสินใจเขียน

๑.๕.๒.๒ ขั้นลงมือเขียน

๑) เขียนโครงร่างหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน ฯลฯ เพื่อให้มองเห็นทิศทางของโครงการที่ชัดเจนขึ้น

๒) นำโครงร่างมาเขียนเป็นโครงการฉบับจริงแต่ละส่วนประกอบ แต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน ถูกต้องตามข้อเท็จจริง สมเหตุสมผล จนได้เนื้อหาโครงการที่สมบูรณ์

๓) ใช้ภาษาประกอบการเขียนที่ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา กระชับรัดกุมและเข้าใจง่าย

๔) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาแต่ละส่วนองค์ประกอบ และความเหมาะสมของการใช้ภาษา

๑.๕.๒.๓ ขั้นหลังการเขียน

๑) เมื่อดำเนินการเขียนเสร็จในเบื้องต้นที่กล่าวมา ก็จะมีการนำเข้าสู่ที่ประชุม หรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณา ในขั้นนี้อาจมีการเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข ผู้เขียนหรือผู้เสนอโครงการต้องมีใจเป็นกลาง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หากมีข้อเสนอแนะหรือต้องดำเนินการแก้ไข ก็ต้องปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบความเรียบร้อยของโครงการอีกครั้งหนึ่ง

๑.๖ ข้อควรคำนึงในการเขียนโครงการวิชาการ

๑.๖.๑ ด้านเนื้อหา

๑.๖.๑.๑ ก่อนเขียนผู้เขียนหรือผู้เสนอโครงการควรศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการทั้งหมดอย่างแจ่มแจ้ง รวมถึงวิเคราะห์ผลดีผลเสีย อุปสรรคและแนวทางแก้ไขไว้ในเบื้องต้น

๑.๖.๑.๒ เขียนเนื้อหาแต่ละส่วนของประกอบของโครงการให้สัมพันธ์สอดคล้องกัน ไม่ว่าจะเป็นหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย วิธีดำเนินงาน งบประมาณ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เป็นต้น

๑.๖.๑.๓ ข้อมูล รายละเอียดที่นำเสนอในโครงการแต่ละส่วนต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริง ความถูกต้องสมบูรณ์ ความเป็นระบบ ความเป็นไปได้และง่ายต่อการเข้าใจ

๑.๖.๒ ด้านการใช้ภาษา

๑.๖.๒.๑ ใช้ภาษาระดับทางการ ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา สื่อความความชัดเจน ตรงไปตรงมา รัดกุม

๑.๖.๒.๒ ภาษาที่ใช้สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา และสามารถใช้อธิบายแสดงความคิดอย่างเป็นลำดับขั้นและต่อเนื่อง

๒.๑.๒ ความสำคัญของบทความวิชาการ

๒.๑.๒.๑ ความสำคัญต่อผู้เขียน

๑) สะท้อนให้เห็นความตื่นตัวทางวิชาการอันเกิดจากการศึกษา การติดตามความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ ในแวดวงวิชาการ จนสามารถถ่ายทอดและนำเสนอความรู้ความคิดที่สร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อหลายฝ่าย

๒) เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ต่อสาธารณชน ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและสังคม รวมทั้งยังเป็นผลงานที่ทำให้ผู้เขียนเกิดความก้าวหน้าทางวิชาการด้วย

๒.๑.๒.๒ ความสำคัญต่อวงวิชาการหรือวิชาชีพ

๑) บทความทางวิชาการถือเป็นผลงานที่แสดงถึงความก้าวหน้า พลวัตทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

๒) สร้างบรรยากาศทางวิชาการ เป็น “เวทีความคิด” ที่สามารถเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลายและรวดเร็ว

๒.๑.๒.๓ ความสำคัญต่อสังคม ประเทศชาติ

๑) บทความทางวิชาการเป็นการแสดงออกทางความรู้ความคิดที่ทำให้สังคมเกิดปัญญา บางเรื่องสะท้อนปัญหาและแนวทางแก้ไข อันทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการต่อไป

๒) เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติในด้านต่าง ๆ (ชุตินา สัจจามันท์ ๒๕๕๐, หน้า๗-๘)

๒.๒ จุดมุ่งหมายของการเขียนบทความวิชาการ

๑) เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็นและข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ

๒) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ ทั้งยังอาจส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

๓) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเคลื่อนไหว และความก้าวหน้าทางวิชาการ

๔) เพื่อการพัฒนาและเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างฐานข้อมูลทางวิชาการอีกทางหนึ่งด้วย

๒.๓ ประเภทของบทความวิชาการ

บทความวิชาการ มีผู้รู้ได้จำแนกประเภทของบทความไว้ ดังนี้

๒.๓.๑ การจำแนกประเภทของบทความวิชาการโดยพิจารณาจากลักษณะการเสนอเนื้อหา วชิรณี วงศ์ศิริอานวย (๒๕๔๒, หน้า ๑๑๑, ๑๒๕) ได้กล่าวว่าบทความเชิงวิชาการจะมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ บทความที่เน้นหนักด้านสาระความรู้ทางวิชาการเป็นหลัก กับบทความที่ไม่เน้นหนักด้านสาระความรู้ทางวิชาการมากเกินไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงจำแนกประเภทของบทความเชิงวิชาการออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๓.๑.๑ บทความวิชาการ เป็นงานเขียนทางวิชาการในสาขาต่าง ๆ ที่รวบรวมข้อมูลความคิดเห็น สรุปประเด็นข้อเสนอแนะ และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเข้าไว้ด้วยกัน หรือเป็นผลการศึกษาค้นคว้าใหม่ ๆ ในด้านทฤษฎี หรือการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ สาขาใดสาขาหนึ่งซึ่งผู้เขียนอาจจะค้นคว้าอ่านจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดลอง การ

๒.๔ ส่วนประกอบของบทความวิชาการ

บทความวิชาการแทบทุกประเภทมีส่วนประกอบ สำคัญ ๓ ส่วน คือ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และ ส่วนท้าย แต่มีรายละเอียดที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

๒.๔.๑ ส่วนประกอบของบทความวิชาการทั่วไปและบทความปริทัศน์ มีดังนี้

๒.๔.๑.๑ ส่วนนำ ประกอบด้วย

- ๑) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ๒) ข้อความเกี่ยวกับผู้เขียน
- ๓) บทคัดย่อ หรือสาระสังเขป (Abstract)
- ๔) คำสำคัญ (Keyword)

๒.๔.๑.๒ ส่วนเนื้อหา

- ๑) ความนำหรือเกริ่นนำ
- ๒) เนื้อเรื่อง
- ๓) บทสรุป

๒.๔.๑.๓ ส่วนท้าย

- ๑) เชิงอรรถ (ถ้ามี)
- ๒) บรรณานุกรม หรือเอกสารอ้างอิง
- ๓) ภาคผนวก (ถ้ามี)

๒.๔.๒ ส่วนประกอบของบทความวิจัย มีดังนี้

๒.๔.๒.๑ ส่วนนำ ประกอบด้วย

- ๑) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ๒) ข้อความเกี่ยวกับผู้เขียน
- ๓) บทคัดย่อ หรือสาระสังเขป (Abstract)
- ๔) คำสำคัญ (Keyword)

๒.๔.๒.๒ ส่วนเนื้อหา

- ๑) ความนำหรือเกริ่นนำ (กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหาการวิจัย)
- ๒) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ๓) คำถามการวิจัย (ถ้ามี)
- ๔) สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- ๕) วิธีดำเนินการวิจัย
 - (๑) ระเบียบวิธีวิจัย
 - (๒) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - (๓) เครื่องมือวิจัย
 - (๔) การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - (๕) การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๖) ผลการวิจัย
- ๗) การอภิปรายผลการวิจัย
- ๘) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๒.๔.๒.๓ ส่วนท้าย

ส่วนของความนำหรือเกริ่นนำ มักจะมีความยาวประมาณ ๑ ย่อหน้า หากยังไม่จบความ ก็เขียนเป็นย่อหน้าใหม่ได้อีก ๑ ย่อหน้า ความนำควรเป็นข้อความที่เร้าความสนใจหรือปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวที่จะกล่าวต่อไป

(๒) เนื้อหา เป็นเนื้อความที่มีสาระรายละเอียดในประเด็นหรือปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้เขียนวางแผนจะเขียน แบ่งเป็นตอนหรือหัวข้อตามข้อความเหมาะสม นำเสนอเรื่องราวและความคิดเห็นอย่างครบถ้วนตามที่ผู้เขียนต้องการ เขียนลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ สัมพันธ์เชื่อมโยงกับหลักหรือทฤษฎีวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ และความคิดเห็นของผู้เขียน

เนื้อความที่เสนอในบทความวิชาการ หากเป็นข้อค้นพบใหม่ ๆ หรือข้อเสนอแนะที่มีสาระสมบูรณ์ จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกประทับใจ ได้รับความรู้ และทัศนคติทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น

การเขียนส่วนนำเรื่องและส่วนเนื้อหาของบทความวิชาการ นอกจากจะเป็นการถ่ายทอดความรู้ความคิดของผู้เขียนแล้วยังสามารถอ้างอิงข้อมูลอื่น ๆ ประกอบการเขียนได้ด้วย

(๓) บทสรุป มีแนวการเขียนหลากหลาย เช่น สรุปสาระของเนื้อความให้ข้อเสนอแนะ หรือข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับสาระที่นำเสนอ อ้างคำประพันธ์ สำนวน คำพังเพย กวีนิพนธ์ ฯลฯ (ดูวิธีการเขียนส่วนสรุปเรื่องดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๔ ประกอบ)

การเขียนบทสรุปของบทความวิชาการควรเขียนอย่างกระชับ เข้าใจง่าย เพราะผู้อ่านบางคนที่ไม่มีความอดทนโดยละเอียด มักจะอ่านเฉพาะบทสรุป เพื่อเข้าใจแนวคิดของบทความได้ในเวลาอันจำกัด

๓) ส่วนท้าย บทความวิชาการมีส่วนประกอบส่วนท้ายเพิ่มเติม เป็นส่วนที่แสดงว่าความรู้และแนวคิดที่นำเสนอในบทความน่าเชื่อถือ เพราะผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และแสดงรายการที่ค้นคว้าไว้ในเชิงบรรณานุกรม แต่ละส่วนมีวิธีการเขียน ดังนี้

(๑) เชิงอรรถ เขียนเชิงอรรถได้ ๒ แบบ คือ ๑) เขียนในตำแหน่งตอนกลางของหน้าที่ยังอ้างอิงถึง และ ๒) เขียนรวมทุกรายการอ้างอิงไว้ในตอนท้ายของบทความ ผู้เขียนจะเลือกใช้แบบใดขึ้นอยู่กับความถนัดหรือข้อกำหนดการเขียนเชิงอรรถของแหล่งตีพิมพ์บทความวิชาการ

(๒) บรรณานุกรม เป็นรายการของสิ่งตีพิมพ์หรือแหล่งข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ ที่ผู้เขียนใช้เป็นข้อมูลเขียนในบทความ เรียงลำดับตามตัวอักษรของชื่อผู้แต่งหนังสือที่นำมาอ้างอิง หรือใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าเขียนบทความวิชาการ รูปแบบการเขียนบรรณานุกรมแต่ละสถาบันอาจไม่เหมือนกันผู้เขียนต้องศึกษาและดำเนินการเขียนส่วนนี้ตามข้อกำหนด

นอกจากนี้บทความวิชาการบางเรื่อง อาจมี *ภาคผนวก* ซึ่งทำให้บทความวิชาการมีคุณค่าและน่าเชื่อถือ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ ส่วนของภาคผนวกไม่ควรยาวมากนัก มีปริมาณที่เหมาะสม ตามที่ผู้เขียนได้ตรวจสอบพิจารณาแล้วว่า เป็นเนื้อหาส่วนเสริมที่จะทำให้สาระเนื้อหาของบทความวิชาการครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อาจเป็นข้อมูลที่นำสนใจที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านมีความรู้เพิ่มเติม หรือเป็นข้อความที่ขยายความสาระเนื้อเรื่องและแนวคิด ในลักษณะของการสังเคราะห์ความรู้ทั้งมวล บางเรื่องมีภาคผนวกเป็นตารางหรือแผนภูมิที่นำมาพิมพ์รวมไว้ที่ภาคผนวกเดียวกันก็ได้ บทความวิชาการไม่เคร่งครัดว่าจะต้องมีภาคผนวกในส่วนประกอบตอนท้ายเสมอไป ถ้าผู้เขียนเป็นผู้รอบรู้ และได้นำเสนอความรู้ที่ตนเชี่ยวชาญไว้ในเนื้อหาบทความ สามารถสื่อสารกับผู้อ่านได้ชัดเจน และตอบสนองความต้องการของผู้อ่านได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว (นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี ๒๕๕๓, หน้า ๑๒๓-๑๒๕)

หัวข้อหนึ่ง เพราะเป็นส่วนที่แสดงผลหรือคำตอบของงานวิจัย ดังนั้นหลักการเขียนที่สำคัญก็คือ สรุปผลการวิจัยให้ครบถ้วนทุกประเด็นให้กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย

(๕) การอภิปรายผลการวิจัย ในบางวารสารหรือบางแหล่งเผยแพร่ กำหนดให้นำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยด้วย ในส่วนนี้ผู้เขียนจะอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ ปรับสรุปส่วนอภิปรายผลในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้กระชับ หรืออาจจะเลือกอภิปรายเฉพาะวัตถุประสงค์หลักๆ ก็สามารทำได้ หลักการเขียนอภิปรายผลที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ ต้องเขียนให้กระชับ ชัดเจน มีเหตุผล เชื่อมโยงองค์ความรู้ในสาขากับสิ่งค้นพบจากงานวิจัยเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความคิดที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

(๖) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ในประเด็นนี้ผู้เขียนบทความวิจัยจะเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัย ซึ่งอาจจะประกอบด้วยข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ (ซึ่งแสดงถึงการนำผลจากการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้) หรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรจะมีการวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป

๓) ส่วนท้าย

(๑) บรรณานุกรม โดยทั่วไปส่วนท้ายของบทความวิจัยก็คือ บรรณานุกรม แต่ผู้เขียนบางท่านอาจจะเขียนสรุปภาพรวมสักเล็กน้อย และอาจกล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้ได้ จากนั้นต่อด้วยบรรณานุกรม

ในการเขียนแต่ละส่วน แต่ละประเด็นผู้เขียนต้องพยายามสรุปเนื้อหาให้ได้ เฉพาะส่วนที่สำคัญภายในแต่ละหัวข้อ แล้วนำมาร้อยเรียงให้เกิดความเชื่อมโยงและต่อเนื่องกัน นอกจากนี้ผู้เขียนควรคำนึงถึงความยาวของบทความด้วย เนื่องจากบทความจะมีความยาวไม่มากเหมือนรายงานการวิจัยคือ โดยทั่วไปจะมีความยาวประมาณ ๑๐-๑๕ หน้า ดังนั้นผู้เขียนต้องวางแผนแบ่งสัดส่วนให้ดีว่า แต่ละหัวข้อจะมีความยาวเท่าไร จึงจะทำให้บทความวิจัยนั้นๆครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน และได้ใจความของแต่ละประเด็นที่ชัดเจนแต่กระชับไม่เยิ่นเย้อ (นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี ๒๕๕๓, หน้า ๑๖๐-๑๖๒)

๒.๕.๒ ขั้นตอนการเขียนบทความวิชาการ

๒.๕.๒.๑ การเขียนบทความวิชาการทั่วไปและบทความปริทัศน์ มีขั้นตอนการเขียน ดังนี้

๑) เตรียมแนวคิด แนวคิดในที่นี้ หมายถึง การประมวลความคิดเพื่อนำไปสู่แนวทางการเขียนต่อไป เนื่องจากเนื้อหาสาระของวิชาการในแต่ละศาสตร์มีขอบเขตกว้างขวาง การเขียนบทความวิชาการจึงต้องกำหนดแนวคิด หรือประเด็นแนวคิดว่าจะเขียนในแนวคิดหรือประเด็นใด แล้วคัดเลือกมาเพียงแนวคิดหลัก ๑ - ๒ แนวคิดที่มีสาระทางวิชาการตรงกับความสนใจของผู้อ่าน และผู้เขียนเองก็มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีขอบข่ายที่สามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ง่าย และสามารถสอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนได้อย่างเหมาะสม เป็นเรื่องที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อผู้อ่าน และไม่เป็นที่พิชเป็นภัยหรือเกิดผลกระทบต่อบุคคลและสังคม

ส่วนใหญ่บทความวิชาการมักเป็นเรื่องที่ผู้เขียนสนใจ หรือต้องการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม แล้วนำเสนอเพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญ และเกิดความสนใจแนวคิดหรือประเด็นที่นำเสนอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่มผู้อ่านด้วย เพราะผู้อ่านแตกต่างกันในด้านเพศ วัย ภูมิหลังทางการศึกษา อาชีพ ความสนใจส่วนบุคคล สถานภาพทางสังคม ฯลฯ บางครั้งการเลือกแนวคิดหรือประเด็นเพื่อ

เตรียมแนวคิด หรือในขั้นตอนการวิเคราะห์แนวคิด แต่บางครั้งเมื่อวิเคราะห์และกำหนดหัวข้อย่อยแล้ว อาจเห็นว่าควรปรับชื่อเรื่องใหม่ บางครั้งอาจจะเปลี่ยนชื่อเรื่องใหม่ในขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลและลงมือเขียนไประยะหนึ่งก็ได้ จึงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าจะตั้งชื่อเรื่องบทความเมื่อใด สิ่งสำคัญคือจะตั้งชื่อเรื่องอย่างไรให้ครอบคลุมเนื้อหาและสื่อสารแนวคิดได้อย่างชัดเจนด้วยถ้อยคำเรียบง่าย กระชับ บ่งบอกแนวคิดของเรื่อง ทิศทาง และแนวการลำดับเนื้อหาสาระ ตัวอย่างเช่น

ภาพลักษณ์ในอดีต บทบาทสังคมในปัจจุบัน
 กลยุทธ์ในลิติตะเลงพ่าย
 การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 หัตถกรรมพื้นบ้าน-กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน
 ฯลฯ

การกำหนดหรือเลือกหัวข้อหรือชื่อเรื่องบทความวิชาการอาจได้จากการสำรวจจากคู่มือช่วยค้นคว้าของห้องสมุด หรือจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อช่วยให้สามารถกำหนดหัวข้อหรือตั้งชื่อเรื่องที่น่าสนใจอีกด้วย

๔) การวางโครงเรื่อง เป็นขั้นตอนของการวางแผนการเขียนเนื้อหา จัดลำดับเนื้อเรื่องเป็นอย่างดี มีแนวคิด เรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่สัมพันธ์ต่อเนืองกัน การวางแผนการเขียนบทความวิชาการมักจะวางโครงเรื่องที่มีลำดับเนื้อหา ๓ รูปแบบ ดังนี้

(๑) การจัดลำดับเนื้อหาตามเวลา เนื้อหาลำดับตามเวลาก่อน - หลัง มักเขียนเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ สาระความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของปัญหา ฯลฯ

ตัวอย่างเช่น บทความวิชาการเรื่อง *ความเจริญเติบโตของไก่พันธุ์พื้นเมืองที่เลี้ยงด้วยอาหารชนิดต่าง ๆ* มีหัวข้อในเนื้อหาลำดับตามเวลา กล่าวถึงภาวะการเจริญเติบโตของไก่พันธุ์พื้นเมืองในระยะเวลาต่าง ๆ ตั้งแต่ฟักออกจากไข่จนถึงเวลาจัดจำหน่าย และเปรียบเทียบผลของการให้อาหารชนิดต่าง ๆ ในระยะเวลาเดียวกัน

(๒) การลำดับเนื้อหาตามความสำคัญ เนื้อหาในตอนต้นของบทความวิชาการกล่าวถึงสาระสำคัญของเรื่อง แล้วลำดับความสำคัญลดหลั่นลงมา การวางโครงเรื่องแบบนี้ตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้อ่านที่มีเวลาอ่านจำกัดมากกว่าโครงเรื่องแบบอื่น ๆ เพราะผู้อ่านสามารถเลือกอ่านหัวข้อที่สนใจ อ่านย่อหน้าต้น ๆ และอ่านข้ามข้อความบางตอนที่ไม่สำคัญก็ได้

ตัวอย่างเช่น บทความวิชาการเรื่อง *คุณค่าแท้ของศิลปะ* กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะที่มีจิตใจเป็นลำดับแรก และลำดับถัดมาที่มีความสำคัญลดหลั่นกันไป ได้แก่ คุณค่าที่เป็นบ่อเกิดของความคิดสร้างสรรค์ เป็นสื่อภาษาใจ ช่วยให้บุคคลค้นพบตนเองและก่อให้เกิดสติปัญญา ฯลฯ

(๓) การลำดับเนื้อหาโดยตั้งประเด็น มีลักษณะคล้ายกับการตั้งโจทย์คำถามแล้วตอบคำถาม ขยายความ ยกตัวอย่าง ฯลฯ ทีละประเด็นตามลำดับ

ตัวอย่างเช่น บทความเรื่อง *การพูด* กำหนดเนื้อหาโดยตั้งเป็นประเด็นว่า การพูดเป็นการสื่อสารของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน มีความสำคัญต่อมนุษย์ ทำอย่างไรจึงจะพูดดี การนิยามและกำหนดคุณลักษณะของผู้พูดที่ดี ฯลฯ

การเลือกใช้วิธีการลำดับเนื้อหาแบบใดนั้น ผู้เขียนควรพิจารณา ร่วมกับวัตถุประสงค์ในการเขียนและขอบข่ายเนื้อหาที่นำมาเขียน เช่น บทความวิชาการเรื่อง *วัฒนธรรมการ*

ศาสตร์หรือวิชาการที่เกี่ยวข้องกับบทความ เป็นผู้ประเมินและกลั่นกรองบทความวิชาการก่อนตีพิมพ์ เรียกว่า เพียร์รีวิว (Peers review) หรือที่เรียกว่า ริดเดอร์ (reader) ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาและตรวจสอบคุณภาพของการเขียนตามแต่จะกำหนดไว้ ดังกรณีตัวอย่างของเกณฑ์การประเมินคุณภาพของบทความทางวิชาการที่แตกต่างกัน ๓ เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ ๑ ประเมินคุณภาพของบทความวิชาการทางด้านความถูกต้อง ความชัดเจน และคุณค่าด้านประโยชน์ มีหัวข้อย่อยดังนี้

- ๑) ความถูกต้องตามหลักวิชา
- ๒) ความรัดกุมและความชัดเจนในแนวความคิด
- ๓) ความเหมาะสมในรูปแบบการเขียนและการอ้างอิง
- ๔) ความเหมาะสมในการใช้ภาษา
- ๕) ความถูกต้องในการใช้ภาษา
- ๖) ประโยชน์ในด้านความก้าวหน้าทางวิชาการ

เกณฑ์ที่ ๒ ประเมินคุณภาพของบทความวิชาการในด้านคุณภาพของเนื้อหา การค้นคว้า และวิธีการนำเสนอ ดังนี้

- ๑) มีเนื้อหาทางวิชาการเหมาะสมและสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง
- ๒) มีเนื้อหาถูกต้องและมีคุณค่าทางวิชาการ
- ๓) เป็นการรวบรวมข้อมูลมาแสดงอย่างละเอียดและถูกต้อง
- ๔) เป็นผลงานที่มีความกระชับ เข้าใจง่าย ชัดเจน และใช้ภาษาที่ดี
- ๕) เป็นงานซึ่งมีผู้ทำไว้แล้ว แต่ได้ปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอใหม่ให้เหมาะสม
- ๖) แสดงถึงความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์
- ๗) เป็นการแสดงความรู้ ความสามารถและความเชื่อมั่นของผู้เขียน
- ๘) สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนางานที่เกี่ยวข้องได้

เกณฑ์ที่ ๓ ประเมินคุณภาพของบทความวิชาการในด้านการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการ วิธีการเขียน การใช้ภาษา ดังนี้

- ๑) ความใหม่และความถูกต้องทางวิชาการ เสนอข้อมูลใหม่ที่เป็นข้อเท็จจริงมีหลักฐานข้อมูลถูกต้อง ใช้เหตุผลทางวิชาการเป็นพื้นฐานในการอธิบายและการแสดงความคิดเห็น
- ๒) ความกระชับ บรรยายละเอียด ไม่มีข้อสงสัย ภาษาชัดเจน ตรงไปตรงมา การสื่อความ ความหมายศัพท์
- ๓) ความกะทัดรัด ถ้อยคำสำนวน ประโยค ความยาวของย่อหน้า
- ๔) การเรียงลำดับ ถูกต้องทั้งเหตุผล การตั้งข้อสังเกตแล้วจึงวิจารณ์สำคัญ น้อย-มาก ไม่ย้อนกลับ
- ๕) ความมีเหตุมีผลและน่าสนใจ สมเหตุสมผล มีข้อมูลสนับสนุน ไม่เขียนขึ้นลอย ๆ มีการอ้างอิง
- ๖) ความน่าสนใจในการเสนอเนื้อหา วิธีเขียน ภาษา และสัดส่วนต่าง ๆ ของบทความ

ร่วมประชุมสัมมนาต่าง ๆ ก็ตาม คณะกรรมการก็มักจะกำหนดให้ผู้เขียนเขียนบทคัดย่อส่งไปก่อน โดยจะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับเกณฑ์ในการเขียนบทคัดย่อไว้ว่า จะต้องประกอบด้วยประเด็นใดบ้าง มีความยาวเท่าไร แต่สำหรับวารสารหรือเอกสารของไทยอาจไม่กำหนดให้ส่งบทคัดย่อไปก่อน แต่ให้ส่งพร้อมเนื้อหาบทความฉบับสมบูรณ์

ขั้นที่ ๓ การจัดทำต้นฉบับบทความ

หลังจากที่บรรณาธิการ หรือคณะกรรมการจัดการประชุมเห็นชอบในบทคัดย่อที่ผู้เขียนส่งไปแล้ว ผู้เขียนจึงเริ่มเขียนบทความฉบับจริงหรือที่เรียกว่า Full paper ซึ่งหลักเกณฑ์และรูปแบบต่าง ๆ จะเป็นไปตามที่ผู้เขียนได้ศึกษาไว้ในบทที่ ๑ ผู้เขียนควรเริ่มด้วยการจัดทำโครงเรื่องของบทความวิจัยก่อน โครงเรื่องหรือ outline ประกอบไปด้วยชื่อบทความวิจัย หัวข้อย่อย (บทความนี้จะมีหัวเรื่องก็หัวเรื่อง) แนวคิด (concept) ของแต่ละเรื่องย่อยหรือขอบเขตเนื้อหาหลัก ๆ ตามส่วนประกอบของบทความวิจัยที่กล่าวมา และกำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการเขียนบทความนี้ว่าผู้เขียนมุ่งจะให้ผู้อ่านได้อะไรจากบทความวิจัยนี้

ขั้นที่ ๔ การเขียนบทความวิจัยฉบับเต็ม

เมื่อผู้เขียนจัดทำโครงเรื่อง (outline) เรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนจึงลงมือรายละเอียดวิธีการเขียนนั้นผู้เขียนจะเขียนเรียงไปตามประเด็นย่อย หรือเรื่องย่อยตามที่กำหนดไว้ในโครงเรื่อง โดยในแต่ละเรื่องย่อยจะเขียนตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้ในแนวคิดของเรื่องย่อยนั้น ๆ โดยขยายความให้ครอบคลุมมีประเด็นสำคัญ เขียนให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลและเข้าใจเนื้อหา ผู้เขียนจะเขียนไปจนครบทุกเรื่องย่อย เมื่อจะขึ้นหัวเรื่อง (เรื่องย่อย) ใหม่จะต้องพิจารณาความต่อเนื่องสอดคล้องกันและเรื่องย่อยด้วย

ขั้นที่ ๕ การประเมินต้นฉบับ

หลังจากที่เขียนบทความฉบับร่างเรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนอาจทำการประเมินหรือตรวจสอบต้นฉบับให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นดังต่อไปนี้ คือ

- ๑) ประเมินด้วยตนเอง
- ๒) ให้เพื่อนประเมิน
- ๓) ขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน

ขั้นที่ ๖ การปรับปรุงต้นฉบับ

หลังจากที่ได้มีการประเมินต้นฉบับดังกล่าวมาแล้ว ในขั้นนี้ผู้เขียนควรทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของท่านที่ช่วยประเมินให้ เพื่อจะทำให้บทความมีความชัดเจนสมบูรณ์และน่าอ่านมากขึ้น จากนั้นจึงส่งบทความฉบับสมบูรณ์ไปยังแหล่งที่เผยแพร่ต่อไป

เมื่อส่งบทความฉบับสมบูรณ์ไปยังแหล่งที่จะเผยแพร่แล้ว หลังจากคณะบรรณาธิการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านหรือคณะผู้จัดประชุมอ่าน อาจจะมีการส่งกลับมาให้ผู้เขียนปรับปรุงอีกบ้างก็เป็นไปได้ โดยเฉพาะในการลงพิมพ์ในวารสารทั้งในและต่างประเทศ คณะบรรณาธิการอาจส่งกลับมาให้ปรับเนื้อหาบางส่วนให้ชัดเจน ครอบคลุมและเหมาะสมยิ่งขึ้น (นภาลักษณ์ สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี , ๒๕๕๓; หน้า ๑๖๕-๑๗๑)

๒.๖ ข้อควรคำนึงในการเขียนบทความวิชาการ

๒.๖.๑ ข้อควรคำนึงในการเขียนบทความวิชาการทุกประเภท

๒.๖.๑.๑ ด้านส่วนประกอบ

ระมัดระวังเกี่ยวกับการทับศัพท์หรือคำศัพท์ภาษาต่างประเทศ เรียบเรียงประโยคที่สื่อความหมายชัดเจน และใช้โวหารที่เหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อให้ผู้อ่าน (ชุตินา สัจจามันท์ ,๒๕๕๐, หน้า ๙-๑๐)

สำหรับตัวอย่างของการเขียนบทความวิชาการสามารถศึกษาได้จากภาคผนวกที่แนบท้ายเอกสารประกอบการสอนนี้

๓. การเขียนบทวิจารณ์

๓.๑ ความหมายและความสำคัญของบทวิจารณ์

๓.๑.๑ ความหมายของบทวิจารณ์

จินตนา ไบกาชุยี (ม.ป.ป. , หน้า ๒๙๕) ได้กล่าวถึงบทความวิจารณ์ไว้ว่า บทความวิจารณ์มีลักษณะเป็นการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ทั้งในส่วนดีและส่วนเสีย เรื่องที่นำมาพิจารณาอาจเป็น หนังสือ สังคม การเมือง การทหาร การศึกษา กีฬา ภาพยนตร์ ฯลฯ ความมุ่งหมายประการสำคัญของบทวิจารณ์ เพื่อสร้างเสริมวิจรรณญาณแก่ผู้อ่าน ทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกวงสังคมนั้น ๆ

วชิรณที วงศ์ศิริอำนวย (๒๕๔๒, หน้า ๔๕) กล่าวถึงงานเขียนประเภทบทความวิจารณ์ไว้ว่า บทความวิจารณ์ เป็นบทความที่มีจุดมุ่งหมายในการเขียนเพื่อพิจารณาและประเมินคุณค่าวรรณกรรมหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง หรือการเมือง หรือเศรษฐกิจ หรือข่าว โดยอาศัยหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจารณ์หรือพิจารณาช่วยในการวิพากษ์วิจารณ์ การเขียนบทความประเภทนี้ ผู้เขียนต้องเป็นผู้ที่มีเหตุผลดี ใช้วิจรรณญาณสำรวจดูข้อเท็จจริงอย่างถี่ถ้วนโดยอาศัยหลักวิชาการและเมื่อวิจารณ์ว่าสิ่งใดดี หรือไม่ดีอย่างไรแล้ว ผู้วิจารณ์ควรให้เหตุผลสนับสนุนข้อวิจารณ์อย่างถูกต้องและมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือ

ดวงใจ ไทยอุบุญ (๒๕๔๓, หน้า ๒๘๔) ได้กล่าวถึงบทความประเภทวิจารณ์ไว้ว่าเป็นบทความที่เสนอความคิดเห็น โดยอาศัยเหตุผลและหลักทฤษฎี ซึ่งต่างจากบทความประเภทแสดงความคิดเห็นที่เสนอความคิดเห็นอันเป็น ความคิดเห็นหรือทัศนะของผู้เขียน บทความประเภทวิจารณ์นี้นิยมใช้ในการวิจารณ์หนังสือ วิจารณ์ข่าว วิจารณ์การเมือง วิจารณ์ภาพยนตร์ หรืองานด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ โดยผู้เขียนจะต้องพิจารณาเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียดรอบคอบทุกแง่มุม วิเคราะห์ ประเมินคุณค่าตามหลักวิชาและชี้ให้เห็นคุณค่า ข้อบกพร่องพร้อมทั้งแนวทางที่เสนอแนะ ในปัจจุบันมีบทความวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์เพิ่มขึ้น โดยผู้เขียนบทความประเภทนี้ส่วนใหญ่นิยมเสนอความคิดเห็นขัดแย้งกับบทวิจารณ์ของผู้วิจารณ์คนอื่นในเรื่องเดียวกัน

จากความคิดเห็นข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า บทวิจารณ์ เป็นบทความประเภทหนึ่งที่ยื่นขึ้นเพื่อแสดงความความรู้ ความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น หนังสือ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ศิลปะ ฯลฯ ด้วยเหตุผลและหลักวิชาในเชิงวิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินค่า เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ มุมมองความคิดในเรื่องนั้น ประเด็นนั้นอย่างลึกซึ้ง ซึ่งความรู้ความคิดเห็นที่แสดงออกในบทวิจารณ์นั้นอาจเป็นไปในทางชื่นชม เห็นคล้อย สนับสนุน หรืออาจเป็นไปในทางติติง โต้แย้ง คัดค้าน หรืออาจตั้งเป็นการข้อสังเกต ข้อเสนอแนะในทางใดทางหนึ่งก็ได้

๓.๑.๒ ความสำคัญของบทวิจารณ์

๓.๑.๒.๑ ความสำคัญในฐานะผลงานเขียนที่สร้างความรู้ความคิดแก่ผู้อ่าน บทวิจารณ์แสดงให้เห็นพลังทางปัญญาของมนุษย์ที่สามารถคิด วิเคราะห์ ประเมินค่า และถ่ายทอดออกมาเพื่อให้ความรู้ กระตุ้นเตือน ชี้แนะสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แม้ความเห็นดังกล่าวจะมีความเป็นปัจเจกบุคคล แต่สำหรับผู้เขียนบทวิจารณ์ย่อมมอง คิด เห็นต่อสิ่งที่กล่าวถึงอันมีผลความนึกคิดของคนในสังคมมากกว่าส่วนตน

๓.๓.๑.๑ บทวิจารณ์วรรณกรรมหรือหนังสือ
 ๓.๓.๑.๒ บทวิจารณ์ศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ละคร ดนตรี ภาพยนตร์ จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ปติมากรรม เป็นต้น

๓.๓.๑.๓ บทวิจารณ์ทางการเมืองและสังคม

๓.๓.๑.๔ บทวิจารณ์ข่าว

๓.๓.๒ บทวิจารณ์ที่จำแนกตามลักษณะของวิจารณ์ ได้แก่

๓.๓.๒.๑ การวิจารณ์โดยทั่วไป เป็นการวิจารณ์ที่มีการเสนอความรู้ความคิด เหตุผล ข้อมูลที่ทำให้เกิดการพัฒนาทางความรู้ความคิดเช่นกัน แต่รูปแบบ ประเด็นของการวิจารณ์ ความลึกซึ้งขอรายละเอียดยังไม่เคร่งครัดหรือเป็นระบบเท่ากับการวิจารณ์ทางวิชาการ สำหรับเนื้อหาของบทวิจารณ์ อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับ สังคม ข่าว บุคคล ศิลปะ สิ่งแวดล้อม ปรากฏการณ์ เป็นต้น

๓.๓.๒.๒ การวิจารณ์ทางวิชาการ เป็นการวิจารณ์ที่ต้องอาศัยหลักการ ทฤษฎีการวิจารณ์ เหตุผล มีการกำหนดและแจกแจงประเด็นการวิจารณ์อย่างชัดเจน มีการเสนอข้อมูลรายละเอียดต่อสิ่งที่กำลังวิจารณ์อย่างเป็นระบบ สมเหตุสมผลและน่าเชื่อถือ สำหรับเรื่องหรือประเด็นการวิจารณ์สามารถวิจารณ์ได้ในทุกสาขาวิชา

๓.๔ ส่วนประกอบของบทวิจารณ์

บทวิจารณ์ โดยเฉพาะบทวิจารณ์ทางวิชาการมีส่วนที่สำคัญ ๓ ส่วน คือ

๓.๔.๑ ส่วนนำ ประกอบด้วย

๓.๔.๑.๑ ชื่อเรื่อง

๓.๔.๑.๒ ชื่อสกุลผู้เขียน

๓.๔.๒ ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

๓.๔.๒.๑ ความนำหรือบทนำ

๓.๔.๒.๒ เนื้อเรื่องหรือประเด็นการวิจารณ์

๓.๔.๒.๓ บทสรุป

๓.๔.๓ ส่วนท้าย

๓.๔.๓.๑ เอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรม

๓.๕ หลักการและขั้นตอนการเขียนบทวิจารณ์

๓.๕.๑ หลักการเขียนบทวิจารณ์

หากกล่าวถึงหลักการเขียนบทวิจารณ์ในแต่ละส่วนตามองค์ประกอบในข้างต้น มีหลักการเขียน ดังนี้

๓.๕.๑.๑ หลักการเขียนเนื้อหาส่วนนำ ซึ่งประกอบด้วยชื่อเรื่อง และชื่อสกุลผู้เขียน บทวิจารณ์

๑) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องบทวิจารณ์ต้องตั้งให้สะดุดตา เร่งเร้าความสนใจ สื่อความหมายได้ชัดเจน และสอดคล้องกับประเด็นเนื้อหา ซึ่งโดยส่วนใหญ่นิยมใช้คำ วลี หรือประเด็นการวิจารณ์ มาเป็นองค์ประกอบหลักในการตั้งชื่อด้วย เช่น ตลิ่งสูง ชุงหนัก โศกนาฏกรรมของคนสามัญ “สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน” ความจริงลวงของการสร้างเสริมพรสพทางปัญญา “บ้านเก่า” ของ โชคชัย บัณฑิต สำนักกวีไทย ในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นต้น

- ๑) ความนำ
- ๒) เล่าเรื่องย่อ (เนื้อเรื่องย่อ)
- ๓) กล่าวถึงส่วนดีของหนังสือ พร้อมทั้งแสดงเหตุผลสนับสนุนการประเมินค่าด้วยถ้อยคำที่สมเหตุสมผล และควรยกตัวอย่างจากเรื่องที่วิจารณ์ประกอบด้วย
- ๔) อาจกล่าวถึงส่วนที่บกพร่องของหนังสือด้วย พร้อมทั้งแสดงเหตุผลสนับสนุน และควรยกตัวอย่างจากเรื่องที่วิจารณ์ประกอบด้วย
- ๕) หรืออาจมีข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้
- ๖) สรุป

๓.๕.๒.๒ ขั้นตอนการเขียนบทวิจารณ์ภาพยนตร์ ละคร และศิลปะอื่น ๆ

- ๑) ความนำ
- ๒) เล่าเรื่องย่อหรือแนะนำให้ผู้อ่านรู้จักงานศิลปะที่กล่าวถึงอย่างย่อ ๆ
- ๓) กล่าวถึงส่วนดีของสิ่งที่วิจารณ์ พร้อมทั้งแสดงเหตุผลประกอบตามหลักการหรือทฤษฎีของศิลปะนั้น ๆ และมีการยกตัวอย่างประกอบการวิจารณ์ด้วย
- ๔) อาจกล่าวถึงข้อบกพร่องหรือส่วนที่บกพร่องของสิ่งที่วิจารณ์ พร้อมทั้งแสดงเหตุผลประกอบตามหลักการหรือทฤษฎีของศิลปะนั้น ๆ และมีการยกตัวอย่างประกอบคำวิจารณ์ด้วย
- ๕) อาจเสนอข้อแนะนำเพื่อปรับปรุงในส่วนที่บกพร่อง
- ๖) สรุป

๓.๕.๒.๓ ขั้นตอนการเขียนบทวิจารณ์การเมือง

- ๑) ความนำ
- ๒) กล่าวถึงเรื่องราว หรือปัญหาทางการเมืองที่กำลังเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องราวก่อน
- ๓) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราว หรือปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในส่วนที่ดี พร้อมเหตุผลประกอบ
- ๔) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราว หรือปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในส่วนที่บกพร่อง หรืออาจเป็นภัยต่อบ้านเมือง ต่อส่วนรวม พร้อมเหตุผลประกอบโดยปราศจากอคติ
- ๕) อาจเสนอแนะแนวทางที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่เป็นอยู่
- ๖) สรุป

๓.๕.๒.๔ ขั้นตอนการเขียนบทวิจารณ์ข่าว

- ๑) ความนำ
- ๒) กล่าวถึงข่าวที่กำลังเป็นปัญหาจากข่าวนั้น พร้อมทั้งแสดงเหตุผล
- ๓) แสดงข้อคิดเห็นของเขียนที่มีต่อปัญหาจากข่าวนั้น พร้อมทั้งแสดงเหตุผล
- ๔) อาจเสนอแนะข้อคิดเห็นในทางปรับปรุง พร้อมทั้งแสดงเหตุผลทั้งข้อดี

เรื่องราวที่เป็นผลจากการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการแล้วนำมาเรียบเรียงอย่างมีระเบียบแบบแผน เรื่องราวที่นำมาเขียนรายงานต้องเป็นข้อเท็จจริง หรือความรู้อันเกิดจากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีศึกษาค้นคว้าที่เป็นระบบ มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ รายงานทางวิชาการส่วนใหญ่จะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของรายงานการค้นคว้า รายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์

จากนิยามข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า รายงานทางวิชาการ คือ งานเขียนที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อนำเสนอจากผลความรู้การศึกษาค้นคว้า สํารวจ รวบรวม และวิเคราะห์เรื่องทางวิชาการเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีระเบียบแบบแผน เป็นงานเขียนที่มีองค์ประกอบ มีระยะเวลา และมีขอบเขตเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นความรู้ที่ชัดเจน เป็นระบบ และถือเป็นงานเขียนที่มีคุณค่าทางวิชาการ สำหรับเรื่องที่เขียนอาจเป็นเรื่องที่ผู้เขียนสนใจ เป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจจากสังคม หรือเป็นเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้เขียนขึ้นก็ได้ ซึ่งผู้เขียนหรือผู้นำเสนออาจเขียนเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรก็ได้ รายงานทางวิชาการหมายถึงรวมถึงรายงานการศึกษาของผู้เรียน รายงานการศึกษาค้นคว้าหรือผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน รายงานการวิจัย เป็นต้น

๔.๑.๒ ความสำคัญของรายงานทางวิชาการ

๔.๑.๒.๑ ความสำคัญต่อผู้เขียน

๑) ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อันเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความคิดใหม่ ๆ ที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทั้งยังได้เรียนรู้วิธีการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

๒) ผู้เขียนได้ฝึกกระบวนการคิดและนำเสนอความรู้ความคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล และได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง

๓) กรณีที่เป็นรายงานทางวิชาการที่ต้องทำงานเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ ผู้เขียนหรือผู้จัดทำก็ได้ฝึกกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมถึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการอันจะทำให้มีความรู้ที่กว้างยิ่งขึ้น

๔.๑.๒.๒ ความสำคัญต่อวงวิชาการหรือวิชาชีพ และสังคม

๑) รายงานทางวิชาการถือเป็นผลงานทางวิชาการ เป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในวงการนั้น ๆ และสังคม

๒) รายงานทางวิชาการถือเป็นหลักฐานทางการศึกษาค้นคว้า หรือการปฏิบัติที่สามารถนำมาเป็นเอกสารสำคัญในการประเมินผล การตรวจสอบได้เช่นกัน

๓) รายงานทางวิชาการบางเรื่องทำให้ทราบรายละเอียดของข้อมูลข้อเท็จจริง แล้วสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาตัดสินใจ ดำเนินการพัฒนา หรือแก้ไขสิ่งนั้นให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๔) รายงานทางวิชาการถือเป็นหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการได้

๔.๒ วัตถุประสงค์ของการเขียนรายงานทางวิชาการ

๔.๒.๑ เพื่อให้ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียด ส่งเสริมการเรียนรู้การทำงานแบบบูรณาการ ซึ่งเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กว้างไกลจากประสบการณ์ตรง

๔.๒.๒ เพื่อให้ผู้เขียนได้ฝึกการประมวลความรู้ความคิด การคิดวิเคราะห์ การใช้วิจารณญาณ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อถ่ายทอดและการนำเสนอผลศึกษาอันเป็นความรู้ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและเป็นระบบ

๔.๔.๑.๕ คำนำ (Preface)

๔.๔.๑.๖ สารบัญ ประกอบด้วย สารบัญเรื่อง (Table of contents) และอาจมี สารบัญตารางหรือภาพประกอบ (List of tables and illustrations) เป็นต้น

๔.๔.๒ ส่วนเนื้อเรื่อง ประกอบด้วย

๔.๔.๒.๑ ความนำหรือบทนำ

๔.๔.๒.๒ เนื้อเรื่องหรือเนื้อหา

๔.๔.๒.๓ ความสรุปหรือบทสรุป

ส่วนเนื้อหานี้สามารถมีส่วนของการอ้างอิงประกอบได้ด้วย

๔.๔.๓ ส่วนประกอบตอนท้ายหรือส่วนท้าย ประกอบด้วย

๔.๔.๓.๑ บรรณานุกรม (Bibliography)

๔.๔.๓.๒ ภาคผนวก (Appendix) (ถ้ามี)

๔.๔.๓.๓ อภิธานศัพท์

๔.๔.๓.๔ ไบรอนปกหลัง

๔.๔.๓.๕ ปกหลัง

๔.๕ หลักการเขียนและขั้นตอนการเขียน

๕.๕.๑ หลักการเขียนตามส่วนประกอบของรายงานวิชาการ มีดังนี้

๕.๕.๑.๑ การเขียนส่วนประกอบตอนต้นหรือส่วนนำ ซึ่งประกอบด้วย ปก (ปกนอก และปกใน)นอก ไบรอนปกปกใน คำอุทิศ คำนำ สารบัญเรื่อง สารบัญตารางหรือภาพประกอบ มีวิธีการเขียน ดังนี้

๑) ปก คือส่วนประกอบตอนต้นที่บอกรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน รายละเอียดของโอกาสที่ทำรายงาน ซึ่งประกอบด้วยปกนอกและปกใน

(๑) ปกนอก (Cover) เป็นส่วนแรกสุดของรายงานทางวิชาการ ในส่วนนี้จะระบุรายละเอียด ๓ ส่วน คือ ส่วนบนสุดของปกเป็นชื่อเรื่อง หรือชื่อรายงาน ส่วนกลางของปก เป็นการให้รายละเอียดชื่อ - สกุล รหัสประจำตัวของผู้เขียนรายงาน (กรณีมีผู้เขียนเป็นกลุ่มอาจเรียงลำดับชื่อตามตัวอักษรเหมือนการเรียงคำในพจนานุกรม หรือเรียงตามลำดับรหัสนิติศาสตร์จากน้อยไปหามากก็ได้) ส่วนท้ายของปก จะเป็นการบอกรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการเขียนรายงาน เช่น หากเป็นรายงานทางวิชาการที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในรายวิชาต่าง ๆ จะแสดงข้อมูลดังนี้

ชื่อเรื่องรายงาน
ชื่อ - สกุลของผู้เขียน
รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในรายวิชา...
คณะ...สถาบัน...
ภาคเรียนที่...ปีการศึกษา...

(๑) เริ่มต้นด้วยการเกริ่นนำเข้าสู่เรื่อง โดยกล่าวถึงประเด็นหลัก
 นิยามศัพท์เฉพาะ ฯลฯ

(๒) อ้างหลักการ ทฤษฎี แล้วบอกข้อค้นพบ ผลการศึกษาด้วย
 เหตุผลมีการยกตัวอย่าง ใช้แผนภูมิ ภาพ ตาราง หรือการอ้างอิงประกอบการเขียน

(๓) อธิบายความ แสดงความคิดเห็นทั้งท้ายเพิ่มเติม เป็นต้น

๓) ความสรุปหรือบทสรุป เป็นเนื้อหาส่วนที่ผู้เขียนจะได้สรุปและอภิปราย
 ผลการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ หรือกระตุ้นให้เกิดการคิดการศึกษาค้นคว้า
 ต่อไป จึงควรเขียนให้กระชับ ชัดเจน และสร้างความประทับใจ

๔.๕.๑.๓ ส่วนประกอบตอนท้ายหรือส่วนท้าย ประกอบด้วย บรรณานุกรม
 (Bibliography) ภาคผนวก (Appendix) (ถ้ามี) อภิธานศัพท์

๑) บรรณานุกรม (Bibliography) หรือเอกสารอ้างอิง เป็นการบอก
 แหล่งข้อมูลที่ใช้ประกอบการเขียนรายงานฯ ซึ่งหลักและวิธีการเขียนดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนของการเขียน
 อ้างอิงในบทที่ ๔

๒) ภาคผนวก (Appendix) (ถ้ามี) เป็นส่วนเนื้อหาเพิ่มเติมจากเนื้อเรื่องที่
 ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นสิ่งที่จะชวนให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องมากยิ่งขึ้น การเขียนเนื้อหาในส่วนนี้หากมีหลาย
 ประเด็นควรจำแนกหัวข้อการนำเสนอให้ชัดเจนโดยแบ่งเป็น ภาคผนวก ก ภาคผนวก ข ภาคผนวก ค เป็นต้น

๓) อภิธานศัพท์ เป็นบัญชีคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในรายงานฯ ผู้เขียนต้อง
 เรียงลำดับคำ พร้อมความหมายที่ชัดเจน ถูกต้อง ตามหลักการเรียงคำในพจนานุกรม

สำหรับไบรอนปกหลังจะเป็นกระดาษเปล่าเช่นเดียวกับไบรอนปกหน้า และ
 ปกหลังจะเป็นกระดาษเปล่าสี แบบเดียวกับปกหน้าต่างกันตรงที่ปกหลังจะไม่มีข้อความใด ๆ ปรากฏอยู่

๔.๕.๒ ขั้นตอนการเขียนรายงานทางวิชาการ

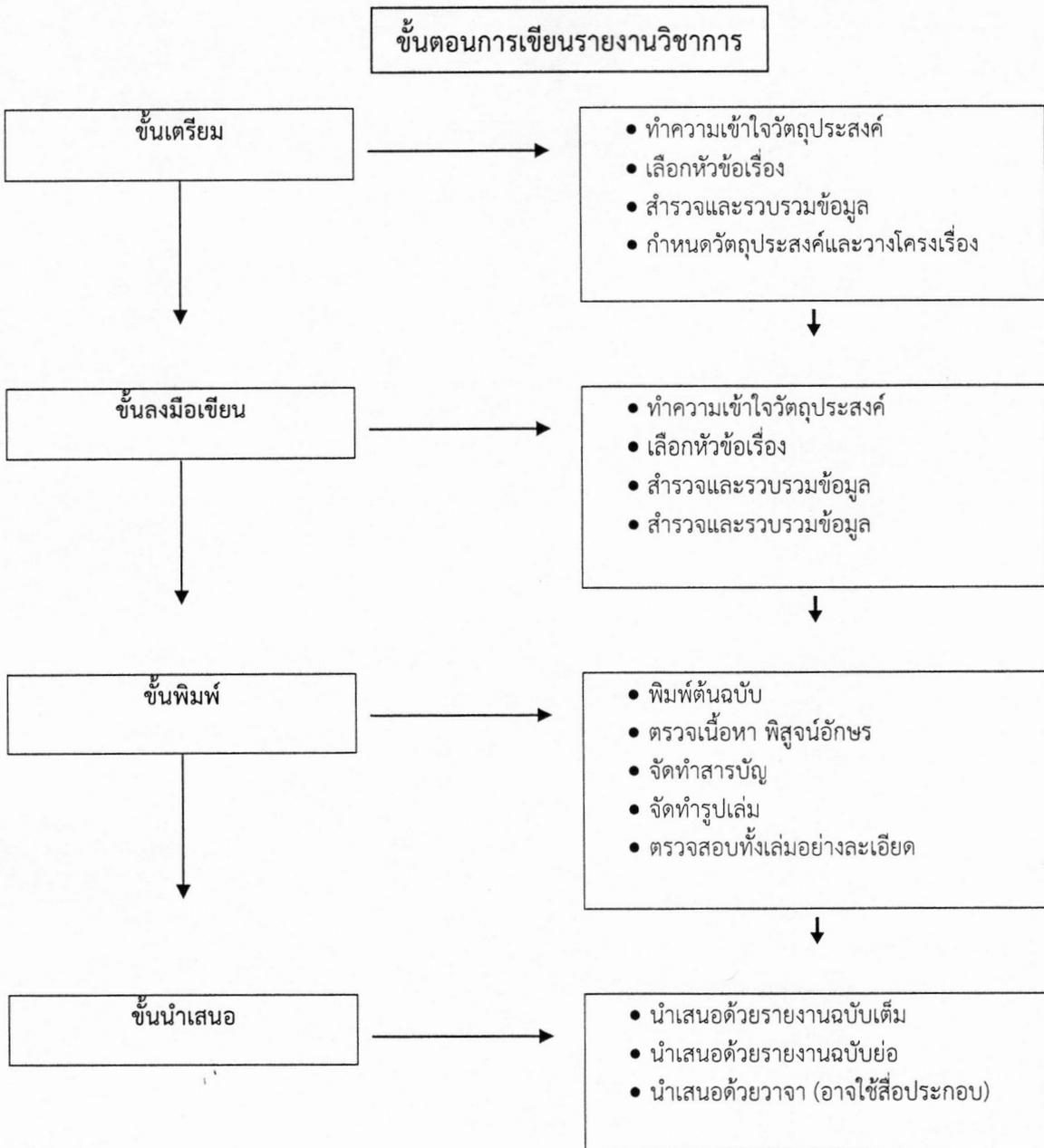
การเขียนรายงานทางวิชาการแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๔.๕.๒.๑ ขั้นก่อนเขียน

๑) ทำความเข้าใจและกำหนดวัตถุประสงค์ในการเขียน เป็นขั้นทำความเข้าใจว่าจะ
 เขียนเรื่องอะไร ในประเด็น เพื่ออะไร เพื่อวางแผนการเขียน กำหนดทิศทางการเขียนต่อไป

๒) เลือกหัวข้อเรื่อง เป็นขั้นที่ผู้เขียนต้องกำหนดหัวข้อเรื่องให้ชัดเจน เพื่อช่วยจำกัด
 ขอบเขตเรื่องและเนื้อเรื่องให้เหมาะสม การเลือกหัวข้อเรื่องรายงานทางวิชาการอาจได้จากความสนใจของ
 ผู้เขียนเอง ได้จากการได้รับมอบหมายให้เขียนในเรื่องนั้น เกิดจากการศึกษางานเขียนของผู้อื่น เกิดจาก
 สถานการณ์ เหตุการณ์สำคัญ ๆ ฯลฯ การเลือกเรื่องถือว่ามีความสำคัญมากทั้งต่อกระบวนการเขียนและ
 ผลงานเขียน เพราะหากเลือกเรื่องที่ผู้เขียนสนใจ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ หรือมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษา
 หาข้อมูลจนสามารถทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ตีความได้ เป็นเรื่องที่มีแหล่งข้อมูลเพียงพอ มีขอบเขตที่
 เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อหลายฝ่าย ย่อมทำให้ได้ผลงานเขียนที่ดี มีคุณภาพ

๓) สืบหาแหล่งข้อมูลและรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูลที่สามารถใช้ประกอบการศึกษา
 ค้นคว้าและเขียนรายงานทางวิชาการอาจเป็นแหล่งข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามก็ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะ
 และวัตถุประสงค์ของการเขียน แต่ผู้เขียนต้องรู้จักสำรวจ และวินิจฉัยข้อมูลว่ามีความน่าเชื่อถือ ทันสมัย
 สอดคล้องกับเนื้อหาหรือไม่ รวมถึงรู้จักรวบรวมและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการเขียน
 และการนำเสนอผลการศึกษา

(นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี ๒๕๕๓ , หน้า ๘๙)

๔.๖ ข้อควรคำนึงในการเขียนรายงานทางวิชาการ

ข้อควรคำนึงในการเขียนรายงานทางวิชาการ มีดังนี้

๔.๖.๑ ด้านผู้เขียน

๔.๖.๑.๑ การเขียนรายงานแต่ละเรื่องผู้เขียนควรคำนึงว่าตนเองมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด ต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องใดมากน้อยเพียงใด เพื่อให้สามารถเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๖.๑.๒ ผู้เขียนควรมีจุดยืน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในนำเสนอข้อเท็จจริง ความคิดทัศนคติของด้วยประเด็นและมุมมองใหม่ ๆ เพื่อให้รายงานน่าสนใจและผู้อ่านได้รับความรู้ความคิดที่กว้างไกลยิ่งขึ้น

แบบแผน นำเชื่อถือ มีจุดมุ่งหมายและขั้นตอนการศึกษาที่ชัดเจน แล้วเขียนนำเสนอผลที่ได้แต่ละรายละเอียด เช่น มีการกำหนดประเด็นการศึกษา หรือประเด็นปัญหา ระบุความเป็นมา ความมุ่งหมายของการศึกษา มีการตั้งสมมุติฐาน มีการกำหนดขอบเขตของข้อมูลและเนื้อหาที่ชัดเจนแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล และสรุปผลการศึกษาที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริง นำเชื่อถือ ซึ่งข้อมูล คำตอบ หรือข้อสรุปที่ได้นำไปสู่ความก้าวหน้าและเป็นประโยชน์ทั้งทางวิชาการ วิชาชีพ และการพัฒนาสังคมต่อไป

๕.๑.๒ ความสำคัญของงานวิจัย

๕.๑.๒.๑ การวิจัยฝึกกระบวนการศึกษา การสร้างองค์ความรู้ การค้นหาคำตอบ ด้วยวิธีการที่เป็นระบบ นำเชื่อถือ ทำให้เข้าใจเรื่อง เหตุการณ์หรือสถานการณ์ ฯลฯ ตามความเป็นจริง

๕.๑.๒.๒ เป็นวิธีการศึกษาหาคำตอบและนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าใหม่ ๆ ที่นำเชื่อถือ ทั้งยังเป็นการสร้างและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการอีกแขนงหนึ่งที่มีความสำคัญ

๕.๑.๒.๓ งานวิจัยเป็นหลักฐานและเป็นประโยชน์การศึกษาค้นคว้าอ้างอิง รวมถึงเป็นแนวทางการวิจัยในสาขาหรือบริบทที่ใกล้เคียง อันทำให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๕.๑.๒.๔ ผลของการวิจัยเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำความเข้าใจร่วมกัน ทั้งผู้วิจัย ผู้ศึกษา ผู้สนใจ ตลอดจนสังคม

๕.๑.๒.๕ งานวิจัยเป็นผลงานที่อาจใช้ในการประเมินผลการศึกษา มีประโยชน์ในด้านการวางแผนปรับปรุงหรือพัฒนาการดำเนินงานนั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๑.๒.๖ งานวิจัยสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งทางการศึกษาในแต่ละศาสตร์ และความเข้มแข็งของสังคม

๕.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๕.๒.๑ เพื่อพิสูจน์ ค้นหาคำตอบ หรือเท็จจริงด้วยกระบวนการ วิธีการที่น่าเชื่อถือ

๕.๒.๒ เพื่ออธิบายความรู้ ที่จะทำให้ทราบอดีต ปัจจุบันหรืออนาคต และข้อค้นพบใหม่ ๆ ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อทุกชีวิตและวงวิชาการแต่ละแขนง

๕.๒.๓ เพื่อให้เข้าใจเรื่องราว สถานการณ์ ปรากฏการณ์ ปัญหา ฯลฯ ได้อย่างละเอียด รวมถึงสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการ เช่น ป้องกัน แก้ปัญหา กำหนดนโยบาย หลักปฏิบัติ วิเคราะห์ วินิจฉัยสิ่งนั้น ๆ อย่างความถูกต้องเหมาะสม

๕.๒.๔ เพื่อเป็นแนวทาง เป็นแหล่งข้อมูลทางการศึกษาค้นคว้า และเป็นแนวทางในสร้างสรรค์งานวิจัยต่อไป

๕.๓ ประเภทของงานวิจัย

ประเภทของงานวิจัยสามารถแบ่งตามคุณลักษณะของงานวิจัยได้ ๖ ประเภท ดังนี้

๕.๓.๑ พิจารณาจากประโยชน์ หรือความต้องการที่จะได้รับจากการวิจัย แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๕.๓.๑.๑ การวิจัยบริสุทธิ์ (Pure Research) หรือการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) เป็นการวิจัยเพื่อหาทฤษฎี สูตร หรือสร้างกฎ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเรื่องอื่นๆ ต่อไป เช่น การวิจัยทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

๕.๓.๑.๒ การวิจัยประยุกต์ (Applied Research) เป็นการวิจัยเพื่อนำผลไปทดลองไปใช้แก้ไขปัญหาอื่น ๆ ต่อไป เช่น การวิจัยทางแพทย์ การวิจัยทางธรณีวิทยา เป็นต้น

๕.๓.๖ พิจารณาจากระเบียบการวิจัย แบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๕.๓.๖.๑ การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เป็นการศึกษาหาข้อเท็จจริงที่เป็นเรื่องราวในอดีต เพื่อใช้ความรู้มาอธิบายเหตุการณ์ในปัจจุบัน และอนาคต

๕.๓.๖.๒ การวิจัยเชิงพรรณนา (Description Research) เป็นการศึกษาเพื่อบรรยายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

๕.๓.๖.๓ การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เป็นการศึกษาตัวแปรเพื่อทราบสาเหตุที่ทำให้เกิดผล (Supanut praphin , ม.ป.ป.)

๕.๔ ส่วนประกอบของงานวิจัย

งานวิจัยมีส่วนประกอบตามรูปแบบของรายงานการวิจัยโดยสังเขป ๓ ส่วน ดังนี้

๕.๔.๑ ส่วนที่ ๑ ส่วนประกอบตอนต้น ประกอบด้วย

๕.๔.๑.๑ ปก

- ๑) ปกนอกหรือปกหน้า
- ๒) สันปก
- ๓) ปกหลัง
- ๔) ไบรองปก
- ๕) ปกใน

๕.๔.๑.๒ หน้าอนุมัติ (กรณีที่เป็นงานวิจัยในระบบการศึกษา)

๕.๔.๑.๓ คำนำ (ถ้ามี)

๕.๔.๑.๔ กิตติกรรมประกาศ หรือประกาศคุณูปการ

๕.๔.๑.๕ บทคัดย่อ

๕.๔.๑.๕ สารบัญ

- ๑) สารบัญเรื่อง
- ๒) สารบัญตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี)

๕.๔.๒ ส่วนที่ ๒ ส่วนเนื้อหา

เนื้อหาของงานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมี ๔ - ๗ บท หรือมากน้อยมากกว่านี้ ในที่นี้จะกล่าวถึงส่วนเนื้อที่เป็นมาตรฐานทั่วไป คือมี ๕ บท ดังนี้

๕.๔.๒.๑ บทที่ ๑ บทนำ (Introduction) ประกอบด้วย

- ๑) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือภูมิหลัง
- ๒) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ๓) สมมติฐานของการวิจัย (ถ้ามี)
- ๔) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ หรือประโยชน์ของการวิจัย
- ๕) ขอบเขตเบื้องต้นของการวิจัย (ถ้ามี)
- ๖) ขอบเขตของการวิจัย
- ๗) นิยามศัพท์เฉพาะ
- ๘) วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

๕.๔.๒.๒ บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review of Related Lilerature) ประกอบด้วย

๒) หน้าอนุมัติ (กรณีที่เป็นงานวิจัยในระบบการศึกษา) เป็นหน้าที่แสดงข้อความอนุมัติหรือรับรองผลงานเรื่องนั้นจากผู้มีส่วนสำคัญทางการศึกษาหรือกรรมการผู้ควบคุมและกรรมการผู้สอบคัดกรองผลงานวิจัย หลักการเขียนที่สำคัญ คือ เขียนให้ถูกต้องตามรูปแบบของสถาบัน และเขียนตัวสะกดโดยเฉพาะชื่อ – สกุลให้ถูกต้อง

๓) คำนำ (ถ้ามี) เป็นส่วนที่บอกวัตถุประสงค์ บอกกรอบ ขอบเขตหรือทิศทางงานวิจัย ให้ผู้ศึกษาได้ทราบรายละเอียดในเบื้องต้น ดังนั้นจึงต้องเขียนให้ชัดเจน กระชับ รัดกุม และช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยได้เป็นอย่างดี

๔) กิตติกรรมประกาศ หรือประกาศคุณูปการ เป็นส่วนที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวขอบคุณผู้ที่มีส่วนทำให้การดำเนินงานวิจัยนั้นสำเร็จลง หลักการเขียนที่สำคัญ คือ เรียงลำดับความสำคัญของบุคคลอย่างเหมาะสม ใช้ภาษาที่สละสลวย ถูกต้อง

๕) บทคัดย่อ เป็นส่วนที่ให้รายละเอียดสาระสำคัญของงานวิจัยทั้งในด้านชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย ขอบเขต วัตถุประสงค์และที่สำคัญ คือ ผลการวิจัยทุกประเด็นที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์อย่างกระชับ ซึ่งมีทั้ง ๒ ภาษา คือ บทคัดย่อภาษาไทย (Abstract in Thai) และบทคัดย่อ ภาษาอังกฤษ (Abstract in English) อนึ่งตำแหน่งบทคัดย่อนี้บางสถาบันอาจกำหนดให้ไว้ในส่วนหลังของเล่ม คือ หลังบรรณานุกรม หรือหลังภาคผนวกก็ได้

หลักการเขียนบทคัดย่อที่สำคัญ คือ นำเสนอรายละเอียดแต่ละส่วนให้ถูกต้อง ครบถ้วน กระชับ ชัดเจน สอดคล้องสัมพันธ์กัน สละสลวยและเข้าใจง่าย

๖) สารบัญ

(๑) สารบัญเรื่อง เป็นส่วนที่แสดงรายการต่าง ๆ ของงานวิจัยทั้ง บท ประเด็น หรือหัวข้อ และเลขหน้าของเนื้อหาในส่วนนั้นที่สอดคล้องกับรายละเอียดในเล่ม เพื่อช่วยให้ผู้อ่านค้นหาเนื้อหาแต่ละส่วนได้โดยง่าย สารบัญส่วนนี้ต้องมีทุกเล่มงานวิจัย

หลักการเขียนที่สำคัญ คือ บท ประเด็นหรือหัวข้อ และเลขหน้าที่ระบุในหน้าสารบัญต้องสอดคล้องตรงกันกับเนื้อหาภายในเล่ม

(๒) สารบัญตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี) เป็นส่วนที่แสดงรายการข้อมูล รายละเอียดในส่วนที่เป็นตาราง รูปภาพ แผนภูมิ ที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจรายละเอียดเพิ่มขึ้น ง่ายขึ้น

หลักการเขียนที่สำคัญ คือ เนื้อหาที่นำเสนอมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาในงานวิจัย มีรายละเอียดชัดเจน และจัดเรียงลำดับอย่างเป็นระเบียบ

๕.๕.๑.๒ ส่วนที่ ๒ ส่วนเนื้อหา

เนื้อหาของงานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมี ๔ – ๗ บท หรือมากน้อยมากกว่านี้ ในที่นี้จะกล่าวถึงส่วนเนื้อหามี ๕ บท คือ

๑) บทที่ ๑ บทนำ (Introduction)

งานวิจัยแต่ละประเภทจะมีส่วนประกอบ ดังนี้

(๑) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือภูมิหลัง เป็นส่วนที่ผู้วิจัยจะได้อธิบายมูลเหตุหรือที่มาของการวิจัย ชี้แจงให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็น วัตถุประสงค์และประเด็นการวิจัยในภาพรวม รวมถึงประโยชน์ของงานวิจัยให้ผู้ศึกษาได้ทราบ

หลักการเขียนที่สำคัญ คือ ต้องชี้ให้เห็นที่มาและความสำคัญของปัญหา เหตุผล หรือแรงผลักดันที่ทำให้ต้องดำเนินงานวิจัยอย่างสัมพันธ์กัน ในส่วนของที่มาและความสำคัญของการ

(๘) วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า เป็นส่วนที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอลำดับขั้นตอนของการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยในภาพรวม

หลักการเขียนที่สำคัญ คือ แสดงรายละเอียดการดำเนินการศึกษาแต่ละส่วน แต่ละขั้นตอนตามลำดับขั้นและตรงกับการดำเนินงานจริง

๒) บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review of Related Lilerature) เป็นการแสดงรายละเอียดของทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา หรือนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย อันจะทำให้ได้ความรู้ ได้เห็นพัฒนาการ ความสัมพันธ์ของความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งในอดีตและปัจจุบัน (เนื้อหาส่วนนี้งานวิจัยบางเรื่องผู้วิจัยอาจแยกเป็น ๑ บทดังที่นำเสนอมา หรืออาจยกไปเป็นเนื้อหาหนึ่งในหัวข้อสุดท้ายของบทที่ ๑ ก็ได้)

หลักการเขียนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

- (๑) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแต่ละส่วนต้องสัมพันธ์กันกับปัญหาการวิจัย
- (๒) สัดส่วนของเอกสารและงานวิจัยควรสมดุลกัน และมีความน่าเชื่อถือ
- (๓) การเขียนลำดับเอกสารและงานวิจัยควรเรียงลำดับผลงานเก่าใหม่ มีการสรุปสาระสำคัญแต่ละประเด็น เพื่อความเป็นระเบียบและเข้าใจง่าย

๓) บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย หรือการวิเคราะห์วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) จะเป็นบทของงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ ที่จะชี้ให้เห็นข้อมูลทั้งหมดที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์วิจัย เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ การทดลองใช้เครื่องมือ การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

หลักการเขียนที่สำคัญ คือ แสดงรายการของข้อมูลการศึกษาวิจัยแต่ละส่วนอย่างถูกต้อง ชัดเจน

สำหรับงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์วิจัยตามวัตถุประสงค์และขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ ซึ่งแต่ละประเด็นอาจเริ่มจากการนิยาม การเกริ่นนำ แล้วเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นหรือสิ่งที่ต้องการคำตอบ ยกตัวอย่าง อธิบายและแสดงความคิดเห็นอย่างตัวอย่างเชื่อมโยงกับประเด็นคำตอบ แล้วจึงสรุป เป็นต้น

หลักการเขียนที่สำคัญคือ

- (๑) เขียนถ่ายทอดความรู้ความคิดอย่างชัดเจนด้วยเหตุผล ที่น่าเชื่อถือ มีการยกตัวอย่างประกอบอย่างเหมาะสม และมีการสรุปสาระสำคัญของแต่ละประเด็น เพื่อให้เข้าใจง่าย
- (๒) เขียนเนื้อหาแต่ละส่วนโดยคำนึงถึงเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพที่ดี วิเคราะห์ให้ครอบคลุมประเด็นการศึกษา
- (๓) ใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาในการวิเคราะห์วิจัย

๔) บทที่ ๔ ผลการวิจัย หรือการวิเคราะห์วิจัย (ต่อ)

ผลการวิจัย (Research Result) เช่นเดียวกันเป็นบทของงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ ที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษามาตามความมุ่งหมายของการวิจัยแต่ละประเด็น ซึ่งอาจนำเสนอผลแบบบรรยาย แบบบรรยายผสมผสานกับแบบตาราง เป็นต้น

หลักการเขียนที่สำคัญ คือ เขียนผลที่ได้อย่างถูกต้อง และนำเสนอผลด้วยวิธีที่เข้าใจง่าย ชัดเจน

๕.๕.๒ ขั้นตอนการเขียนงานวิจัย

การเขียนงานวิจัยมีขั้นตอนสำคัญ ๆ ดังนี้

๕.๕.๒.๑ การเลือกหัวข้อวิจัยและการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นขั้นที่สำคัญในเบื้องต้น เพราะหัวข้อวิจัยหรือการกำหนดชื่อเรื่อง มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา การกำหนดขอบเขตเนื้อหา ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องดำเนินการตั้งแต่นั้นก็เพื่อให้ทราบเป้าหมายของการศึกษาวิจัยอย่างแน่ชัดว่าต้องการศึกษาอะไร เพื่ออะไร แล้วจะได้ดำเนินการในส่วนต่อไปอย่างชัดเจน

๕.๕.๒.๒ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจะได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยจากหัวข้อที่กำหนด เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะดำเนินการวิจัยมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการสำรวจข้อมูลการวิจัยที่ใกล้เคียงกันเพื่อป้องกันการวิจัยซ้ำซ้อน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และเพื่อรวบรวมเป็นเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยอันสะท้อนให้เห็นความรู้ ความตั้งใจของผู้วิจัย ทำให้เห็นพัฒนาการและความสัมพันธ์ทางเนื้อหาวิชาการในเรื่องนั้น ๆ เป็นต้น ซึ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจเป็นแนวคิด ทฤษฎี เอกสารในรูปแบบต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น

๕.๕.๒.๓ การวางโครงสร้างของงานวิจัย หรือจัดทำเค้าโครงงานวิจัย (Research Proposal) ซึ่งเป็นการวางเค้าโครง วางแผนงานวิจัยอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร มีการระบุรายละเอียดสำคัญของงานวิจัย เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มองเห็นภาพรวมของงานวิจัยในเบื้องต้น ใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยหรือให้ทุนอุดหนุน เค้าโครงงานวิจัยยังสามารถทำให้เห็นข้อดี หรือข้อบกพร่อง ปัญหาหรืออุปสรรคอันจะนำไปสู่การหาแนวทางป้องกัน แก้ไข รวมถึงปรับปรุงรายละเอียดบางส่วนของงานวิจัยให้สมบูรณ์เหมาะสม สำหรับองค์ประกอบของโครงการวิจัยแต่ละสถาบันอาจมีรายละเอียดบางประการมาน้อยแตกต่างกัน แต่โดยทั่วไป มีส่วนประกอบสำคัญ ๆ ดังนี้

- ๑) ชื่อเรื่อง
- ๒) ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย หรือความเป็นมาของการวิจัย หรือความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- ๓) วัตถุประสงค์
- ๔) คำถามในการวิจัย (ถ้ามี)
- ๕) สมมติฐานของการวิจัย (ถ้ามี)
- ๖) ขอบเขตของการวิจัย
- ๗) ข้อตกลงเบื้องต้น
- ๘) ความจำกัดหรือความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย
- ๙) คำนิยามหรือคำศัพท์เฉพาะ
- ๑๐) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย
- ๑๑) วิธีดำเนินการวิจัย
 - (๑) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - (๒) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - (๓) การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - (๔) การวิเคราะห์ข้อมูล

๔) จัดพิมพ์ ตรวจสอบ และแก้ไขปรับปรุงผลงานวิจัยก่อนนำเสนอ หรือเผยแพร่

๕.๖ ข้อควรคำนึงในการเขียนงานวิจัย

๕.๖.๑ ด้านผู้เขียน

๕.๖.๑.๑ ผู้เขียนต้องศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำวิจัยเป็นอย่างดี

๕.๖.๑.๒ ผู้เขียนต้องมีความตั้งใจ มีความเพียร รู้จักอดทน ตรงต่อเวลา กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินการวิจัยอย่างรอบคอบ เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปได้ด้วยดี

๕.๖.๑.๓ ผู้วิจัยต้องมีความเป็นกลางและมีความซื่อสัตย์ต่อข้อมูล ความรู้ พร้อมทั้งต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้วิจัยที่ดี รู้จักเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๕.๖.๑.๔ ผู้วิจัยต้องรู้จักประมาณตน มีความสามารถในการบริหารจัดการงานวิจัย ทั้งในด้านทรัพยากร งบประมาณ เวลา เป็นต้น

๕.๖.๒ ด้านเนื้อหา

๕.๖.๒.๑ ความถูกต้อง (accuracy หรือ correctness) ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระทุกรายการที่เขียนนำเสนอในงานวิจัย จะต้องไม่มีข้อผิดพลาดในเรื่องข้อเท็จจริง มีความถูกต้องตามหลักวิชา ถูกต้องตามหลักภาษา รูปแบบการเขียนรายงานการวิจัยที่กำหนดไว้และเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ เช่น การกำหนดแหล่งข้อมูลเหมาะสม การสุ่มตัวอย่างเหมาะสม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีความถูกต้องตามหลักวิชาและมีคุณภาพเชื่อถือได้ เลือกใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้ถูกต้องเหมาะสมกับระดับการวัด การแปลความหมายข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัยมีความถูกต้อง

๕.๖.๒.๒ ความครบถ้วนสมบูรณ์ (completeness) เนื้อหาสาระในรายงานการวิจัยจะต้องมีความครบถ้วนสมบูรณ์ทุกหัวข้อตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัย หรือส่วนประกอบของรายงานการวิจัยที่ควรจะเป็น หรือตามรูปแบบที่กำหนดไว้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยครอบคลุมความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย นิยามปฏิบัติการ วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งจะต้องกล่าวถึงรูปแบบของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ เป็นต้น

๕.๖.๒.๓ ความเป็นระบบ (systematic) รูปแบบวิธีการเขียน วิธีการอ้างอิง และการพิมพ์จะต้องเป็นไปตามกรอบโครงสร้างหรือส่วนประกอบของงานการวิจัย และเขียนนำเสนอให้เป็นระบบเดียวกัน

๕.๖.๒.๔ ความเป็นเอกภาพ (unity) เนื้อหาสาระในแต่ละบท แต่ละตอน หรือแต่ละเรื่อง ต้องนำเสนอหรือเรียบเรียงให้มีความเป็นเอกภาพหรือเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น ในบทที่ว่าด้วยวิธีการวิจัย จะต้องนำเสนอ วิธีการหรือแนวทางกาวิจัย ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการวิจัย กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

๕.๖.๒.๕ ความสัมพันธ์สอดคล้องเชื่อมโยง (correspondence) เนื้อหาสาระระหว่างบท ระหว่างตอนจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องเชื่อมโยงกันโดยตลอด เป็นเหตุเป็นผลสอดคล้องกันอย่างต่อเนื่อง เช่น ความสัมพันธ์สอดคล้องเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับขอบเขตของการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย และผลการวิจัย เป็นต้น

๕.๖.๒.๖ ความชัดเจน (clarity) ประเด็นและคำตอบการวิจัยต้องชัดเจน น่าเชื่อถือ

นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี (๒๕๕๓ , หน้า ๕๖) ได้กล่าวถึงความหมายของตำราไว้ว่า ตำราเป็นหนังสือที่รวบรวมความรู้อย่างเป็นระบบ ส่วนใหญ่ใช้สอนสถาบันอุดมศึกษา

จากนิยามที่ยกมาข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า ตำรา คือ งานแต่งหรืองานเขียนที่เรียบเรียงขึ้นอย่างถูกต้องเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นเอกสารในการเรียนการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะของสถาบันเนื้อหาในตำราจะถ่ายทอดความรู้ รายละเอียดที่ถูกต้อง ครบถ้วน และครอบคลุมเนื้อหาวิชาหรือส่วนของวิชาที่สอน เป็นงานเขียนที่มีการจัดพิมพ์และจัดทำรูปเล่มอย่างเรียบร้อย ทั้งนี้ตำรานอกจากจะใช้เพื่อการเรียนการสอนโดยตรงแล้ว ตำราบางเล่มอาจเขียนขึ้นเพื่อให้ความรู้เฉพาะทางในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยไม่ได้เจาะจงว่าเขียนตามสาระหลักสูตรก็ได้

๖.๑.๒ ความสำคัญของตำรา

๖.๑.๒.๑ ตำราถือเป็นเครื่องมือหรือสื่อในการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการสู่ผู้ศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน

๖.๑.๒.๒ ตำราถือเป็นงานเขียนที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ในวิชา หรือเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียดเป็นระบบ นำเชื่อถือและได้รับการยอมรับ ถือเป็นผลงานทางวิชาการที่สำคัญทางศึกษา

๖.๑.๒.๓ ตำราถือเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาสาระ มีกระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์ที่สมบูรณ์มากกว่าเอกสารประกอบการสอน เอกสารคำสอน

๖.๑.๒.๔ ตำราถือเป็นผลผลิตทางปัญญา เป็นแหล่งรวมความรู้ เป็นหลักฐานสำหรับการศึกษาอ้างอิง และเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ความคิดที่เป็นประโยชน์สู่สังคม

๖.๒ วัตถุประสงค์ของการเขียนตำรา

๖.๒.๑ เพื่อเขียนและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแต่ละแขนงให้ผู้ศึกษาได้ใช้เป็นเอกสารสำคัญในการศึกษาเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ

๖.๒.๒ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานเขียนทางวิชาการที่มีคุณค่าทางปัญญาให้เป็นมรดกทางการศึกษา

๖.๒.๓ เพื่อสำหรับใช้เป็นเอกสารประกอบการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญทั้งต่อผู้สอนและผู้เรียน

๖.๒.๔ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ศึกษาในแขนงวิชาการ วิชาชีพต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าความรู้แต่ละเรื่องอย่างละเอียดถี่ถ้วน

๖.๓ ประเภทของการเขียนตำรา

ตำราสามารถจำแนกได้หลายประเภท ดังนี้

๖.๓.๑ ประเภทของตำราที่จำแนกตามเกณฑ์ มี ๕ ประเภท ดังที่นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิกรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี (๒๕๕๓ , หน้า ๕๗) ได้นำเสนอไว้ ดังนี้

๖.๓.๑.๑ แบ่งตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ ตำราที่ใช้เพื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรและตำราที่ไม่ได้ใช้โดยตรงตามหลักสูตร แต่เขียนเพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้า

๖.๓.๑.๒ แบ่งตามกระบวนการแต่ง ได้แก่ ตำราที่แต่งขึ้นจากความรู้ของตนเอง ตำราที่เรียบเรียงจากการค้นคว้างานของผู้อื่น และตำราแบบผสมผสาน คือมีทั้งของตนเองและค้นคว้าของผู้อื่นประกอบกัน

ตำราที่ผู้เขียนได้วิจัยหรือรวบรวมข้อมูลมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง งานประเภทนี้อาจเกิดจากความรู้อันเดิมที่มีข้อโต้แย้ง จึงต้องวิจัยเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้องก่อนจึงจะไปเขียนตำราได้ หรืองานส่วนที่ยังไม่มีผู้ค้นคว้าหรือติดตามมาก่อน ตำราระดับอุดมศึกษาควรเป็นตำราประเภทนี้

๖.๔ ส่วนประกอบของการเขียนตำรา

ตำรามีส่วนประกอบตามรูปแบบของตำรา ๓ ส่วน คือ

๖.๔.๑ ส่วนที่ ๑ ส่วนประกอบตอนต้น ประกอบด้วย

- ๖.๔.๑.๑ ชื่อตำรา (title)
- ๖.๔.๑.๒ ปก (cover)
 - ๑) ปกนอกและสันปก
 - ๒) ปกรอง
 - ๓) ปกใน
- ๖.๔.๑.๓ หน้าที่ลิขสิทธิ์ (copyright page) (ถ้ามี)
- ๖.๔.๑.๔ หน้าที่อุทิศ (dedication page) (ถ้ามี)
- ๖.๔.๑.๕ คำนิยม (forewords)
- ๖.๔.๑.๖ คำนำ (preface)
- ๖.๔.๑.๗ สารบัญ (table of contents)
 - ๑) สารบัญเรื่อง
 - ๒) สารบัญตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี)
- ๖.๔.๑.๘ ใบแจ้งแก้ไขคำผิด (errata)
- ๖.๔.๑.๙ คำแนะนำการใช้ตำรา (handbook หรือ direction)

๖.๔.๒ ส่วนที่ ๒ ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

- ๖.๔.๒.๑ ส่วนนำหรือความนำ(Introduction)
- ๖.๔.๒.๒ เนื้อเรื่องหรือเนื้อหา (contents)
- ๖.๔.๒.๓ ส่วนท้ายหรือส่วนสรุป (conclusion)

๖.๔.๓ ส่วนที่ ๓ ส่วนประกอบตอนท้าย ประกอบด้วย

- ๖.๔.๓.๑ บรรณานุกรม (bibliography)
- ๖.๔.๓.๒ ภาคผนวก (appendix) (ถ้ามี)
- ๖.๔.๓.๓ ดรรชนี (index) (ถ้ามี)
- ๖.๔.๓.๔ ใบรองปกหลัง
- ๖.๔.๓.๕ ปกหลัง

สำหรับรายละเอียดส่วนประกอบของตำราจะได้กล่าวถึงหลักการเขียนตำราต่อไป

๖.๕ หลักการและขั้นตอนการเขียนตำรา

๖.๕.๑ หลักการเขียนตำรา

๓) สารบัญ คือส่วนที่แสดงรายการประเด็นสาระหลักของตำราที่นำเสนอไว้ในเนื้อหาแต่ละส่วน จำแนกเป็น

(๑) สารบัญเรื่อง (table of contents) เป็นส่วนที่นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อบท ตอน ประเด็นหรือหัวข้อสำคัญตามลำดับเนื้อหาในเล่ม พร้อมทั้งระบุเลขหน้ากำกับให้ทราบว่ารายละเอียดเหล่านั้นอยู่ในหน้าใดของเนื้อหา หลักการเขียนที่สำคัญรายละเอียดและเลขหน้าต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในเล่ม

(๒) สารบัญตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (List of tables and illustrations) (ถ้ามี) เป็นส่วนที่แสดงรายการตาราง กราฟ และภาพประกอบที่ปรากฏในเนื้อหา หลักการเขียนที่สำคัญ คือ ต้องเรียงลำดับและระบุชื่อของรายการนั้น ๆ อย่างชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาจริงในเล่ม และมีปริมาณที่เหมาะสม

๔) ใบแจ้งแก้ไขคำผิด (errata) (ถ้ามี) เป็นส่วนรายละเอียดแนบรายการแก้ไขความผิดพลาดเกี่ยวกับการสะกดคำในตำราหรืองานเขียน โดยใบดังกล่าวจะระบุเลขหน้า บรรทัด คำผิด คำถูก ให้ผู้อ่านได้ทราบ การเขียนส่วนประกอบนี้แม้เป็นสิ่งที่ทำได้และควรทำเพื่อแสดงความรับผิดชอบเมื่อเกิดความผิดพลาด แต่บางครั้งอาจทำให้ลดระดับความน่าเชื่อถือของตำราหรืองานเขียนลงมา ดังนั้นผู้เขียนควรตรวจสอบอย่างรอบคอบก่อนเผยแพร่จะเหมาะสมกว่า

๕) คำแนะนำการใช้ตำรา (handbook หรือ direction) กรณีที่เป็นตำราปฏิบัติการ หรือคู่มือ จำเป็นที่ผู้เขียนต้องมีคำแนะนำ ชี้แจงหลักการ ขั้นตอน หรือข้อเสนอแนะเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ และทำให้ประยุกต์ใช้ความรู้จากตำราหรืองานเขียนนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๖.๕.๑.๒ การเขียนส่วนที่ ๒ ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

๑) ส่วนนำหรือความนำ (Introduction) การเขียนส่วนนำเรื่องหรือบทนำ เป็นส่วนที่สะท้อนแนวความคิด วัตถุประสงค์ในการเขียน รวมถึงหลักการเบื้องต้นของตำรา ส่วนนำอาจอยู่ในบทแรกหรือเนื้อหาส่วนแรกของตำราก็ได้ หลักการเขียนส่วนนำที่สำคัญ คือ ต้องทำให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ของความรู้ที่รวมถึงทำให้ผู้อ่านสนใจและประสงค์จะติดตามอ่านเนื้อหาต่อไป สำหรับวิธีการนำเรื่องผู้เขียนอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือใช้วิธีการผสมผสานให้เหมาะสมกับเนื้อหาก็ได้

๒) เนื้อเรื่องหรือเนื้อหา (contents) เป็นเนื้อหาสาระของตำราหรืองานเขียนที่ถือเป็นหัวใจสำคัญ ด้วยเนื้อหาของตำราเน้นการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดลึกซึ้ง แล้วถ่ายทอดความรู้ ข้อเท็จจริง สิ่งที่ค้นพบนั้นออกมาอย่างละเอียด เป็นระบบ กล่าวคือ เนื้อหาแต่ละส่วนจะนำเสนอเนื้อเรื่องเป็นบท และแต่ละบทก็จำแนกเป็นหัวข้อใหญ่ หัวข้อรองและหัวข้อย่อย เพื่อง่ายต่อการศึกษา เนื้อหาสาระของตำราจึงประกอบด้วยข้อมูลความรู้ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ความคิดเห็นที่มีเหตุผล ประกอบกับการอ้างอิงนาม – ปีกับอัญประกาศ หรือการทำเชิงอรรถ เพื่อความสมบูรณ์ ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ดังนั้นการเรียบเรียงเนื้อหาควรลำดับให้เป็นระบบเดียวกัน โดยคำนึงมีเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพที่ดี รวมถึงใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม

๓) ส่วนท้ายหรือส่วนสรุป (conclusion) เป็นเนื้อหาส่วนท้ายในแต่ละประเด็น บทหรือท้ายสุดของเรื่อง ที่ผู้เขียนจะได้สรุปสาระสำคัญ หรือเน้นย้ำให้ผู้ศึกษาตระหนักความสำคัญ คุณค่าของเรื่องนั้นในด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องมากยิ่งขึ้น เห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ หรือกระตุ้นให้เกิดการคิดการศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนั้นหลักการเขียนเนื้อหาส่วนนี้ คือ ควรเขียนให้กระชับ ชัดเจน มีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจประเด็น หรือกระตุ้นให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านอย่างใดอย่างหนึ่ง

และวิธีการรวบรวมข้อมูลดังที่ได้นำเสนอไว้แล้วในบทที่ ๒ กระบวนการเขียนงานเชิงวิชาการ ซึ่งผู้ศึกษาสามารถนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้กับการเขียนในขั้นตอนนี้ได้เช่นกัน

๖.๕.๒.๕ การวางโครงเรื่อง เป็นขั้นที่ผู้เขียนจะได้วางแผนการเขียน โดยเฉพาะใน ส่วนของการกำหนดกรอบเนื้อหาแต่ละบท ประเด็นหรือหัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อยให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้เห็น ภาพรวมของเนื้อหา เพื่อพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมก่อนลงมือเขียนจริง สำหรับเรื่องการวางโครงเรื่องนี้สามารถ ศึกษารายละเอียดเรื่องนี้ได้ในบทที่ ๒ กระบวนการเขียนงานเชิงวิชาการได้เช่นกัน

๖.๕.๒.๖ การเขียนเนื้อหา การเขียนเนื้อหาของตำราแต่ละบทแต่ละส่วนหากทำได้ ควรเรียงลำดับการเขียนตามโครงเรื่องที่วางไว้ตั้งแต่ต้นจนจบ คือเริ่มจากบทแรก ประเด็นแรก แล้วเรียง ตามลำดับต่อไป เพราะการเขียนแบบนี้จะทำให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างสัมพันธ์กัน ทำให้ทราบว่า เนื้อหาแต่ละช่วงควรมีความยากง่าย เป็นเหตุเป็นผล ต่อเนื่องกันหรือไม่ และจะทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ที่ เชื่อมโยงกันอย่างไร เนื้อหาในตำราเน้นการถ่ายทอดและนำเสนอความรู้ ข้อเท็จจริงรวมถึงมุมมองความคิดที่ ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้า ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์มาแล้วอย่างดี แต่ส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในเนื้อหาที่ผู้เขียน สามารถทำได้เช่นเดียวกับงานเขียนเชิงวิชาการอื่นก็คือ การอ้างอิงต่าง ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์และเป็น ส่วนสำคัญในการเขียนตำราได้เช่นกัน

อนึ่งเนื้อหาตำราเป็นงานเขียนที่เน้นการถ่ายทอดสาระความรู้ เนื้อหามีปริมาณ ค่อนข้างมาก และเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดรอบคอบ ดังนั้นหากทำได้ควรเขียนเป็นฉบับเขียนก่อน เพื่อ จะได้มีสมาธิในการเขียน ได้กลิ่นกรองงานและทบทวนเนื้อหาหลาย ๆ ครั้ง และเพื่อให้ได้งานเขียนที่มี ประสิทธิภาพ

๕.๕.๒.๗ การจัดพิมพ์และตรวจสอบ เป็นขั้นที่จะได้นำต้นฉบับเขียนมาดำเนินการ พิมพ์เป็นต้นฉบับจริงต่อไป ตำราบางเล่มผู้เขียนก็จะดำเนินการในส่วนนี้ด้วยตนเองทั้งหมด ตำราบางเรื่องก็จะ มีการพิมพ์แล้วส่งต้นฉบับเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แล้วจัดส่งต้นฉบับไปยังโรงพิมพ์หรือสำนักพิมพ์เพื่อ จัดทำรูปเล่มต่อไป ดังนั้นการพิมพ์ต้นฉบับนอกจากจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องการเรียบเรียงเนื้อหาแล้ว ผู้เขียนต้องคำนึงถึงความสำคัญของการจัดวางเนื้อหา รูปแบบและขนาดตัวอักษร สัญลักษณ์ เครื่องหมาย กรณีสี่เป็นตาราง แผนภูมิ หรือรูปภาพ ต้องตรวจสอบความถูกต้อง ความสัมพันธ์กับเนื้อหาหลักด้วย

เมื่อดำเนินการพิมพ์เสร็จสิ้นต้องตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา รูปแบบต่าง ๆ อีกครั้งอย่างละเอียด เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเรียบร้อยของผลงานเขียน จากนั้นจึง จัดทำสารบัญ และจัดทำต้นฉบับสมบูรณ์เพื่อเตรียมเข้าเล่มจริง หรือส่งพิมพ์สำเนา หรือเพื่อเผยแพร่ อย่างไรก็ตามหลังจากจัดทำรูปเล่มเรียบร้อยแล้วควรตรวจสอบความเรียบร้อยของตัวเล่มอีกครั้งเพื่อป้องกันความ ผิดพลาดหรือข้อบกพร่องบางประการก่อนเผยแพร่ต่อไป

๕.๖ ข้อควรคำนึงในการเขียนตำรา

๕.๖.๑ ด้านผู้เขียน

เนื่องจากงานเขียนประเภทนี้ต้องอาศัยองค์ประกอบและคุณสมบัติหลาย ๆ ด้านของ ผู้เขียนประกอบกันจึงจะทำให้สามารถดำเนินการเขียนได้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นข้อควรคำนึง เกี่ยวกับผู้เขียนจึงมีดังนี้

๕.๖.๑.๑ ผู้เขียนต้องมีความรู้ความแตกฉานในเรื่องที่เขียน และต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ มีความขยัน มีความพากเพียร มีวินัย มีกำลังใจให้กับตนเองและมีใจรักที่จะเขียน

ความสามารถ ความชำนาญการ ความเชี่ยวชาญที่คิดขึ้นมาเขียนเป็นเรื่องราว เพื่อใช้เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนางานด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

สนม ครูทเมือง (๒๕๕๒ , หน้า ๗๑) ได้กล่าวถึงหนังสือไว้ว่า หนังสือเป็นเอกสารทางวิชาการที่เขียนอย่างมีระบบขั้นตอน สื่อความหมายได้อย่างชัดเจน มีความถูกต้องเชื่อถือได้ ใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่งหรือไม่ก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีเนื้อหาตามข้อกำหนดของหลักสูตร เขียนขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ในแวดวงวิชาการและผู้อ่านทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (๒๕๕๒, หน้า ๑๙ - ๒๐) ได้นิยามความหมายของหนังสือไว้ว่า หนังสือ หมายถึง ผลงานทางวิชาการที่เรียบเรียงขึ้น โดยมีรากฐานทางวิชาการที่มั่นคงและมีทักษะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิดและความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สาขาวิชานั้น ๆ และหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงในเชิงเนื้อหาและครอบคลุม โดยไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตรหรือของวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร และไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่ง ทั้งนี้เนื้อหาสาระของหนังสือต้องมีความทันสมัย เพื่อพิจารณาถึงวันที่จัดพิมพ์

จากนิยามข้างต้นกล่าวได้ว่า หนังสือ คือ งานแต่งหรืองานที่เรียบเรียงขึ้น เพื่อถ่ายทอด หรือเผยแพร่ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ในศาสตร์สาขานั้น ๆ ให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษา ทางวิชาการ ส่งเสริมสติปัญญา และพัฒนาความรู้ความคิดของผู้อ่านให้กว้างไกลยิ่งขึ้น เป็นอีกงานเขียนหนึ่งที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีระบบ ประกอบด้วย คำนำ สารบัญที่แบ่งหมวดหมู่ของเนื้อหาอย่างชัดเจน มีส่วนนำ เนื้อเรื่อง สรุปและการอ้างอิง เป็นต้น เนื้อหาสาระของหนังสืออาจครอบคลุมในหัวข้อรายวิชาตามหลักสูตร และนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งก็ได้ หรืออาจมิได้ใช้เป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอนโดยตรง แต่เป็นเอกสารสำคัญในการศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่มุ่งให้ความรู้เป็นหลัก ให้ทั้งความรู้ ความเพลิดเพลิน หรือมุ่งให้ความเพลิดเพลินก็ได้

๗.๑.๒ ความสำคัญของหนังสือ

๗.๑.๒.๑ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ความคิด ข้อเท็จจริง ทศนคติ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ เรียนรู้สิ่งเหล่านั้น แล้วนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางใดทางหนึ่งต่อไป

๗.๑.๒.๒ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความคิด จิตใจ ฯลฯ รวมถึงตอบสนองความต้องการของผู้อ่านในด้านต่าง ๆ

๗.๑.๒.๓ เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการศึกษาค้นคว้า ทำให้เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่ได้ศึกษา

๗.๑.๒.๔ เป็นประสบการณ์ เป็นแรงบันดาลใจในชีวิต เช่น การวางแผนเป้าหมายในชีวิต การคิด รวมถึงกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคงานเขียนใหม่ ๆ ออกมา

๗.๑.๒.๕ เป็นสิ่งแสดงให้เห็นความก้าวหน้า การพัฒนาของสังคมในด้านผู้เขียน ผู้อ่าน การศึกษา ค่านิยม เป็นต้น

๗.๒ วัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือ

๗.๒.๑ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอน การศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

๗.๒.๒ เพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ ความคิด หรือความบันเทิงที่ได้รับจากประสบการณ์ อย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้อ่านได้รับรู้

หนังสือพิมพ์ นิตยสารจึงมีปกที่พิมพ์ภาพสวยงาม มีอายุการใช้งานที่ยาวนานกว่าหนังสือพิมพ์ นิตยสารจะมีอายุอย่างน้อยเท่ากับระยะเวลาออกนิตยสารนั้น ๆ นิตยสารจึงคงคุณภาพยาวนานกว่าหนังสือพิมพ์

๗.๓.๒.๒ หนังสือเล่ม (book) เป็นประเภทของหนังสืออีกประเภทหนึ่ง อาจแบ่งออกเป็นประเภทย่อยได้หลายวิธี คือ

๑) แบ่งตามลักษณะของผู้อ่าน เช่น หนังสือเด็ก หนังสือผู้ใหญ่ ฯลฯ หรือ

๒) แบ่งตามเนื้อหาสาระ เช่น หนังสือสารคดี หนังสือบันเทิงคดี ฯลฯ ซึ่งแต่ละประเภทอาจแบ่งแยกย่อยลงไปได้อีก เช่น หนังสือสารคดี อาจแบ่งเป็นแบบเรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ คู่มือครู แบบฝึกหัดตำราทางวิชาการ หนังสืออ้างอิง ฯลฯ หนังสือบันเทิงคดีอาจแบ่งเป็น นวนิยาย กวีนิพนธ์ ฯลฯ สำหรับหนังสือเด็กอาจแยกเป็น หนังสือภาพ หนังสือการ์ตูน หรือนิยาย

หนังสือแต่ละประเภทย่อมมีลักษณะเฉพาะที่เหมาะสมกับการใช้งานของหนังสือ ดังนั้นการผลิตหนังสือแต่ละประเภทจึงมีวิธีการและอุปกรณ์ที่เหมาะสมแก่การผลิตหนังสือประเภทนั้น ๆ เป็นสำคัญ

๗.๔ ส่วนประกอบของหนังสือ

๗.๔.๑ ส่วนประกอบของหนังสือที่มุ่งให้ความรู้ หรือหนังสือวิชาการ มีส่วนประกอบคล้ายคลึงกับส่วนประกอบของตำรา ดังนี้

๗.๔.๑.๑ ส่วนที่ ๑ ส่วนประกอบตอนต้น ประกอบด้วย

๑) ปก (cover) และใบหุ้มปก (book jacket)

(๑) ปกนอกและสันปก

(๒) ปกรอง

(๓) ปกใน

๒) หน้าแสดงลิขสิทธิ์ (copyright page) (ถ้ามี)

๓) หน้าคำอุทิศ (dedication page) (ถ้ามี)

๔) คำนิยม (forewords)

๕) คำนำ (preface)

๖) สารบัญ (table of contents)

(๑) สารบัญเรื่อง

(๒) สารบัญตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี)

๗.๔.๑.๒ ส่วนที่ ๒ ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

๑) ส่วนนำหรือความนำ (Introduction)

๒) เนื้อเรื่องหรือเนื้อหา (contents)

๓) ส่วนท้ายหรือส่วนสรุป (conclusion)

๗.๔.๑.๓ ส่วนที่ ๓ ส่วนประกอบตอนท้าย ประกอบด้วย

๑) บรรณานุกรม (bibliography)

๒) ภาคผนวก (appendix) (ถ้ามี)

๓) ดรรชนี (index) (ถ้ามี)

๔) อภิธานศัพท์ (glossary)

๕) หน้าแก้คำผิด (errata)

๖) ไบรอนปกหลัง

ดังนั้นหลักการและวิธีการในการเขียนส่วนเนื้อหาของหนังสือที่สำคัญ คือ มุ่งถ่ายทอดความรู้ความคิด ข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะแบ่งเนื้อหาเป็นบท เป็นประเด็นหัวข้อใหญ่หัวข้อย่อยก็ตาม เนื้อหาที่นำเสนอมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง ขณะเดียวกันก็ต้องเขียนให้น่าอ่าน น่าติดตามด้วยกลวิธีการเขียน การใช้ภาษาที่ถูกต้อง เหมาะสมและมีศิลปะ ขณะเดียวกันก็ยึดหลักความมีเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพของเนื้อหาที่ตีประกอภกัน เพื่อให้ได้หนังสือที่มีคุณภาพ มีคุณค่าอย่างแท้จริง

๗.๕.๑.๓ ส่วนท้ายหรือส่วนสรุป (conclusion) เป็นเนื้อหาส่วนท้าย หนังสือบางเล่มใช้หัวข้อเนื้อหาในส่วนนี้ว่า “บทส่งท้าย” เพื่อจะได้ถ่ายทอดเนื้อความก่อนจบของหนังสือด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อจะทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจ หรือมุ่งหมายจะปลุกจิตสำนึก สรุปสาระสำคัญ เน้นย้ำให้ตระหนักในความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์ หรือชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง โทษภัยที่จะเกิดขึ้น รวมถึงเพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดต่อยอดความรู้จากการอ่านสู่เรื่องอื่น ๆ หรือการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หลักการเขียนเนื้อหาส่วนนี้ที่สำคัญก็คือ ใช้กลวิธีการเขียนที่ดี นำเสนอเนื้อหาให้กระชับ ชัดเจน สละสลวย แสดงให้เห็นความมุ่งหมายของผู้เขียนที่ประสงค์จะให้ผู้อ่านสัมฤทธิ์ผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

๗.๕.๒ หลักการเขียนหนังสือเล่ม (book) ที่เป็นหนังสือทั่วไป

หลักการเขียนส่วนประกอบตอนต้นจะมีหลักการเขียนเช่นเดียวกับหนังสือที่มุ่งให้ความรู้หรือหนังสือวิชาการ แต่มีการออกแบบและนำเสนอที่น่าสนใจ โดดเด่น ทันสมัย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สำหรับส่วนประกอบตอนท้ายของหนังสือทั่วไปมักไม่นิยมเขียนบรรณานุกรม (bibliography) ภาคผนวก (appendix) (ถ้ามี) ดรรชนี (index) (ถ้ามี) ฯลฯ ไว้ เนื่องจากหนังสือเหล่านี้มักมีจุดมุ่งหมายเฉพาะของตน ที่ประสงค์จะให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้ความคิด ความเพลิดเพลินหรือความบันเทิงไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นในส่วนของหลักการเขียนที่จะกล่าวถึงในที่นี้จึงเน้นเฉพาะหลักการเขียนส่วนเนื้อหาเช่นกัน ซึ่งมีสาระสังเขป เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนดังนี้

๗.๕.๒.๑ ส่วนนำหรือความนำ(Introduction) การเขียนส่วนนำเรื่องหรือบทนำของหนังสือเล่มทั่วไป มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเรียกร้องความสนใจ กระตุ้นให้ผู้อ่านติดตามเนื้อหาส่วนต่อไป ซึ่งการเขียนเนื้อหาส่วนนี้จะมีความหลากหลายและแตกต่างกันออกไปทั้งการกำหนดประเด็นเนื้อหา กลวิธีการเขียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัด ความริเริ่มสร้างสรรค์ และวัตถุประสงค์สำคัญของผู้เขียนแต่ละท่านว่ามุ่งหมายจะให้ผู้อ่านได้อะไร ยิ่งในปัจจุบันกลไกการตลาด กระแสความนิยมในการอ่าน ความทันสมัยของเทคโนโลยี ล้วนเป็นแรงผลักดันผู้เขียน ผู้จัดทำหนังสือให้สร้างสรรค์และนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ สู่ผู้อ่านอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะส่วนเริ่มต้นของเรื่องซึ่งเป็นประตูที่จะเปิดไปสู่เนื้อหาต่อไปของเรื่อง ดังนั้นหลักการเขียนเนื้อหาในส่วนนี้จึงต้องมีทั้งความน่าสนใจ น่าติดตาม ด้วยเนื้อหา ความคิด ภาษาที่แหลมคม ผสานกับกลวิธีที่ดี เพื่อให้ผู้อ่านสนใจและอยากติดตามอ่านเนื้อหาต่อไป

๗.๕.๒.๒ เนื้อเรื่อง หรือเนื้อหา (contents) เป็นเนื้อหาสาระ รายละเอียดที่เสมือนเป็นหัวใจของเนื้อหาและหนังสือ หนังสือแต่ละประเภท แต่ละเรื่อง มุ่งถ่ายทอดและนำเสนอเนื้อหาทั้งที่มีส่วนคล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป สำหรับหนังสือเล่มทั่วไปนั้น บางเล่มอาจจำแนกเนื้อหาเป็นบท บางเล่มจำแนกเป็นหัวข้อหรือประเด็นใหญ่ ประเด็นย่อย หรืออาจแบ่งเป็นตอน ๆ เป็นต้น และไม่ว่าจะจัดแบ่งเนื้อหาอย่างไร จุดเด่นด้านเนื้อหาของหนังสือเหล่านี้ก็จะมีลักษณะเฉพาะตัว ที่มีส่วนทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความคิด ความบันเทิง ความเพลิดเพลินแตกต่างกันออกไป และมีผลทำให้ได้รับความสนใจจากกลุ่มผู้อ่านมากประเภทหนึ่ง หลักการเขียนที่สำคัญจึงอยู่ที่ความรู้ความเข้าใจ ความละเอียดลึกซึ้งที่แตกฉานในเรื่องที่เขียน ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ความ ข้อเท็จจริง เหล่านี้ได้ออกมาอย่างสร้างสรรค์ น่าสนใจ มีความสามารถในการผสมผสาน

๗.๕.๓.๖ การจัดพิมพ์ต้นฉบับและตรวจทานแก้ไข เป็นขั้นที่นำเนื้อหาฉบับเขียนมาจัดพิมพ์ เพื่อให้ได้ผลงานเขียนที่สมบูรณ์ต่อไป ซึ่งในขั้นพิมพ์นอกจากคำนึงถึงความถูกต้องของการสะกดคำ การเว้นวรรคตอนแล้ว ต้องคำนึงถึงการจัดวางหรือการลำดับส่วนประกอบ เนื้อหาแต่ละส่วน การเว้นช่องไฟ การเลือกใช้รูปแบบ ขนาดของตัวอักษร การจัดรูปแบบอื่น ๆ เป็นต้น เพื่อให้ได้ทั้งสารประโยชน์ของเนื้อหา และความน่าสนใจของหนังสือ หลังจากพิมพ์ต้นฉบับแล้วควรมีการตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของหนังสือทั้งในด้านเนื้อหา ภาษา และรูปแบบ ซึ่งการตรวจสอบนี้มีทั้งการตรวจสอบโดยผู้เขียนเอง ผู้ที่ผู้เขียนของความอนุเคราะห์ หรืออาจมีผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยตรวจสอบก็ได้ ภายหลังจากที่ตรวจสอบแล้วก็จะมีการปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบอีกวาระหนึ่ง ก่อนเข้าเล่มและกำหนดลิขสิทธิ์ต่อไป

๗.๕.๓.๗ ชั้นเผยแพร่ ชั้นนี้เป็นชั้นที่จะได้นำหนังสือที่จัดพิมพ์และเข้าเล่มเรียบร้อยแล้วออกเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดส่งไปยังสถาบัน หน่วยงานที่รับผิดชอบในการเผยแพร่ เช่น หอสมุด หรือประสานไปยังสำนักพิมพ์เพื่อจัดพิมพ์และจำหน่ายต่อไป

๗.๖ ข้อควรคำนึงในการเขียนหนังสือ

เนื่องจากการเขียนหนังสือมีความหลายหลายทั้งในด้านวัตถุประสงค์ในการเขียน ประเภท เนื้อหา กลวิธีการเขียน ฯลฯ ดังนั้นข้อควรคำนึงที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นข้อควรคำนึงโดยรอบกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้เขียนได้นำไปพิจารณาประกอบการเขียนงานประเภทนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในประเด็นต่อไปนี้

๗.๖.๑ ด้านผู้เขียน

๗.๖.๑.๑ มีความรู้เรื่องหลักการเขียนและธรรมชาติของการเขียนหนังสือประเภทนั้น ๆ

๗.๖.๑.๒ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เขียน และต้องอุปนิสัยที่จะช่วยให้สามารถเขียนหนังสือได้อย่างราบรื่น คือ เป็นผู้ใฝ่รู้ มีวินัย มีกำลังใจ มีความขยันพากเพียร มีสมาธิในการเขียน มีความละเอียดรอบคอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบต่องานเขียนในทุกด้าน ฯลฯ

๗.๖.๑.๓ เป็นผู้ที่มีศิลปะในการใช้ภาษา และสามารถประยุกต์ใช้กลวิธีการเขียนต่าง ๆ ในงานอย่างสร้างสรรค์และน่าสนใจ

๗.๖.๑.๔ เป็นผู้ติดตามความเคลื่อนไหวในวงการเขียน วงวิชาการ หรือความรู้ในเรื่องนั้น ๆ พร้อมจะรับฟัง และนำมาแนวทางในการเขียน การพัฒนางานเขียนอย่างต่อเนื่อง

๗.๖.๒ ด้านเนื้อหา

๗.๖.๒.๑ หากเป็นหนังสือวิชาการต้องมีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์ครบถ้วน ถูกต้อง และทันสมัย หากเป็นหนังสือทั่วไปแต่ละประเภท ให้คำนึงประโยชน์ คุณค่าที่ผู้อ่านจะได้รับ ทั้งคุณค่าทางปัญญา อารมณ์ สังคม ฯลฯ

๗.๖.๒.๒ ถ่ายทอดเนื้อหาแต่ละส่วนไม่ว่าจะเป็นวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ และครอบคลุมทุกประเด็น คำนึงถึงความสำคัญของเนื้อหาทุกส่วนทั้งในด้านเอกภาพ สัมพันธภาพและสารัตถภาพ

๗.๖.๒.๓ เนื้อหาควรมีมุมมองความรู้ ทรรศนะที่สร้างเสริมปัญญา ทำให้ผู้อ่านเพิ่มพูนความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ในศาสตร์หรือเรื่องนั้นให้กว้างไกลมากยิ่งขึ้น และมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่อไป

๗.๖.๒.๔ ควรกำหนดจุดเด่นของหนังสือ เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านสนใจ และเพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ หรือเกี่ยวกับศาสตร์ ความรู้ในเรื่องนั้นให้แพร่หลายต่อไป

๘.๑.๑.๓ ความสำคัญของเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน

เอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอนมีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทั้งต่อผู้สอนและผู้เรียน กล่าวคือ

๑) ผู้สอน ได้เตรียมการสอน วางแผนการสอน ตั้งแต่การศึกษาโครงสร้างรายวิชาในหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาและกระบวนการสอน ที่สำคัญ คือ ได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวม และเรียบเรียงเนื้อหาที่จะในการสอนอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม ทำให้ง่ายต่อการจัดการเรียนการสอน

๒) ผู้เรียน ได้มีเอกสารประกอบการศึกษาเรียนรู้เนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ ที่เรียน ทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน ช่วยลดปัญหา ข้อจำกัดเกี่ยวกับการฟัง การทบทวนเนื้อหา และยังถือเป็นเอกสารการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอีกทางหนึ่งด้วย

๘.๑.๒ วัตถุประสงค์ของการเขียนเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน

๘.๑.๒.๑ เพื่อให้มีเอกสารที่จะอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน

๘.๑.๒.๒ เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของเนื้อหา ง่ายต่อการทำความเข้าใจรายละเอียดเนื้อหาร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

๘.๑.๒.๓ เพื่อใช้เป็นเอกสารสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และเป็นเอกสารประกอบการศึกษาศาสตร์แต่ละแขนง

๘.๑.๒.๔ สำหรับเอกสารคำสอนมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดรายละเอียดเนื้อหาวิชาที่ลุ่มลึกหรือแสดงให้เห็นผลการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ของผู้เขียนที่ลึกซึ้งมากกว่าเอกสารประกอบการสอน

๘.๑.๓ ประเภทของเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน

หากจะจำแนกประเภทของเอกสารที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา จะประกอบด้วยเอกสารสำคัญดังนี้ คือ

๘.๑.๓.๑ เอกสารประกอบการสอน

๘.๑.๓.๒ เอกสารคำสอน

๘.๑.๓.๓ ตำรา

๘.๑.๓.๔ หนังสือ

๘.๑.๓.๕ เอกสารต่าง ๆ ที่ผู้สอนและผู้เรียนสามารถใช้เป็นเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก

แต่หากจะจำแนกประเภทของเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอนที่กำลังกล่าวไว้ในรายละเอียดนี้ ไม่สามารถจำแนกได้ดังเช่นงานเขียนเชิงวิชาการหลักที่กล่าวมา เนื่องจากเป็นงานเขียนที่เฉพาะเจาะจงอยู่แล้ว เอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอนแต่ละวิชาจะแตกต่างกันที่ธรรมชาติวิชา กรอบเนื้อหา และสาขาวิชาการ เป็นต้น

๘.๑.๔ ส่วนประกอบของเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน

เอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอนมีส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ดังนี้

๘.๑.๔.๑ ส่วนที่ ๑ ส่วนประกอบตอนต้น ประกอบด้วย

๑) ปก

(๑) ปกนอกและสันปก

(๒) ปกใน

ข. หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ เป็นการบอกเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนแต่ละส่วน

ค. หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินงาน

ง. หมวดที่ ๔ การพัฒนาผลการเรียนรู้ของนิสิต

จ. หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

ฉ. หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

ช. หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของ

รายวิชา

รายละเอียดเอกสารส่วน โดยส่วนใหญ่ผู้สอนจะจัดทำไว้แล้วในชั้นจัดเตรียมและวางแผนการสอน ดังนั้นในเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน ข้อมูลส่วนนี้จึงเป็นการนำสิ่งที่ได้ดำเนินการไว้แล้วมานำเสนอไว้ ให้ครบองค์ประกอบ ทำให้ผู้ศึกษามองเห็นภาพรวมของรายวิชา และมีส่วนทำให้เอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้นนั่นเอง

(๓) คำนำ เป็นส่วนที่ผู้เขียนจะได้ให้รายละเอียดถึงที่มา ความจำเป็น ความสำคัญ วัตถุประสงค์ในการจัดทำเอกสารการสอนทั้งสอง กรอบเนื้อหาในเล่ม คำกล่าวขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำเอกสารฯ เป็นต้น หลักการเขียนที่สำคัญ คือ เขียนให้กระชับ ชัดเจน ครอบคลุมทุกประเด็น การเขียนเนื้อหาส่วนท้ายในคำนำ จะลงท้ายด้วยชื่อ - สกุลผู้เขียน และวัน เดือน ปี ที่เอกสารประกอบการสอนนั้นเสร็จสมบูรณ์

(๔) สารบัญ เป็นส่วนแสดงรายการต่าง ๆ ในเนื้อหา ซึ่งประกอบด้วย ชื่อและลำดับบท ประเด็นหัวข้อสำคัญในบทนั้น ๆ พร้อมทั้งระบุเลขหน้าให้ทราบว่ารายการดังกล่าวอยู่ในเนื้อหาส่วนใด หลักการเขียนที่สำคัญคือ บท ประเด็น หัวข้อและเลขหน้าในสารบัญต้องสอดคล้องตรงกันกับในเนื้อหา

๒) ส่วนที่ ๒ ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วยเนื้อหาในรายวิชาแต่ละบท โดยในตอนต้นของแต่ละบทจะเริ่มต้นด้วยการบอกลำดับบท ชื่อบท ความมุ่งหมายของบทเรียน เนื้อหาของบทเรียน วิธีการสอนและกิจกรรม อุปกรณ์การสอน การวัดผลและประเมินผล ก่อนแล้วจึงตามด้วยรายละเอียดเนื้อหาแต่ละบท ซึ่งหากพิจารณาเนื้อแต่ละบทก็จะมีส่วนประกอบ ดังนี้

(๑) ส่วนนำ หรือความนำ เป็นการเกริ่นนำเพื่อโยงเข้าสู่เนื้อหา หรือบางครั้งเป็นการกล่าวถึงสาระสำคัญของบทนั้น ๆ ก็ได้ หลักการเขียนที่สำคัญ คือ กำหนดกรอบเนื้อหาและวิธีการเขียนให้ชัดเจน ตรงประเด็น สอดคล้องกับบทและเนื้อหาในบทด้วยภาษาที่ถูกต้อง สละสลวย และชัดเจน

(๒) ส่วนเนื้อหา หรือเนื้อเรื่อง เป็นส่วนรายละเอียดของบท ซึ่งจะมีการกำหนดเป็นประเด็นใหญ่ หัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อยและรายละเอียดเนื้อหาอย่างเป็นระบบตามรูปแบบการเขียนงานเชิงวิชาการ ซึ่งอาจลำดับประเด็นตามความสำคัญ จากเรื่องทั่วไปสู่เรื่องเฉพาะ จากเรื่องง่ายสู่เรื่องที่ยากขึ้น เป็นต้น เนื้อหาส่วนนี้มีการอ้างอิงข้อมูลความรู้ ความคิดของผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่ศึกษาและเอกสารงานเขียนต่าง ๆ ที่มีผู้นำเสนอมาก่อนอย่างเป็นระบบ (เอกสารประกอบการสอนมีการอ้างอิงเอกสาร ข้อมูลในปริมาณที่มากกว่าเอกสารคำสอน เพราะเอกสารคำสอนจะเน้นการประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียงเรียงเนื้อหาด้วยสำนวนภาษาของผู้เขียนเองเป็นหลัก) ดังนั้นหลักสำคัญในการเขียนเนื้อหาส่วนนี้ก็คือ สารสนเทศหรือรายละเอียดเนื้อหาที่นำเสนอต้องสมบูรณ์ ครอบคลุมประเด็นการศึกษา มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันแต่ละส่วนเป็นอย่างดี

๘.๑.๖ ข้อควรคำนึงในการเขียนเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน

๘.๑.๖.๑ ด้านผู้เขียน

๑) ต้องศึกษาความสัมพันธ์ของรายวิชาในหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา เอกสารเกี่ยวกับการวางแผนการเขียนต่าง ๆ การวัดผลและการประเมินผล ฯลฯ แล้วนำวิเคราะห์กำหนดกรอบเนื้อหาให้ชัดเจน ครอบคลุมประเด็นการศึกษา เพื่อให้สามารถเขียนเอกสารทั้งสองที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษาอย่างแท้จริง

๒) มีความใฝ่รู้ หมั่นศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้เข้าใจและนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียน มีความต้องการที่จะเขียนและมีอุปนิสัยของผู้เขียนที่ดีอื่น ๆ อันจะมีส่วนทำให้ดำเนินการเขียนได้อย่างเรียบร้อย

๘.๑.๖.๒ ด้านเนื้อหา

๑) เนื้อหาต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เอกสารเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอน เช่น ประมวลรายวิชา เอกสารมคอ. ๓ มคอ. ๕ และมคอ.๗ รวมถึงความมุ่งหมายของการเรียนในแต่ละบท เป็นต้น

๒) กำหนดสัดส่วน นำหนักของเนื้อหาแต่ละส่วนให้เหมาะสม โดยพิจารณาจากความยากง่าย ความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันของเนื้อหา ระยะเวลาในการเรียน เป็นต้น

๓) เนื้อหาแต่ละส่วนมีรายละเอียดที่ช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างแจ่มชัด ครอบคลุมประเด็นการศึกษาเป็นอย่างดี

๔) เนื้อหาที่ถ่ายทอดมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การวัดผลประเมินผล คำถามท้ายบทหรือกิจกรรมท้ายบท

๕) สำหรับเอกสารคำสอน เนื้อหาต้องแสดงให้เห็นองค์ความรู้ ความคิดของผู้เขียนที่ชัดเจนมากกว่าเอกสารประกอบการสอน และความรู้ ความนั้นเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ต่อวิชาการในแขนงนั้น ๆ

๘.๑.๖.๓ ด้านภาษาและรูปแบบ

๑) ใช้ภาษาถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาในงานวิชาการ เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย

๒) นำเสนอรายละเอียดแต่ละส่วนให้สมบูรณ์ตามรูปแบบของการเขียนเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน

๘.๒ การเขียนงานแปล

๘.๒.๑ ความหมายและความสำคัญของงานแปล

๘.๒.๑.๑ ความหมายของงานแปล

งานแปล คือ งานเขียนที่เกิดจากการอธิบาย การตีความ และการถ่ายทอดเนื้อความจากงานเขียนต้นฉบับภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งผลงานที่แปลเรียบร้อยแล้วจะมีเนื้อหาสาระ หรือใจความถูกต้องตามต้นฉบับเดิม งานแปลที่เป็นวิชาการอาจนำเสนอในรูปแบบของเอกสาร บทความ ตำรา หนังสือ ฯลฯ สำหรับประเภทของการแปลมีหลายประเภท เช่น แปลตามตัวอักษร แปลแบบสรุปความ แปลแบบขยายความ เป็นต้น

๓) นักแปลที่แปลจากต้นฉบับที่เป็นภาษาที่สองมาสู่ภาษาแม่ ตัวอย่างคือนักแปลไทยที่แปลตัวบทภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย งานแปลประเภทนี้จะมีลักษณะสมบูรณ์ และมีคุณค่าดีกว่างานแปลประเภทที่ ๒

๔) นักแปลจากต้นฉบับที่เป็นภาษาที่ ๒ เป็นภาษาที่ ๓ ดังเช่นกรณีของคนไทยที่มีภาษาไทยเป็นภาษาแม่แปลงานจากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น งานแปลชนิดนี้มีข้อจำกัดมากกว่างานแปลประเภทอื่น ๆ และควรจะทำต่อเมื่อเป็นการแปลเอกความโดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ ของงานแปล เช่น การรักษารรณรส บรรยากาศของต้นฉบับไว้ในฉบับแปล

๘.๒.๔ ส่วนประกอบของงานแปล

งานแปลแต่ละเรื่องมีส่วนประกอบที่แตกต่างกันตามประเภทของงานเขียน เช่น หากเป็นข่าวก็มีส่วนประกอบ ดังนี้

- ๑) ชื่อหัวข้อข่าว
- ๒) เนื้อหาของข่าว เป็นต้น

หากเป็นบทความ ตำรา หนังสือ ฯลฯ ก็จะมีส่วนประกอบของงานแปลดังส่วนประกอบที่ได้กล่าวมาในงานเขียนเชิงวิชาการแต่ละประเภท ดังนั้นในส่วนนี้จึงมิได้กล่าวถึงรายละเอียดของส่วนประกอบ เพราะขึ้นอยู่กับว่าผู้แปลจะแปลงานประเภทใด แต่หากจะกล่าวถึงองค์ประกอบของงานแปลแบบกว้าง ๆ ก็จะประกอบด้วย เนื้อหาในต้นฉบับ และภาษา (ทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล)

๘.๒.๕ หลักการและขั้นตอนในการแปล

๘.๒.๕.๑ หลักการในการแปล เบื้องต้น มีดังนี้

๑) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ลักษณะเฉพาะ ส่วนประกอบของงานแปลประเภทนั้น ๆ เพื่อจะได้ถ่ายทอดเนื้อหาและรักษาลักษณะงานของฉบับแปลให้สอดคล้องกับต้นฉบับ

๒) เลือกผลงานที่จะแปลโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่น ผู้อ่าน ประโยชน์ คุณค่าทางวิชาการ คุณค่าทางปัญญา คุณค่าทางอารมณ์ เป็นต้น

๓) มีความรู้ความแตกฉานทางภาษาทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล

๔) มีความรู้ในเรื่องที่แปลและความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแปล เช่น สังคม ประวัติศาสตร์ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘.๒.๕.๒ ขั้นตอนในการแปล มีขั้นตอนสำคัญ ๆ ดังนี้

๑) ขั้นที่ ๑ การกำหนดความมุ่งหมายของการแปล การศึกษาต้นฉบับ การวิเคราะห์ต้นฉบับ การหาข้อมูลเกี่ยวกับต้นฉบับและผู้เขียนต้นฉบับ การศึกษางานอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้สารที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอด

(๑) การศึกษาต้นฉบับ ก็เพื่อจับสารทั้งหมดที่ผู้เขียนแสดงไว้ในต้นฉบับ “สาร” หมายรวมถึง เนื้อหา ความคิด ความหมายแฝงอื่น ๆ จุดมุ่งหมายของเพื่อเขียน บรรยากาศของตัวบท และรสชาติ

(๒) การวิเคราะห์ต้นฉบับ เพื่อจับความหมาย ทำความเข้าใจเรื่องที่จะวิเคราะห์ ๒ ระดับ คือ

๒) สามารถเลือกประเภทหรือวิธีการแปลได้เหมาะสมสอดคล้องกับ
จุดมุ่งหมายและลักษณะงานแปล

๘.๒.๖.๒ ด้านเนื้อหา

๑) สามารถรักษาความหมาย เนื้อหาสาระ และอรรถรสของต้นฉบับได้
อย่างถูกต้อง สมบูรณ์

๘.๒.๖.๓ ด้านการใช้ภาษาและรูปแบบ

๑) เลือกใช้ภาษาที่ถูกต้อง เข้าใจง่าย สละสลวย สื่อความหมายได้ดี
หลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์ยาก หรือคำทับศัพท์มากเกินไป

๒) ใช้ภาษาถ่ายทอดความหมายทั้งโดยนัยและความหมายแฝงได้สอดคล้อง
ตรงกับต้นฉบับ

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ ๕

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. การเขียนโครงการวิชาการมีความสำคัญและวัตถุประสงค์เพื่ออะไร
๒. โครงการทางวิชาการมีกี่ประเภทอะไรบ้าง
๓. โครงการทางวิชาการมีส่วนประกอบและมีขั้นตอนในการเขียนอย่างไร
๔. บทความวิชาการมีความสำคัญต่ออะไรบ้าง
๕. บทความวิชาการมีกี่ประเภท บทความวิชาการทั่วไป บทความปริทัศน์และบทความวิจัยมีความเหมือนความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
๖. หลักการและขั้นตอนสำคัญในการเขียนบทความวิชาการคือ
๗. รายงานวิชาการคืออะไรและมีขอบเขตหมายถึงงานเขียนในลักษณะใดบ้าง
๘. รายงานทางวิชาการมีความสำคัญและวัตถุประสงค์ในการเขียนอย่างไร
๙. รายงานทางวิชาการมีส่วนประกอบกี่ส่วน อะไรบ้าง และหากจะเขียนงานประเภทให้มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการอย่างไร
๑๐. งานวิจัยเป็นงานเขียนที่มีลักษณะเฉพาะอย่างไร
๑๑. งานวิจัยมีกี่ประเภท และแต่ละประเภทมีประโยชน์อย่างไรบ้าง
๑๒. มีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้การดำเนินงานวิจัยตลอดจนเขียนและนำเสนอผลงานวิจัยได้อย่างสมบูรณ์
๑๓. ตำราและหนังสือมีความสำคัญและมีจุดมุ่งหมายในการเขียนเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
๑๔. ตำรามีส่วนประกอบและขั้นตอนการเขียนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะอย่างไร
๑๕. หากพิจารณารูปแบบ เนื้อหาของตำราในปัจจุบันมีข้อดี ข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง
๑๖. หนังสือเป็นงานเขียนที่มีความหมายรวมงานประเภทใดบ้าง
๑๗. หนังสือทางวิชาการและหนังสือทั่วไปอาจมีส่วนประกอบ หรือลักษณะที่แตกต่างกัน คือ
๑๘. เอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอนมีความเหมือนและความแตกต่างกันในด้านใดบ้าง
๑๙. งานแปลมีประโยชน์ต่อวงการเขียน การอ่านอย่างไร ในความคิดเห็นของนิสิตมีความเห็นอย่างไรต่องานเขียนประเภทนี้
๒๐. งานเขียนเชิงวิชาการมีความสำคัญ มีคุณค่าอย่างไรบ้าง (ยกตัวอย่างงานเขียนเชิงวิชาการประเภทใดประเภทหนึ่งประกอบการอธิบาย แสดงความคิดเห็น)

ตอนที่ ๒ ให้ฝึกทักษะการเขียนเชิงวิชาการแต่ละประเภดังต่อไปนี้

๑. การเขียนโครงการทางวิชาการ ให้นิสิตแบ่งกลุ่ม ๆ ละ ๕-๖ คน แล้วเลือกเขียนโครงการประเภทใดประเภทหนึ่ง จำนวน ๑ โครงการ โดยให้สมมุติชื่อโครงการและรายละเอียดในแต่ละส่วนของโครงการตามที่ได้ศึกษามาให้สมเหตุสมผล และถูกต้องสมบูรณ์

๒. การเขียนบทความวิชาการ

๒.๑ ให้นิสิตวิเคราะห์บทความที่ได้รับมอบหมายในประเด็น เนื้อหา การใช้ภาษา กลวิธีการเขียน และประโยชน์หรือคุณค่าของบทความวิชาการ

บรรณานุกรม

- กองการเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยบูรพา. (๒๕๕๓). *หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ*. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กอบกาญจน์ วงศ์วิสิทธิ์. (๒๕๕๑). *ทักษะภาษาเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- กำธร สติรกุล และสุมน อมรวิวัฒน์. (๒๕๕๐). *ประเภทของหนังสือ*. วันที่ค้นข้อมูล ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔ เข้าถึงได้จาก http://guru.sanook.com/enc_preview.php?id=2652#ref.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (๒๕๔๗). *เขียนบทความอย่างไรให้น่าอ่าน* (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- คณะวิทยากร นจวท. (๒๕๕๔). *การเขียนเรื่องวิทยาศาสตร์สำหรับประชาชน*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- จินตนา ไบกาชุยี. (๒๕๓๕). *การเขียนสื่อการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาทัน อิมสำราญ. (๒๕๔๘). *ภาษากับการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: บริษัท พี เพรส.
- ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน. (๒๕๕๒). *การเขียนตำราทางวิชาการ*. ใน สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (บรรณาธิการ), *แนวทางสร้างสรรค์งานวิชาการ* (หน้า ๑-๗). นนทบุรี: ฝ่ายตำรา สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชุตินา สัจจามันท์. (๒๕๕๐). *การเขียนบทความทางวิชาการ*. *วารสารการบริหารและธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, ๗ (๒๑), ๗-๑๐.
- ชูศรี วงศ์รัตน. (๒๕๔๙). *เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย: แนวทางสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงใจ ไทยอุบุญ. (๒๕๔๓). *ทักษะการเขียนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวัลย์ มาศจรัส ดำรง ญาณจันทร์ และอภิวรรณ วีระสมิทธิ์. (๕๕๕๐). *คู่มือการจัดทำผลงานทางวิชาการประเภทงานแต่งหนังสือ*. กรุงเทพฯ : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด.
- ธนู ทดแทนคุณ. (๒๕๔๗). *การเขียนรายงานทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นภลัย สุวรรณธาดา และคนอื่น ๆ. (๒๕๔๘). *การเขียนผลงานวิชาการและบทความ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นภลัย สุวรรณธาดา ธิดา โมสิรัตน์ และสุมาลี สังข์ศรี. (๒๕๕๓). *การเขียนผลงานวิชาการและบทความ* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (๒๕๔๖). *คู่มือการวิจัยการเขียนรายงาน การวิจัยและวิทยานิพนธ์* (พิมพ์ครั้งที่ ๗). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (๒๕๒๕). *ศิลปะการเขียน*. กรุงเทพฯ: วิชาการ.
- _____. (๒๕๕๐). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา* (พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพฯ:
- ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน. (๒๕๕๒). *ตำราและบทความวิชาการ : แนวคิดและแนวทางการเขียนเพื่อคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (๒๕๓๘). *เอกสารการสอนชุดวิชาการใช้ภาษาไทย = Effective Communication in Thai*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๒). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

ภาคผนวก

ตัวอย่างการเขียนโครงการวิชาการ

“โครงการวันภาษาไทยแห่งชาติ”

๑. ชื่อโครงการ โครงการวัน “บูรพาภาษาไทย ๕๑”

๒. ประเภทโครงการ โครงการต่อเนื่อง

๓. หลักการและเหตุผล

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสื่อแห่งความงดงามทางวัฒนธรรมไทย เป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นอารยะประเทศ สะท้อนความเป็นไทยและสุนทรียภาพของคนไทย ที่คนไทยทุกคนควรตระหนักถึงความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากภาษาไทยจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารของคนไทยทั้งชาติแล้ว วรรณคดี วรรณกรรม ซึ่งถือเป็นผลิตผลของภาษา ยังช่วยกล่อมเกลาจิตใจ ช่วยให้เข้าใจโลกเข้าใจชีวิตในแง่มุมต่างๆ ดังนั้นภาษาไทยจึงถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของไทย

เนื่องในวันที่ ๒๙ กรกฎาคมของทุกปีเป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ เป็นวันที่กระตุ้นให้คนไทยทุกคนมีความรัก ห่วงแหนภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาเล็งเห็นและตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้กำหนดจัดงานวัน “บูรพาภาษาไทย ๕๑” ขึ้นประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ อาทิ การจัดเสวนาทางวิชาการเรื่อง “ภาษา กวี ดนตรี ลีลา” การจัดนิทรรศการ การประกวดความสามารถทางวิชาการ “ตอบคำถามเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดี” และ “ประกวดร้องเพลงจากวรรณคดี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และบุคคลทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทย ซึ่งถือเป็นโครงการที่มีส่วนส่งเสริมอนุรักษ์ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่กับสังคมไทยสืบไป

๔. วัตถุประสงค์

- ๔.๑ เพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของภาษา วรรณคดีและวรรณกรรมไทย
- ๔.๒ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ความรู้ทางภาษาและวรรณคดีไทยอย่างสร้างสรรค์
- ๔.๓ เพื่อร่วมอนุรักษ์และสืบทอดภาษาไทยในฐานะมรดกของชาติ
- ๔.๔ เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงของภาควิชา และมหาวิทยาลัยบูรพาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๕. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

๖. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคกลางและภาคตะวันออก นิสิตสาขาวิชาภาษาไทย คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย และบุคคลทั่วไป

๗. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๗.๑ ผู้เข้าร่วมโครงการตระหนักและเห็นความสำคัญของภาษา วรรณคดีและวรรณกรรมไทย
- ๗.๒ นักเรียนและนิสิตได้ประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- ๗.๓ ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เกิดการเรียนรู้ และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วรรณคดี

๑๓.๕ ค่าของที่ระลึก	๓,๒๐๐ บาท
๑๓.๖ ค่าอาหาร	
๑๓.๖.๑ ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม	๖,๐๐๐ บาท
๑๓.๖.๒ ค่าอาหารกลางวัน	๔,๕๕๐ บาท
* สำหรับวิทยากร คณาจารย์และนิสิตช่วยงาน	
๑๓.๗ ค่าตกแต่งสถานที่	๑,๕๐๐ บาท
๑๓.๘ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	๑,๒๕๐ บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้นทั้งสิ้น	๖๘,๐๐๐ บาท
	(หกหมื่นแปดพันบาทถ้วน)

หมายเหตุ ถัวเฉลี่ยทุกรายการ

ลงชื่อ.....

(นายรัชชัย ดุสิตกุล)
ประธานโครงการ

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการทั่วไป
เรื่อง “นิราศจักรวาล : วรรณคดีและขนบนิยมในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย”^{*}

ศิริลักษณ์ บัตรประโคน

บทคัดย่อ

นิราศจักรวาลเป็นกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเดินทางผ่านตัวละครสมมติอย่างอุลิตินและเรณูดอกไม้ เพื่อแสวงหาสันติภาพในดวงดาวอื่น ๆ ในจักรวาล และการสร้างสันติสุขในสังคม กวีได้แสดงวรรณคดีที่มีต่อมนุษย์และชีวิตทั้งในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย สะท้อนวรรณคดีต่อสังคม โลกและจักรวาลทั้งในส่วนที่เป็นปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงกฎแห่งธรรมชาติและสังคมเป็นหลัก (สำหรับขนบนิยม) ในส่วนขนบนิยมของนิราศ ด้านคำประพันธ์ มีการผสมผสานลักษณะคำประพันธ์ถึง ๕ ประเภท การเคลื่อนที่ การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก การพรรณนาธรรมชาติและสิ่งที่พบเห็น มีการเชื่อมโยงระหว่างอดีต ปัจจุบันและอนาคต ด้านวรรณศิลป์มีลักษณะเด่นทั้งในระดับคำและระดับความ มีความไพเราะ สละสลวยทั้งในด้านเสียงและความหมาย นิราศจักรวาลจึงถือเป็นกวีนิพนธ์ร่วมสมัยอีกเรื่องหนึ่งที่มีคุณค่าทั้งในด้านเนื้อหา ความคิด และวรรณศิลป์ เป็นเรื่องที่ทำให้คิดถึงเกี่ยวกับชีวิต สังคม สันติภาพ โลกและจักรวาลบนฐานความคิดตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่ผู้อ่านจะได้รับไปพร้อม ๆ กับสุนทรียรสของกวีนิพนธ์

คำสำคัญ : นิราศ , นิราศจักรวาล , วรรณคดีของกวี , ขนบวรรณคดีไทย , ขนบและลักษณะเด่นด้านวรรณศิลป์ , กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

๑. ความนำ

กวีนิพนธ์เป็นงานศิลปะที่ทรงคุณค่า สร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยความละเอียดอ่อนทางความคิดและความสามารถทางวรรณศิลป์ของกวีในการสร้างสรรค์ผลงานให้มีความงามทางภาษาและคุณค่าของงานประพันธ์ ดังที่ คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (๒๕๕๑: ๑๔๘) ได้กล่าวไว้ว่า “วรรณคดีกวีนิพนธ์นั้น นอกจากจะมีความงามด้านภาษาและมีความไพเราะเมื่ออ่านออกเสียงแล้ว ยังมีคุณค่าอื่นๆ อีกมาก เป็นต้นว่าให้ความเพลิดเพลิน ให้คติชีวิต ให้ความรู้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งความรู้บางอย่างนั้น คนเราไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยตนเอง แต่วรรณคดีจะเป็นเครื่องเปิดหูเปิดตา เปิดจิตใจของผู้อ่านให้กว้างขึ้น ผลงานวรรณคดีสำคัญนั้นอุดมด้วยสุนทรียภาพอันเป็นความงาม และเป็นคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นอารยธรรมอันสูงส่งของคนในชาติ” นอกจากนี้กวีนิพนธ์ยังมีบทบาทในการเสนอข้อคิดและบอกเล่าเรื่องราวความรู้ด้านใดด้านหนึ่งผ่านวรรณศิลป์ และท่วงทำนองการเขียนที่กวีคิดสรรแล้วเป็นอย่างดีให้ผู้อ่านได้เข้าใจ ได้ข้อคิดและคุณค่าไปพร้อมๆ กับความสุนทรีย์

ผู้แต่งกวีนิพนธ์ร่วมสมัยได้สืบทอด “ขนบ” จากกวีโบราณ อาทิ ขนบนิยมในการแต่ง ขนบด้านวรรณศิลป์ และอาจพัฒนาจนกลายเป็นขนบและอัตลักษณ์ของกวีและกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยในปัจจุบัน มีกวีหลายคนที่มีผลงานอันทรงคุณค่าและได้รับการยกย่อง อาทิ อังคาร กัลป์ยาณพงศ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ไพรินทร์ ขาวงาม ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ จีรนันท์ พิตรปรีชา เป็นต้น และกวีเหล่านี้ก็ได้สร้างสรรค์ผลงานหลากหลายรูปแบบให้เป็นที่ประจักษ์อย่างต่อเนื่อง

^{*} ศิริลักษณ์ บัตรประโคน (๒๕๕๔). นิราศจักรวาล : วรรณคดีและขนบนิยมในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, ๓๖ (๑),

โลกใหม่ให้สมบูรณ์และน่าอยู่ แต่เนื่องจากดาวเคราะห์แห่งนี้กัณดาร ทั้งสองจึงตัดสินใจเดินทางต่อเพื่อค้นหา ดาวที่อุดมสมบูรณ์กว่า ระหว่างเดินทาง มีการกล่าวถึงสัจธรรมของธรรมชาติว่าเวลาย่อมหมุนเปลี่ยนไป ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงและล้วนเกิดดับ รวมถึงกล่าวถึงอุดมการณ์ที่ทั้งสองตัวละครประสงค์จะทำสิ่งซึ่งงดงาม ให้แก่โลกดั่งบทประพันธ์ที่ว่า

...วินาที-พันปีมิແผกผัน
จักรภพเพียงจุดจตุรรำพึง
เรณูว่าฉันฉงนพันความคิด
ไม่เข้าใจปรัชญาของฟ้าดิน
หวังเพียงว่าชีวิตที่แสนสั้น
สืบทอดสวนสุมาลย์ลานระยับ

คือความผันความจริงเป็นสิ่งหนึ่ง
ภาวะจึงเป็นไปตามใจจิตต์
ดุจเดินทางต่างทิศมาผิตถัน
ครองชีวินไม่นานก็ลาญลับ
ได้แบ่งปันสุคันธ์รสปรากฏกับ
เพื่อประดับแผ่นดินให้ยินดี...
(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๕)

มีการกล่าวถึงกำเนิดโลกรวมถึงการล่มสลายของโลกว่าเกิดจากปัจจัย ดิน น้ำ ลม ไฟ รวมกันและ แยกสลายออกจากกันผ่านสัญลักษณ์ของชื่อดาวทั้ง ๔ ได้แก่ ดาวดิน ดาวน้ำ ดาวลม ดาวไฟ ดังความว่า

...สี่ดาวเคจร่วมหล้าโลก
เพลิงเื้ออ่อนแสงแบ่งปัน
ดินน้ำลมไฟในโลก
เป็นดาวต่างดวงเดียวตาย

ลมโบกทะเลรับขวัญ
กระทั่งวันมหายุทธ์สุดท้าย
วิบโยคแบ่งแยกแตกสลาย
เสียมคลายความรักจากกัน...
(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๗)

ระหว่างการเดินทางของตัวละครทั้งสองมีบทพรรณนาถึงโลกใบเก่าก่อนล่มสลายว่ามีความงดงาม น่าอยู่และความอยู่เย็นเป็นสุขของสรรพชีวิต (เมื่อจุดเปลี่ยนระหว่างความดี - ความเลว ความรัก - ความชัง ประลองกัน) และเมื่อความเลวและความชังเข้าครอบงำโลกจึงสูญสลาย ขณะเดียวกันก็สะท้อนสัจธรรมว่าไม่ว่า จะดีหรือชั่ว ในที่สุดก็ต้องเปลี่ยนแปลงตามกฎของธรรมชาติ กวีสะท้อนให้เห็นว่าเส้นทางชีวิตนั้นแสนสั้น ดังนั้น จึงควรเร่งสร้างความดีและบุญกุศลให้ถึงพร้อม ดั่งบทประพันธ์ที่ว่า

...ธลีวากฎกรรมธรรมชาติ
เกิดและดับสรรพสิ่งจริงจริงเจียว
ช่วงชีวิตโลดแล่นที่แสนสั้น
ก่อกองบุญหนุนสู่อนุชน

บางครั้งอาจจะท้อใจห่อเหี่ยว
พึงเฉลียวหมั่นตรวจสำรวจตน
จงเชื่อมั่นในทางสร้างกุศล
สืบสุคนธ์ตกทอดตลอดกาล...
(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๓๒)

ระหว่างเดินทางไปสู่ดาวดวงใหม่ ทั้งสองได้พบดาวหาง มีการแสดงทรรศนะต่อโลกทั้งในด้านดีและไม่ ดี มีการพรรณนาสิ่งที่ได้พบเห็น พรรณนาอารมณ์ ความเศร้า ความหวังใฝ่ และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เมื่อทั้งสองเดินทางถึงดาวที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีทุ่งข้าว รวงข้าวได้ไต่ถามความเป็นมาของธลีและเรณู จากนั้นรวงข้าวได้เล่าถึงความเปลี่ยนแปลงของดาวให้ทั้งสองฟังว่า ในอดีตตนกลายเป็นผู้สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ทุ่งข้าวแห่งนี้ แต่มีนกดำและนกแดงมาอื้อแย่งเพื่อถือครองทุ่งข้าว ทั้งสองฝ่ายได้ต่อสู้ทำลายกันจนทุ่งข้าวเสียหาย

วิถีใดทอดนำสู่อำนาจ
 ไครขัดขวางทางจึงอาจถึงตาย
 ต่างสะสมสรรพาวุธประทุษหล้า
 หลงสมบัติสมบัติเทิดทูนเงิน
 พัฒนาวัตถุบรรลุลิศ
 ดูภายนอกสดใสภายในทรุด

จักสะอาด-โสมมก็มุ่งหมาย
 แล้วแยกฝ่ายแยกฝั่งแข่งกันเดิน
 เพื่อรักษาอำนาจไม่ขาดเงิน
 แล้วประเชิญหน้ากันประชันยุทธ์
 แต่ละเมตจิตที่บริสุทธิ์
 จึงมนุษย์ตกต่ำโดยลำพัง...
 (ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๓๗-๓๘)

กวีเสนอพรรณนะที่มีต่อมนุษย์ว่า แท้จริงแล้วมนุษย์คือสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น มนุษย์สรรสร้างทุกอย่างตามความต้องการของตนโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องดีงาม กล่าวคือ มนุษย์ลุ่มหลงตนเองและอำนาจ มนุษย์กระทำทุกสิ่งประหนึ่งว่าตนคือเจ้าของและสามารถครอบครองทุกสิ่งทุกอย่างได้โดยไม่คำนึงความถูกต้อง สามารถทำหั่นทำลายล้างกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจและ ผลประโยชน์ ขณะเดียวกับมนุษย์สามารถสรรสร้างและพัฒนาวัตถุ สิ่งต่าง ๆ ภายนอกตามที่ตนปรารถนาเพื่อตอบสนองความต้องการของตน แต่จิตใจมนุษย์กลับตกต่ำ ไม่ได้รับการพัฒนา เช่นเดียวกับวัตถุ หากพิจารณาจากเนื้อหาบทประพันธ์ใน “นิราศจักรวาล” ทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่ากวีพยายามแสดงพรรณนะที่มีต่อมนุษย์ว่า มนุษย์เป็นผู้ทำลายทุกสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงพรรณนะโดยตรงตามที่ยกบทประพันธ์มา หรือการแสดงพรรณนะแฝงในเหตุการณ์บางอย่างที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น การต่อสู้ แย่งชิงข้าวกันของหมู่นกทั้งสองฝ่าย แต่ขณะเดียวกันก็ได้เสนอพรรณนะในด้านบวกไว้ในส่วนลึกๆ ผ่านจุดมุ่งหมายของธูลิและเรณูว่ายังมีผู้ปรารถนาจะรักษาและสร้างสรรค์โลกใบนี้ให้น่าอยู่มากขึ้น นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นให้ตระหนักว่าการทำหน้าที่ของชีวิตที่แท้จริงก็คือ การทำหน้าที่ให้ถูกต้อง และการสั่งสมคุณความดีที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตน สังคม ประเทศชาติและโลก

พรรณนะที่มีต่อมนุษย์อีกด้านหนึ่งที่ ชัยพร ศรีโบราณ ได้เสนอไว้ก็คือ การทำหน้าที่ของชีวิตสิ่งทีทุกชีวิตควรทำก็คือความดี ดังความในบทที่ว่า

...ดาวว่าเธอสองป้องผัน
 เสาะสร้างสิ่งงามความดี
 ...หวังเพียงว่าชีวิตที่แสนสั้น
 สืบทอดสวนสุวมาลัยลานระยับ

ส่วนแปลงปลั่งรังสี
 นั้นเป็นหน้าที่ชีวิต...
 ได้แบ่งปันสุคันธรสปรากฏกับ
 เพื่อประดับแผ่นดินให้อนติ...
 (ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๑, ๒๕)

กวีสะท้อนความเห็นต่อการใช้ชีวิตและหน้าที่ของชีวิตที่ควรทำ คือ การสร้างสิ่งดีงามซึ่งกวีได้มุ่งเน้นหน้าทีนี้หลายครั้ง “สิ่งงามความดี” ที่กวีกล่าวถึงนี้เป็นทั้งความดีงามในการดำเนินชีวิต การทำหน้าที่อย่างถูกต้องสมบูรณ์ การสร้างประโยชน์ต่อสังคมและโลก รวมถึงการสั่งสมความดีงามให้เกิดขึ้นในกาย วาจาและใจ ประหนึ่งเป็นการสั่งสมบุญกุศลไว้ คำว่า “สวนสุวมาลัย” ที่กวีใช้เป็นสัญลักษณ์รูปธรรมแสดงผลของการทำหน้าที่และความดี

๒. พรรณนะที่มีต่อสังคม ชัยพร ศรีโบราณได้ถ่ายทอดพรรณนะที่มีต่อสังคมทั้งในด้านบวกและด้านลบว่า สังคมโลกมีความวุ่นวายล้มเหลวก็เพราะคนในสังคมแก่งแย่งแข่งขันกันอย่างไร้คุณธรรม แบ่งฝักแบ่งฝ่าย เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตนมากกว่าจะร่วมกันรักษาผลประโยชน์โดยรวม เมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนาหรือตั้งใจไว้ ก็สามารถทำหั่นทำลายกันจนนำไปสู่ความล่มสลายของสังคมและโลก ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นมิสามารถประเมินค่าได้ พรรณนะของกวีในประเด็นนี้ เห็นได้ในเหตุการณ์ ๒ เหตุการณ์หลัก คือ ตอนที่กล่าวถึง

จะเห็นได้ว่าทรรศนะที่ ชัยพร ศรีโบราณ มีต่อสังคมได้สะท้อนความห่วงใยในปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ในระดับสังคมย่อย สังคมโดยรวม โลกและจักรวาล ว่าล้วนประสบปัญหาแตกต่างกันออกไป กวีไม่ได้มุ่งถ่ายทอดความเห็นที่มีต่อปัญหามนุษยชนเท่านั้น แต่ยังห่วงใยต่อความสมดุลของสังคมด้วย

๓. ทรรศนะที่มีต่อโลกและจักรวาล

ใน “นิราศจักรวาล” ชัยพร ศรีโบราณ ได้แสดงทรรศนะของตนไว้ทั้งในประเด็นเกี่ยวกับ ส่วนประกอบของโลกและจักรวาล ปัญหาของโลกและจักรวาลทั้งในส่วนของสภาพปัญหา เหตุแห่งปัญหาและ แนวทางแก้ไข แต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ ส่วนประกอบของโลกและจักรวาล กวีกล่าวว่าโลกประกอบด้วยธาตุ ๔ ธาตุ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ผ่านความเห็นที่เชื่อมโยงระหว่างชื่อดาวกับการรวมตัวของธาตุทั้ง ๔ ที่หลอมรวมเป็นความสมบูรณ์ของโลก ดังบทที่ว่า

...นั้ดาวดิน - น้ำ - ลม - ไฟ	จุลชีให้เพื่อนยล...
สี่ดาวเคจร่วมหล้าโลก	ลมโบกทะเลรับขวัญ
เพลิงเอื้ออุ่นแสงแบ่งปัน	กระทั้งวันมหาอุทธรสุดท้าย
ดินน้ำลมไฟในโลก	วิปโยคแบ่งแยกแตกสลาย
เป็นดาวต่างดวงเดียวตาย	เสื่อมคลายความรักจากกัน...

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๖-๒๗)

ธาตุทั้ง ๔ รวมตัวกันก่อให้เกิดความสมดุลขึ้นในโลก และธาตุทั้ง ๔ นี้ยังมีคุณต่อทุกชีวิตและสรรพสิ่งที่อุบัติขึ้นในโลก เมื่อโลกถึงคราต้องแตกสลาย ก็หมายถึงธาตุทั้งสี่นี้แยกตัวออกจากกัน ทรรศนะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโลกอาศัยธรรมชาติเป็นส่วนประกอบหลอมรวมกันให้เกิดความสมบูรณ์ เรื่องส่วนประกอบของจักรวาลนั้น กวีมิได้ระบุในบทใดบทหนึ่งอย่างชัดเจนว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่ได้กล่าวไว้กว้าง ๆ แต่ละช่วงตอนว่าในจักรวาลมีดวงดาวแตกต่างกัน และจักรวาลมีอาณาเขตไพศาล ดังบทที่ว่า

...จักรวาลวิเวกเอกภพ	กว้างสงบเกินคิดปริศนา
ดูเหมือนนึ่งนานเนาเหล่าดารา	แต่ทว่าเคลื่อนไหวในความจริง...
จุลิกกล่าวเล่าสู่เรณูน้อย	ฉันล่องลอยจักรวาลนานสมัย
หากเรามองจากแดนโลกแสนไกล	เสมือนไร้ดาเรศและเขตแดน...

และ

...ประกาศแห่งเวียง	จักรวาล
บอกฝั่งจินตนาการ	มุงก้าว
ดาวลึบกระพริบนาน	เสมอมิตร
เชิญเยี่ยมเยือนยังด้า	อยู่ด้วยยินดี...

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๔, ๔๑)

จักรวาลที่กวีกล่าวถึงนี้ นอกจากต้องการสื่อให้ทราบว่ามีความกว้างใหญ่จนหาที่สุดมิได้แล้ว ยังได้แสดงทรรศนะว่า จักรวาลนั้นมีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัว กล่าวคือ มีอาณาเขตประมาณมิได้ มีลักษณะผสมกันระหว่างความสงบนิ่งและความเคลื่อนไหว

สองฝ่ายมลายขวัญ

บรรลัยร่วงดับดวงใจ...

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๕๒)

ในบทประพันธ์ข้างต้นและในเนื้อความที่ปรากฏตลอดเรื่อง ทำให้เข้าใจทรรศนะของกวีที่ต้องการสื่อว่า ไม่ว่าจะเป็นสิ่งคมเล็กหรือใหญ่ (โลกและดาวในจักรวาล) ล้วนต้องประสบปัญหาเช่นกัน แต่ต่างกันที่ประเด็นปัญหา ที่น่าสนใจก็คือ กวีได้แสดงให้เห็ว่ามนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตมีพลังอำนาจ (โดยแท้แล้วนกทั้งสองฝ่ายก็คือสัญลักษณ์แทนมนุษย์) เป็นผู้ทำลายธรรมชาติให้หมดสิ้นลง เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าธรรมชาติสร้างสมดุลในตนเอง แต่การขาดคุณธรรม ขาดความพอดีและการเห็นแก่ประโยชน์ตนเป็นใหญ่ ทำให้มนุษย์ผู้เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เลือกที่จะทำลายธรรมชาติด้วยตนเอง

๓.๓ แนวทางแก้ไขปัญหาของโลกและจักรวาล กวีมิได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาโดยตรงแต่แสดงทรรศนะว่า ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของโลกและจักรวาล หากไม่มีสงครามหรือการแย่งชิง มีแต่สันติภาพ ความสมดุล และทุกฝ่ายมีความดี มีคุณธรรมจริยธรรม ย่อมสร้างสงบสุขให้เกิดขึ้นแก่โลกและจักรวาลได้ ดังบทที่ว่า ร่วมกันสร้างสรรค์ไม่ทำลายกันเอง ธรรมชาติก็จะสร้างความสมดุล

...หากจุนเจือเผื่อแผ่เห็นแก่โลก
คงไม่ต้องขัดแย้งถึงแย่งชิง

บริโภคพอเพียงเลี้ยงสรรพสิ่ง
เพราะความจริงโลกปรารถนปวงชีวิต...

และ

...สามเดือนผ่านการยุทธ์จึงสุดสิ้น
มันมล้างต่างฝ่ายวายชีวิ
...นกขานำเมล็ดพันธุ์อันหลากหลาย
นานาพันธุ์พฤกษาสุมาลี

ทั่วทุ่งถิ่นเหม็นหมกซากนกผี
ไม่เหลือมีนกชู้สักตัวเดียว...
โพรยกระจ่ายดาขดินทั่วพื้นที่
พื้นชีวิแตกหน่อลอดิน...
(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๓๗, ๕๖)

นอกจากนี้หากทุกฝ่ายยุติความขัดแย้ง มีความพอเพียงในการดำรงอยู่ รู้จักสร้างสรรค์เพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้แก่โลกและจักรวาล (ดวงดาว) ทั้งหมดก็จะสามารถแก้ปัญหาของโลกและจักรวาลได้ “นิราศจักรวาล” นับเป็นบทกวีหรืองานเขียนร่วมสมัยอีกเรื่องหนึ่งที่มีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและผู้แต่งปรารถนาจะเห็นความสมดุลของธรรมชาติ อันหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติทั้งมนุษย์และสรรพสัตว์ การพึ่งพาและรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์ รวมถึงการมีชีวิตอยู่อย่างเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต

๔. **ทรรศนะที่มีต่อสังขธรรม** สังขธรรมคือธรรมที่แท้จริง หลักสังขะ(พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต ๒๕๔๖: ๒๖๗) ที่ ชัยพร ศรีโบราณได้สะท้อนทรรศนะที่มีต่อสังขธรรมของชีวิตตามกฎแห่งไตรลักษณ์ ทุกสิ่งหรือสรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป รวมถึงกฎแห่งกรรม กวีได้สะท้อนให้เห็นว่า ธรรมดาของชีวิตย่อมมีทั้งสุขและทุกข์ ดีและร้ายคละเคล้ากันไปเป็นธรรมดาของโลก ดังบทที่ว่า

...ชีวิที่หลากหลาย
ร่วมทุกข์ร่วมสุขสันต์

พบดีร้ายคล้ายคลึงกัน
ตามครรลองของโลกีย์...
(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๘)

“นิราศจักรวาล” น่าจะมีความหมายว่า การไปจาก หรือการพรากจากโลกใบเดิม การเดินทางในจักรวาล การพรากจากดวงดาว เพื่อแสวงหาความสุข ความอุดมสมบูรณ์ สันติภาพ อุดมการณ์ที่จะสร้างสังคมใหม่ในดวงดาวอื่นแทนโลกใบเดิมที่แตกสลายให้หายอยู่ ซึ่งการจากนี้ มีความหมายทั้งนัยที่ว่า โลกจากมนุษย์ สรรพชีวิตแตกสลายได้เพราะอะไร ในที่นี้เน้นที่การกระทำของมนุษย์ว่าอาจทำให้สูญสิ้นทุกอย่าง แม้แต่โลกใบเดิมที่เคยอยู่ นอกจากนี้ยังหมายถึง จากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติอีกด้วย “นิราศจักรวาล” จึงเป็นการตั้งชื่อโดยใช้คำนามบอกสถานที่ ผนวกกับประเภทของคำประพันธ์ ซึ่งชื่อเรื่องดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเนื้อหาของนิราศเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

๑.๒ ขนบด้านรูปแบบคำประพันธ์

“นิราศจักรวาล” เป็นกวีนิพนธ์ที่แต่งขึ้นโดยใช้คำประพันธ์หลายชนิด โดยเรียงไปตามลำดับ ดังนี้ กลอนสุภาพ ๑๙ บท กลอนหก ๑๑ บท กลอนสุภาพ ๘ บท กลอนหก ๖ บท กาพย์ยานี ๑๑ ๑๔ บท กลอนสุภาพ ๒๘ บท โคลงสี่สุภาพ ๖ บท กาพย์ฉิ่ง ๑๖ ๙ บท กลอนหก ๘ บท กลอนสุภาพ ๑๔ บท กาพย์ยานี ๑๑ ๙ บท และกลอนสุภาพ ๑๘ บทตามลำดับ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๕๐ บท โดยคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ ใช้คำในวรรคระหว่าง ๗-๙ คำ การเล่นสัมผัส สัมผัสนอกเป็นตามฉันทลักษณ์ทุกประการ สัมผัสใน มีการใช้สัมผัสในทุกวรรค วรรคละ ๒-๔ แห่ง และส่วนใหญ่เน้นสัมผัสสระมากกว่าสัมผัสพยัญชนะ กล่าวได้ว่าคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพในนิราศจักรวาล ไม่บังคับการใช้คำแบบตายตัว ส่วนกลอนมีความไพเราะด้วยสัมผัสที่ผสมกันอย่างกลมกลืน ดังคำประพันธ์ต่อไปนี้

...จนถึงลานเลนเย็นเห็นก้านกิ่ง	ต่างทอดทิ้งดอกดวงร่วงไสว
กลีบเคลื่อนกล่นบนลานสะท้านใจ	มวลดอกไม้สลายโรยโดยเวลา
	(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๑๖)

คำประพันธ์ประเภทกลอนหก มีการใช้คำระหว่าง ๖-๘ คำ การเล่นสัมผัสโดยส่วนใหญ่เป็นไปตามลักษณะบังคับของฉันทลักษณ์ กล่าวคือ ให้คำสุดท้ายของวรรคหน้าสัมผัสกับคำที่ ๒ หรือคำที่ ๔ ของวรรคหลัง และคำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ ในบาทเอกจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคแรกในบาทโท อย่างไรก็ตาม มีกลอนบางบทที่ไม่ได้ส่งสัมผัสตามฉันทลักษณ์ดังกล่าว ดังตัวอย่าง

...เรณูสุมาลย์ขานรับ	ขับเคลื่อนความหวังครั้งใหม่
ร่วมสร้างสวนขวัญพรรณไพร	เพื่อให้ดาวเปลี่ยวเขียวขจี...
	(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๑)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่ากวีให้คำสุดท้ายของวรรคแรก “รับ” สัมผัสกับคำแรกของวรรคหลัง คือคำว่า “ขับ” ซึ่งมีได้เป็นไปตามบังคับทางฉันทลักษณ์ อนึ่ง การเล่นสัมผัสของกลอนหกนี้ มีทั้งสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะ โดยพบสัมผัสพยัญชนะมากกว่าสัมผัสสระ และในหนึ่งวรรค จะส่งสัมผัสวรรคละ ๑-๔ แห่ง

สำหรับคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพ ในเรื่องจำนวนคำ วรรคแรกของแต่ละบาท มีจำนวนคำอยู่ระหว่าง ๕-๖ คำ วรรคหลังของบาทที่ ๑-๓ ส่วนใหญ่มี ๒ คำ (บางวรรคมี ๓ คำ) และวรรคสุดท้ายของบาทที่ ๔ มีจำนวนคำอยู่ระหว่าง ๔-๕ คำ ด้านการส่งสัมผัส มีการส่งสัมผัสตามฉันทลักษณ์ กล่าวคือ คำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ ของบาทที่ ๑ สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคแรกในบาทที่ ๒ และบาทที่ ๓

เรณูและดาวเคราะห์) ได้สนทนากันและในดาวเคราะห์ดวงนี้เองเป็นหนึ่งในสถานที่ที่เรณูและเรณูได้พักระหว่างการเดินทาง ช่วงหนึ่งกวีได้กล่าวถึงความรักและความอบอุ่นของมิตรภาพ ไว้ด้วยคำประพันธ์ ๒ ประเภทต่อเนื่องกันดังนี้

...ห้องสัญจรจักรวาลมานานช้า
ให้ที่พักหลักแหล่งได้แบ่งปัน

จนถึงดาราน้อยค่อยปลอบขวัญ
เธอกับฉันจึงคุ้นอบอุ่นใจ
(กลอนสุภาพ)

รูลีปริดาตีมีทิพย์
เราพรากจากแดนแสนไกล

กระซิบเกสรอ่อนไหว
ฟังได้พบมิตรชิดชม...
(กลอนหก)

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๑๘-๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าการสลับเปลี่ยนคำประพันธ์ในเรื่องจากคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพไปเป็นกลอนหกนั้นเน้นการเรียงร้อยต่อเนื่องกันไปโดยมิได้ทำให้เนื้อหาต้องซงักเสียความแต่อย่างใด รูปแบบคำประพันธ์ในนิราศจักรวาลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่ากวียังคงรักษาขนบด้านรูปแบบไว้ดังเดิม แต่มีความยืดหยุ่นในเรื่องจำนวนคำ ขณะเดียวกัน ได้เน้นสัมผัสโดยเฉพาะสัมผัสในทั้งสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะ จึงทำให้จังหวะ ลีลา ของคำประพันธ์มีความไพเราะสละสลวยทั้งด้านเสียงและความหมาย

๑.๓ การเคลื่อนที่ การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก การพรรณนาธรรมชาติและสิ่งที่ได้พบเห็น กวีนิพนธ์นิราศจักรวาล มีลักษณะการผูกโครงเรื่องแบบนิทาน ขณะเดียวกันกวีก็ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อโลก มนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งที่ได้พบเห็นระหว่างการเดินทาง เช่น ในตอนต้นเรื่อง กวีได้กล่าวถึงความรู้สึกที่มีต่อโลกใบเดิมและเหตุที่ต้องเดินทาง ความว่า

...ฉันร่อนเร่เนรเทศจากเขตโลก
วิโยคโลกเก่าที่เศร้าตรอม
...นับปีวิโยคโรคร้าย
เดินทางว่างเปล่า-เศร้าตรม

บริโศควากาศสะอาดหอม
มาหล่อหลอมอมรักกับจักรวาล...
เดียวดายหลับตื่นชื่นชม
จ่อมจมในจิตจักรวาล...

และ

...สองรानิราศเว้ง
เกินกระยะกาล
ผ่านดาวทูกันดาร
เปลี่ยวเปล่าดาวนับร้อย

จักรวาล
เคลื่อนคล้อย
ดาษตื่น
เรศร้างรมณีย์...

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๑๒, ๒๐, ๔๐)

บทประพันธ์ข้างต้นได้กล่าวถึงเหตุแห่งการเดินทาง อารมณ์ความรู้สึก เหมือนจากสิ่งที่เป็นปัญหา และค้นหาสิ่งใหม่มาแทนที่ แต่การเดินทาง หรือการเคลื่อนที่ ได้แสดงให้เห็นความทุกข์ ความว่างเปล่า ความโดดเดี่ยว ไม่สามารถระบุวันเวลาที่จะได้พบสิ่งที่หวังไว้ได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันก็ได้พรรณนาธรรมชาติ สิ่งที่ได้พบเห็นระหว่างการเดินทางโดยตลอด เช่น

จากตัวอย่างกวีใช้เสียงสัมผัสพยัญชนะในวรรคเดียวกัน ดังนี้ ดาว-ดิน ดิน-ดับ มีด-หม่น เพาะ-เพียง ชุ่ม-ขึ้น ลม-ลั่น ลม-ลอย ยล-เย็น ระ-ริน ล้วน-ลาม เพลิง-พื้น ร้อน-รุ่ม กลุ่ม-กลืน และกิน-กัน กวีใช้เสียงสระในวรรคเดียวกัน ดังนี้ ชิด-มืด แห่ง-แล้ง น้ำ-จำ กลุ่ม-ชุ่ม และรุ่ม-กลุ่ม สัมผัสระหว่างวรรคใช้เสียงสระในคำว่า แสง-แล้ง หม่น-ชล ชล-ตน เร็น-เย็น รื่น-พื้น และพื้น-กลืน ส่วนสัมผัสระหว่างบทใช้สัมผัสสระคำว่า ขึ้น-ริน

จะเห็นได้ว่าเสียงสัมผัสที่กวีใช้ หากเป็นสัมผัสภายในวรรค กวีนิยมใช้เสียงสัมผัสพยัญชนะ ส่วนสัมผัสระหว่างวรรคและสัมผัสระหว่างบทนิยมใช้เสียงสัมผัสสระ เสียงสัมผัสที่กวีใช้ล้วนสื่อความหมาย บ่งบอกคุณสมบัติของสิ่งที่กล่าวถึง (ดาวแต่ละดวง) ได้อย่างชัดเจน เสียงตอนต้นให้ความรู้สึกหนักแน่นเมื่อกล่าวถึงดิน เสียงสัมผัสเพื่อสื่อถึงน้ำและลมให้ความรู้สึกชุ่มชื้น และเสียงที่กล่าวถึงไฟก็ให้ความรู้สึกร้อนแรง

๒.๑.๒ การเล่นจังหวะเสียง ในกวีนิพนธ์เรื่อง นิราศจักรวาล กวีใช้การเล่นจังหวะเสียงหนัก-เบา สั้น-ยาว กระชับ-กระชั้น หรือเนิบช้า ซึ่งมีส่วนทำให้คำประพันธ์ไพเราะในด้านเสียงและทำให้เกิดจินตภาพ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

เสียงปีกกระพืออิ่ง	เงาดำชิงขอบฟ้าพลัน
เคลื่อนคลื่อนนกกหมื่นพัน	ผกผินมุ่งสู่ทุ่งงาม
รวมกลุ่มรุมกินข้าว	ตะกละกร้าวเมามูมมาม
แก่งแย่งแสดงทราวม	ตามจิกตีที่ตัวตา

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๕๐)

บทประพันธ์ข้างต้นเป็นการบรรยายการต่อสู้ของนกทั้งสองฝ่าย กวีใช้คำที่ทำให้เกิดเสียงหนักแน่น ได้แก่ คำว่า ดิ่ง ชิ่ง และขอบ ใช้คำที่ทำให้เห็นอากัปกริยาอย่างคำว่า เคลื่อนคลื่อน ผกผิน มุ่งสู่ รวม รุม แก่งแย่ง และเมามูมมาม ขณะเดียวกัน คำบางคำก็ให้ทั้งเสียงหนักแน่นและอากัปกริยา ได้แก่ คำว่า จิกตี การผสมผสานกันระหว่างคำดังกล่าวทำให้เกิดจังหวะของเสียง ซึ่งมีผลต่อการสร้างจินตภาพในใจของผู้อ่านเป็นอย่างดี

๒.๒ ระดับคำ จะวิเคราะห์ใน ๒ ประเด็น คือ การสรรคำและการเล่นคำเล่นเสียง

๒.๒.๑ การสรรคำ กวีเลือกใช้คำในบทประพันธ์เพื่อสื่อความหมาย ถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดสู่ผู้อ่านตามเจตนาหรือวัตถุประสงค์ของกวีในนิราศจักรวาลนี้ ชัยพร ศรีโบราณ ใช้คำง่าย ๆ เช่น คำว่า “บริโภาค” คำว่า “มหาภัย” “อุจาดตา” ในตอนต้นของบทประพันธ์ ขณะเดียวกันคำง่ายนั้นก็มีความไพเราะ สื่อความหมายได้ลึกซึ้งไปพร้อม ๆ กัน ดังในบทที่ว่า

...ดาวดินล้วนดินดับแสง	แห่งแล้งเย็นชิดมืดหม่น
ดาวน้ำจำเพาะเพียงชล	รวมตนเป็นกลุ่มชุ่มชื้น...

และ

...สุมาลีคลีบานลานระยับ	เรณูกลับรับขวัญ ณ วันใหม่
ฝูงนกขาวพราวถิ่นโอบยบินไป	ดาวสดใสสวยงามเป็นความจริง...

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๖, ๕๗)

...พลันนกคานกแดงพ่นแสงผ่าว
เปลวเพลิงลนเรณูร่วงสู่ดิน
ธูลีรีบลอยไปอยู่ใกล้ซิด
เรณูทรุดสิ้นหวังหลังน้ำตา
...เพราะเธอมีชีวาจึงล้าลับ
เรณูน้อยค่อยคลายลมหายใจ

ทุกรวงข้าวร้าวรานถูกผลาญสิ้น
ระต๋าวดินเดือดปะทุถึงอุรา
ปลุกปลอบมิตรอดกลั้นขวัญผวา
ฉันทขอลาธูลีชั่ววันรินดร...
เกิดและดับโดยเวลาอายุขัย
แน่วนิ่งไป-ไหวสะทกอกธูลี...

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๕๔-๕๕)

บทกลอนข้างต้น กวีเลือกใช้คำว่า “ผลาญสิ้น” เพื่อแสดงความรุนแรงและความเสียหายจากการต่อสู้ ใช้คำว่า “ร่วง” “ระต๋าวดิน” “ปะทุ” แสดงอาการของเรณูว่าต้องทุกข์ทรมานจากการถูกเปลวไฟแผดเผา ใช้คำว่า “แน่วนิ่ง” และ “ไหวสะทก” แสดงอาการเริ่มปล่อยวางในวาระฉากสุดท้ายของเรณู และใช้คำว่า “ขวัญผวา” “ปลุกปลอบ” “อดกลั้น” แสดงความรู้สึกของธูลีที่มีต่อเรณู และบทสุดท้ายกวีใช้คำง่าย ๆ ที่ตรงข้ามกัน คือคำว่า “เกิด” และ “ดับ” เพื่อถ่ายทอดสังขารของชีวิตที่ย่อมตั้งอยู่และดับไป กล่าวได้ว่าการสรรคำใช้ในกวีนิพนธ์ “นิราศจักรวาล” ชัยพร ศรีโบราณ จะเลือกใช้คำที่เข้าใจความหมายได้โดยง่ายเป็นคำที่ช่วยสร้างจินตนาการ มีการสรรคำที่ใกล้เคียงกันในแต่ละวรรคมีการเล่นสัมผัสของคำ ทำให้เห็นภาพและเสียงที่ไพเราะเป็นการใช้คำที่แสดงภาพความเคลื่อนไหวสื่อถึงกิริยาอาการต่างๆ และมีการใช้คำที่แสดงและถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร และพรรณนาของกวี การใช้คำดังกล่าวทำให้บทกวีมีความสมบูรณ์ทั้งในแง่ของคำและความ

๒.๒.๒ การเล่นคำเล่นความหมาย คือ การนำคำที่มีรูปหรือมีความหมายสัมพันธ์กันมาเล่นหรือล้อกันเชิงความหมาย เพื่อให้เกิดความไพเราะคมคาย สุกซิ่งในความหมายและกระแทกใจผู้อ่าน สำหรับการเล่นคำเล่นความหมายในกวีนิพนธ์ “นิราศจักรวาล” มีลักษณะดังนี้

การเล่นคำเล่นความหมายที่ปรากฏในนิราศเรื่องนี้มีลักษณะเป็นการนำคำที่มีความหมายสัมพันธ์กันในเชิงปฏิพจน์วางล้อในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกัน ดังปรากฏในบทกลอนตอนที่กล่าวถึงความสุข ความสดชื่นของธูลีที่ได้พบกับเรณูและเป็นกำลังใจที่จะทำให้ตนทำในสิ่งที่คาดหวังได้สำเร็จ ดังบทที่ว่า

...ธูลีปรีดาดีมีทิพย์

เราพรากจากแดนแสนไกล

พันปีวิโยคโศคร้าย

เดินทางว่างเปล่า-เศร้าตรม

...โลกเก่าลาญดับดับสมัย

อบอุ้นอ้อมเอิบเคลิบเคลิ้ม

กระซิบเกสรอ่อนไหว

เพิ่งได้พบมิตรชิดชม

เดียวดายหลับตื่นชื่นชม

จ่อมจมนในจิตจักรวาล...

โลกใหม่มิตรภาพฉาบเฉลิม

ฝันเริ่มเรื่องแสงแรงใจ...

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๐)

การเล่นคำข้างต้น กวีได้ใช้การเล่นคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน อย่างคำว่า “หลับ” และ “ตื่น” คำว่า “โลกเก่า” และ “โลกใหม่” มาเข้าคู่กันเพื่อสร้างความสมดุลของเสียงและเห็นความหมายที่ต่างกันได้ชัดเจน การเล่นคำในแต่ละวรรคเพื่อเข้าคู่กันนี้ยังปรากฏในนิราศตอนอื่น ๆ อีกเช่น

๑) อุปมา (Simile) เป็นภาพพจน์ที่ใช้เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันระหว่างสิ่งหนึ่งกับสิ่งหนึ่ง เช่น คำว่า ประหนึ่ง ดุจ ราว เหมือน เถก ปาน เป็นต้น ในบทประพันธ์กวีได้ใช้ภาพพจน์แบบอุปมา ดังนี้

...ดาวเคราะห์เหมาะสมสำราญ	อาจเหมือนวิมานบ้านเดิม...
... เรณูว่าฉันทนพันความคิด ไม่เข้าใจปรัชญาของฟ้าดิน	ดุจเดินทางต่างทิศมาผิดถิ่น ครองชีวินไม่นานก็ลาญลับ...
...ความดีดุดดวงดาวสกวานาน	อยู่หลังม่านเมฆบังยังโศกิต...
...ผ่านดาวหนึ่งหนาวฉ่ำด้วยน้ำแข็ง อร่ามคล้ายผกายเพชรสะเก็ดพราว	สะท้อนแสงสุกใสเป็นสายขาว ทอดหางยาวแผกดาริกาปวง...
...ร่มรื่นรุกขะประปราย คล้ายร่างขรารำพัน...	บางต้นเดียวดาย...

(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๒๐, ๒๕, ๓๓, ๓๖, ๔๒)

บทประพันธ์ข้างต้น กวีใช้คำและกลุ่มคำเพื่อเปรียบเทียบในบริบทต่างๆ ดังนี้ ตัวอย่างแรกเป็นความตอนที่เรณูได้พบกับธูลิบ “ดาวเคราะห์” ดวงหนึ่งซึ่งเป็นดาวที่กัณดาร แต่การพบกันในครั้งนี้กลับทำให้ทั้งสองมีความรู้สึกวาทที่แห่งนี้ อาจทำให้ตนเองมีความสุขเหมือนได้อยู่ใน “วิมาน” (ที่ให้ความสุข) และเมื่อผนวกกับคำว่า “บ้านเดิม” จึงทำให้ทราบวาท วิมานดังกล่าว หมายถึงโลกใบเดิมที่ธูลิบและเรณูเคยอาศัยอยู่ก่อนที่จะล่มสลาย ตัวอย่างที่ ๒ ได้เปรียบ “เดินทางต่างทิศที่ผิดถิ่น” กับ “ครองชีวิน” ซึ่งหมายความว่า การใช้ชีวิตที่ไม่เข้าใจความความเป็นไปของชีวิตที่แท้จริงก็เหมือนกับการเดินทางที่ผิดเส้นทางหรือผิดเป้าหมาย ปรัชญาหรือความหมายของชีวิตในที่นี้กวีต้องการสื่อถึงธรรมชาติความเป็นจริงของชีวิต การเกิด-ดับ ความในบทต่อมา ได้เปรียบ “ความดี” กับ “ดวงดาว” ว่า ความดีนั้น มีความบริสุทธิ์ สว่างไสว ยิ่งยืน แม้จะมีสิ่งใดบดบัง (เมฆ) ความงดงาม ความบริสุทธิ์แห่งความดีก็ยังคงอยู่อย่างนั้นมิผันแปร ในบทประพันธ์ที่สี่ กวีได้เปรียบเทียบ ลักษณะ การส่องแสงสว่างของ “ดาว” ว่ามีความแวววาวสุกสว่างเหมือนกับ “เพชร” และบทสุดท้ายที่ยกมา กวีได้เปรียบสภาพธรรมชาติ “ต้นไม้” พบว่าบางต้นต้องยืนต้นอยู่โดยลำพัง เหมือนกับ “ร่างขรารำพัน” หมายถึง ผู้สูงอายุที่ต้องอยู่อย่างเดียวดาย จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ชัยพร ศรีโบราณ ยังคงรักษาขนบของภาพพจน์อุปมาซึ่งเป็นขนบที่มีมาแต่เดิม แต่อุปมาที่ใช้ในกวีนิพนธ์เรื่องนี้ ยังใช้เปรียบเทียบเพื่อสร้างความไพเราะ ทั้งในด้านเสียงและความหมาย ทำให้ได้แง่คิดที่มีต่อชีวิต โลกและจักรวาล จากคำและความเปรียบที่กวีเลือกใช้ด้วย

๒) อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง อาจเป็นการเปรียบเทียบที่ต่อเนื่องจากคำอื่นโดยไม่มีคำเชื่อมหรือมีคำเชื่อมอย่างคำว่า “เป็น” หรือ “คือ” ก็ได้ ซึ่งสิ่งที่ถูกนำไปเปรียบมักจะเป็นสิ่งมีคุณค่า ลักษณะการใช้อุปลักษณ์ใน “นิราศจักรวาล” มีดังนี้ ... เดินทางว่างเปล่า-เศร่าตรม จ่อมจมในจิตจักรวาล... กวีได้เปรียบเทียบการเดินทางด้วยจิตใจที่เป็นทุกข์ทรมาณกับ “จิตจักรวาล” คือสิ่งที่หาหาที่สุดไม่ได้ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบโดยทันทีและไม่มีคำเชื่อม ส่วนการเปรียบเทียบแบบมีคำเชื่อม เช่น

เป็นตัวละคร บวกกับองค์ประกอบของเนื้อหาที่ใช้ธรรมชาติเป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวแทนมนุษย์ สภาพปัญหาสังคมโลกและจักรวาล สันติภาพ จึงสร้างให้สิ่งเหล่านี้มีชีวิตชีวา ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ เจก เช่นเดียวกันกับมนุษย์ ได้แก่ คำว่า “กระซิบ” “เตียวตาย” และ “ชื่นชม” เป็นอากัปภิกิริยาของธูสซึ่งเป็นดิน ในสถานการณ์ที่ได้พบกับเรณูบนดาวดวงหนึ่ง คำว่า “เล่าโลม” เป็นอากัปภิกิริยาของลมซึ่งกำลัง “เล่าโลม” ธาตรี หรือกลางคืน คำว่า “ร้องไห้” เป็นคำกล่าวให้กำลังใจของธูสที่มีต่อเรณู คำว่า “กล่าว” และ “ถามทัก” เป็นกริยาของรวงข้าวซึ่งกำลังกล่าวกับธูสและเรณูที่ผ่านไปมาอย่างดาวของตน ส่วนคำว่า “ขริม” และ “ชิมเหงา” เป็นกริยาของธูสและเรณูซึ่งกำลังอยู่ในสภาวะเช่นนั้น และคำว่า “ฉอเลาะ” เป็นอากัปภิกิริยาของน้ำค้างซึ่งกำลังออกอ่อนใบหญ้า

๒.๓.๒ การใช้สัญลักษณ์ คือ การใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่ง สัญลักษณ์ที่กวีเลือกใช้ ใน “นิราศจักรวาล” มีดังนี้

สัญลักษณ์ของตัวละคร กวีได้สร้างตัวละคร “ธูส” และ “เรณู” ขึ้นมาเป็นตัวละครเอกดำเนินเรื่อง โดยความหมาย “ธูส” เป็นสัญลักษณ์แทนความเข้มแข็ง ความหนักแน่น ความอดทน ส่วน “เรณู” เป็นสัญลักษณ์ของความงาม ความนุ่มนวลอ่อนโยน ความอ่อนไหว กวีได้ใช้ตัวละครทั้งสองนี้เป็นสัญลักษณ์ของจินตนาการซึ่งต้องอาศัยความสมดุลทั้งสองส่วนนี้ประกอบกัน ดังความในบทนำ ชัยพร ศรีโบราณ (๒๕๔๘: ๑๓) ได้กล่าวไว้ว่า “ในบทกวีเรื่องนี้ ข้าพเจ้ากล่าวถึงละอองธูสและเรณูในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ หรือตัวแทนของจินตนาการที่ล่องลอยไป ธูสอาจจะแสดงถึงความหนักแน่นและยืนหยัด ส่วนเรณูอาจจะแสดงถึงความดงามและอ่อนไหวสำหรับข้าพเจ้าจินตนาการประกอบด้วยสองส่วนนี้เสมอ”

หากพิจารณาเนื้อหาองค์ประกอบและความคิดของเรื่องที่เป็น การถ่ายทอดเรื่องราวความคิดเกี่ยวกับความเป็นจริงของกฎธรรมชาติ ชีวิต ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและวิถีของสรรพสิ่ง ธูสและเรณูจึงถูกใช้ในสัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อถึงความสมดุลของกฎธรรมชาติทั้งทางโลกและทางธรรม กวีได้ใช้ตัวละคร “ดาวดำ” เป็นสัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อถึงสิ่งที่มองเห็นว่าไม่ดงามแต่มีความงามอยู่ภายใน สัญลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนทัศนคติของกวีที่ต้องการสื่อให้เห็นว่า การพิจารณาคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่อาจพิจารณาหรือตัดสินเพียงรูปลักษณ์ภายนอกเท่านั้น เช่นเดียวกับดาวดำที่แม้ภายนอกจะไม่งาม แต่ก็เป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ดังความที่ธูสและเรณูกล่าวชมดาวดำว่า “...ถึงท่านกันดารมืดมืด แต่จิตหมดจดสดใส ...”

นอกจากนี้ กวีใช้ “นกขาว” แทนความดงาม ความสร้างสรรค์ และความอุดมสมบูรณ์ ใช้ “นกดำ” และ “นกแดง” เป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย การทำลายล้าง การต่อสู้ห้าห้าเพื่อผลประโยชน์ตน รวมทั้งใช้ “รวงข้าว” เป็นสัญลักษณ์แทนผู้หรือสิ่งมีคุณค่าซึ่งหมายรวมถึงทรัพยากรที่ถูกทำลายลง ดังความที่ว่า

...มันใจบาปเหมือนกันนำห้วนหวาด
เมล็ดข้าวร้าวรวงรวงโรยแรง

ใช้อ่านาจยัดถือและยื้อแย่ง
พวกนกแบ่งฝักฝ่ายทำลายกัน...
(ชัยพร ศรีโบราณ ๒๕๔๘: ๔๙)

กวียังใช้สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ ได้แก่ “ดอกไม้” “มด” “แมง” เป็นสัญลักษณ์แทนสรรพชีวิตที่ถูกทำลายลงด้วยระเบิดนิวเคลียร์ สัญลักษณ์ทั้งสามยังเป็นตัวแทนของผู้คนหรือสิ่งบริสุทธิ์ ที่ไม่มีอำนาจหรือกำลังจะต่อสู้กับสิ่งที่มีพลังมหาศาลเช่นนั้นได้ ดังความว่า

ลักษณะดังกล่าวนอกจากแสดงให้เห็นพัฒนาการของนิราศทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหาและความคิด แสดงให้เห็นการรับการสืบทอดขนบ และการปรับเปลี่ยนขนบนิยมบางประการของนิราศแล้ว “นิราศจักรวาล” ยังเป็นกวีนิพนธ์ร่วมสมัยที่สะท้อนปัญหาสังคม มีส่วนร่วมจรโลงสังคม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและโลก ทั้งยังชี้แนะให้เข้าใจแก่นแท้ของชีวิตไปพร้อม ๆ กับการได้รับสุนทรียรสของกวีนิพนธ์ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, คุณหญิง. “บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพชรเม็ดงามของวรรณคดีไทย” วารสารราชบัณฑิตยสถาน ปี ๓๓: ๑ (มกราคม – มีนาคม, ๒๕๕๑): ๑๔๘-๑๕๗.
- ชัยพร ศรีโบราณ. นิราศจักรวาล. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง; ๒๕๔๘.
- ณัฐกาญจน์ นาคนวล. นิราศสมัยใหม่ในกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์ และไพรินทร์ ขาวงาม (วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์บัณฑิต) ภาควิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; ๒๕๔๗.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. หอมโลกวรรณศิลป์. กรุงเทพฯ: ปาเจรา; ๒๕๔๙.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ ๑๑). กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; ๒๕๔๖.
- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. ศาสตร์และศิลป์แห่งวรรณคดี. กรุงเทพฯ : ประพันธ์ สาส์น จำกัด; ๒๕๔๔.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท ยูเนียน อุลตราไวโอเล็ต จำกัด; ๒๕๔๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด; ๒๕๔๒.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. เจิมจันทร์กังสดาล : ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; ๒๕๔๙.
- _____ . “กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน กาพย์เห่निราศแรมสร้าง” วารสารราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ ๓๓: (ตุลาคม – ธันวาคม, ๒๕๕๑): ๑๔๕-๑๖๕.

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการประเภทบทความวิจัย

เรื่อง การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง

พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ *

The Inheritance of Thai Wisdom And The Instillation of Ethics In
Children's Thai Literature During 2003 - 2006

ศิริลักษณ์ ปัตร์ประโคน **

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาไทย กลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทย การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ จำนวน ๑๔ เรื่อง (๑๕ เล่ม) ผลการวิจัยพบว่า มีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยไว้ในตัวบทวรรณกรรมเยาวชนช่วงดังกล่าว ๗ ด้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีและจารีตปฏิบัติ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวิถีความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและสมุนไพรไทย ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการละเล่นของเด็กไทย และภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสืบทอดวรรณคดีไทยสู่วรรณกรรมเยาวชน

ด้านกลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยจากผู้สู่เยาวชน เน้นการสืบทอดแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ นิยมสืบทอดผ่านการบอกเล่า พิธีกรรม ประเพณีและวัฒนธรรม การปฏิบัติและความบันเทิงมากกว่า การสืบทอดแบบเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนกลวิธีที่ผู้เขียนวรรณกรรมใช้ในการนำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทย พบว่า มีการนำเสนอผ่านองค์ประกอบของงานเขียน ศิลปะการใช้ภาษาและศิลปะการเล่าเรื่องในลักษณะผสมผสานกัน

สำหรับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจ มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับกระบวนการคิด แนวทางการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม การมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม อาทิ การมีความรักความเอื้ออาทร มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ รักษาสิ่งของ มีความกตัญญูและความพอเพียง รวมทั้งได้สอดแทรกคติสอนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การประพฤติปฏิบัติตนและสัจธรรมของชีวิตให้เยาวชน ผู้อ่านได้รับความรู้ไปพร้อมๆกับบรรณรสของวรรณกรรม

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาไทย/ วรรณกรรมเยาวชนไทย/ การสืบทอด/ คุณธรรมจริยธรรม

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ , บทความวิจัยนี้ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.๑๗ (๒๘) , ๒๕-๔๗.

** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

อย่างยิ่งวรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วง พ.ศ.๒๕๔๖-๒๕๔๙ พัฒนาการของวรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วงนี้มีความโดดเด่นและน่าสนใจ กล่าวคือ แม้สภาพสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว มีการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศ รวมถึงกระแสความนิยมวรรณกรรมจากต่างประเทศ ฯลฯ แต่ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วงนี้ได้พยายามสร้างสรรค์ พัฒนาวรรณกรรมเยาวชนไทยให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ทั้งในด้านเนื้อหา กลวิธีการเขียนและการถ่ายทอดความคิดที่ตีงาม ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (๒๕๔๘, หน้า ๑๐๗๙) ได้กล่าวไว้ว่า “กระแสความนิยมวรรณกรรมเยาวชนจากต่างประเทศทำให้นักเขียนไทยหลายคนพยายามสร้างวรรณกรรมเยาวชนไทยโดยการนำนิทานพื้นบ้าน และวรรณคดีมรดกมาสร้างใหม่ให้ทันสมัย เร้าอารมณ์และแทรกข้อคิด คำสอนแก่เด็กไทยให้เหมาะสมกับยุคสมัย” ที่สำคัญพัฒนาการของวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ.๒๕๔๖-๒๕๔๙ มีการสืบทอดภูมิปัญญาไทย ความเป็นไทยลงในตัวบทวรรณกรรมได้อย่างลงตัว วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วงดังกล่าวจึงเสมือนเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวิถีไทยให้เยาวชน ผู้อ่านได้ศึกษาและตระหนักในความเป็นไทยอย่างแท้จริง

การนำเสนอเนื้อหาที่สนุกสนาน การถ่ายทอดวิถีไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ หลายเรื่อง ได้นำเค้าโครงเนื้อเรื่อง ตัวละครในวรรณคดีไทยที่เป็นที่รู้จักมาดัดแปลง สร้างใหม่ให้เยาวชนเข้าใจง่ายและได้รับความรู้ไปพร้อมกัน เช่น เรื่อง “มัจฉานุผจญภัย” ของ คีตกาล เรื่อง “เจ้าชายไม่วิเศษ” เรื่อง “เจ้าชายไม่พูด” ของปริดา อัครจันทโชติ ขณะเดียวกันหลายเรื่องก็ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในบางภูมิภาคไว้ด้วย โดยมุ่งเสนอภาพวิถีชีวิตที่เป็นสุขอย่างเรียบง่าย พอเพียง ควบคู่กับความดีงามในชีวิต อาทิ เรื่อง “บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก” ของกริ่งกลม มหัทธนวนิศัลย์ เรื่อง “เด็กหญิงสวนกาแพ” ของเม น้อยนาเวศ เรื่อง “เด็กหญิงสองหัวใจ” ของ รุ่งธรรม บุญสุระ เรื่อง “โลกของหนูแหวน” ของ ศราวาก และเรื่อง ความสุขของกะทิ ของ งามพรรณ เวชชาชีวะ เป็นต้น

นอกจากลักษณะเนื้อหาตามที่กล่าวมาแล้วนั้น วรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วงดังกล่าวยังมีลักษณะร่วมที่ตีอกด้านหนึ่งก็คือ แต่ละเรื่องจะมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยให้เยาวชนได้ตระหนักและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนในช่วงเวลาดังกล่าวมีบทบาทและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนช่วยบ่มเพาะให้เยาวชนได้เรียนรู้ความเป็นไทยและมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคลไปพร้อมๆ กับการสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินของตัวบทวรรณกรรม

จากปัจจัยและลักษณะเด่นข้างต้น ประกอบกับการศึกษาข้อมูลทำให้พบว่า ยังไม่ปรากฏการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยอย่างชัดเจน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการศึกษาอย่างละเอียดว่าในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ -๒๕๔๙ มีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในประเด็นใดบ้าง แต่ละประเด็นมีลักษณะอย่างไร ทั้งผู้สืบทอดที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรมและผู้เขียนใช้กลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาแบบใด มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการสอดแทรกคติสอนใจเยาวชนเรื่องใดบ้างท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมตามที่กล่าวมา ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้ในเบื้องต้นผู้วิจัยจะนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และมุ่งหวังว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งให้เยาวชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง เห็นความสำคัญของเยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและความเป็นไทย รวมทั้งเห็นว่าเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเยาวชนไทยให้เกิดประโยชน์ต่อเยาวชน ผู้อ่านยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทย ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ -๒๕๔๙ ว่ามีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยด้านใดบ้าง แต่ละด้านมีลักษณะอย่างไร

- ๒.๒ วิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทย ฯ
 - ๒.๓ วิเคราะห์กลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทย ฯ
 - ๒.๔ วิเคราะห์การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจในวรรณกรรมเยาวชนไทย ฯ
๓. **ชั้นนำเสนอผลการศึกษา**

เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ได้ทราบถึงลักษณะภูมิปัญญาไทยแต่ละด้านที่สืบทอดผ่านวรรณกรรมเยาวชนไทย ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๙
๒. ได้ทราบและเข้าใจถึงกลวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยทั้งในส่วนของผู้สืบทอดภูมิปัญญาสู่เยาวชนและวิธีการนำเสนอที่ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนไทยเลือกใช้
๓. ได้ทราบถึงลักษณะการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจ ที่สอดแทรกลงในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๙

ผลการศึกษา

“ภูมิปัญญาไทย”(Thai Wisdom) คือ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ ของคนไทยที่ได้เรียนรู้ พัฒนาและสืบทอดต่อกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม จนกลายเป็นแบบแผนวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะของภูมิปัญญาไทยส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนฐานตามคติพุทธศาสนา ที่ให้ความสำคัญกับความถูกต้องดีงามมากกว่าคุณค่าทางวัตถุ ภูมิปัญญาไทยแบ่งออกเป็น ๒ ระดับใหญ่ๆ คือ ภูมิปัญญาระดับชาติ (Thai Wisdom) และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) นอกจากนี้ยังแบ่งเป็นหมวดย่อยได้หลายประเภท กระบวนการเรียนรู้ทางภูมิ-ปัญญาเกิดจากการบอกเล่า การลงมือปฏิบัติ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (Cultural Reproduction) เป็นต้น (เอกวิทย์ ณ ถลาง อ้างถึงใน ปราณี ตันตยานุบุตร, ๒๕๕๐, หน้า ๕๘ – ๖๐) ส่วนการสืบทอดภูมิปัญญาไทยมีทั้งการถ่ายทอดแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรและการถ่ายทอดแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

สำหรับวรรณกรรมเยาวชน วรรณกรรมเปรียบเสมือนอาหารสมอง ที่มีส่วนช่วยส่งเสริม พัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพทางอารมณ์ จิตใจ สติปัญญา สังคม วรรณกรรมเยาวชนที่ดีนอกจากผลิตขึ้นเพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้กับเยาวชนแล้ว จำเป็นต้องสอดแทรกความรู้ ความดีงามให้เยาวชนได้เห็นแบบแผนการคิด การดำเนินชีวิตที่ดี เห็นคุณค่าของชีวิตและความเป็นไทยไปพร้อม ๆ กันด้วย เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ เข้าใจและรับปฏิบัติตามในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป อนึ่งการนำภูมิปัญญาไทยมาถ่ายทอดในวรรณกรรม ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เยาวชนรู้จักหวงแหน และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย อันเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยให้ยั่งยืนสืบไป สำหรับผลที่ได้จากการศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนไทย ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๙ มีดังนี้

๑. การสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙

วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๙ ได้สืบทอดภูมิปัญญาไทยไว้ ๗ ด้าน ได้แก่

๑.๑ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีและจารีตปฏิบัติ

วัฒนธรรม ประเพณีและจารีตปฏิบัติเป็น “ทุนทางภูมิปัญญา” ที่บ่งบอกความเป็นสังคม ความเป็นชาติ สำหรับวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๙ ได้สืบทอด

๑.๓.๑ ด้านการสร้างที่อยู่อาศัย ได้สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับลักษณะสถาปัตยกรรมไทย (บ้านเรือนไทยใน ๓ ภูมิภาคหลัก คือ ภาคเหนือ ได้แก่ เรือนไทยทรงกาแลแบบล้านนา ซึ่งได้ถ่ายทอดไว้ในเรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* เรือนไทยภาคกลาง ถ่ายทอดไว้ในเรื่อง *ความสุขของกะทิ* และเรือนไทยภาคใต้ ดังปรากฏในเรื่อง *เด็กหญิงสวนกาแพ*) และบริเวณโดยรอบที่อยู่อาศัยที่เน้นการปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานในครัวเรือน

๑.๓.๒ ด้านความเป็นอยู่ ในส่วนความเป็นอยู่ภายในครอบครัวได้เน้นการถ่ายทอดภาพชีวิตครอบครัวไทยในชนบทที่เรียบง่าย อ่อนน้อม มีความผูกพันใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกันที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ เช่น ในเรื่อง *ความสุขของกะทิ* ได้กล่าวถึงการตักบาตรในช่วงเช้าก่อนเริ่มภารกิจประจำวัน การปลูกพืชผักสวนครัว และกิจกรรมการละเล่น ดังปรากฏในเรื่อง *เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์* เป็นต้น สำหรับความเป็นอยู่ในชุมชน ได้เน้นการถ่ายทอดภาพวิถีชุมชนที่น่าอยู่ สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้ความร่วมมือกันระหว่างองค์กรสมาชิกในชุมชนทั้งในส่วนของโรงเรียน วัด บุคคล เพื่อร่วมสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน และเน้นวิถีชีวิตที่พึ่งพาและผูกพันกับธรรมชาติเป็นหลัก ดังปรากฏในเรื่อง *โลกของหนูแหวน (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น)* และเรื่อง *ย่าสวนป่า* เป็นต้น

๑.๓.๓ ด้านการควบคุมสังคม ในระดับครอบครัว เน้นการปลูกฝัง อบรมสั่งสอนสิ่งดีงามให้สมาชิก โดยเฉพาะเยาวชนให้ประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ไม่แก่งแย่ง รู้จักพึ่งพาตนเอง พึ่งพาธรรมชาติอย่างพอเพียง และหากมีการลงโทษสมาชิก ก็จะเป็นไปเพื่อต้องการระงับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้หมดไป โดยปราศจากความรุนแรง ดังความในเรื่อง *เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์* และเรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* นอกจากนี้ในเรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* ยังได้สืบทอดหลักการควบคุมสังคมในครอบครัวไทยว่า ผู้ที่มีบทบาทในการควบคุมจะเป็นไปตามลำดับความอาวุโสและบทบาทในครอบครัว ส่วนการควบคุมสังคมในระดับชุมชนชี้ให้เห็นว่า การทำความเข้าใจผู้อื่น การเจรจา สามารถช่วยคลี่คลายปัญหา และเป็นวิธีที่ดีกว่าการควบคุมด้วยกำลังหรืออาวุธ

๑.๓.๔ ด้านการติดต่อสื่อสาร ในเรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* ได้ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนตระหนักถึงรูปแบบ วิธีการสื่อสารแบบดั้งเดิม เช่น จดหมาย ว่ามีข้อดี คือ ทำให้เกิดความละเอียดละไมทางความคิด มีคุณค่าทางจิตใจมากกว่าเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยในปัจจุบัน

๑.๔ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ ได้ถ่ายทอดเกร็ดความรู้เรื่องอาชีพเกษตรกรรมทั้งการเพาะปลูกให้เยาวชนได้เรียนรู้ในบางประเด็น เช่น การทำนา ได้ถ่ายทอดไว้ในเรื่อง *โลกของหนูแหวน (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น)* เรื่อง *เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์* และเรื่อง *ย่าสวนป่า* เป็นต้น ในเรื่อง *เด็กหญิงสวนกาแพ* ได้ถ่ายทอดเกร็ดความรู้เรื่องการปลูกกาแพไว้ สำหรับในเรื่อง *ขบวนการเด็ก ชุด นิทานจากพืช ผักและแมลง* และเรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* ได้ถ่ายทอดเรื่องการปลูกพืชผักและการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

๑.๕ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและสมุนไพรไทย ได้สืบทอดความรู้ไว้ดังนี้

๑.๕.๑ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร อาหารไทยจัดเป็นอาหารสุขภาพ (Thai Food-health Food) ทั้งนี้เพราะอาหารไทยมีส่วนผสมของพืชผักพื้นบ้านและสมุนไพรไทยที่มีประโยชน์ทั้งทางโภชนาการและสรรพคุณทางยาที่จำเป็นต่อการบำรุงเสริมสร้างให้ร่างกายแข็งแรง ทั้งยังช่วยป้องกันและรักษาโรคภัยบางอย่างได้ วรรณกรรมเยาวชนไทยในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ หลายเรื่องได้สืบทอดความรู้เกี่ยวกับอาหาร

นำเสนอผ่านสื่อมวลชน การผลิตซ้ำ รวมไปถึงการนำเสนอผ่านตัวบทวรรณคดีในยุคต่อมา เป็นต้น สำหรับวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ ได้สืบทอดวรรณคดีไทยไว้ในตัวบท ดังนี้

๑.๗.๑ การนำเนื้อเรื่องในวรรณคดีไทยมาเล่าหรือขยายความใหม่ เป็นการนำเนื้อเรื่องในตัวบทเดิมมาเล่า กล่าวถึง หรือนำบางส่วนของเนื้อเรื่องเดิมมาขยายความใหม่ในวรรณกรรมเยาวชน ซึ่งในส่วนของเนื้อเรื่องเดิมของวรรณคดีที่นำมาเล่าหรือขยายความใหม่นั้น มีปรากฏในเรื่อง “*มัจฉานุผจญภัย*” ซึ่งได้นำเนื้อเรื่อง “*รามเกียรติ์*” ตามต้นฉบับเดิมในส่วนของเหตุการณ์และตัวละครแวดล้อมมัจฉานุมานำเสนอในคำนำบรรณาธิการเพื่อให้ทราบที่มาบทบาทของตัวละคร “*มัจฉานุ*” ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้ก่อน ขณะเดียวกันวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วงดังกล่าวบางเรื่องได้รับอิทธิพลด้านเนื้อเรื่องและโครงเรื่องจากวรรณคดีไทยที่กำหนดให้ตัวละครเอกฝ่ายชายต้องเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนในสำนักที่มีชื่อเสียง หรือได้รับความนิยมนิยม มีการแสวงหาหรือได้ครอบครองของวิเศษ มีการออกไปผจญภัยหรือต่อสู้กับฝ่ายอธรรม จากนั้นจึงได้พบกับเจ้าหญิง ได้ครองคู่และได้ครองเมืองในเวลาต่อมา ดังปรากฏในเรื่อง *เจ้าชายไมวิเศษ* และเรื่อง *เจ้าชายไม่พูด* เป็นต้น

๑.๗.๒ การสืบทอดด้านตัวละคร มีรายละเอียด ดังนี้

๑.๗.๒.๑ การคงรูปลักษณะหรือภาพลักษณ์ของตัวละครตามต้นฉบับเดิม จะคงรายละเอียด หรือพฤติกรรมของตัวละครนั้นๆ ไว้คงเดิมตามที่ปรากฏในวรรณคดีไทย เช่น ตัวละครหนุมาน ที่กล่าวถึงในเรื่อง *โลกของหนูแหวน (ภาคก่อนวัยรุ่น)* สัตว์ป่าหิมพานต์บางประเภทที่นำมาสร้างเป็นตัวละครในเรื่อง หรือได้กล่าวถึงในวรรณกรรมเยาวชนฯ

๑.๗.๒.๒ การให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวละคร มีการให้รายละเอียดตัวละครทั้งในด้านที่มาที่ไป ลักษณะเด่น คุณสมบัติบางประการของตัวละครให้เยาวชนเข้าใจง่าย เช่น ราชสีห์ ยักษ์ นารีผล เทวดา ดังปรากฏในเรื่อง *เจ้าชายไมวิเศษ* เป็นต้น

๑.๗.๒.๓ การนำตัวละครในวรรณคดีมาตีความใหม่และสร้างใหม่ ในส่วนของการตีความใหม่ได้นำตัวละครในวรรณคดีไทยที่เป็นที่รู้จัก อาทิ พระราชา พระราชินี เจ้าชาย ในเรื่อง *เจ้าชายไมวิเศษ* ในเรื่อง *มัจฉานุผจญภัย* ได้นำตัวละคร มัจฉานุ นางสุพรรณมัจฉา ไวยวิก มาตีความใหม่ให้มีอุปนิสัยบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับบุคคลในปัจจุบัน เหมาะกับประเพณีวรรณกรรมและง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่านมากกว่าจะสร้างตามขนบเดิมหรือคงภาพลักษณ์เดิม ดังที่ปรากฏในวรรณคดีต้นฉบับ นอกจากนี้ตัวละคร พระราชา พระราชินี เจ้าชาย หรือฤๅษี ในบางเรื่อง เช่น เรื่อง *เจ้าชายไม่พูด* ได้นำมาสร้างใหม่ให้เป็นตัวแทนสมาชิกในครอบครัว ในสังคมที่ใกล้ตัว และมีบุคลิกลักษณะเหมือนบุคคลร่วมสมัยในปัจจุบัน เพื่อสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ความคิดของผู้เขียนสู่เยาวชน

๑.๗.๓ การสืบทอดขนบการสร้างตัวละครมนุษย์ ตัวละครมนุษย์ เป็นตัวละครที่นิยมสร้างและมีบทบาทสำคัญในวรรณคดีไทยตลอดมา ตัวละครมนุษย์อาจเป็น เทพ เทวดา นางฟ้า แม่มด ยักษ์ ภูตผีปีศาจ สัตว์ในเทพนิยายหรือสัตว์ทั่วไปที่เป็นที่รู้จัก เป็นต้น ในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ ปรากฏการสืบทอดขนบการสร้างตัวละครมนุษย์ทั้ง ๒ ลักษณะ คือ ตัวละครมนุษย์ที่มีอยู่เดิมในวรรณคดีไทย เช่น นางฟ้า มังกร ยักษ์ สัตว์ป่าหิมพานต์ ดังปรากฏในเรื่อง *เจ้าชายไมวิเศษ* และเรื่อง *เจ้าชายไม่พูด* เป็นต้น และตัวละครมนุษย์ที่นิยมสร้างตามขนบนิยมในวรรณกรรมเยาวชน อาทิ ต้นไม้ พืชผัก แมลง สัตว์ต่างๆ เป็นต้น อดมนุษย์ลักษณะหลังนี้ในวรรณกรรมเยาวชนหลายเรื่อง อาทิ เรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* เรื่อง *สีเทาเจ้าตัวจิ๋ว* เรื่อง *ขบวนการเด็ก ชุด นิทานจากพืช ผักและแมลง* เรื่อง *โลกของหนูแหวน (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น)* ผู้เขียนจะกำหนดให้มีพฤติกรรม บทบาท และความรู้สึกนึกคิดเช่นเดียวกับตัวละครมนุษย์

ทำตามแบบ หรือเป็นการปฏิบัติที่เยาวชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ แล้วลงมือปฏิบัติจริง เป็นต้น

๒.๑.๒ การสืบทอดแบบเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นวิธีการถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้ทางภูมิปัญญาไทย ความเป็นไปในสังคมผ่านการจารึก วาด หรือเขียน เพื่อบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐานสามารถตรวจสอบ และนำมาเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาได้อย่างชัดเจน การสืบทอดวิธีนี้ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ เรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* โดยได้กล่าวถึงการบันทึกคำสวด คาถา ตำรายา และบทร้องคำว คำขอ ลงในป๊อบสา (กระดาษ) ในเรื่อง *เจ้าชายไมวิเศษ* ได้กล่าวถึงการบันทึกความรู้เกี่ยวกับป่าหิมพานต์และสัตว์ป่าหิมพานต์ลงในหนังสือ ตำราไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

๒.๒ กลวิธีที่ผู้เขียนใช้นำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

วิธีที่ผู้เขียนใช้เพื่อนำเสนอเนื้อหาสาระ วรรณศิลป์ของงานเขียน อาจนำเสนอผ่านองค์ประกอบของงานเขียน ได้แก่ ชื่อเรื่อง แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก หรืออาจนำเสนอผ่านศิลปะท่วงทำนองการแต่ง (Style) ในด้านการใช้คำ สำนวนโวหาร การเล่าเรื่อง ฯลฯ สำหรับวิธีการที่ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ใช้นำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทยสู่เยาวชนผู้อ่าน มีดังนี้

๒.๒.๑ การนำเสนอผ่านองค์ประกอบของงานเขียน พบว่า มีการนำเสนอผ่านองค์ประกอบด้านตัวละคร (Character) ๓ ลักษณะ คือ การสืบทอดผ่านความคิด จินตนาการของตัวละคร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตัวละครเอกของเรื่อง เช่น เรื่อง *เด็กหญิงสวนกาแพ* เรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* เรื่อง *โลกของหนูแหวน* เรื่อง *ย่าสวนป่า* เป็นต้น การนำเสนอผ่านคำพูดของตัวละคร ทั้งบทพูดเดี่ยว (Monologue) และบทสนทนา (Dialogue) ระหว่างตัวละคร ซึ่งจะปรากฏในวรรณกรรมแทบทุกเรื่อง และการนำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละคร ทั้งตัวละครหลักและตัวละครรอง ซึ่งลักษณะพฤติกรรมตัวละครที่มีบทบาทในการนำเสนอภูมิปัญญาไทย จะเป็นตัวละครแบบจำลองจากชีวิตจริงที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Changing Character) ตามสภาพแวดล้อม เหตุการณ์และความจำเป็น เช่น พฤติกรรมการละเล่นพื้นบ้านของเด็กๆ ในเรื่อง *เด็กหญิงสองหัวใจ* และเรื่อง *โลกของหนูแหวน* (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น) ขณะเดียวกันบางเรื่องก็มีการนำเสนอความรู้ทางภูมิปัญญาผ่านเหตุการณ์ในเรื่องไว้ด้วย

๒.๒.๒ การนำเสนอผ่านศิลปะการใช้ภาษาและการเล่าเรื่อง มีดังนี้

๒.๒.๒.๑ การนำเสนอภูมิปัญญาไทยผ่านศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ จะมีลักษณะเฉพาะ คือ เน้นการใช้คำง่ายๆ ใช้สำนวนโวหารที่กระชับชัดเจน รวมไปถึงมีการเสนอเรื่อง เล่าเรื่องที่ น่าสนใจ น่าติดตาม ผู้เขียนนิยมใช้สำนวนโวหารเพื่อนำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาไทย ๓ ลักษณะ คือ การบรรยาย ซึ่งมีทั้งการบรรยายที่ผู้เขียนเป็นผู้บรรยายให้รายละเอียดความรู้ทางภูมิปัญญานั้นๆ โดยตรง ดังปรากฏในเรื่อง *เมืองอะไร* เรื่อง *ขบวนการเด็ก ชุด นิทานจากพืช ผักแมลง* เป็นต้น และบางครั้งผู้เขียนก็เป็นผู้บรรยายและแสดงความคิดเห็นแทนตัวละครในเรื่อง เช่น ในเรื่อง *โลกของหนูแหวน* (ทั้งภาควัยซนและภาคก่อนวัยรุ่น) เรื่อง *เจ้าชายไมวิเศษ* เรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* เรื่อง *เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์* ผู้เขียนจะนิยมแฝงมุมมองความคิดไปพร้อมกับการสืบทอดภูมิปัญญาไว้ด้วย การอธิบาย เป็นศิลปะการใช้ภาษาอีกแบบหนึ่งที่ผู้เขียนใช้เพื่ออธิบายให้เยาวชนเข้าใจถึงที่มา ลักษณะ รูปแบบของภูมิปัญญาไทยควบคู่กับการนำเสนอผ่านองค์ประกอบอื่นๆ ของวรรณกรรม สำหรับการพรรณนา ผู้เขียนนิยมใช้ในการนำเสนอภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากวรรณคดีไทย เช่น ลักษณะและอารมณ์ของตัวละคร ฉาก ดังปรากฏในเรื่อง *เจ้าชายไมวิเศษ* เรื่อง *มัจฉานุผจญภัย* เป็นต้น

ขณะเดียวกันก็ปลุกฝังการคิด การทำดีเพื่อผู้อื่นมากกว่าการแสวงหาหรือทำเพื่อประโยชน์แห่งตน ดังปรากฏในเรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* เรื่อง *ขบวนการเด็ก ชุด นิทานจากพีช ผักและแมลง*

๓.๑.๓ การปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ได้ปลุกฝังให้เยาวชนตระหนักและเรียนรู้ว่า ควรประพฤติปฏิบัติตนตามกรอบจารีตอันดีของสังคม เช่น ในเรื่อง *เด็กหญิงสวนกาแพ* ได้ปลุกฝังการมีกิริยามารยาทที่สุภาพเรียบร้อย ส่วนในประเด็นเรื่องความรับผิดชอบ เช่น ในเรื่อง *เรื่องเล่น...ในวัยเยาว์* ได้ปลุกฝังให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมาย มีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจกรรมของครอบครัวตามกำลังความสามารถ และในเรื่อง *มัจฉานุผจญภัย* ได้ปลุกฝังให้มีความอดทนอดกลั้นและความพยายามในการทำสิ่งที่ตั้งใจให้สำเร็จ เป็นต้น

๓.๑.๔ การปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งจะและความกตัญญู พระธรรมกิตติวงศ์ (๒๕๔๙) ได้กล่าวไว้ว่า “สิ่งจะเป็นคุณธรรม แปลว่า ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความมีสติ ซื่อตรง ...” ส่วนความกตัญญู คือ ความรู้คุณ ความเป็นผู้มีใจกระจ่าง มีสติ มีปัญญาบริบูรณ์ รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำให้แก่ตน (www.mongkhon.cjb.net , ๒๕๕๑) วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ เช่น เรื่อง *สีเทาเจ้าตัวจิ๋ว* มีการปลุกฝังให้เยาวชนรักษาสิ่งจะอันเป็นคุณสมบัติของคนดี และได้ปลุกฝังให้เยาวชนมีความกตัญญูต่อผู้ต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของผู้มีคุณธรรมจริยธรรม

๓.๑.๕ การปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความพอเพียง ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร (เกษม วัฒนชัย อ้างถึงใน สุภาภย์ อินทองคง, ๒๕๔๘, หน้า ๑๖-๑๗) ในวรรณกรรมเยาวชนช่วงดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าบรรพบุรุษเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ (ปัญญา) ด้านต่างๆ สู่เยาวชน เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านความคิด (คุณธรรม) และพฤติกรรม (จริยธรรม) ได้เน้นให้เยาวชนตระหนักว่า ความคิด ความปรารถนาที่จะครอบครองบางสิ่งโดยปราศจากคุณธรรม ความพอเพียง มิได้ทำให้เกิดความสุขอย่างแท้จริง ตรงกันข้ามกลับทำให้เป็นทุกข์ ดังปรากฏในเรื่อง *เจ้าชายไม่พูด* ขณะเดียวกันในเรื่อง *โลกของหนูแหวน (ภาคก่อนวัยรุ่น)* ก็ชี้ให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นของการออมและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

๓.๒ คติสอนใจ

วรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๙ ได้แฝงคติสอนใจเยาวชนไว้ ๓ ประเด็นหลัก คือ

๓.๒.๑ คติเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนโดยในเรื่อง *โลกของหนูแหวน (วัยชน)* ได้เน้นให้เยาวชน มีความศรัทธาและมีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิต ในเรื่อง *เจ้าชายไม่วิเศษ* และเรื่อง *เมืองอะไรได้สอดแทรกคติให้เยาวชนรู้จักสร้างคุณค่าของชีวิตด้วยการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นและส่วนรวม* ในเรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* และเรื่อง *เด็กชายเครื่องบิน* ได้ให้คติเตือนใจเยาวชนให้หมั่นศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตอันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีสติและรู้เท่าทัน ประพฤติปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงกรอบจารีตประเพณีอันดีงามมากกว่าทำตามความพึงพอใจแห่งตน ในเรื่อง *มัจฉานุผจญภัย* ได้ถ่ายทอดคติเตือนใจให้ตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมอารมณ์ เพราะสามารถส่งผลดีและผลเสียให้กับตนเองและผู้อื่นได้

๓.๒.๒ คติสอนใจเกี่ยวกับสัจธรรมของชีวิต สัจธรรม (Truth) เป็นความจริงที่ไม่อาจหลีกพ้นหรือหลีกเลี่ยงได้ ในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ บางเรื่อง เช่นเรื่อง *เมืองอะไร* เรื่อง *โลกของหนูแหวน (วัยชน)* เรื่อง *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* ได้สะท้อนสัจธรรมของชีวิตเกี่ยวกับความตาย ว่าเป็นกฎธรรมชาติที่ทุกชีวิตต้องประสบ สำคัญคือระหว่างมีชีวิตไม่ควรประมาทและควรสั่งสมความดีอย่างต่อเนื่อง

ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีและจารีตปฏิบัติ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม และภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

๒. การสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ จะมีลักษณะร่วมบางประการ คือ เน้นการถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาในแบบชนบทพรรณนา (Idyll) ของไทยเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นอยู่ อาหารและสมุนไพรไทย การละเล่นของเด็กไทย เป็นต้น จึงทำให้เยาวชน ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพความสุขของวิถีชีวิตแบบไทยทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนควบคู่กันไป

๓. ลักษณะการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ นิยมใช้วิธีการสืบทอดและการนำเสนอการสืบทอดด้วยสำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย เลือกใช้วิธีการผสมผสาน (decorum) เชื่อมโยงความรู้ทางภูมิปัญญาจากวิธีหนึ่งสู่อีกวิธีหนึ่ง เช่น นำเสนอการสืบทอดผ่านการเล่าเรื่องและนำเสนอผ่านบทสนทนาควบคู่กันไป อนึ่งการนำเสนอภูมิปัญญาไทยผ่านองค์ประกอบของงานวรรณกรรม ศิลปะการใช้ภาษาและการเล่าเรื่องมิได้นำเสนอแบบแยกออกจากกันอย่างเป็นเอกภาพ แต่มีลักษณะผสมผสานวิธีการนำเสนอโดยมิได้ทำให้เสียอรรถรสของวรรณกรรม

๔. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจ จะเน้นการปลูกฝังเรื่องสำคัญที่ใกล้ตัวเยาวชนให้สามารถนำไปเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตจริง ซึ่งวิธีการปลูกฝังจะให้เยาวชน ผู้อ่านได้พิจารณาจากเหตุการณ์ ความคิด พฤติกรรมหรือกรณีตัวอย่างที่ตัวละครประสบ รวมทั้งคำกล่าวตักเตือนระหว่างตัวละคร การตัดสินใจของตัวละคร และคำบรรยาย ฯลฯ ที่เยาวชน ผู้อ่านสามารถใช้พิจารณาตัดสินผลดีผลเสีย หากปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมและคติสอนใจดังกล่าว

๕. การสืบทอดภูมิปัญญาไทยลงในวรรณกรรมเยาวชนช่วงดังกล่าว มิได้ทำให้อรรถรส หรือความน่าสนใจของวรรณกรรมคลายลงแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกลับเป็นช่องทางให้เยาวชนได้เรียนรู้ความเป็นไทยอีกทางหนึ่ง และหากพิจารณาเชื่อมโยงระหว่างบริบทของสังคมไทยและความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องกับเนื้อหาสาระที่ผู้เขียนถ่ายทอดลงในตัวบทวรรณกรรมเยาวชนในช่วงเวลาดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของผู้เขียนในการรังสรรค์ผลงานวรรณกรรมเยาวชนที่มีได้มุ่งเน้นความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงแสดงบทบาท หน้าที่ มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการนำเสนอสิ่งที่ดี ให้ความสำคัญกับการจรรโลงจิตใจสังคม สติปัญญาผู้อ่านไปพร้อมๆ กัน และได้ร่วมถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ความคิดของคนไทยให้เยาวชนได้ศึกษา อันเป็นการกระตุ้นให้เยาวชน ผู้อ่าน ตระหนักในคุณค่าของความเป็นไทยอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

๑. ศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมเยาวชนไทยบางประเภท เช่น นิทานพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้าน วรรณคดีไทย ที่ดัดแปลงรูปแบบเป็นฉบับการ์ตูน หรือเป็นบทละครโทรทัศน์ ฯลฯ ว่ามีลักษณะการสืบทอดภูมิปัญญาไทยสู่เยาวชนในด้านใดบ้าง ลักษณะภูมิปัญญาดังกล่าวยังคงมีอยู่ เปลี่ยนแปลงหรือไม่ปรากฏแล้วในสังคมปัจจุบัน

๒. ศึกษาอิทธิพลของสังคม เทคโนโลยีและอิทธิพลจากวรรณกรรมต่างประเทศที่มีผลต่อกระบวนการทัศน์และภาพชีวิตในวรรณกรรมเยาวชนไทย

๓. ศึกษาเปรียบเทียบการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในวรรณกรรมท้องถิ่นของภูมิภาคต่างๆ เพื่อศึกษา ลักษณะร่วม ความสัมพันธ์กับวิถีชุมชนและอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่ถ่ายทอดลงในงานวรรณกรรม

บรรณานุกรม

- กริ่งกมล มัทธอนวิศิษฐ์. (๒๕๔๘). *บ้านเล็ก สวนใหญ่ คุณยายที่รัก* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ:มติชน.
- คิดกาล. (๒๕๔๗). *มัจฉานุผจญภัย* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- งามพรรณ เวชชาชีวะ. (๒๕๔๖). *ความสุขของกะทิ* (พิมพ์ครั้งที่ ๗). กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- จันทร์เจ้า. (๒๕๔๘). *เมืองอะไร*. กรุงเทพฯ: วงกลม.
- ดอกกรัก. (๒๕๔๙). *ขบวนการเด็ก ชุด นิทานจากพืช ผักและแมลง*. กรุงเทพฯ: ครอบครัว.
- เถลิง พันธุ์เถลิงอมร. (๒๕๔๑). *นวนิยายและเรื่องสั้น การศึกษาเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์*. สงขลา :
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (๒๕๓๑). *การเขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ:
ชวนพิมพ์.
- นภดล ทองนพเนื้อ และคณะ. (๒๕๔๔). *กระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาการใช้
สมุนไพรเป็นอาหารและยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. (๒๕๔๒). *ธัญพืชบำบัดจิตขาดก : ภาพสะท้อนภูมิปัญญาของชาวอยุธยา*.
กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
- ประเวศ วะสี. (๒๕๓๔). *การสร้างสรรคภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา ใน ภูมิปัญญาชาวบ้าน*.
กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (๒๕๔๘). *คุณธรรม -จริยธรรม ระเบียบวาระแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม*.
การประชุมสัมมนาเรื่อง โครงการรวมพลังสื่อสร้างกระแสคุณธรรม.ม.ป.ท.
- ปราณี ตันตยานุบุตร. (๒๕๕๐). *ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปรีดา อัครจันทโชติ. (๒๕๔๗). *เจ้าชายไมวิเศษ* (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (๒๕๔๘). *เจ้าชายไม่พูด* (พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพฯ: แพรวเยาวชน.
- พอฟีน พิมพ์เฝ้า. (๒๕๔๖). *เด็กชายเครื่องบิน*. กรุงเทพฯ: แพรวเยาวชน.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (๒๕๔๙). *ภาษาธรรม*. วันที่ค้นข้อมูล ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๐, เข้าถึงได้จาก
<http://www.ifd.or.th/elib>.
- มงคลชีวิต ๓๘ ประการ: ความกตัญญู. (ม.ป.ป.). วันที่ค้นข้อมูล ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑, เข้าถึง
ได้จาก www.mongkhhol.cjb.net.
- มณี พยอมยงค์. (๒๕๒๑). *คติสอนใจชาวล้านนาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (ม.ป.ป.). *คติสอนใจชาวล้านนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ.
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (๒๕๔๖). *ภูมิปัญญาพื้นบ้านสืบสานพัฒนาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
วลัยลักษณ์.
- เม น้อยนาเวศ. (๒๕๔๘). *เด็กหญิงสวนกาแฟ* (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง.
- รัศมี เป็ขุนทด. (๒๕๔๖). *ย่าสวนป่า*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (๒๕๔๘). *สี่เทาเจ้าตัวจิ๋ว*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ตัวอย่างการเขียนบทวิจารณ์
ประเภทการวิจารณ์วรรณกรรม เรื่อง “คนแคระ”^๑

ศ.ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์

‘คนแคระ’ ผลงานนวนิยายเรื่องแรกของ วิภาส ศรีทอง ได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี ๒๕๕๕ ด้วยมติเอกฉันท์ของกรรมการตัดสิน แต่ได้รับข้อกล่าวหาด้านจริยธรรมจากนักอ่านและคอลัมนิสต์บางคน

วิภาส ศรีทอง คงไม่ได้คิดว่าตนจะถูกพิพากษาจากสังคมเหมือนตัวละครในนวนิยายของเขาที่หดหู่และขำขื่นในวันแสดงงานศิลปะ เพราะ “เธอนึกจินตนาการอย่างตระหนกกว่า อาจมีใครสักคนตะโกนขึ้นว่า ผลงานทั้งหมดของเธอเป็นสิ่งหลอกลวง เธอมันก็แค่ศิลปินจอมปลอม” (หน้า ๑๒๕) แต่ตราบใดที่ยังไม่มีใครวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็น ‘ความคล้ายคลึง’ กันอย่างกระจ่างตาระหว่างนวนิยายเรื่องนี้กับนวนิยายเขย่าขวัญเรื่อง ‘Misery’ ของสตีเฟน คิง ก็ต้องปล่อยให้ข้อกล่าวหานี้ตกไปก่อน เดียวจะเหมือนอย่างนวนิยายเรื่อง ‘หลายชีวิต’ ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีผู้กล่าวหาว่าได้ ‘อิทธิพล’ จากเรื่อง ‘The Bridge of San Luis Rey’ ของ Thornton Wilder แต่เมื่อศึกษาเปรียบเทียบอย่างจริงจังก็ปรากฏว่า นอกจาก ‘การตายหมู่’ แล้ว นวนิยาย ๒ เรื่องนี้ก็ไม่มีส่วนใดเหมือนกันเลย ดังที่ผู้วิจารณ์ได้เขียนบทความเผยแพร่ไปแล้ว

นวนิยายเรื่อง ‘คนแคระ’ มีโครงเรื่องที่ไม่ซับซ้อน เพราะจุดสำคัญไม่ได้อยู่ที่โครงเรื่อง เรื่องเล่าถึง เกริกมหาเศรษฐีจากมรดกของพ่อ ได้จับตัวคนแคระมาขังไว้ในกรงขังที่สร้างขึ้นในบ้านพักนอกเมือง เขาปรนเปรอเลี้ยงดูคนแคระอย่างดีเท่าที่คนแคระต้องการในฐานะ ‘เป็นแขกของผม’ จากนั้นเขาให้เพื่อนสนิท ๒ คน คือ พิชิต ผู้ที่เพิ่งสูญเสียเมียด้วยโรคมะเร็ง และนุช ศิลปินสาวที่เริ่มล้มเหลวในการสร้างงานศิลปะ ร่วมรับรู้ ‘อาชญากรรม’ ที่ก่อขึ้นด้วย ตัวละครทั้งสามล้วนมีความอ้างว้างโดดเดี่ยว แต่ละคนก็มีปัญหาที่กดทับซ่อนลึกลงในจิตใจ คนแคระจึงกลายเป็นศูนย์กลางที่คนทั้งสามได้มองเห็นความซับซ้อนยอกย้อนในจิตใจอันบกพร่องของตน ความซับซ้อนยอกย้อนในนวนิยายเรื่องนี้จึงอยู่ที่ความซับซ้อนยอกย้อนในจิตใจของตัวละครหลัก ซึ่งเป็นภาพแทนของมนุษย์ สมดังคำโปรยหน้าปกหนังสือเล่มนี้ที่ว่า “อะไรเล่าจะนำพรันฝรั่งไปก่อกองไฟที่จ้องลึกลงไปในตัวมันเอง”

จิตใจที่ว่างเปล่า เจ็บเหงา เต็มเท่าไรก็ไม่เต็มของเกริก ผลักดันให้เขาอยากยืนอยู่บนขอบที่หมิ่นเหม่ของศีลธรรม จริยธรรม กฎหมาย ความกลัว ความกล้าบ้าบิ่น จนแม้กระทั่งความตาย ดังนั้นการจับคนมาขังใส่กรงจึงเป็นสิ่งทำทนายให้เกริกได้ค้นหาความเป็นตัวตนของเขา เขาได้สัมผัสกับอารมณ์ระริกไหว และความรู้สึกยอกย้อนแย้งในตัวเอง ซึ่งมีทั้งความกลัว ความสำนึกผิด ความอับอาย ความโศกเศร้าทรมานที่คลุกเคล้าสลับไปมากับความสะใจ ความเปล็ดเปล็น ความลึงโลด และความตื่นเต้น เพราะการเป็นฝ่ายผู้กระทำที่ได้จ้องมองดูคนแคระได้สร้างความหฤหรรษ์ให้เกริกในฐานะเป็นผู้กุมอำนาจ เป็นผู้ควบคุมอิสระเสรีภาพของผู้อื่น และในฐานะพระเจ้าที่บงการชะตากรรมของมนุษย์ แต่หลังจากถูกคนแคระทำร้ายบาดเจ็บ เกริกรู้สึกถึงจิตใจที่คลอนแคลนของตัวเองจนอยากยุติความความสัมพันธ์อันแปลกประหลาดระหว่างเขาและคนแคระ เขาเดินทางท่องเที่ยวป้อสเตรเลียเพียงลำพังเป็นเวลานานหลายเดือน ทั้งเพื่อหนีอดีตพิลึกพิลั่นที่ตนก่อขึ้นและทั้งเพื่อหาตัวเอง เขาใช้ชีวิตทะเลาะหลวงไปทั่วแผ่นดินไกลเหมือนจะทะเลาะหลวงเข้าไปในจิตใจของเขา

^๑ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (๒๕๕๕). วิจารณ์วรรณกรรม คนแคระ. ใน *all Magazine*. ๗ (๗), ๔๔ - ๔๕.

บอบซ้ำ หลายภาพดูหยาบในรายละเอียด แต่ไม่ใช่สภาพอันบ่งถึงความปราศัยเลยแม้แต่น้อย” (หน้า ๑๒๒)
นวนิยายเรื่อง ‘คนแคะ’ ของวิภาส ศรีทอง เผยให้เห็นธาตุแท้ของความเป็นมนุษย์ที่มีหลายเหลี่ยม
หลากมุม ยิ่งล้วงลึกเข้าไปเท่าไร ก็ยิ่งประหลาดประหลาดแบบที่เรียกว่า ‘กลัวใจตัวเอง’ มากเท่านั้น นวนิยาย
เรื่องนี้เขียนถึงประเด็นที่กว้างและลึก ความเป็นมนุษย์ถูกตีความจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม และมีความ
เป็นสากลจนอยากให้มันฉบับแปลเป็นภาษาต่างประเทศโดยเร็ว
